

**Experimenta circa varias res naturales, speciatim illas quae ex Indiis
afferuntur : Ut & alia eiusdem opuscula, quae, paginâ sequenti narrantur.**

Contributors

Redi, Francesco, 1626-1697

Wetstein, Henricus, 1649-1726

Redi, Francesco, 1626-1697. Experimenta circa varias res naturales,
speciatim illas quae ex Indiis afferuntur

Redi, Francesco, 1626-1697. Observationes de viperis

Redi, Francesco, 1626-1697. Epistola de quibusdam objectionibus contra
suas de viperis observationes

Redi, Francesco, 1626-1697. Observationes circa illas guttulas & fila ex vitro
quae rupta in quacunque sui parte, dissiliunt & comminuuntur

Publication/Creation

Amstelaedami : Apud Henr. Wetstenium, 1685.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/venwjdgg>

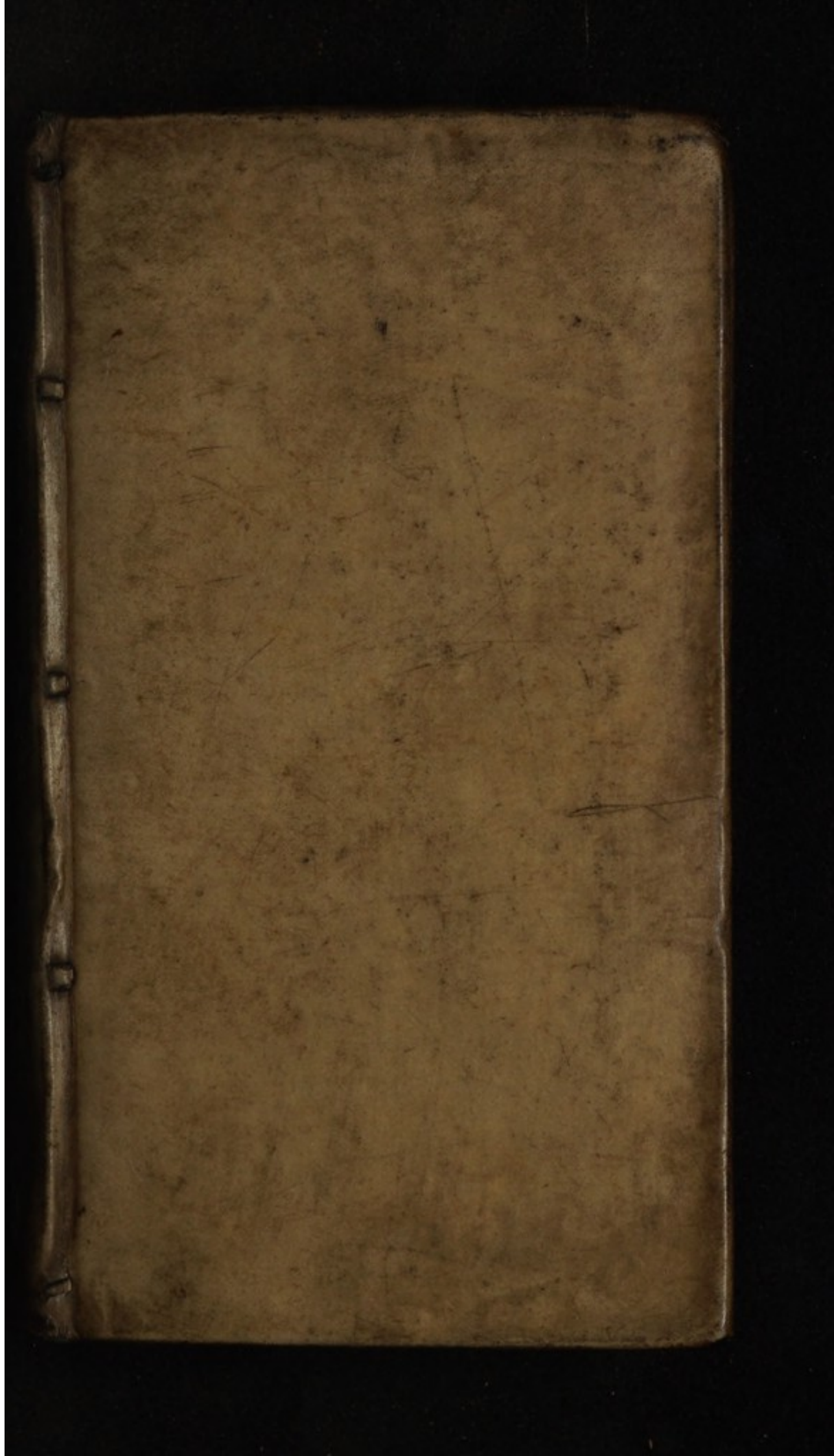
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

TEUSCLA
PREDI
II

35

43333/A

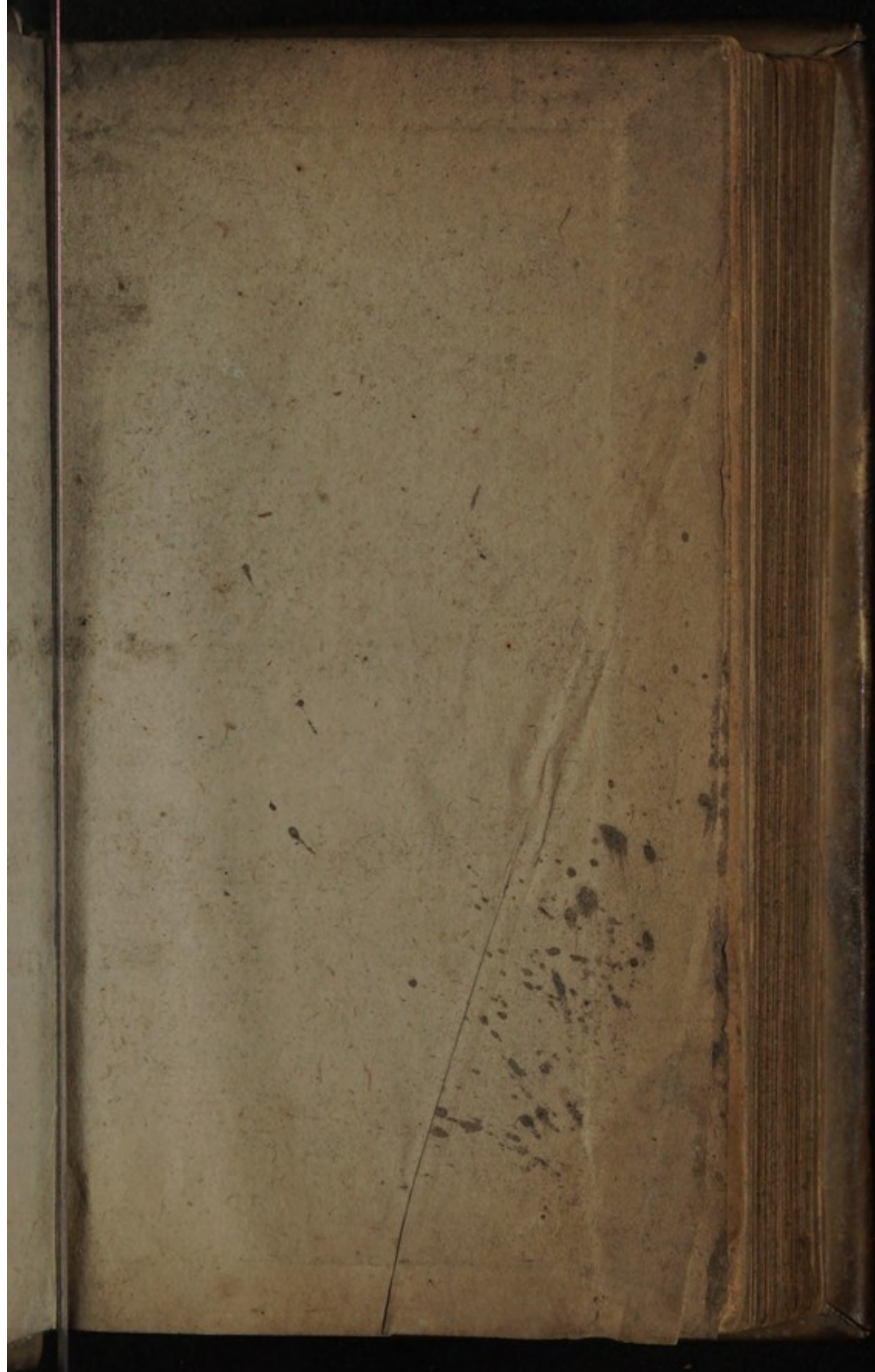
copy
1/19/17

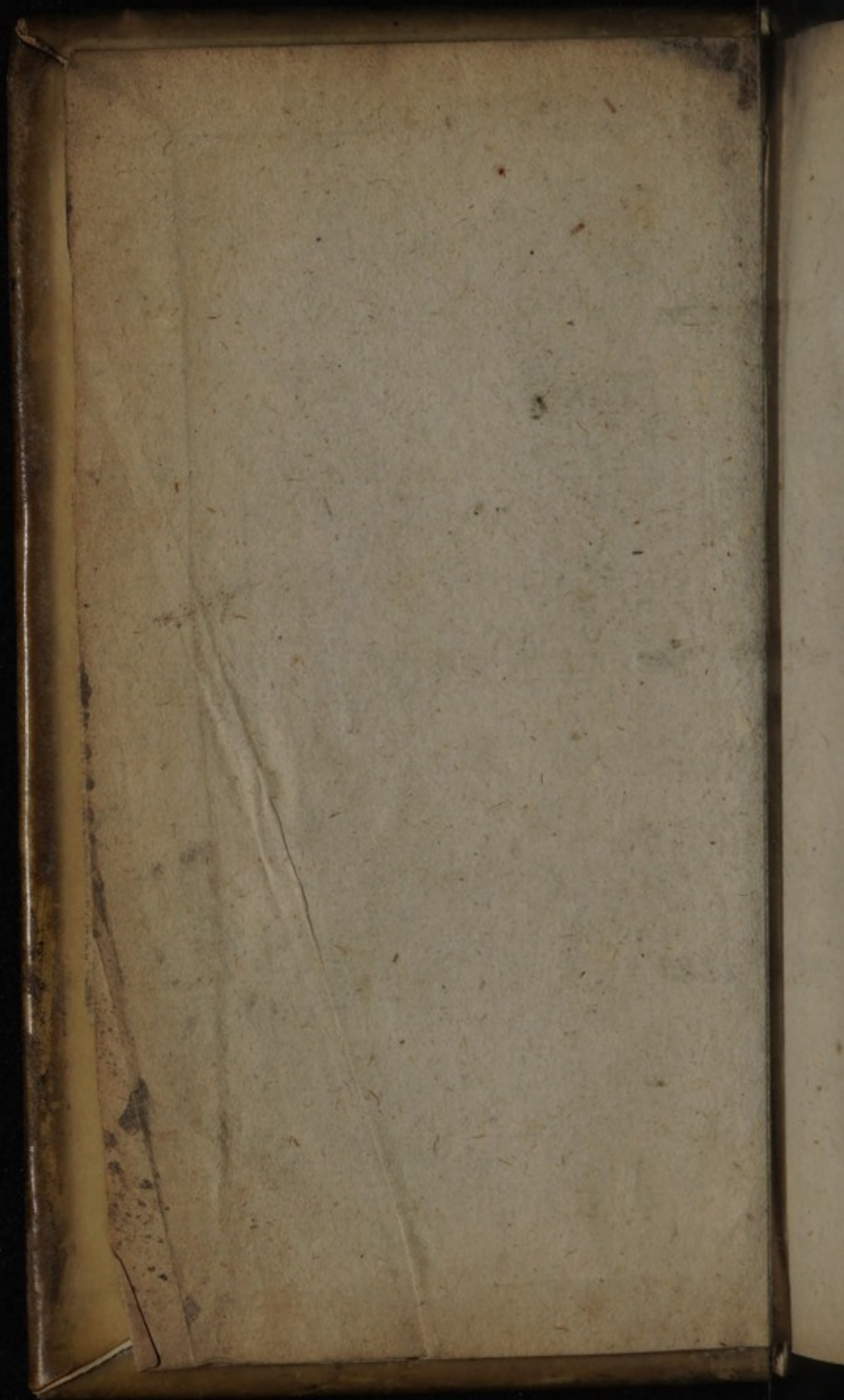
67. A. 35

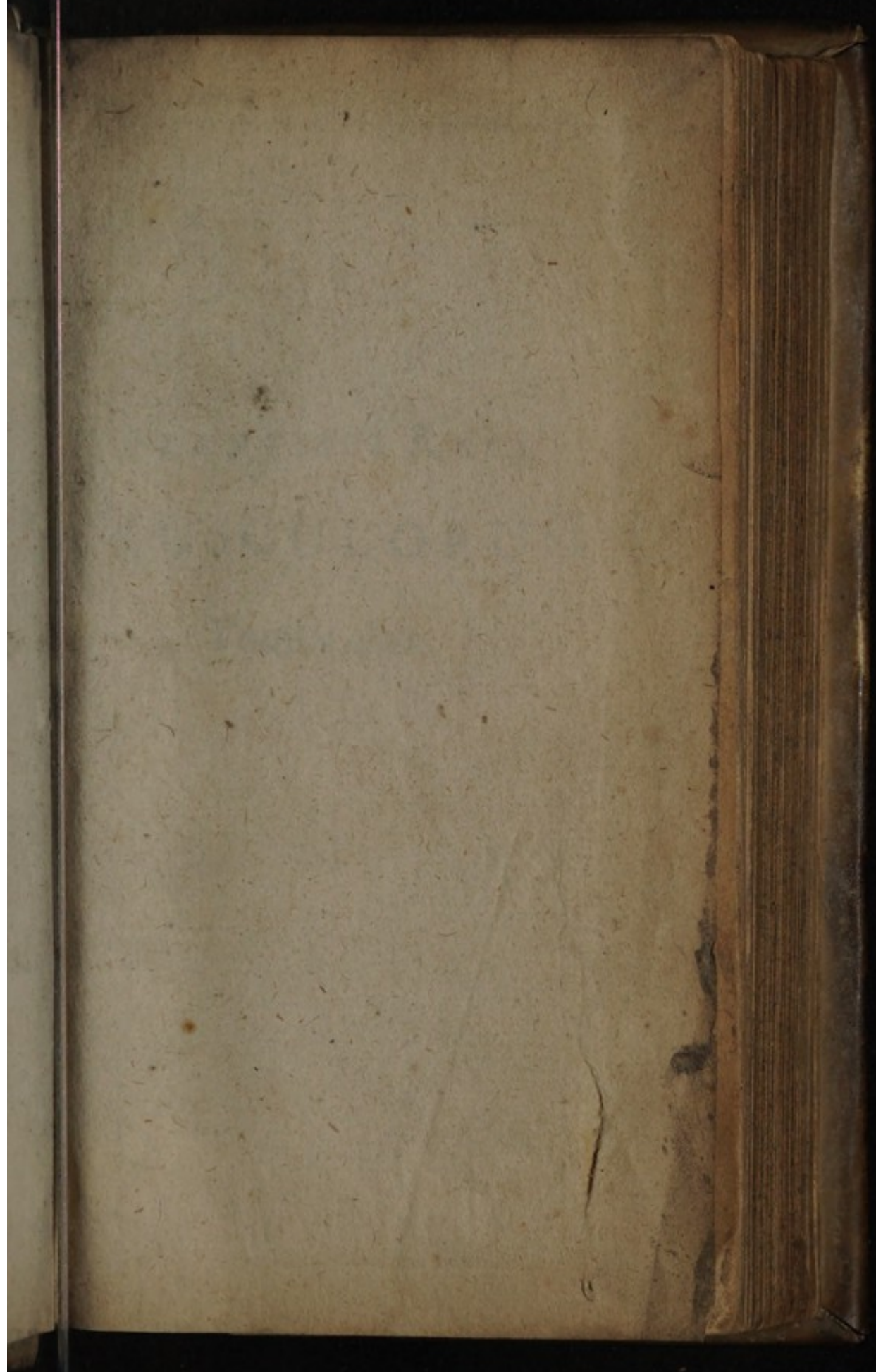
31026

17 assey
10/9/12

ka

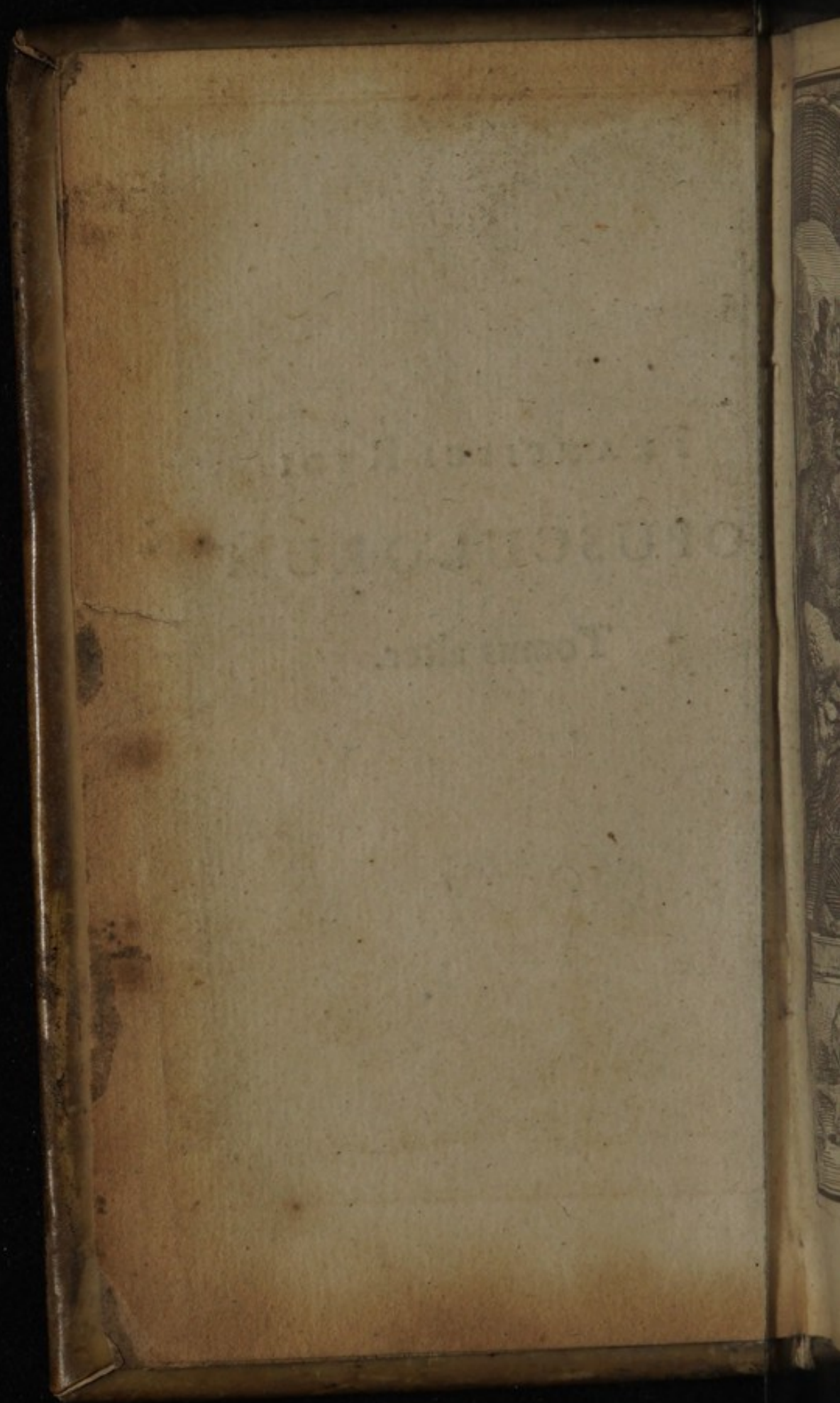

Fr
OPU

FRANCISCI REDI
OPUSCULORUM

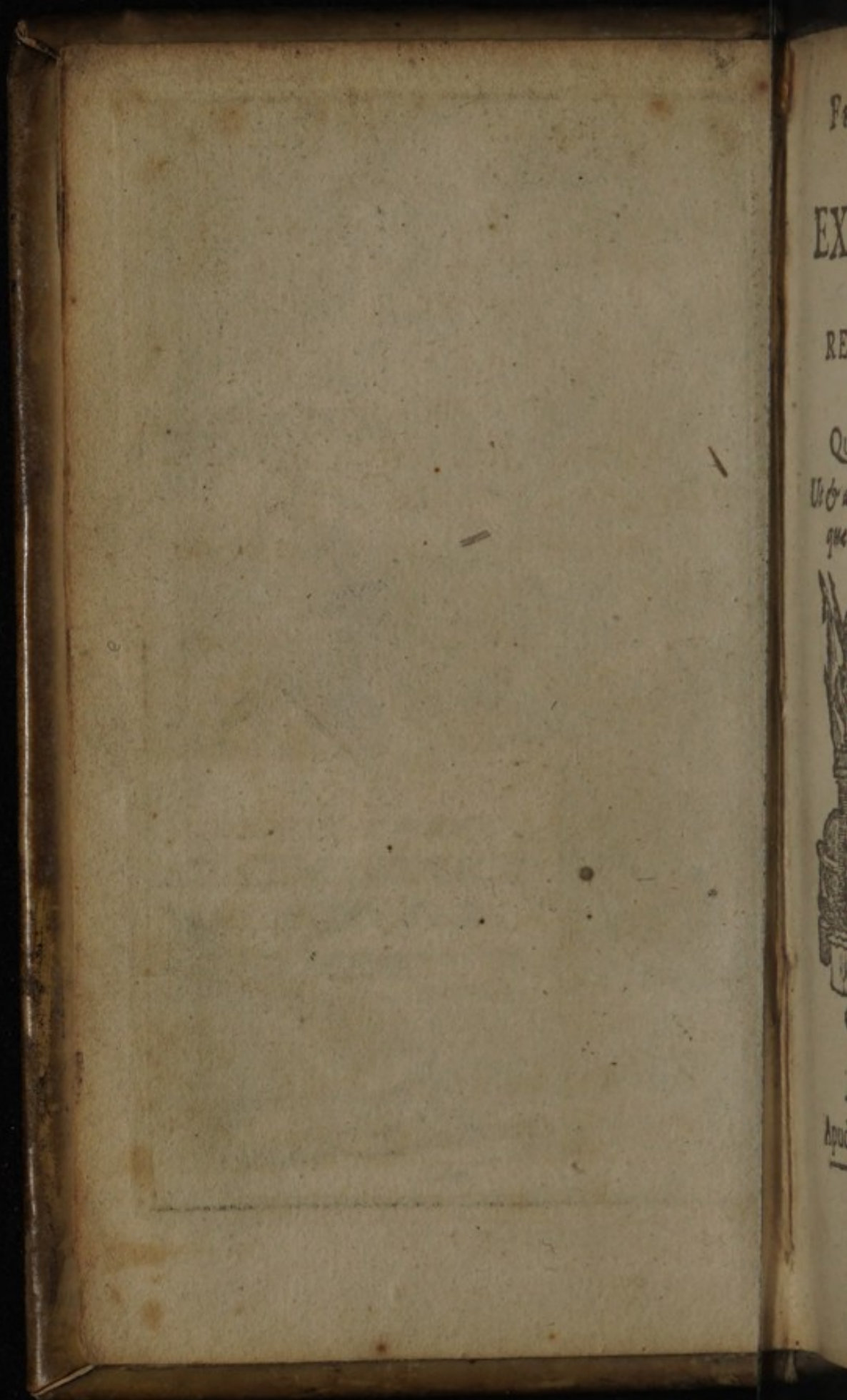
Tomus alter.

FRANCISCI REDII
EXPERIMENTA
NATURALIA

C. Döckert.

FRANCISCI REDI,
Nobilis Aretini,
EXPERIMENTA

circa varias
RES NATURALES,
speciatim illas
Quæ ex INDIIS afferuntur.
Ut & alia ejusdem OPUSCULA,
que paginâ sequenti narrantur.

AMSTELÆDAMI
Apud HENR. WETSTENIUM.

CLC LXXXV.

31026

E X
dis
NA
Obser
teris
mur
L O
Can
Episto
bus
vati
Vir
RU
DE
Obser
fla
que
min
Index

C O N T E N T A

boc Volumine.

E Xperimenta circa varias res naturales, speciatim illas quæ ex Indiis afferuntur, ad R. P. A T H A N A S I U M K I R C H E R U M, pag. 1	
Observationes de viperis, scriptæ literis ad Generosissimum Dominum L A U R E N T I U M M A G A L O T T I, Magni Ducis Hetruriæ Camerarium,	153
Epistola de quibusdam Objectionibus contra suas de viperis Observationes, scripta ad Eruditissimos Viros A L E X A N D R U M M O R U M & A B B A T E M B O U R D E L O T,	249
Observationes circa illas guttulas & fila ex vitro quæ rupta in quacunque sui parte, dissiliunt & minuuntur,	295
I ndex Rerum & Verborum,	313

Sapien-

Sapientiam sibi adimunt,
qui sine ullo iudicio inven-
ta majorum probant, & ab aliis
pecudum more ducuntur. Sed
hoc eos fallit, quod majorum
nomine posito, non putant fieri
posse, ut aut ipsi plus sapiant,
quia minores vocantur, aut illi
desipuerint, quia majores nomi-
nantur. Lactantius lib. 2. Di-
vin. Instit. c. 7.

FRAN-

I

FRANCISCI REDI,
Nobilis Aretini,
EXPERIMENTA
Circa varias res naturales.

Ad
R. P. ATHAN. KIRCHERUM.

REVERENDE PATER,

H Onorem quo me literis
tuis affecisti, quemad-
modum nunquam spe-
ravi, ita ex quo impro-
viso mihi oblatus est, animum
meum ineffabili gaudio replevit.
Et quanquam credam, laudes illas,
quas mihi tribuis, non ex aliquo
meo merito, sed ex mera comitate
ac humanitate tua profectas, quæ
fortassis id egit, ut animos mihi ad-
deret, atque id efficeret, ut obfir-
mata mente progrederer, in descri-
bendis naturalibus illis observatio-
nibus, & experimentis, quæ præ-
A teritis

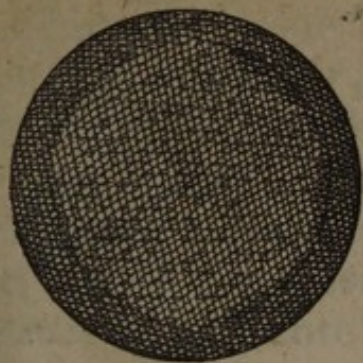
teritis his annis feci, & quotidie animi gratia facio: nihilo tamen minus fateor illis me suaviter titillari, & blando quodam sensu affici. Ac sanè bonæ mentis expertem, aut saltem plane rudem, & insensibilem Stoicum me exhiberem, si non gratissimæ mihi illæ laudes essent, quæ à te, id est Viro laudato, & tot eximiis operibus celebri, mihi tribuuntur.

Quapropter cum tantum tibi debeam, vellem mihi esse verba, quibus possem eum grati animi affectum exprimere, quo hoc tibi qualecunque munus offero; præsertim quia dignatus es mihi significare duo salutifera experimenta, Romæ facta, unum à te in cane, alterum à Domino Carolo Magnini in homine, lapidis illius, qui in capite serpentis cujusdam Indici venenosissimi natus, certum ac præsens medicamentum esse fertur, contra morsus quorumcunque animalium venenosorum. Sed enim, cum videam intellectum nostrum, nisi clarâ veritate perfusum, non quiescere, & præterea non ignorem, quan-

quanto amore candor animi tui sollicitatem & pulchritudinem veritatis prolequatur; audebo tibi dicere, me jam ab aliquot retro annis hunc lapidem nosse, & virtutis ejus diversis temporibus multa experimenta fecisse, quorum exitum hic tibi, procul ab omni furo, ea ratione narrare constitui, qua id his meis oculis multoties vidi. Noli mirari, me aliunde, quam à te habere notitiam illius lapidis: neque enim ignoras, mihi illud honoris obtigisse, ut in illa aula vivam, ad quam undique concurrit, quicquid est magnorum Virorum, qui peregrinationibus suis mercedem virtutis quærunt & asportant, & ubi huc pervenerunt, usque adeo benigne excipiuntur, ut fateantur, Florentiæ renatos esse antiquos illos & amœnos hortos Phæacios, & in Serenissimo Magno Duce Cosmo Tertio, aliisque Serenissimis Principibus regiam & humanissimam affabilitatem Alcinoi.

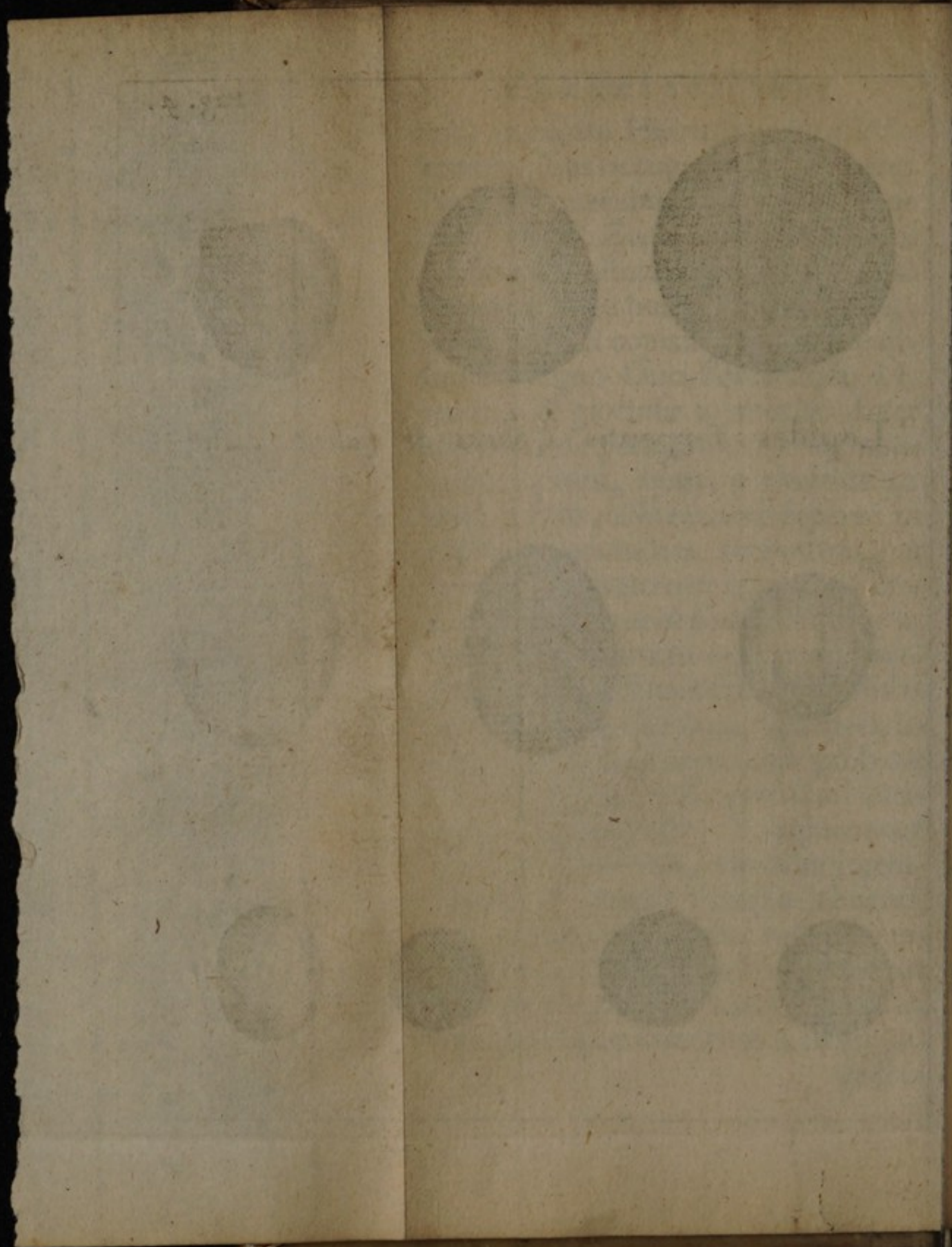
Scito ergo anno cld lxxii. sub finem veris, reduces ex India orientali,

tali, in aulam Hetruriæ, tunc Pisis
venationibus occupatam, venisse tres
Patres, venerabilis ordinis S. Fran-
cisci, vulgo *Zoccolanti* dictos, qui
ex illis regionibus multas res curiosas
adferentes, id honoris obtinuerunt,
ut inspiciendi copiam darent Serenif-
simo Magno Duci Ferdinando II.
æternæ & gloriosæ memoriæ. Inter
alia non sine pompa ostentarunt non-
nullos lapides, quos, perinde ut tu
mihi scribis, affirmabant reperiri in
capite quorundam serpentum, à
Garzia ab Horto descriptorum, & à
Lusitanis *Cobras de Cabelo* dictorum,
eosque per omnem regionem *Indo-
stan*, & vastissimas duas peninsulas
intra & extra Gangem, sed speciali-
ter in regno *Quamsy*, ceu probatæ
fidei experimentum, certissimi anti-
doti loco inservire, si imponantur
morsui viperarum, aspidum, cera-
stum, & quorumcunque aliorum
animalium, qui morfu vel pun-
gendo inficiunt: nec non si imponantur
quibuscunque vulneribus, à sagittis,
vel alio aliquo armorum veneno in-
fecto-

Lapides serpentis Cobras de Cabelo dicti.

let
Pre
& u
thia
ut it
larun
pica
quam
biffi
ram c
impu
batur
imbi
maba
elle,
cto, i
nec o
lent,
lorem
dum.
narrat
sponte
menta
minim
fasi,
prehen
Galen

lectorum genere recens inflictis. Præterea dicebant, talem & tantam, & usque adeo miram esse sympathiam horum lapidum cum veneno, ut statim vulneri admoti cucurbitularum instar se eidem tenacissime applicarent, nec ante loco moverentur, quàm omne venenum sugendo imbibissent, quo facto sua sponte in terram caderent, relicto animali sano & immuni à mortifero, quo opprimebatur, morbo: atque hinc, ut ab imbibito veneno purgarentur, affirmabant boni illi Patres, necessum esse, lavare illos in lacte recens multo, in eoque macerare tantisper, donec omne venenum in lac evomuisent, quod pro albo contraheret colorem inter flavum & viridem medium. Et quo promptius huic suæ narrationi fides adhiberetur, sua sponte obtulerunt, tot sese experimenta duros, quot curiosissimis & minime credulis liberat; certo persuasi, fore, ut Medici manifestò deprehenderent, minimè mentitum esse Galenum, ubi *cap. 14. libr. primo de*

facult. natur. scripsit, dari nonnulla medicamenta, quæ venenum eadem ratione attrahant, qua magnes ferum. Ergo ne qua mora opus tardaret, iustum est statim conquiri diligenter vyperas. Interim Domino Vincentio Sandrini, uni è peritissimis artificibus aromataria domus Serenissimi Magni Ducis, diligenter inspectis his lapidibus, incidit in memoriam, nonnullos istiusmodi lapides jam diu sub sua custodia esse; eosque repertos his Religiosis exhibuit, fatentibus, ejusdem generis esse, & forte, imo revera, easdem vires habuisse.

Plures istiusmodi lapides habeo, nigri coloris, lapidi Lydio non absimiles, læves & splendentes, ac si sandaracha infecti essent. Nonnulli ab uno latere; alii ab utroque maculam cineream habent: alii plane nigri & sine aliqua macula sunt; alii, circa medium, albicante, & in ambitu ingrato colore tincti sunt. Major pars lentis figuram exactè æmulatur; nec tamen defunt inæqualiter longi: &
ex

ex primis illis majores, quos ego vidi, latitudinem nummi, à Florentinis *grosso* dicti obtinent; paulo minores magnitudinem *quatrini* non æquant. At vero, five magni sint, five parvi, pondere parum inter se differunt. Etenim majores ut plurimum denarium & grana octodecim non superant: minores denarium & sex grana pendent. Attamen, nuper vidi & examinavi unum, qui grana sex super quartam partem uncie pendebat, & latitudinem *Testonis*, ut vocant, nonnihil superabat: & ut figuram meorum, cum figura tui lapidis conferre possis, nonnullos hic tibi tabulâ primâ designatos mitto.

Communibus desideriis minimè fortuna favit. Etenim, cum per anni tempus, solito frigidius, viperæ nondum cœpissent prodire ex saxis illis, in quibus per totam hyemem latent, impossibile fuit vel unam invenire, quæ negotio, de quo agebatur, interviret. Quare statutum est, ut sequenti die aliis adhibitis venenis experi-

mentum fieret virtutis illorum lapidum: & hunc in finem varii ex peritissimis ac celeberrimis Philosophis ac Medicis Academiæ Pisanae convenerunt, cupidi, id quod Patres verbis declarabant re ipsâ comprobatum videndi.

Ex venenis quæ vulneribus adhibita necant, oleum tabaci, ceu potentissimum elegerunt, & ducto in acum filo albo duplicato, illud hoc oleo quatuor transversorum digitorum latitudine inunxerunt: inde acu pulli gallinacei coxam transadigentes, filum oleo inunctum per vulnus adduxerunt, & statim quidam ex Religiosis illis cruento vulnere unum ex lapidibus applicavit, qui, ut erat prædictum, eidem tenaciter adhæsit: eo tamen non obstante pullus ille gallinaceus post octavam horæ partem mortuus cecidit, cum æque magna Religiosorum admiratione, ac eorum unquam fuit, qui rem incredibilem viderunt.

At enim, cum nondum sibi satisfactum putarent, & in opinione sua
per

pertinacissimè persisterent, eodem filo, sed recens inuncto, propriis manibus alterius pulli gallinacei vulnus infecerunt, qui æquè ac prior brevissimo tempore mortuus est, cum nihil ei profuissent deprædicatæ lapidis virtutes: id quod usque adeo novum & insolitum illis visum est, ut tertia vice rem experiri voluerint: idque experimentum occasionem præbuit, ut sequenti die plura illius generis fierent. Etenim, trajecto per coxam tertii pulli gallinacei eodem filo, quo priores interfecti erant, adhibitoque lapide, pullus non modo nullum futuræ mortis signum, sed ne morbi quidem indicium dedit: ideoque ex re visum est, eundem denuo sub ala dextrâ scalpello ferire: & affusis sanguinolento vulnere aliquot olei guttulis, ac statim applicato lapide, dignosci non potuit, ullum ei à veneno allatum esse detrimentum. Tantummodo laborare multum, & cruciari visus est, ex quo tertia vice, acu & filo in exitiosissimum hoc oleum immisso sinistra ejus coxa vulnerata est: sed

paucae aliquot horae abierant, cum pristino vigori restitutus est, & sequentis diei matutino tempore saltando & cantando indicium dedit, cibi se potius desiderio, quam mortis metu teneri.

Magnam ab hoc eventu delectationem & voluptatem ceperunt lapidum fautores, usque adeo ut resumptis animis, intrepidè & studiosissimè alia & diversi generis animalia adferri peterent: quo obtento, experimentis longè pluribus, & morte animalium evidentissimè constitit, nullam huic lapidi vim & virtutem medicam contra venenosum tabaci oleum inesse. Cæterum, quia non raro accidit, ut juxta id quod verum est, ceu tumidus quidam furculus propullulet id quod dubium est; hinc evenit, ut nonnulli causarentur, forte hæc animalia non defectu virtutis lapidibus propriæ, sed potius eam ob causam interiisse, quod transfixis acu illorum membris, ideoque ancipiti vulnere affectis, necessum esset, non unum, quod hactenus factum erat, sed duos lapides

des adhibere : sed exiguo negotio sublata est hæc difficultas, morte aliquot gallorum, quibus vulneratis duorum lapidum applicatione subventum est. Oblivioni dandum non est, quod vulneratis uno eodemque momento, in eadem corporis regione, & æquali vulneris magnitudine duobus capis, quorum uni impositi erant lapides, alteri non item; is cui subventum erat lapidibus, aliquot minutis ante mortuus est, quam alter ille; idemque lusus accidit, in aliis aliquot avibus, & diversis animalculis quadrupedibus: nec forte præter rationem esset credere, observato à lapidibus vulnere, & prohibito sanguinis simul & aliquo veneni effluxu, mortem citius subsequutam esse.

Alia multa, & his similia experimenta alias à quam plurimis eruditis hominibus fieri vidi, quos inter nominare possem aliquot Patres Societatis Jesu, & specialiter Patrem Antonium Veira, famosissimum concionatorem Lusitanum, P. Adamum

Adamando, celebrem Matheseos
 Professore, P. Erasmus Scales, &
 P. Antonium Michaëlem Vinci, Le-
 ctorem Theologiæ & Philosophiæ,
 in vestro collegio Florentino, & tan-
 dem D. Matthæum Campani, nobi-
 lissimis utilissimisque suis inventis
 nulli literatorum per orbem igno-
 tum. Hactenus nihil aut parum attu-
 lissim, contra falsas dotes illorum la-
 pidum, solis olei Nicotianæ experi-
 mentis subnixus, nisi subjungere pos-
 sem, illos non magis contra mortife-
 ros viperæ morsus prodesse: & multi-
 dictis meis verum & vivum testimo-
 nium dare possunt, & specialiter ve-
 nerandæ Societatis vestræ Pater Ma-
 racci, vir sapiens, & in rebus Indicis
 expertus & sagax, quo præsentè ab-
 iratis his animalculis multa animalia
 morfu vulnerata sunt, nullo in his
 lapidibus invento subsidio, quibus
 tunc temporis bonus hic Pater pluri-
 mum tribuebat. Et dum hæc scribo,
 idem in viperis Neapoli allatis, &
 quæ hic in vicinis nobis clivulis ca-
 piuntur, multoties expertus sum,

ut

ut certior essem ejus rei, cujus jam ante certissimus eram. Inter alia memini, me nono Maji, præsentibus multis doctissimis viris, quatuor columbos totidem viperis mordendos exhibuisse, qui applicatis quatuor lapidibus, decimo, ex quo infecti fuerant minuto, mortui sunt. Idem fere accidit quatuor pullis gallinaceis, quorum tres viginti aut aliquanto amplius minutis interierunt: quartus, exclamando & concutiendo sese, non nisi exactis quinque horis mortuus est. Nec verò tot experimentis, & meorum, aut Serenissimi Magni Ducis lapidum virtuti satis fidens, alium D. Doctoris Joannis Baptistæ Cheluzzi, inclyti in urbe Florentina Medicinæ Doctoris lapidem operi adhibui: sed etiam hunc, non minus quam omnes alios, deprehendi plane expertem omnis virtutis, contra venenum viperarum, & scorpionum Africanorum. Multas istiusmodi bestiolas, *in experimentis meis de generatione insectorum* jam antea descriptas, & Tuneto advectas, recens

acceperam: ergo quatuor columbas sylvestres quatuor scorpionibus, in parte pectoris maxime carnosa pungendas exhibui, applicato lapidum remedio, sed cum opprobrio lapidum intra unius horæ spatium columbæ omnes mortuæ sunt: at vero capus, ex quo percussus, & adhibita medicina est, septem horas supervixit: & porcellus Indicus, à Scorpione Tunetano percussus, applicato lapidum maximo & speciosissimo, horas octodecim vivus exegit. Nihil tamen causæ est, quo minus credam, canem, applicato lapide tuo, & hominem à vipera percussum, applicato lapide D. Caroli Magnini mortem effugisse. Credo, & verissimum esse judico, eique tantum fidei tribuo, quantum cuicunque veritati evidentiore tribuere par est. At vero absit ut cogitem, lapidis virtute id factum esse; sed naturæ hic effectus fuit, robustæ, vegetæ & bene constitutæ, quæ fortiter repugnando vim veneni viperini, solito debilioris, & minus vividi, tandem superavit: vel

lulus

lusus hic, ut ita dicam fortunæ fuit, cuius causas ut plurimum ne summa quidem ingenia intelligere possunt, ut ut assequi eas queamus, si accuratum & diligens examen accedat, quo mediante simul illæ, & latentes fraudes cum fallacibus indicationibus detegantur. Quare submissè à te peto, liceat mihi hac occasione referre cumulum earum rerum, quas maximam partem egomet observavi, & quæ fortassis ingratae non erunt, ut ut minus eleganter, citra ordinem, & confuse, atque multiplicatis plus justo digressionibus dicantur.

Ne nunc quidem desunt, qui veridicum fuisse statuunt Dioscoridem, *libro secundo*, & Plinium *libro octavo*, nec non *vigesimo tertio* Historiæ Naturalis, ubi herbam chelidoniam ab hirundinibus inventam esse, eademque oculos pullorum hirundinum laceratos & corruptos restitui scribunt; id quod ab ipso etiam Tertulliano *in fine libri sui de pœnitentia* confirmatum est, dum scribit: *Hirundo, si excæca verit pullos, novit illos*

los rursus oculare de sua chelidonia.
 Nec tamen sanitas hirundinum, alio-
 rumque volatiliū, chelidonix, ut
 quæ nunquam in nidis hirundinum
 invenitur; sed soli naturæ, semota
 omni medicamentorum ope debetur:
 id quod cuivis manifestum esse pote-
 rit, cui placuerit, oculos hirundi-
 num, aut alterius cujuscunque avi-
 culæ, acu vel scalpro solerter tere-
 brare. Ego ejus rei periculum feci in
 gallinis, anseribus, anatibus, gallis
 nostratibus, & Indicis, & animad-
 vertendo, omnia hæc volatilia, sua
 sponte, minore quam viginti quatuor
 horarum spatio sanari, veracem de-
 prehendi Cornelium Celsum, libro
 sexto dicentem: *Extrinsècus vero in-*
terdum, si ictus oculum lædit, ut san-
guis in eo suffundatur, nihil commo-
dus est, quam sanguine columbæ, vel
palumbi, vel hirundinis inungere:
Neque id sine causa fit, cum harum
acies extrinsècus læsa, interposito tem-
pore, in antiquum statum redeat, ce-
lerrimeque hirundinis. Unde etiam lo-
cus fabulæ factus est, aut per parentes,
aut

aut id herba chelidonia restitui, quod per se sanescit.

Et forte Cornelius Celsus hoc ex libro quarto Aristotelis de generatione, & sexto historiae animalium didicit.

Circulatores, ut virtutem antidotorum suorum ostendent, scorpiones & viperarum capita devorant, & fel in potu assument: hinc imperitum vulgus ignorans scorpiones & vipers, si comedantur, non inficere veneno, & circulatores nec mori nec ægrotare videns, hæc omnia antidotis tribuenda esse sibi persuadet: quibus etiam illud deberi credunt, quod iidem circulatores nullo à morfu viperarum damno afficiuntur; cum id inde veniat, quod bestiolis illis, antequam mordendos sese præbeant, dentes effregerint, & os, palatum & gulam optime purgaverint, nec non vaginam dentium laceraverint, ex qua flavus quidam liquor prodit, in quo vis veneni viperini consistit. Alii, ut idem artis suæ specimen exhibeant, Mercurium sublimatum, arsenicum, &

& his similia corrosiva citra grande periculum deglutiunt : sed prius quam illa deglutiant , stomachum laganis, aliisque eduliis inordinate conditis suffarciunt , butyro præsertim , & vix assumptis corrosivis celerrime id agunt , ut omnia per vomitum rejiciant.

Subtilior & callidior illorum fraus est , qui succo herbarum , vel sigillorum , peregrinis , ignotisque characteribus inscriptorum vi & efficacia , alterius cutem & carnes ita induratos sese promittunt , ut nec frangi , nec ab ullo ferro , vel ictu sclopeti vitari possint : cui promissimi non , multum absimilis est , quam Ariostus Rodomonto à casta Ilabella factam finxit.

Et quia hujusmodi medicinæ & incantamenta ut plurimum à vatibus tractabantur , hinc est , quod illi , quibus casu contigerat , ut vulnerari non possent , incantati dicebantur : quales ab antiquis & modernis in Hetruria fabularum scriptoribus Ferraus & Orlandus fuisse feruntur , & apud Græ-

Græc
& Ce
popul
modi
nus De
lebi,
deunt
lingua
his sim
prætere
brum
cis, De
ces Syr
Chalda
scriptu
Sub
dixi,
cia, q
promit
sunt: q
aperiam
que uti
possim,
quand
seration
Paucia
gione

Græcos & Latinos Achilles, Cignus & Ceneus. Quin etiamnum inter populos orientales vagatur hujusmodi superstitio, & fuit, cum per manus Domini Joannis Michaëlis Wanslebii, Erfurtensis, ab Ægypto redeuntis, libellum haberem, Arabica lingua conscriptum, quo hæc atque his similes vanitates continebantur: præterea alium etiam istiusmodi librum inter Serenissimi Magni Ducis, Domini mei, manuscriptos codices Syriacos, Arabicos, Ægyptios & Chaldæos vidi, Abyssina lingua conscriptum.

Subtilis profecto & ingeniosa, ut dixi, est impostorum illorum fallacia, qui has & his similes vanitates promittunt, quibus plures decepti sunt: quare subito inducor, ut tibi aperiam, in quo fraus consistat: atque uti id eo melius demonstrare possim, breviter tibi narrabo festivam quandam historiolum, risu & commiseratione, ubi eam audiveris, dignam. Pauci abhinc anni sunt, ex quo è regione montana Florentiam habitatum

tum venerat, & forte ibidem adhuc habitat, honestus quidam vir & horologiorum egregius Artifex. Huic, cum aliquando cum Serenissimo Magno Duce sermocinaretur, excidit, multos sese in patria sua nosse, qui verborum, herbarum, aut lapidum virtute cutem haberent, contra sclopetorum ictus temperatam: idque narrabat, non tanquam rem auditam, sed quasi multoties à se manifestissime visam. Subriserunt nonnulli ex circumstantibus, ad vanam hanc narrationem, & alii alios intuendo, ridere tacite simplicitatem boni huius viri coeperunt, qui fidem adhibebat febri- citantium somniis & fabularum scriptoribus. Sensit, non modo dictis suis negatam fidem, sed etiam tacite derideri sese, idque maximæ injuriæ loco habens, murmurando, & nescio quid intra dentes mussitando, certo quodam, & sibi naturali gestu persistens dixit: brevi derisores deridendos fore. Et improbata eorum incredulitate, non multum temporis abiit, cum suis sumptibus in Italiam accer-

accert
incant
in vul
glacia
timore
fuisse
& usqu
perseve
ut tan
dem nu
ra & fa
Costæ,
renissim
voce pe
nus, q
bat, r
jam C
gerere
nitatis
linearet
di caus
dirigere
carnosa
peti de
toris h
suffusus
cto ex

accerfivit militem quendam, qui se incantatum & impenetrabilem, vel, ut vulgo vocant, induratum & congelatum esse jactabat, & qui citra timorem se velut scopum exposuisset maximis sclopetorum ictibus: & usque adeo instanter, importunè & perseveranter periculum fieri petiit, ut tandem exauditus sit: & ipse quidem nullo periculi metu, fronte securâ & fastuosâ nudum pectus Carolo Costæ, uni ex subsidiariis cameræ Serenissimi Magni Ducis offerens, elata voce petebat, ut sclopetum illud minus, quod eum in finem manu tenebat, recta in pectus exploderet: & jam Costa in eo erat, ut morem ei gereret, cum generosa pietas Serenitatis S. A. noluit, ut in pectus collinearet, sed ut majoris mali evitandi causa, ictum versus illas partes dirigeret, ubi nates quam maxime carnosæ sunt, quas ille globulo sclopeti de latere in latus trajecit. Ergo fortis hic miles, damno & pudore suffusus, ne ultimo quidem vale dicto ex cœtu se proripuit & totus san-

sanguine madens, abiit ad curandum
vulnus: ac bonus noster horologio-
rum Artitex, tunc quidem pudore
defixus hæsit, sed ita, ut opinioni
suæ magis obstinatè inhæreret, quam
antea: ac jam aliquot septimanæ
abierant, cum duobus militibus sti-
patus rediit, quorum alter ex pede-
stri cohorte stipatorum erat, alter in-
ter cataphractos stipatores mereba-
tur. Ille incantatum, hic incantato-
rem sese ferebat. Stipator miles de-
xtrum femur ostentabat, quinque li-
vidis maculis insigne, quas totidem
ictibus sclopetorum minorum, à ca-
taphracto equite, in conveniente di-
stantia, præsentibus aliquot testibus
sibi impactas aiebat; qui testes non
modo se id vidisse affirmabant, sed
unus ex eorum numero, reliquis ge-
nerosior, ut veritatem facti persua-
deret, viginti quinque aureis quasi
pignore contendere voluit rem verā
esse, & statim aderat, qui promitteret:
nec defuisset, etiamsi major summa
oblata fuisset, ut quæ dubio procul
amissa esset. Etenim experimento
facto,

facto, miser stipator, natibus ictu minoris sclopeti male affectis, delusus abiit: quibus visis, versutus & impudentissimus incantator cautè subducere sese voluit: at vero Præfecti sui jussu detentus, & acriter, non sine comminatione severioris poenæ objurgatus, nisi fraudem dilucidè revelaret, ipsius propria confessione constitit, plures alios ab eo deceptos esse, & omne artificium consistere in modo pulveris pyrii sclopeto immitendi. Nimirum in tubum sclopeti justæ mensuræ, pauca aliquot grana pulveris immittebat, & super pulverem globulum, & porro super globulum tantum stupæ, quantum operiendo globulo sat erat. Inde super stupam debitam sclopeto pulveris mensuram immittebat, eique benè adactæ imponebat probè constrictum ex stupæ obturamentum; quo fiebat, ut sclopetum, ubi ignem conceperat, magnum strepitum ederet; cum è contra globulus, à paucis aliquot granulis pulveris propulsus, nihil præter levem maculam incutere posset.

posset. Nec tamen quisquam credat, soli Hetruriæ hoc privilegii à fortuna datum esse, ut vanas atque inutiles reddat has magicas artes: etiam in exteris regionibus prorsus inutiles evadunt, & à prudentibus merito deridentur. Id quod supra de hac materia scriptum est, quandoque doctissimo Olao Borrichio, celebri Academiæ Hafniensis Professore narraveram, cui, quod libenter in meam sententiam concederet, placuit, ad confirmandam illam mihi communicare aliud experimentum, in aula Regis Daniæ factum, cujus verba in scheda ad me perscripta hæc sunt: *Sereniss. Daniæ & Norvegiæ Rex, in ea ingenii & spiritus magnitudine, ut rerum naturalium pene omnium oppido studiosus est, & causarum earundem indagator acerrimus, ita non raro in decantatam illam rationem indurandi corpora humana, ut ab ictu globi plumbei & ferrei immunia sint, sollicitè inquisivit, cogniturus verò ne consentirent tot militarium hominum voces, à quibus tot induratorum exempla pleno ore*

ore enarrabantur; cæterum expertus tandem est, quod ante diu mente aestimaverat, omnia illa fabulis, & Siculis gerris esse vaniora: Et licet quandoque ad experimenta in rei confirmationem quidam provocarent, ubi tamen ad rem ventum est, effugiis & exceptiunculis quibusdam ineptis, promissorum stultitiam aperte prodiderunt. Quin & nobilis ille in Septentrione negotiator Sillius Marsilius, ut rei veritatem ad unguem sciret, & Regi suo significaret, spargi iussit per universum & nostrum & inimicum exercitum seposuisse se mille scutatos, in ejus usum sine fraude cessuros, qui se vere induratum adversus ferrum & sclopetorum ictus ostenderet; diu nemo se pecuniæ illius cupidum indicavit, tandem unus & alter spelucris, & vanis nescio quibus characteribus circa collum dispositis armati, in se experimenta provocarunt, successu minus prospero; nam ubi Marsilius induratorum auribus cultro suo immineret jam abscissuro similis, (parciturum enim se vitæ temeraria promittentium)

tium) *vani ostentatores ne ea quidem parte cultri attactum ferebant, prætexentes aures carminibus armari nequiusse, sed reliquum corpus, nec vero, ubi ad cæteras partes deventum, sustinere ictus, sed pudenda fuga culiro se subtraxerunt.*

Non minus improba illa fraus est, qua hypocritæ apud Turcas, *Dervisi* vulgo dicti, utuntur, ubi id agunt, ut ostendant, se facili negotio prædicere, uter exercituum in prælio evasurus sit victor. Quatuor sagittas eligunt hi impostores, & crenam unius mittentes in crenam alterius, junctas in pulvinari ita disponunt, ut par unum ab altero æquali spatio distet. Has illum in modum dispositas, duo homines, sibi invicem oppositi, utraque manu fortiter circa cuspidem teneant necesse est. Hinc unumquodque par sagittarum conjunctarum, & secundum longitudinem suam extensarum, hujus vel illius inimici exercitus nomine insignant, & illud par quod sponte sua loco sese movens, alteri opposito pari inequitat,

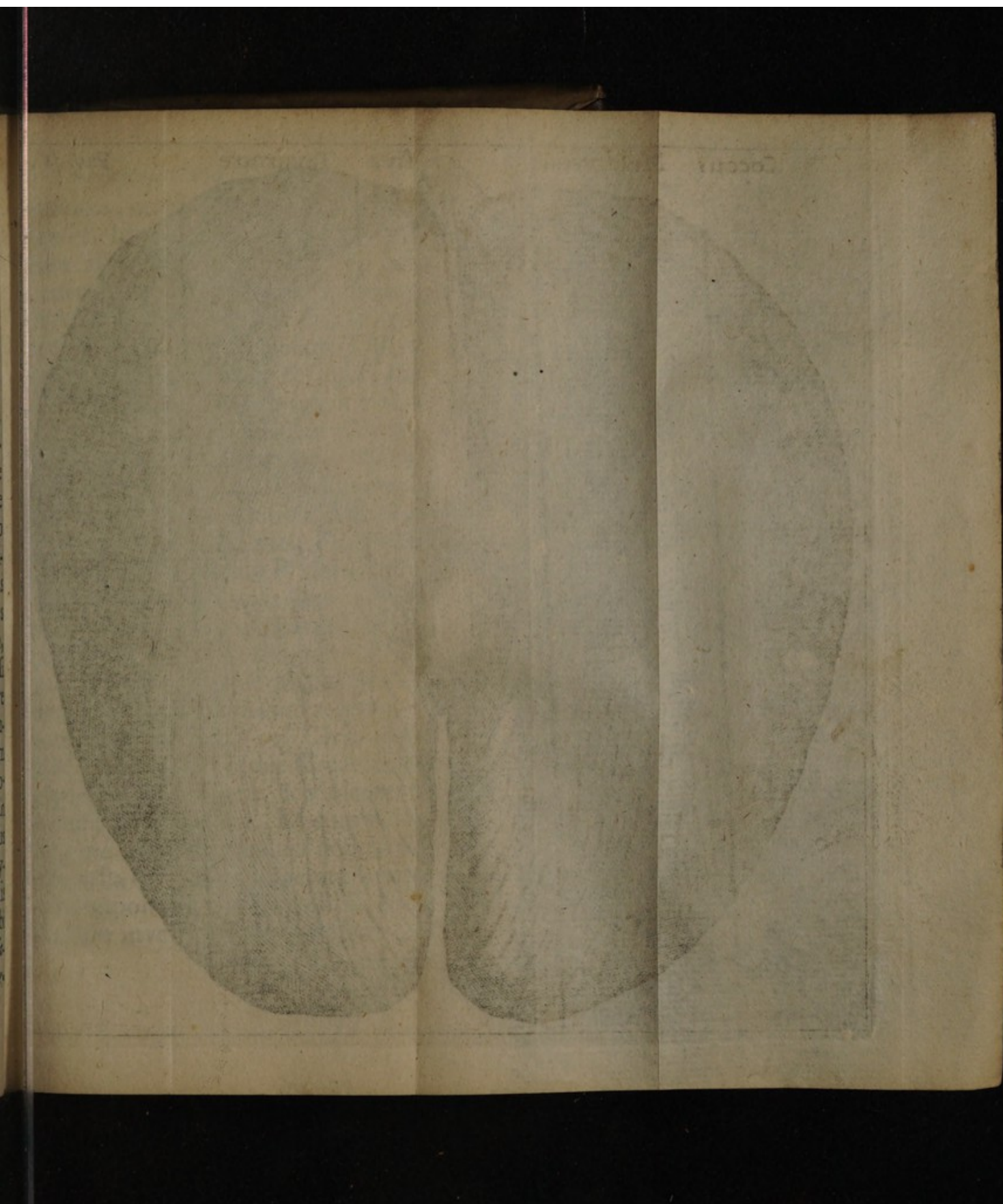
tat, indicio est, exercitum illum, cuius nomen gerit, futurum victorem. At vero necesse est, ut à Turca calca-
neis infidente, ter legatur, longum il-
lud Alcorani caput, cui titulus est
Fasin, id est, *O homo!* Quotquot
Mahumetanorum minus callidi &
magis simplices sunt, usque adeo
constanter his ineptiis fidem adhi-
bent, ut confirmandis illis manus in
ignem immittere audent. Quare, ut
maximam hic fraudem subesse osten-
derem, aliquoties rogavi, ut experi-
mentum ejus rei facerent: ac ne de-
ciperer, ipse semper sagittas tenere
volui, & hic successus rei fuit, ut
nunquam loco sese moverint sagittæ,
non sine magno præsentium Turca-
rum dedecore & ludibrio, qui dictum
caput nugacissimi Alcorani, servatis
omnibus requisitis circumstantiis,
legerant, & relegerant. Sedenim,
quod nonnulli occidentales aessent,
qui in oriente versantes, ceu oculati
testes, huic operationi respondisse
eventum assererent, occasionem mihi
dederunt, ut sollicitè & attentè con-

siderarem, qua ratione hæc fraus at-
 que hic manuum lusus fieri potuisset:
 nec diu me latuit artificium. Etenim,
 in duorum illorum, qui sagittas te-
 nent, arbitrio positum est, quas qui-
 bus velint imponere sagittas; idque
 solo & insensibili pulsus & manuum
 motu: itaque huic joco me accin-
 gens, spectantibus multis, evidenter
 & facile rem peregi. Quare unus
 Dervisiorum, minus quam reliqui
 versutus, sponte sua eo descendit, ut
 fateretur, omnes has imposturas &
 fraudes in usu esse Mahumetaris,
 prudenti & politico consilio, ut mili-
 tes, falsi sui Prophetæ persuasione de
 victoria certiores redditi, eo auden-
 tius pericula contemnant. Quod si
 postea effectus non respondet, ut an-
 no 1626 Affani Calafato, apostatæ
 Græco, & famosissimo piratæ acci-
 dit, qui non obstante hac sagittarum
 incantatione, quæ victoriam ei de
 Pontificia, nec non regia Hispania-
 rum, & Magni Hetruriæ Ducis classe
 prædicebat, ab eadem circa promon-
 torium Sardiniaë victus, & cum
 omni-

omnibus suis navalibus copiis captus est: si inquam effectus non respondet, non desunt eis prætextus, quibus sacrilegi hujus seductoris auctoritatem factam tectam conservent.

Uno verbo, sub mirabilibus Saracenorum & Idololatrarum præstigiis, semper fraudulentum aliquod artificium latet: nec vero recens, sed antiquissimus ille mos est, uti ex Danielis *decimo quarto* capite patet; ubi fraus sacerdotum Beli refertur, qui Regi Cyro, omnique Babyloniorum populo persuadebant, hoc suum idolum ea ingluvie esse, ut quotidie oves quadraginta devoraret, & amphoras vini magnas sex absorberet: & de his tamen carnibus atque hoc potu clam triumphum ducebant, & vivendo in delitiis, cum uxoribus, liberisque suis, cutem bene curabant, gulosissimi illi sacerdotes. Et annon apud Plutarchum legimus, tempore Agidis junioris deglutitos à præstigiatoribus Spartanorum gladios? Apulejus etiam narrat, Athenis in porticu à præstigiatore deglutitum esse

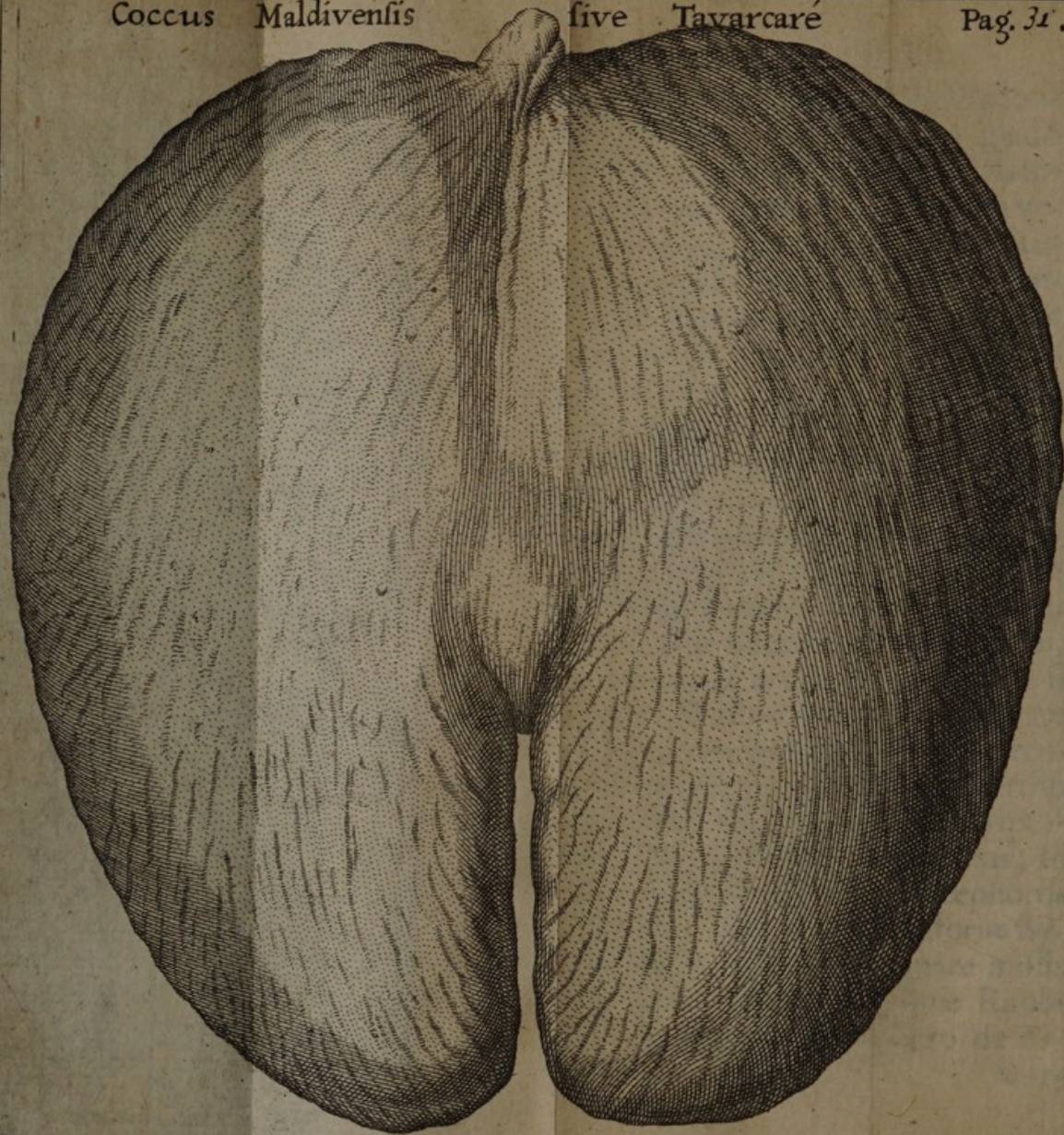
gladium acutissimum, & multo longiorem quam Spartanorum gladii sint; & alium quendam circulatorum, exigui lucelli causa, hastam venatoriam inguini impingentem, eandem integram cum mucrone & conto per cervicem transadegisse: & quod magis mirandum erat, hastæ quasi affixus videbatur elegans quidam puerulus, plane lascivus, facie venusta, & crispo capillitio, qui usque adeo bellè tripudiabat, & saltando pedes alternatim usque adeo artificiosè & celeriter motabat, ut nervis & ossibus carere videretur. Odiosus & molestus mihi simul & tibi essem, doctissime & eruditissime Pater, si omnes istiusmodi casus enumerare vellem, quos quotidie in foro à circulatoribus fieri videmus; præsertim vero illos, quorum antiqui Scriptores, & B. Joannes Chrysostomus, in libro contra Gentiles, & Nicephorus Gregoras, *libro octavo* historiæ Byzantinæ meminerunt: quare missis istis ad ea me refero, quæ Rabbi Moyse Majemonides libro de *Tavar-*

Coccus Maldivensis

five Tavarcaré

Pag. 31.

tavara
cenlet. l
ante ali
enerabi
in Africa
acciderit
varias re
aliquot f
Coco del
nt. Que
a Garzia
Acolta,
Ignatio,
Ernan
sunt, ea o
eidem pr
giushic
quecadi
terrum m
hanc Ta
Maldiv
ique pre
vicinia lu
ret, me
hanc tal
militare
Et malo

varcara, capite undecimo de his rebus censet. Id tantum tibi scribam, quid ante aliquot menses mihi, nec non venerabili cuidam viro, Massagami in Africa nato, & postea civi Goano acciderit. Is huc in aulam Tusciæ varias res peregrinas, & inter alia aliquot frustra *Tavarcaræ*, à nobis *Cocco delle Maldive* dictæ adduxerat. Quæ de hujus *Tavarcaræ* viribus à Garzia ab Horto, Christophoro Acosta, Carolo Clusio, Martino Ignatio, Augerio Clusio, Francisco Hernandez & Guilermo Pisone scripta sunt, ea optimè tibi nota sunt. Aliam eidem prærogativam tribuebat, egregius hic, de quo dixi, vir, asseverans, quemadmodum inter magnetem & ferrum mutua amicitia intercedit, ita hanc *Tavercaram* (vel *Cocco delle Maldive*) ferro inimicissimam esse, idque procul abigere, & violenter è vicinia sua propellere. Et cum videret, me difficulter induci posse, ut hæc talia crederem, caperata fronte mihi respondit, nihil impossibile esse, & malo inveteratoque more fieri, ut

minus vera esse credantur, quæ vel raro audiuntur, vel non sine difficultate videntur, aut debiles humanæ æstimationis vires transcendunt; cum si attentè considerentur, certissima, & factu facilia esse deprehendantur: ac se quotiescunque mihi visum esset, experimento demonstraturum, hujus pretiosissimi *Cocci* vel *Tavarcæ* virtutem admirandam esse, ut quæ inter delitias, & nobilissimam partem thesauri Monarcharum apud Indos recenseatur. Et cum ei respondissem, me ardere desiderio videndi his meis oculis, id quod ipse facturum se agebat, statim ferrum ei obtuli, ut satisfacere curiositati meæ per hanc occasionem posset. At vero bonus ille vir subito me monere cœpit, non quodvis ferrum huic negotio aptum esse; sed perinde, ut magnetem armare necesse est, ubi effectus ejus circa ferrum manifestè detegere volumus, ita hic necessario requiri, ut ferrum armatum sit: & cum ego etiam atque etiam urgerem, ut mihi certitudinem hujus veritatis videre

lice-

liceret, cum id lamina gladii, manubrio suo armati, fieri posset; subito allatus est gladius, quem ille nudum, verso in pavementum mucrone attollens, indice medio digito extremitates capuli regebat, & hac ratione suspensum in aëre gladium tenens, mihi imperabat, ut magnum aliquod frustum *Tavarcæ*, laminæ circa medium admitterem, futurum dicens, ut manifestè viderem, ferrum ab ea recedere: & profecto recedebat, sed motus voluntarius duorum digitorum, quibus capulus regebatur, recessionis illius causa erat: quare ipse gladium manu tenens, nunquam illum moveri vidi, utut lepidus hic vir non sine magno affectu *Tavarcæ* frustum laminæ gladii admitteret.

Sed hæc quidem voluntariæ fraudes, & ut vulgo dici solet, lusus manuum sunt. At vero accidit aliquando, ut vel minimè observatis, aut perperam comprehensis obstaculis, etiam potentissimæ causæ non possint producere solitos effectus. Non raro

Medicis accidit, ut potio ex fortissimè purgantibus exhibita, ventrem ne minimum quidem moveat.

Robertus Boyle, nobilis Anglus, magnæ inter literatos famæ, doctus, diligens, verax, & quavis sublimi laude dignus, solitâ suâ, & laudatissimâ sinceritate narrat, se, cum in historia naturali Verulamii legisset, aquam vitæ oleo amygdalarum dulcium innatare, ejus rei periculum fecisse, & semper deprehendisse, aquam vitæ hæerere in fundo, eique oleum superstare; contra adhibitâ aquâ ardente optimâ, verum evasisse, quod protulerat Verulamius, qui aut non vidit, aut non curavit adjicere aquam vitæ requiri purissimam, & ab omni minima aquositate separatam. Alios similes eventus ab eodem Boyle, in tractatu *de experimentis quæ non succedunt* relatos, procul dubio legisti doctissime Pater, ideoque illis commemorandis lubens supersedeo.

In præludiis experimentorum naturalium, in Academia experimentalis,

tali, sub protectione Serenissimi Principis Cardinalis Medicei congestis, scriptum est, infusione aquæ, per campanam plumbeam distillatæ, turbari omnes alias, fluviorum, thermarum, fontium & puteorum aquas, & solam inter aquas naturales illam, quæ Pisas deducitur, non albescere, sed nativam suam limpiditatem prorsus fartam tectam servare. Verè hoc & sine fūco scriptum est: nec deest ingens eruditorum numerus, qui, cum propriis oculis hoc experimentum viderint, vivum & verum ejus rei testimonium perhibere possint. Atqui jam aliquot menses sunt, ex quo non sine maximo stupore omnium, qui centies centiesque contrarium notaverant, observavi, aquam Pisanam non minus quam alias albescere & turbari. Causam aliam præter admisionem rerum terrestrium heterogenearum nullam novi, quæ invisibiliter prope scaturiginem aquæ stillando profluant, & venam aquarum comitentur. Poterat etiam istiusmodi casus dari, ut quo tempore ex-

perimenta circa albedinem aquarum naturalium capta sunt, non nisi aquæ per campanam plumbeam distillatæ adhibitæ sint, quæ durante distillatione quam minimum salis ab hac campana attraxerint, & consequenter tantum aquas impuras, non vero purissimas aquæ ductûs Pisani dealbare potuerint, ad quas dealbandas aquis opus est, à sale illo in prægnatis, quem campanæ plumbeæ evomere solent. Atque, ut quod res est dicam, quisquis hujusmodi experimentum cum cura facturus est, si pluribus & diversis aquis per diversas campanas distillatis usus fuerit, inveniet, nonnullas, quæ in aquas ductûs Pisani infusæ, nunquam illas turbabunt, & contra alias quibus statim turbabuntur. Et hanc talem differentiam, ut ego quidem expertus sum, non parum promovere potest, non diversitas modo campanarum, sed etiam gradus ignis, & diversa constitutio florum & herbarum quæ distillantur. Præterea ad rem fortè facit, utrum prima sit, quæ per campanam distil-

lat.

lat aqua, an vero ultima, ubi post
continuos labores aliquot dierum
campana, ut ita dicam, defatigata
& sterilis facta est. Accidit etiam
quandoque, ut extraordinariam
quandam differentiam producat ma-
jor minorve quantitas aquæ, per
plumbum distillatæ, & in aquam du-
ctûs Pisani infusæ: utur enim hæc
aqua Pisana turbetur & albescat; mi-
nus tamen quam mille aliæ, à me ha-
ctenus probatæ naturales aquæ, tur-
batur & albescit, excepto flumine
Pesciæ, quod per vallem *Nievole*
dictam in Hetruria decurrit, cujus
aqua eundem fere cum aqua Pisana
albedinis modum servat: nec mul-
tum ab hac abit aqua fonticuli cujus-
dam, in prato palatii *Buonvisini*, in
montibus Lucæ, non procul à cele-
bri urbis illius balneo. Porro aqua
Nili tantopere celebrata, nec non pu-
tei Meccensis in Arabia, quam tan-
topere venerantur Mahometani, non
minus quam vilissima quævis turbida
evadit.

In eodem illo libro experimento-

rum naturalium dicitur, aquas in vasis vitreis distillatas, si aquis in vase plumbeo distillatis admisceantur, non turbari.

Sæpissime procedit hoc experimentum, sed si generaliter de omnibus aquis in vase vitreo distillatis loquamur, minime. Parietariam in vase vitreo, & balneo Mariæ, nec non arena & cucurbitis aureis ac argenteis, cum capitello vitreo, & in castello fornacis, in vasis vitreis & terreis, vitro inductis, distillari curavi; eo tamen non obstante aqua, quæ prodierat, affusâ exiguâ aquæ rosarum, vel florum myrti, in plumbo distillatæ quantitate, semper turbida & lactis instar alba evasit. In cucurbitam vitream quandoque libras quatuor parietariæ recens collectæ misi, eandemque cum suo capitello rostrato arenæ imposui, servato semper eodem ignis gradu, & deducendo aquam, usque dum parietaria plane sicca, & quasi ambusta evaderet: atque ut differentiam aquarum in principio, medio, & fine operis anim-

animadvertere liceret, decies & quater mutato recipiente, tandem horum quatuordecim speciminum aque periculum feci, additâ rosarum aquâ per campanam plumbeam destillatâ & statim alba evaserunt. Hoc experimentum mense Aprili factum, Majo & Junio mensibus iteravi. Quare ut idem denuo tentarem, residuum horum quatuordecim speciminum cucurbitâ argenteâ cum capitello vitreo exceptum, denuo in balneo Mariæ distillari curavi, octies mutato recipiente, nec tamen eo minus aqua, in primis sex recipientibus collecta, albescebat, non vero octava & ultima, utut illam non uni generi aquarum, in vase plumbeo distillatarum, admiscerem. Melissa eodem ferè quo parietaria modo albescit, sed ita, ut quandoque variet. Dantur istiusmodi herbæ, quæ in vase vitreo & arena distillatæ, quam maxime variant: etenim vel nunquam albescunt, aut si quæ albescunt, illis tantum hoc accidit, quæ sub initia operis in recipiente colliguntur, non ultimis, ut quæ

quæ illius naturæ sunt, ut non ipsæ modo à turbatione immunes sint, sed etiam turbatis aquis admistæ claras illas & limpidas reddant: haud aliter ac succus limonum, nec non omphacium, & multo magis acetum forte & distillatum: spiritus autem vitrioli non item. Et hæ posteriores aquæ tanto maiorem in clarificando vim habent, quanto acrior ignis fuit, cuius beneficio distillatio peracta est. Quod ad betam & salviā attinet, quilibet hujus veritatis certus esse potest, sed non quoad parietariam, quæ semper & æqualiter, ut dixi, turbatur. Porro aquæ in castello fornacis, sive vitreis sive terreis vasis vitro incrustatis, cum vitreo capitello distillatæ, generaliter ferè omnes turbidæ evadunt. Dico ferè, quia non desunt, quæ nunquam turbentur. Et ex eorum numero quæ turbantur, nonnullæ sunt, quæ in principio, aliæ quæ in medio, & rursus aliæ quæ in fine operis distillantur: item aliæ quæ ex vasis in ima, aliæ quæ ex iisdem in summa castelli regione collo-

colloca
dit, u
legem
fus, u
ta, fre
per tur
unius e
novo d
bationi
cillimi
genere
conturb
ne pro
pore &
materie
& quan
cipit.
Aqu
aureis,
ductis,
lis vitre
allerve
perman
servata
fecit,
post ali
incipit

collocatis proveniunt. Et sæpe accidit, ut hæ aquæ non eandem semper legem servant: & potest dari casus, ut aqua alicujus herbæ distillata, si experimentum capiatur, semper turbida evadat, & contra, ut unius ejusdemque generis herba, de novo distillata, effectum hunc turbationis non producat, ut jam difficillimi operis sit, quicquam certi in genere de his aquarum distillatarum conturbationibus statuere, de quibus, ne prolixior sim, suo fortassis tempore & opportuniore loco agam, cum materia sit curiosa, & quæ varios & quandoque inexpectatos casus recipit.

Aqua cinnamomi in cucurbitis aureis, argenteis, æreis, stanno obductis, vel vitreis, cum suis capitellis vitreis distillata, si in vasis vitreis asservetur, semper clara & limpida permanet: sed vasis crySTALLINIS asservata, paucis aliquot horis crassescit, & lactis instar alba evadit, ac post aliquot dies sensim flavescere incipit, saporemque assumit amygdala-

dalarum amararum, & nucleorum malorum Persicorum. Hoc experimentum, in aqua cinnamomi cum vel sine vino distillata, plus centies à me repetitum, semper verissimum apparebit; sed necessum est, ut periculum facturus, vasis utatur crystallinis, quæ Pisis fiunt; etenim si aliis utatur, vel plane non succedet, aut hac vel illa ratione variabitur. In vasis quidem crystallinis, quæ Romæ vel Venetiis fiunt, aqua cinnamomi non intra paucas aliquot horas, sed post duas demum, vel tres dies turbatur & albescit; sed ita, ut nunquam in his flavescat, aut fastidiosum illum saporem amygdalarum amararum, vel nucleorum malorum Persicorum assumat. At vero, si in vasis crystallinis, quæ Romæ & Venetiis fiunt, non nisi post duos tresve dies turbatur; longe diutius in pulcherrimis illis crystallinis vasis, quæ Lutetiæ Parisiorum fiunt, perdurat: quin usque adeo exigua est, quam in his vasis assumit, albedo, ut fere dicere liceat, eam plane non albescere.

scere. Erit forte, cum hæc diversitas cessabit, idque pro varietate artis & materiæ, quâ crySTALLINA vasa Pisis, Romæ, Venetiis & Lutetiæ Parisiorum præparabuntur. Causam hujus albedinis à sale provenire credo, qui in vasis crySTALLINIS efflorescens, lapsu temporis illa corrodit, diffringit & consumit: cujus rei quilibet certus esse potest, cum in aqua cinnamomi distillata semper aliqua pars salis, idque pro modo & quantitate aquæ, deprehendatur. Hæc aquæ conturbatio argumento est; falsam esse communem opinionem eorum, qui vasa crySTALLINA nullam liquoribus quos continent alterationem adferre hæcenus credunt: eoque major hujus opinionis falsitas deprehendetur, quod aquæ nonnullæ per campanam plumbeam distillatæ, in vasis crySTALLINIS, quæ Pisis parantur, albescent, utut tardius quàm aqua cinnamomi distillata turbentur.

Pulvis componitur ex tribus partibus nitri purgati, duabus salis tartari, & una florum sulphuris, qui ab
effe-

44 FRANCISCI REDI

effectu quem producit *pulvis tonans* vocatur: etenim, si exigua ejusdem quantitas in cochlear, vel patellam æneam, vel cujuscunque metalli aliam mittatur, & candelæ vel prunis ardentibus imponatur, sensim colorem mutat, ac tandem strepitum edit, qualem edere solet bombarda minor vel major, idque pro ratione assumptæ quantitatis. Accidit tamen quandoque, ut ille ipse pulvis, quem experimento facto optimum esse cognovimus, si denuo adhibeatur, eundem effectum in perstrependo producere nolit: & vice versa, iterum adhibitus, effectum suum producat; id quod mihi evenit, virtutem hujus pulveris D. Magalotti demonstraturo. Etenim prima vice pulvis effectum nullum edidit, sed ceræ instar liquefactus est: at vero iterum iterumque repetito examine, optimè respondit eventus.

Quin sæpius mihi usu venit, ut morfu viperatum, vel oleo Nicotianæ ægrè admodum interimere aliquod animal possem. Dantur, ut dixi,

dixi, varii casus, ut si vipera parum antea comederit, vel aliquid asperi saporis & detergentis biberit, quo os, palatum & fauces repurgata sint; vel si mordendo flavum illum, in vagina dentium latentem, & mortiferum humorem absumerit, vel liquor ille quantitate minor sit, quam ut afficere sanguinem possit; vel si satis copiosus adsit, at morsus in summa cute, vel in locis minime venosis & arteriosis inflictus sit; maximè si animal morsum petiit majoris staturæ sit. Etenim vipera non æque facile hominem, ovem, capram, equum, taurum, quam columbam, gallum gallinaceum, cuniculum, felem, aliaque minora animalcula interimit. Nec raro accidit, ut cum sanguine ipsum quoque ex vulnere venenum prorumpat. Forte etiam non omnium viperarum eadem in inficiendo vis, sed vel minor, vel major, & magis fervida est, pro loci, in quo natæ sunt, vel morantur, natura & conditione. Idemque oleo Nicotianæ accidit: etenim non omne animal hoc oleo infectum moritur;

aut

aut certe non æque cito, si vulnus aliquam ex minoribus venis vel arteriis attingat. Præterea non omne oleum Nicotianæ mortiferum est: sed dantur ejusmodi species, quæ nullum ferè malum adferunt: cujus rei me certissimum experientia reddidit. Maximā differentiam invenio inter Nicotianā Brasilianam, & illam quæ ex insula S. Christophori advehitur. Varinensis & Brasiliana effectum parum inter se differunt. Terranova, & quæ ex insula Nivis, S. Martini & Anguillæ adfertur, easdem ferè cum S. Christophori facultates obtinet. Diversos ab aliis Nicotianæ speciebus effectus nostra producit, utut omnes ejusdem species in eo conveniant, quod oleum reddunt empyreumaticum, putidissimum & foetoris non ferendi. Non ignoro me forsitan nimis obscure de tot ejus speciebus egisse, sed cum materia sit periculosa, intelligat qui potest, ego memet intelligo.

Sed audi quæso miras rerum vicissitudines. Hoc oleum in vulnera immis-

missum, brevi momento necat, aut certe molestissima symptomata excitat: & ego novi homines, qui solo pulvere Nicotianæ incisuras & vulnera, à Chirurgis simplicia dicta, curant. Et supradictus Pater Antonius Veira, Jesuita, qui per annos triginta duos in Brasilia vixit, mihi retulit, illis in regionibus nullum aliud medicamentum in curandis vulneribus magis in usu esse, quam succum ejus recentem & folia. Aliquid amplius, Nicolaus Monardes narrat, Indos, nempe, dum vulnera curant, à Cannibalis inflicta, sagittis veneno infectis, non nisi hoc succo uti, ut qui non solum veneno resistit, sed etiam celeriter cicatricem ducit, & fluxum sanguinis prohibet. Nec desunt alii, qui singulis diebus matutino tempore jejuni non exiguam quantitatem Nicotianæ dentibus conterunt & deglutiunt, nullo, ac ne minimo quidem quod appareat, præjudicio, cum quævis olei ejusdem gutta, per os assumpta, vel in stomachum demissa, exitiosorum & lethalium malorum radix

radix & origo sit: haud aliter ac pulvis ille Nicotianæ, quem per momenta nemo fere non per natum attrahit, si in os bestiolæ cujusdam, & specialiter lacertæ mittatur, subito illam deliquio, & distentis membris morte afficit. Idem ab eodem pulvere serpentibus accidere dicerem: sed de his nihil dicam, utut per integrum biennium mihi de illius experimenti veritate constet: etenim hoc currente anno, ob causam, quæ me latet, ne unum quidem ejusdem generis serpentem, hoc pulvere interimere potui. Id affirmare possum, hirudines eo involutas, post paucas aliquot horas mori, idque non vi pulveris qua pulvis est, sed virtute Nicotianæ.

His, qui verum modum præparandi oleum Nicotianæ non ignorant, majoris momenti videbitur, his temporibus apud externos ubivis, atque etiam apud nos, multos homines securè, & citra periculum Nicotianæ fumum per os assumere, quo palatum, omnesque vicinas partes ita imbuunt, ut eundem per oculos, aures,

&

& nares emittere possint: & eo usque progressus est luxus, ut ingeniosam, facillimamque rationem invenerint, deducendi hunc fumum per canaliculos, sub nive sepultos, ex quibus usque adeo gelidus prodit, ut nihil caute sit, cur frigidiori aquiloni invidet. Et multi, non contenti hunc fumum assumpsisse per os, eodem, sed calido, nova arte & recens invento instrumento intestina replent, idque loco clysteris, eundemque contra multos contumaciores morbos, maxime vero contra colicam passionem, prodesse deprehendunt.

Quærere mihi videris, an artificium præparandi oleum per se ita comparatum sit, ut violentissimam illam necandi virulentiam producat, vel an venenosum aliquod ingrediens recipiat, sine quo id perfici non possit? Et hæc tua instantia mihi illis inniti videtur, quæ circa hanc materiam ab erudito quodam homine Gallo, in curioso & elegantissimo suo tractatu de Nicotiana affirmativè scripta, & optimo jure nobilissimo

doctissimoque Abbati Burdeloto, Condei & S. Legeri Domino, & prudentiâ, sapientiâ, & usu rerum inter primos hujus seculi Medicos numerando. Verba autoris hæc sunt Latinè versa:

Eo non obstante, nonnulli, ut venenosam esse probent, objicient experientiam, cujusdam quintæ essentiae Nicotianæ, non ita pridem Florentiâ Lutetiam Parisiorum allatæ, cujus unica gutta, in punctiunculam missa, ea ipsa hora mortem creat. At vero, cum naturâ suâ nihil istiusmodi producat Nicotiana, quinta hæc essentia debebat esse suspecta mixturæ alicujus, aut certe venosæ alicujus qualitatis, à diversis præparationibus chymicis acceptæ.

Hic nihil aliud quod tibi respondeam habeo, quam eodem, quo oleum illud fit, magisterio, etiam diversa alia fieri, quæ in usu medico evadunt innocentissima, & sive ore assumpta, sive extrinsecus vulneri appli-

plicata, non nisi eximia & salutifera
medicamenta esse deprehenduntur:
ideoque certo affirmare non ausim,
hoc oleum tali magisterio converti in
naturam veneni: id liberè affirmare
possum, nihil ei, dum præparatur, ad-
misceri, quo infici venenosa qualitate
possit: & hinc est, quod nonnulli,
subdubitantes, crediderunt, petum à
mercatoribus in regionibus Americæ
elleboro & euphorbio corrumpi:
quare proprio motu, simul oleum eu-
phorbii, & ellebori extrahi curavi, &
experimento in diverso genere vul-
nerum capto, utrumque semper ve-
neni expers esse deprehendi. Interim,
si quis justo scrupulosior esset, respon-
dere posset, id mihi accidisse ob non
adhibitas ceremonias in colligendo
elleboro necessarias, & ab autoribus
toties memoratas, quos inter Plinius
scripsit: *Hoc & religiosius colligitur:*
primum enim gladio circumscribitur,
dein qui circumcisurus est, ortum spe-
ctat, & precatur, ut id liceat sibi con-
cedentibus Diis facere, observatque
aquilæ volatus. Quæ sunt ineptiæ,

quibus fidem adhibuerunt antiqui, vel quas eum fortassis in finem scripserunt, ut auctoritatem & venerationem illi herbæ conciliarent. Et si quidem veræ & necessariæ essent illæ ceremoniæ, (id quod nego) ea est autorum in describendis illis diversitas, ut nesciam, cui fidem adhibere deberent herbarii nostri. Etenim Plinius, in colligendo elleboro, aquilarum volatus eadem ratione observare jubet, qua olim in prædictionibus suis utebantur Augures. Contra Theophrastus & Dioscorides volunt, ut Herbarii id agant, ne aquilæ illos in opere deprehendant & videant. Ubi obiter noto, Plinium, cum hæc ex Græcorum libris describeret, non observasse discrimen, quod tamen non exiguum est, inter $\Phi\upsilon\lambda\acute{\alpha}\tau\epsilon\alpha\varsigma$ & $\Phi\upsilon\lambda\acute{\alpha}\tau\epsilon\iota\nu$: vel ut Salmasius autumat, pro *observatque aquilæ volatus*, legi posset, *servatque aquilæ volatus*, eo sensu, quo Horatius dixit: *Enrupes maxima: Serva* & Terentius: *Hem! Serva geminabit, nisi caves*; qua ratione Theophrasto & Diosco-

ridi

ridi conveniret cum Plinio. Sed enim, quicumque hæc talia negligit, virtuti ellebori non præjudicat, cum ipsi autores declarent, non ellebori, sed colligentis causa hæc fieri, ut nimirum omne periculum declinet, & vacuus sit ab omni metu sinistri augurii, quæ omnia non nisi vanæ imaginationis sunt.

Res inter scriptores notissima est, quod piscis ille marinus *Torpedo* dictus, si tangatur, somnum atque stuporem inducat manui & brachio tangentis: cujus rei non semel experimentum feci, simul ut certus essem de veritate, & de eadem cum certitudine scientiæ loqui possem: & narrabo tibi, piscatores aliquot me requirente, hujus piscis causa piscatum ivisse, & capto illius generis uno, eundem mihi, paulo postquam captus erat, vivum attulisse. Vix illum manu constrictum tetigeram, cum formicare manus, brachium, & omnis humerus coepit, cum tremore usque adeo molesto & dolore adeo acuto in extremo cubito, ut statim manum abducere

cogerer: idque toties mihi accidit, quoties eundem diutius tangere obstinatè volui. Verum quidem est, me tanto minus doloris atque tremoris sensisse, quanto morti proprior torpedo erat: quin sæpius nihil istiusmodi sensi: & cum jam plane mortua esset, neque enim ultra tres horas vixit, tractare eandem securè, & sine ulla molestia poteram: ut jam mirum non sit, esse, qui de veritate hujus effecti dubitent, & rem omnem fabulæ loco habeant; fortè, quia in torpedine, non viva, sed mortua, aut morti vicina experimentum fecerunt.

Non possum eadem certitudine affirmare vel negare, an verum sit, virtutem torpedinis etiam operari è longinquo. Piscatores omnes hoc ajunt, & constanter affirmant, eundem tremorem per funem retis, & hastam fuscinae transire è torpedine in manum & brachium piscatoris: quin unus ex eorum numero mihi dicebat, se, cum torpedinem in vas prægrande misisset, & jam in eo esset, ut ope

cacabi

cacabi illud aqua marina adimpleret, torpescere sibi manus, sed leviter, sensisse. Quicquid sit negare illud non ausim, quin potius haud ægre crediderim: nec tamen certo aliud dicere possum, quam me, cum citra contactum torpedinis manum propius ad moverem, aut in aqua, cui innatabat, versarem, nihil omnino mali sensisse. Potest tamen fieri, ut torpedo in mari, vividâ, integrâ, nec dissipatâ ob mortis viciniam virtute propriâ, producat omnes illos effectus a piscatoribus memoratos.

Torpedo illa, de qua loquor, capta fuit decimo quarto Martii, anno millesimo sexcentesimo, sexagesimo sexto. Foemina erat, & libras circiter quindecim pendebat. Volui tunc observare internam viscerum fabricam, sed ob multas occupationes cursim illud, & ut dici solet, crassa Minerva feci. Scribam tamen, eo non obstante, quicquid tum temporis ea de re in adversariis meis notavi.

Oculi parvi, & in superiori parte positi sunt, duobus transversis digi-

tis ab extremo anteriore limbo corporis torpedinis. Prominent ex loculis suis velut duo cornua, vel informes quædam nuces. Pupilla rotunda non est, sed iridis figuram æmulatur, ejusque dimidia pars concava, altera convexa est, & ubi convexa pars in concavam intrat, pupilla clauditur. Humor crystallinus rotundus est, teneræ substantiæ, quoad exteriora, & duræ, quoad interiora.

Dentes in extremitate satis acuti, & circa basin lati sunt.

Hepar in duos lobos dividitur, duarum falcium instar, qui in basi subtilissimo & arctissimo ligamento connectuntur. In universum uncias undecim pendebat.

Folliculus fellis satis magnus, ad dextrum lobum hepatis annexus erat, pondere drachmarum sex. Ulysses Aldrovandus credit, hoc fel, cataplasmatibus loco alicui corporis membro impositum, tremorem inducere, & torporem: sed experientia edoctus sum, vanum esse hunc ejusdem timorem. Vanam quoque crederem esse

Plinii.

Plinii & Galeni opinionem, qui affirmarunt, hoc ipsum fel pollere ea virtute, ut flaccidum & imbellē reddat illud cornu, quo (ut Boccacius noster loquitur) homines arietant.

Inter duos lobos hepatis stomachus & intestinum jejunum interjacent.

Stomachus usque adeo magnus est, ut immissa manus hominis per os torpedinis, quod satis latum est, convertere se facile in eodem stomacho possit, qui carnosus & rugosus est.

Inter stomachum & intestina exiguus quidam trajectus est, quem pilorum vocare licet, & qui duos angulos facit, figuram literæ S repræsentantes.

Intestinum jejunum sex transversorum digitorum longitudinem vix æquat, interius ad cochleæ formam fabricatum, ad modum fabricæ intestinorum piscis palumbi, aliorumque piscium ex canum & rajarum genere, maximamque partem simile duobus intestinis cæcis struthionis & cuniculi.

In altero angulorum, stomachum inter & intestinum, pancreas & lien sita sunt.

Lien, drachmas duas pendens, figuræ ellipticæ; at vero pancreatis figura satis irregularis erat: etenim versus lienem crassum & latum est, & postea longo ligamento ad intestinum accedit.

Cor non absimile est aliorum piscium cordibus, & non nisi unam auriculam habet. Postquam illud à corpore torpedinis solveram, & ab omni vase sanguineo separaveram, non desinit per septem horarum spatium vivere & palpitare: & reliquum corpus torpedinis, demto corde, non cessavit per tres horas continuas monstrare evidentissima signa motus & sensus; & cauda quidem post alia membra iis privata est: id quod mihi in memoriam revocat, quod in alia torpedine, ante multas horas mortua, & frigore constricta observaveram, caudam nonnihil se movisse.

Ad utrumque lobum hepatis immediatè annexa, & diaphragma inter
&

& ipsum hepar sita erant ovaria duo. In unoquoque ovario supra quinquaginta ova diversæ magnitudinis videre erat. Ab his duobus ovariiis duo distincti canales descendunt, qui in oviductibus terminantur. In horum oviductuum uno sex ova satis magna erant, quorum unum unciam unam vel circiter pendebat, coloris ex viridi flavescentis, instar bilis porraceæ. In altero oviductu ova octo, sex aliis similia continebantur, quæ ex oviductu exempta in figuram planam circularem abibant.

In cavitate oviductuum, circa ova, humor quidam fluctuabat, liquefacto crystallo non absimilis, liber, nec oviductibus vel ovis annexus: ipsa etiam ova non minus soluta, & nullis ligamentis vel vinculis astricta erant.

Branchias ab utroque latere quatuor cum dimidia habet: quatuor tamen illæ, quas integras voco, duplices sunt, & carne quadam musculosa, motui earundem inserviente à se invicem separantur: ita ut dicere liceat, torpedinem, si utrumque latus respi-

cias, branchias habere novem. Foramina branchiarum extrinsecus in pelle quatuor, intus & gulæ respondentia quinque mihi visa sunt, sed ita, ut dubitarem, essentne etiam in pelle quinque, uno à me per imprudentiam in sectione corrupto.

Omne illud spatium corporis torpedinis, quod branchias inter & caput, nec non illum locum, ubi pinnae collocatae sunt, ad usque extremitatem anteriorem corporis situm est, substantia occupat fibrosa, mollis, candidissima, cujus fibrae crassitiem pennae cygneae crassioris aequant, & nervis munitae sunt vasisque sanguineis. Capita vel extremitates harum fibrarum pellem dorsi & pectoris attingunt, & simul junctae duo corpora, vel musculos duos falcatae figurae formant, qui duo muscoli simul expensi, ad libras circiter tres cum dimidia ascenderant. Mihi tunc quidem videbatur, in his duobus falcatis corporibus, vel musculis potius quam in ulla alia parte residere virtus colorifica torpedinis: sed idem denuo
affir-

affirmare non ausim, & forte deceptus sum. Non tamen credo, me deceptum esse, observando, virtutem sese magis vividè exercere, quando torpedo capta, & manu constricta, contorquendo sese per vim elabi conatur.

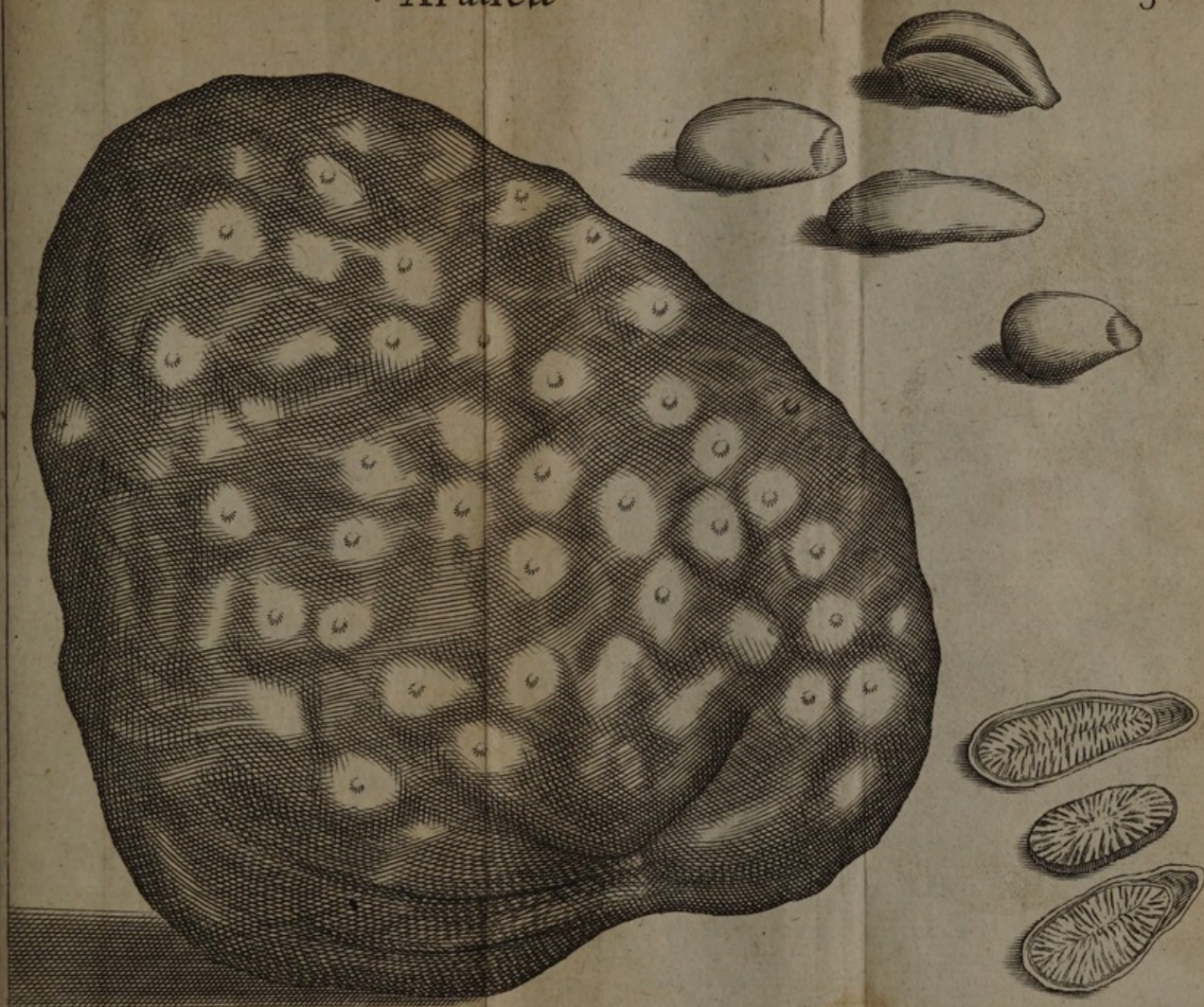
In Brasilia fructus arboris nascitur, ab incolis ejus regionis *Araticù* dictus, gustu suavissimus, & nutrimenti laudabilis. Attamen inter species hujus *Araticù* una invenitur, nutrimenti pessimi & venenosa. Quare si quis illis in regionibus indifferenter & citra delectum hoc fructu uteretur, fieri facile posset ut non sine magno suo malo deciperetur. Guilelmus Piso, *libro quarto & quinto historiae naturalis*, hujus arboris simul & fructus mentionem facit: at enim, quia figuræ illius fructus, usquequaque non respondent, ipsi fructui, quo pro humanitate sua me donavit D. Franciscus Antonius Malaspina, Suverii Marchio, inde est, quod figuram ejusdem, in naturali sua magnitudine, nec non seminum integrorum, &

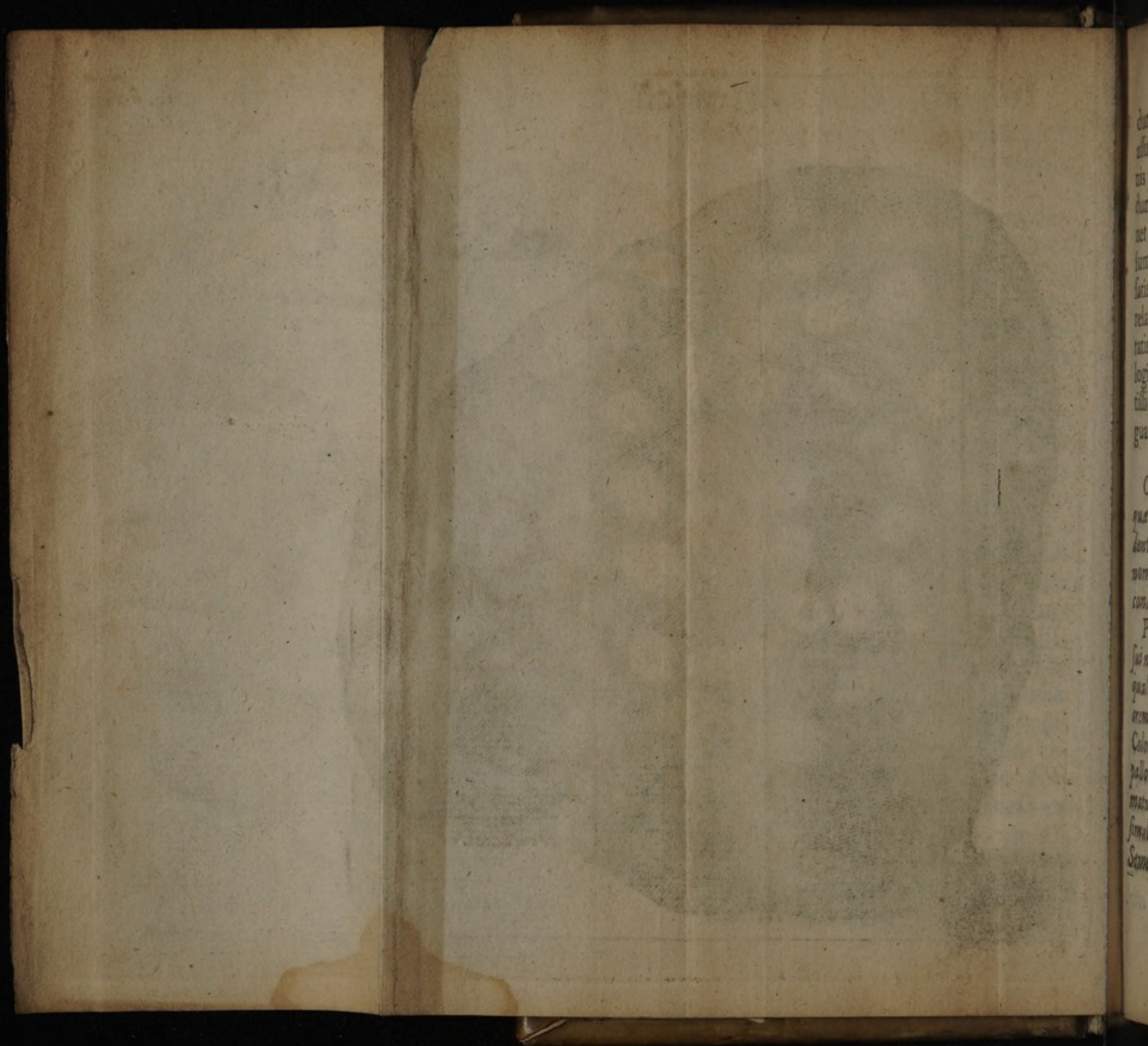
apertorum, atque ipsius etiam animæ seminum *tab. VI.* tibi transmittito.

Fructus ille, quem hac figura designatum vides, corticem habet cætera lævem, sed confertum spiculis, vel spinis, raris, obtusis, non pungentibus, & à plano ipsius corticis non nihil assurgentibus. Color corticis huius exsiccati fructus, in ferrugineum propendet, nigro mistus, ut ut ubi jam maturuit ad croceum obscuriorem, intermistis hinc inde rubris maculis, accedat. Intus usque adeo seminum plenus est, ut in hoc ipso, quem tibi describo, centum & septuaginta numeraverim, quorum suis singula cellulis, extenuissima membrana compositis, & cortici quasi alligatis constant. Semina, si figuram & magnitudinem spectes, amygdalas referunt. Folliculi seminum, quoad substantiam, folliculis seminum citreolorum non absimiles sunt. Extrinsecus læves, nitidi, & coloris ex flavo rubri, sed intus candidi, asperi, & rigidi, ob membranulas qualdam duras,

Araticù

Pag. 62.

dur
allu
nis
dur
net
lum
fatis
relac
ratis
logi
tūm
qua
C
que
dent
norm
con
P
lat
qua
ar
Colo
pall
mat
fina
Sane

duras, quæ à superficie folliculorum
assurgentes, in ipsam medullam semi-
nis penetrant: Semen ipsum candi-
dum est, & figuram ellipticam obti-
net, & à membranulis accuratè inci-
sum est. Si Pisonis descriptio tibi non
satisfacit, legere poteris sequentem
relationem, à Lusitano Patre Socie-
tatis vestræ, nec non magno in Theo-
logia Magistro, & Præcone excellen-
tissimo factam, quæ ex Hispanica lin-
gua translata ita Latinè sonat.

*Cum hujus pomi tres dentur species,
quæ inter se similitudinem servare vi-
dentur, earum differentias universali
nomine Araticù significatas describere
conabor.*

*Prima species quæ absolutè generis
sui nomen servat, talem figuram habet,
qualis hic depingitur, sed sæpe medio-
crem melopeponem magnitudine æquat.
Color exterior viridis est, cum aliqua
palloris mistura, quando ad perfectam
maturitatem devenit: intus albo, ac
simul flavescente colore suffunditur.
Semen generat depicto haud dissimile:
colore*

colore tamarindi maturi, sed non desiccati: pauca vero generat semina, & per totius pomi medullam, sicuti aquatici melopeponis dispersa. Odore pollet grato, & acuto, cum levissima adstrictione, quæ etiam saporem acido-dulcem comitatur. In medio taleolum, quasi clavum continet, quo sustinetur, & cum toto principio, seu pede usque ad fructus radicem continuatur, ideo eandem crassitiem & duritiem obtinet, eundemque ac pomum colorem, qui non valde medullam penetrat, neque ad illius intima perducitur. Arbor est proceræ magnitudinis, semper virescens: folia Aurantiæ arboris similia, sed crassiora, & obscurioris coloris. Trunci lignum admodum leve, & exiguæ soliditatis, ideo nulli usui inservire aptum. Nascitur hæc species in universa Brasilia, ubi nullius pretii habetur.

Secunda species dicitur Araticù Panà, præcedenti similis, juxta flumina germinare solet. Arbor est parva, trunco & foliis à prima specie non parum differens: fructus adeo venenata qualitate malignus, ut à can-
cris

cris terrestribus comestus, ipsos statim enecet.

Tertia species appellatur Araticū Apè, & potest optimis omnium fructibus comparari, quamvis nulli ullatenus similis appareat: ejus figura eadem fere est ac illius fructus, qui hic depingetur, cui duntaxat desunt acutæ quædam cuspides, quibus fructus segmenta quasi dividuntur, licet omnes eodem cortice, seu pellicula conjungantur. Ejus ordinaria magnitudo talis est qualis hic ostenditur depicta, quamvis sæpe major sit. Semen est nigrum, aureo quodam fulgore nitescens. Tenui pollet odore, nec ingrato; cum jam perfectè maturuit pallido colore suffusus nigris maculis, seu puncticulis, undique perfusus. Facillime fructus iste cultro dissecatur, & partes jam divisæ videntur ut duæ capsulæ, seu vasculæ eo cibo referta, qui vulgo ex carne Gallinæ cum saccharo & lacte contusa parari solet, eoque maxime blando, suavi & frigidissimo, vel sicuti pinguior pars lactis, quæ supernatat albo saccharo permixta: ideo non nisi cum cochleari

com.

commode comeditur. Cortex Imperialis monetæ crassitiem minime excedit. Nascitur hæc planta Pernambuci, (siquidem nunquam ipse Bajæ vidisse memini) sed multò melior in Parà progignitur, ubi non eodem nomine nuncupatur, sed Beribà communiter dicitur. Truncus, flores & folia à primâ specie satis differunt, sed hæc non ita pulcra visui apparent. Florem describere supersedeo, cujus ideam memoriâ non satis retinui. Quod si ex terræ natura & proprietate mutationem non suscepit fructus, operæ pretium esse arbitror ut Florentiam deferatur, & illic transplantetur.

Non hanc modo arborem me ibidem visurum spero, sed herbas etiam exoticas permultas. Etenim Serenissimus Magnus Dux Cosmus tertius, non æmulator minùs, quam filius magni Ferdinandi Prudentis, inter actiones, regio suo ingenio quam maxime convenientes, hanc numerat, protectione, gratiâ, & liberalitate antevertere vota eorum, qui scientias & bonas artes profitentur. Quod
fi

si inter laudes Herculis non postrema fuit, cedros ex hortis Hesperidum Africanis transtulisse in Græciam; inter gloriosas laudes Serenissimi Domini mei etiam hæc refulget, quod hortos Florentiæ & Pisis omni plantarum exoticarum apparatu generosè instructos velit, idque non vanæ alicujus, aut curiosæ delectationis gratiâ, sed in usus eorum, qui diversas plantarum naturas & proprietates indagando describunt.

Sed tempus est, ut missis longis his digressionibus, ad primum & præcipuum scripti mei filum redeam; ideoque obnixè te rogo, precorque, lapidistui serpentini *Cobra de Cabelo* naturam, & vires denuo in aliis bestiis, quas viperæ momorderint, experiaris: Etenim, si post multa experimenta accuratè facta deprehenderis, illum revera pollere virtute sanandi punctus & morsus venenosorum animalium, ingenuè fatear necesse est, me hæctenus deceptum, & lapidem tuum bonum & genuinum, meos vero falsos & spurios esse.

Quod

Quod si è contra inveneris, nihil in lapide tuo virtutis esse, gaudebimus utrique, inventam à nobis veritatem, & detectum esse mendacium, quod hoc vel illo casu occasionem mortis suppeditare poterat homini ingenuo, qui morfu à vipera vel cane rabida petitus, recusatis omnibus aliis medicamentis, omnem suam spem in hujus unius lapidis virtute collocaret, quod genus lapidum, ut dicam quod sentio, adulterinum & fictitium est; aut si in capite serpentis *Cobra de Cabelo* vel *Pileati* vulgo dicti nascitur, nullam contra viperæ morsum, Nicotianæ oleum, & sagittas Bantamorum & Macassarorum virtutem habet. Quod si aliquam alexipharmaci vim obtinet, nihil quod ei ultra largiamur superest, quàm ut dicamus, prodesse eundem contra morsus illorum serpentum, in quorum capite nascitur, & hoc Pater Michaël Boim Jesuita, semotis fabulis *capite octavo de serpente Gen-to* in sua Flora Sinica scripsit, penes quem ejus rei fides sit. Ad me quod attinet, non

non dubito, quin hi nostri lapides, ut jam antea dixi, arte facti sint: & hanc meam sententiam multi confirmant, qui diu admodum in India cis & ultra Gangem habitarunt, affirmantes, illos à solitariis, vel Indorum eremitis, idololatriis, *Joguis* dictis, compactos esse, quos postea in Diu, Goa, Salsetta, nec non per omnem Malabari & sinus Bengalenfis, Siami, & Coccincinæ tractum, omnesque præcipuas maris orientalis insulas divendant. Sed me vel maximè in hac opinione confirmat, quod tu ipse, Doctissime Pater, non multum ab hac mea sententia abis, uti paucis abhinc diebus liquido videre mihi licuit, ex doctissimo tuo libro, *de triplici in natura rerum magnetè*: ubi mentione factâ serpentum cristatorum, eorundemque lapidum, sapienter hunc in modum scripsisti: *Qui autem hujusmodi serpentes capiendi modum quam dexterrime cal-
lent, sunt Brachmani, & quos Jogues
vocant, gentilitiæ superstitionis eremi-
colæ: longa siquidem experientia docti,
vel*

vel ad primum serpentis pileati aspectum ex certis signis norunt, qui lapide turgeant, qui non nec hic sistunt, siquidem comparata horum lapidum copia, contusos, atque una cum reliquis serpentis partibus, addentes nonnihil ex terra sigillata, aut etiam, quam magni faciunt, terra Melitensi, in massam redactos, lapides efformant artificiales, eadem virtute, qua naturales imbutos, quos deinde magno quæstu advenis vendunt, secreti lapidis conficiendi ita tenaces, ut nullis aut precibus, aut obsequiis propositisque nummis, id advenæ extorquere possint.

Alius quidam Pater Soc. Jesu in suis relationibus de hac re ita loquitur, & Hispanica verba Latine sonant.

Ponam hic virtutem alterius lapidis Cobra dicti, quem India habet: hic lapis vocatur, Piedra de Cobra de Diu. Parvus est, & maculas aliquot albas habet. Variis confectionibus & antidotis constat. Jogues illum præparant, homines Ethnici austeram vitam
agen-

Experimenta naturalia. 71

agentes, & serpentum incantatores, qui in Diu habitant. Nonnulli dicunt illos in capite colubri nasci: sed hi virides sunt, & obscuri: certe lapides sunt, ab his artificialibus diversi, & omnes eadem virtute pollent.

Virides hætenus nullos vidi, nec probavi: sed si eandem quam artificiales virtutem obtinent, non sine ratione de eorundem viribus vehementer dubitaverim: quin in eo sum, ut ferè credam, hos simul & illos prorsus omni virtute carere, & hos Jo-
guos ejusdem cum nostris circumforaneis & cantilenarum propolis farinæ esse: etenim per emporia Indiarum vagantur, ostentando serpentes cristatos, eosque collo & brachiis circumligantes, sed ita, affirmante Garzia ab Horto, ut dentes illis omnes antea effregerint, nec non omni veneno spoliaverint. Et fieri potest, (quæ mea conjectura est) ut his serpentibus, ea ratione præparatis, sese mordendos exhibeant, & medicato his lapidibus morsu, falsam pro vera
vir-

virtute jactent. *Serpentes cobras de cabelo*, scribit Garzias, capite de ligno serpentino, circumferre solent circumforanei quidam (Jogues appellant) stipem emendicantes, & cineribus sese aspergentes, ut hac ratione venerandos sese sanctimoniae titulo vulgo præbeant. Circumeunt isti omnes regiones, & nonnulli ex iis circulatorum munere funguntur, gestantque hos serpentes, quos demulcere solent, & collo aptare, (prius tamen exemptis dentibus) vulgo persuadentes eos se incantasse, ne nocere possint.

Attamen, inquiet aliquis, necesse est, ut hi lapides aliquam sympathiam vel antipathiam cum veneno habeant, cum liquidò appareat, quam tenaciter sese ad venenosa vulnera applicent. Et vero negari non potest, vulneribus illis eos adhærere; sed hoc addatur necesse est, illos quibuscunque vulneribus non venenosis, atque adeo cuicunque parti corporis adhærere, quæ quidem mollis sit, & sanguine, vel quo alio liquore madeat: eadem ratione, qua exigui illi

panes

panes terræ sigillatæ, & omnes aliæ
bolorum species. In summa, semper
magis magisque stupeo ad tanta men-
dacia, quanta indies de illis medica-
mentis scribuntur & narrantur, quæ
ex ultramarinis, & longius remotis,
aut minus cognitis regionibus ad nos
deferuntur, nulla veri falsive cura,
tantum, ut quæ narrantur, nova, inau-
dita, & quasi miraculosa videantur;
unoquoque id agente, ut hac via ma-
gis conspicuum sese, magisque reve-
rendum, & simplici vulgo doctiorem
ostendet, qui quidem has nugas ea-
dem fide apprehendit, quâ rudes Ca-
stiliani crediderunt, veros esse effe-
ctus pennæ & carbonum, à nequissi-
mo impostore sibi exhibitorum, cujus
mentionem Boccacius facit.

Sapientes sunt sine dubio qui om-
nibus illis, quæ de istiusmodi regio-
nibus referuntur, quæ adiri commo-
dè nequeunt, ad investigandam ve-
ritatem relationis, illico non credunt.
Rem experientiâ probatam loquor &
reveam: multa celebria medicamen-
ta, inde ab Africa & Indiis tam orien-
D tali-

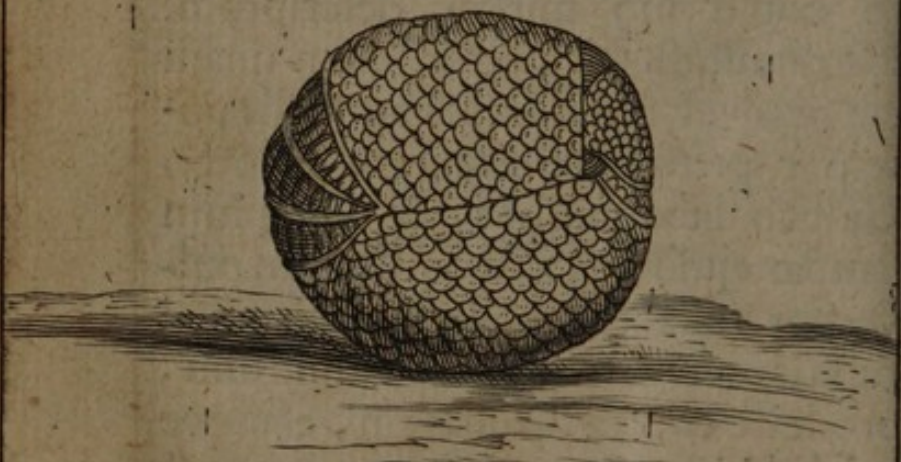
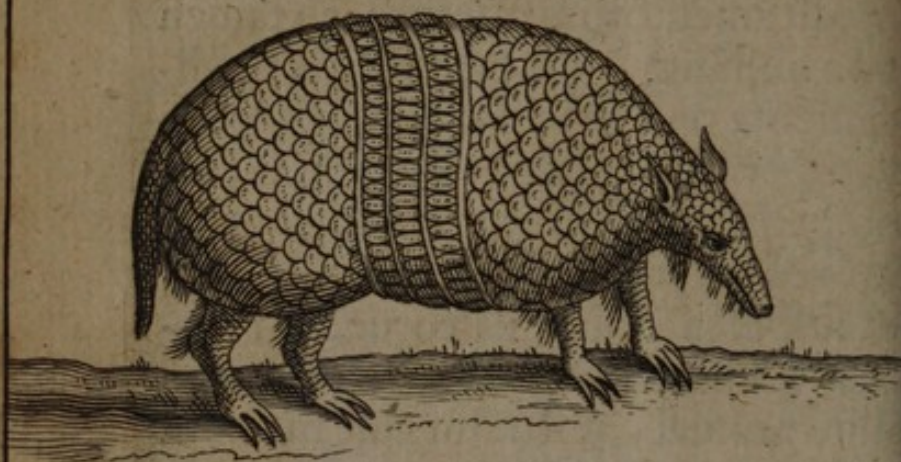
talibus, quam occidentalibus, magna expectatione in Europam delata, mihi ad examen ea revocanti falsa deprehensa fuisse. Culpabuntur multi zelatores, & nimis forte creduli, id quod dico, & murmurantes exclamabunt, me nimis stupida & parum politica sinceritate id agere, ut fidem minuam vel demam illis pharmacis, quam inveterato multorum consensu obtinuerunt maximam. Ego vero per viam experientiæ liberam, & ab affectu immunem incedens, respondebo illis, juxta nobilissimum illum Satyricum Florentinum morositatem eorum non posse intellectui meo compedes injicere.

Nec ignoro, aut quotidie minus experior, experimenta difficillima, & maxime fallacia esse illa, quæ circa res medicas fiunt: & quanquam magna & generalis incertitudo ut plurimum comitetur omnia medicamenta, nec raro accadat, ut unum idemque malum in diversis corporibus nascatur ex diversis causis, & multæ circumstantiæ temporis, vel loci, aut præparatio-

rationis, aliarumque rerum dari possint, quæ non benè observatæ, impedire, mutare, vel minuere virtutem medicamentorum queant; eo tamen non obstante, ubi hæc vel illa medicamenta post sæpe sæpiusque repetita experimenta, & iteratò adhibitam diligentiam effectum evidentem nullum edunt, rationabiliter necesse est, ut suspecta nobis sit eorundem virtus. Ex horum numero est testaceum illud animal, testudini non multum abfimile, in Brasilia & nova Hispania *Tatou*, & Hispanis *Armadillo* dictum, & ab Oviedo, Petro Martyre, Gesnero, Johanne Lerio, Clusio, Nierembergio, Wormio & Septala in nobili suo museo descriptum. Nonnulli dicunt, drachmam unam corticis vel testæ hujus animalis potenter provocare sudorem, morbo Gallico laborantibus, & ossiculum caudæ ejusdem, in tenuissimum pulverem redactum, & magnitudine capitis aciculæ in aures immissum, prodesse contra surditatem, eamque infallibiliter sanare. Mera hæc est

76. FRANCISCI REDI

ARMADILHO,

Pece Muger, sive piscis ἀνθρωπόμορφος.

fabula ; quod fortè animadvertens Wilhelmus Piso, verbum non addidit de hujus animalis virtute, sed ad ea provocat, quæ Monardus & Ximenes scripserant, modestè fatendo, se nunquam ejus rei periculum fecisse.

Alii narrant, piscem maris Brasiliæ, ab Hispanis, quod facie mulierem refert, *Pece Muger* vocatum, habere ossa, ea virtute gravida, ut dorso ita gestata, ut vivam carnem tangerent, immediate omnem exitiosum fluxum sanguinis cohibeant, ex quacunque vena vel arteria restagnet.

Præter hanc illorum narrationem alii, & inter illos Pater Philippus de Trinitate, Carmelitanus discalceatus, libro septimo itinerarii sui orientalis, prolixè hac de re verbis subsequenti-
bus loquitur, prout ex Italica lingua in Latinam translata sonant :

Sunt ibidem etiam quædam Sirenes, præsertim propè insulam S. Laurentii, in parte orientali Africae, à Lusitanis Pesci Donne vocatæ, propterea, quod

à zona deorsum in pisces abeunt. Ossa earumdem ad multa prosunt. Præter modum frigida & sicca sunt, ita, ut si quis dum sanguinem mittit, unum ex his ossibus capiat, non sanguis modo, ob frigus quo brachium afficitur, subsistit, sed in ipsa etiam vena concrescit. Pro regi Indiarum, cum aliquando chirurgus arteriam secuisset, nec ullum salutis remedium superesset, datus est in manum dens hujus piscis, & sanguis arteriæ statim substitit, ipseque liberatus est à periculo. Hæc ossa multum prosunt castitati, & ad reprimendos motus carnales: quin homines reddunt impotentes, & multis aliis in rebus inserviunt ad salutem corporis.

Varia coronæ, ex his ossibus factæ, diversis temporibus Serenissimo Magno Duci, Domino meo donatæ sunt, quæ à me in usum deductæ, ne minimum quidem signum mihi dederunt, memoratæ hujus virtutis, in sistendo sanguine, & cohibendis libidinosis affectibus. Idemque experientia edoctus affirmo de dentibus &

& ossibus Hippopotami, vel equi marini: attamen Pater Michaël Boim videtur persuadere contrarium, dum ita scriptum reliquit, ut verba ejus Latinè translata sonant:

Novi Goæ in regio Nosocomio esse unum ex maximis dentibus equi marini, cujus admirandæ facultatis si experimentum sumere volunt, dentem venæ sectæ adhibere solent, & ecce, mirum dictu! statim sanguinis profusientis impetus, sistitur. Nota est historia cadaveris cujusdam Malabarici Principis à Lusitanis occisi, quod cum juxta navem occupatam pluribus glandibus transfoßum, sine ullo tamen exhibentibus vulneribus sanguinis effusi vestigio reperissent, in vestibus jam spoliati collo ossiculum appensum cum detraxissent; quod Hippopotami erat, sanguinem veluti aggere perrupto è mortui corpore copiosissimè ad stuporem omnium profluxisse: Cujus quidem, subjungit, aliam causam esse non potest, quam frigidissimam qualitatem, quâ sanguis protinus congelatur, & à fluxu prohibetur.

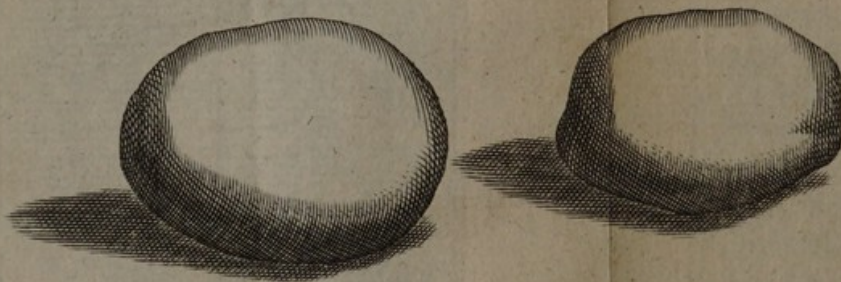
An verò homo, vel quodcunque aliud animal, congelato sanguine in ventriculis cordis, & intricatis recessibus & mæandris canalium sanguineorum vivere possit, id verò illis considerandum relinquo, qui ratione pollent. Porro, quod attinet aperturam venæ, & cohibitionem sanguinis, dente vel ossibus Hippopotami ita factam, ne quicquam exeat, id quidem Indis credulis persuaderi facile possit, non verò Europæis: nisi sit simplex quædam muliercula, quæ decipi posset, aperiendo venam, & postea duorum aut trium digitorum latitudine sub apertura strictè ligando frustulum aliquod dentis vel ossium, astutum enim sanguis fluere desinet: at verò æquè desinet, si loco dentis marini digitum unum applices, aut qualecunque frustum ligni vel metalli adhibeas, tantum ut vena eum in modum stringatur, ne sanguis transcurrere, & penetrare in vulnus possit. Unde plurimum veræ laudis tibi debetur, Pater Athanasi, qui cum in nobili & magnifico libro Sinæ illu-

que
ein
re-
tan-
illis
one
rtu-
gui-
ami
, id
deri
nifi
quaz
, &
rum
gan-
l of-
uere
loco
ppli-
ligni
vena
nguis
ulnus
audis
cum
Sinz
illu-

Iguane

Lapides Iguane

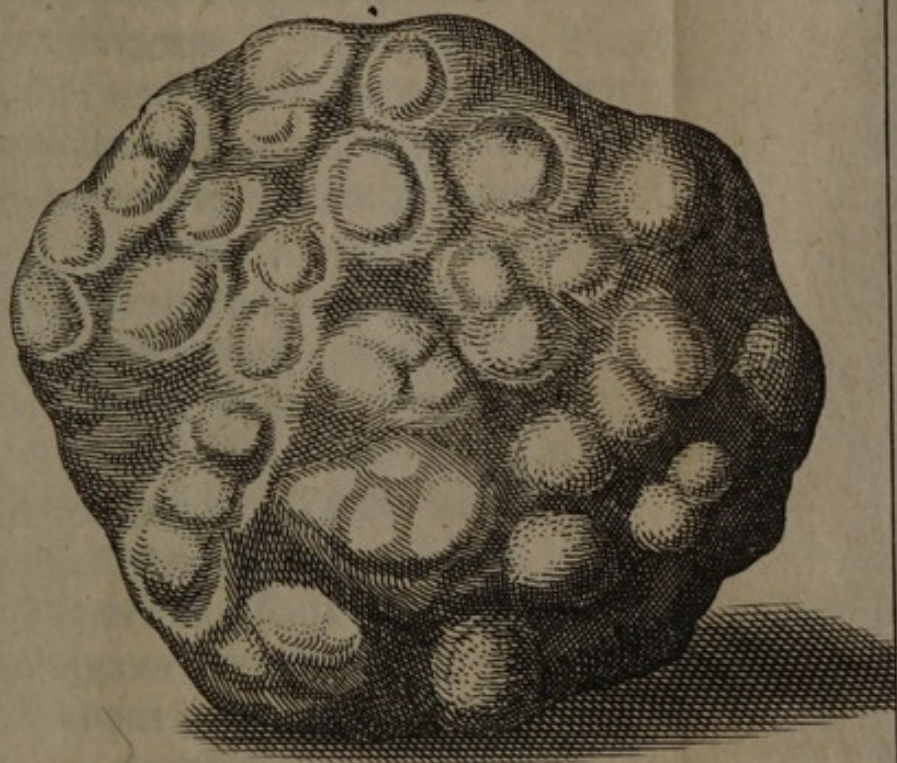
81.
Experimenta naturalia. 81

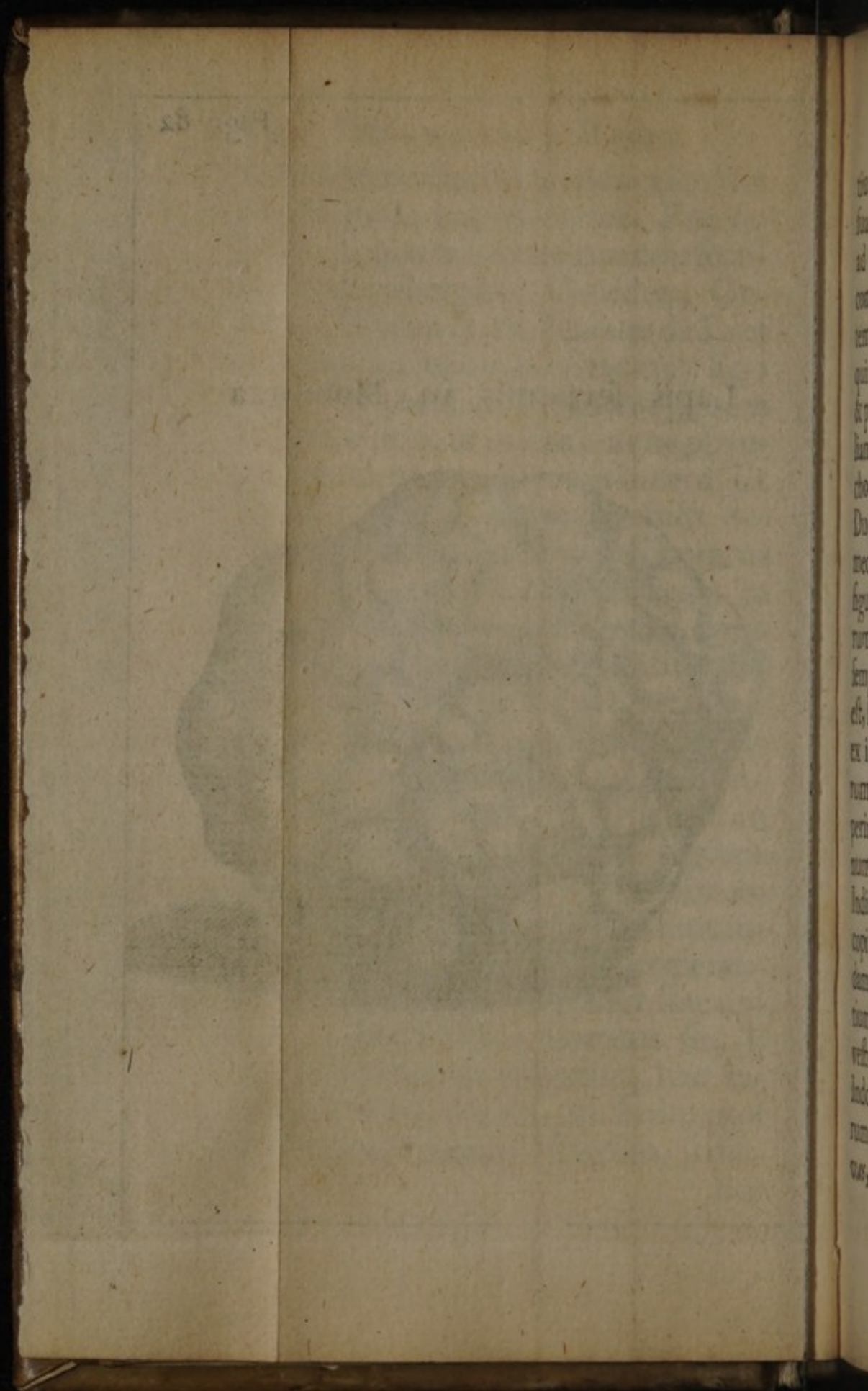
illustratæ referas, te tres istiusmodi dentes possidere, nihil tamen de proprietate eorundem affirmasti, sapienter reservata tibi facultate idipsum agendi, ubi qualitatis experimentum coepisses. Nos (inquis) *dentes huius animalis ternos in nostro Musæo exhibemus, quorum quidem qualitatis experimentum nondum sumpsimus: quod ubi fecerimus, tunc una quoque rationem tam mirificæ qualitatis investigabimus.*

In Insula Cuba, Mexico & Brasilia, variisque Americæ Septentrionalibus Meridionalibusque locis, fœdum atque importunum aliquod genus lacertarum aquaticarum invenitur, *Iguane* vulgo dictum, quæ lacertæ, referente Guilelmo Pisone, lapidem minus durum stomacho gerunt, ovi gallinacei magnitudine. Alii tamen affirmant, eundem in cerebro generari: & inter illos Franciscus Ximenes testatur, drachmæ unius pondere in conveniente liquore assumtum, mirabiliter sanare dolores nephriticos; cum virtutem ha-

beat diureticam, frangendo calculum & aperiendo vias urinarias. Piso fatetur, se ejus rei periculum non fecisse. Nierembergius, Oviedus, Gomara, Wormius, & Joannes de Laet nudam ejus mentionem faciunt. Ego in multis occasionibus vires ejusdem expertus sum, & nullas, ac ne phantasia quidem concipiendas inveni. Et D. Marchioni Hieronymo Biffi debeo, quod ab hoc errore liberatus sum, qui, ut curiositatem meam in capiendis experimentis foveret, dono dedit mihi unum ex his lapidibus. Sed si inutilem hunc expertus sum; inutilissimum inveni alium quendam famosum lapidem, in capite, vel ventre serpentis cujusdam Africani, in Mombaza, Zanguebaris regione productum: & tamen hunc eundem lapidem maximum, probatissimumque remedium esse ferunt, accelerando gravidarum partui, idque sine dolore, etiamsi foetus mortuus sit, si coxæ parturientis alligetur; hac tamen cautione servata, ut statim post partum removeatur. Etenim, si diutius

Lapis serpentis in Mombaza.

tius ibi alligatus maneat, ob ingentes suas vires omnia puerperæ intestina ad se traheret. Mirabiliter quoque contra febres prodesse creditur, si tempore paroxyfmi in potu detur: quin & sanare dolores colicos fertur, & pellere animo omnem melancholiam, quamvis gravissimam & hypochondriacam. Serenissimo Magno Duci Ferdinando Secundo, Domino meo, dono datus est hujusmodi lapis: figuræ erat sphæricæ, ponderis unciarum quinque, quem experimento semper comperi inutilem esse. Lapis est, si exteriora spectes, nodosus, & ex infinitis foliis compositus, quorum unum alteri superinductum est, perinde ut in calculo vesicæ hominum, nec non illis lapidibus, quos in Indiis orientalibus in stomacho cercopithecorum, ovium, cervorum, damarum, aliorumque ruminantium, domesticorum pariter & sylvestrium animalium, nec non apud Indos occidentales in stomacho illorum animantium quæ *Vicuñas*, *Tarvas*, *Guanacos* & *Pacos* vocant, repe-

rere est, quos omnes nomine lapidis Bezoar indigitamus. Qui illum dono dabat, longe maximi illum faciebat, & sequens monitum prout ex lingua in Latinam translatum est addidit Hispanica.

Ut hic lapis suum obtineat pretium, hic virtutem ejus, nec non utendi modum dicam. Primo loco hic lapis lingua Lusitana vocatur Pedra de Cobra de Mombaza. Nasitur in capite, vel, ut alii dicunt, in ventre colubrorum, quos Mombaza habet.

In Indiis hi lapides admodum rari, ideoque magni pretii sunt. & hic noster minimum centum Pardais veniret, qui paulo minus quam centum Patacas efficiunt, cum singuli Pardai, alio nomine Xerapin dicti, septem argenteos Regales cum dimidio efficiant. Ad sunt etiam alii hujus generis lapides, sed minores, nec ejusdem pretii, utut easdem virtutes obtineant. In Europa, quod sciam, non nisi duo sunt, ex quorum numero hic est.

Primo hic lapis faculatem habet pro-

Experimenta naturalia. 85

promovendi partum mulierum idque sine difficultate, & citra dolorem, & fœtum expellit, utut in ventre mortuum. In hunc finem alligandus est ad partem internam coxæ, vel cruris, palmi latitudine ab utriusque principio, ita tamen, ut prodeunte fœtu statim removeatur: id enim nisi fiat, mater vitæ periculum incurret, omnia enim viscera sequentur.

Præterea hic lapis prodest contra dolores colicos, & mirabiliter dolores illos aufert: & si illi à causa calida sint, cum aqua assumendus est; si à frigida, vino; si verò causa doloris ignota sit, aqua adhibenda est, cum sua natura calidus sit, & semper bonum effectum producet, utut a frigida procedat. Modus assumendi hic est, ut exigua lapidis particula comminuetur, id quod facile fit super lapidem, aqua vel vino madefactum, & postea ut alia omnia antidota assumitur.

Inservit etiam contra omnes dolores ventris à mala digestionem, vel flatibus procedentes, & in hoc similis est lapidi hystricis, eodemque modo assumitur.

Præterea inservit contra omnes febres, haustus, ut dictum est, cum aqua febre declinante, & sudorem prolicit.

Conducit etiam ad pellendam omnem melancholiam, & cordis tristitiam, in aqua vino mixta assumtus.

Fabulosæ illæ inventiones, quæ de modernis medicamentis narrantur, maximam partem originem suam habent, à quadam fabula, ab antiquorum credulorum aliquo scripta & credita. Et quis non videt, ea, quæ hic noster de lapide Mombazæ, & utilitate illa narrat, quam parturientibus adferre solet, ea inquam omnia, ab illis desumpta esse, qui de lapidis aquilini virtutibus somniando scripserunt. *Aëtiten*, inquit Wormius, nam etiam ipse hæc talia credit, *parturientibus dicatum testatur Plinius & Galenus, non refragante experientia, sinistro namque brachio alligatus foetum in iis retinet, quæ ad abortum sunt proclives, ob uteri lubricitatem. Tempore partus sinistro femori alligatus dolores minuit, ac partum accelerat; cuius experientiam sæpius in hac urbe*

Experimenta naturalia. 87

urbe feci, adhibita tertia specie. Est enim Geodes parvulus ovi columbini magnitudine, cujus effectum in casibus desperatis multæ honestæ matronæ sæpius viderunt. Sed ubi partus exciderit statim amovendus: Observavit namque Valeriola tam vehementer trahere, ut una uterus excedat ni maturè removeatur, quod, eo referente, accidit Valentiae conjugii Ponsoni Fouberti, quæ oblivioni tradens lapidem femori alligatum, elapsa matrice extincta est.

Caimani, Indorum crocodili, à Nicolao Monardes, Guilelmo Pisonne, & Jacobo Bontio, multisque aliis descripti sunt. In hujus bestię stomacho, magna calculorum fluvialium, ab eadem deglutitorum copia reperitur:

Qui, ut Monardus refert, in magna apud Hispanos æstimatione sunt, in usus illorum, qui feбри quartana laborant. Etenim, duobus istiusmodi calculis, regioni temporum applicatis, quartana cessat, aut calor ejusdem vehementer minuitur: & hujus rei, subjungit Monardes, magnam experientiam

tiam habent: nam in navigio illo, quo
 vehebatur, qui mihi duos istiusmodi
 calculos dono dedit, sanitati restitutus
 est monachus, qui hoc adhibito remedio,
 post tertium vel quartum paroxysmum
 à febre liberatus est: & ego hujus rei bis
 experimentum cepi, in puella quarta-
 naria, & alligatis ad tempora calculis,
 minor caloris sensus videbatur: sed
 quartana non remisit. Quid porro se-
 cuturum sit, nescio. Si Monardes hanc
 de puella historiam continuare, vel
 veritatem scribere voluisset, putave-
 rim, eundem etiam potuisse referre
 vanitatem illius medicamenti, à me
 sæpius nullo cum fructu adhibiti,
 idque non in quartanis modo feбри-
 bus, sed in renum etiam calculo, ut ut
 Franciscus Ximenes reterat, illud
 singulare in hoc affectu remedium
 esse: maxime, si fluviales illi calculi
 eximantur ex stomacho illorum cro-
 codilorum, quos *Jacarè* vocant. Po-
 tuit fieri, ut ego deceptus sim, & ut
 loco calculorum crocodili mihi dono
 dati sint lapilli fluviorum Arni &
 Minionis: quicquid tamen sit, non
 muto

muto sententiam, nec credo hos calculos ex eo acquisivisse virtutem illam, quod à serpentibus degluliti sunt. Autor historiæ naturalis & moralis Antinſularum, agendo de crocodilis, nullam horum calculorum in ſtomacho, ſed aliquam lapillorum in capite mentionem facit, eoſque multum prodeſſe calculoſis narrat. Subjungit poſtea, dentes majores crocodili attactu ſanare dolorem dentium, eoſque integros à corruptione ſervare. Nolime ei fidem adhibere, id vetante experienciâ, quam non de *Æthiopum* modo *Caimanis*, ſed *Ægyptiorum* etiam crocodilis habeo.

Inter peregrina animalia, quæ antiquo & regio more in arcibus Sereniſſimi Magni Ducis, Domini mei, nutriuntur, avis eſt rapax, magnitudine, figurâ & pennarum colore *Borzagro* ſimillima: niſi quod partem illam, qua collum capiti annectitur, nigra ſalcia ambit. Naſcitur in *Braſilia*, & *Hancoban* vocatur. Prima hæc eſſe fertur, quæ in Europam viva delata

lata sit. Gentiles Americani, & Lusitani, qui in illis regionibus degunt, affirmant, scobem unguium & rostri inter potentissima antidota numerandam esse, & pennas, carnemque ipsam, & ossa, magnam facultatem obtinere, sanandi non unum genus morborum. Nondum ejus rei experimentum feci, propediem tamen me illud facturum spero. Præterea, quamprimum minutatim aliud animal quadrupes, recens ex Brasilia ad-
 vectum, quod iisdem in arcibus vivit, & à Guilelmo Pisone *Capybâra*, vel *Porcus fluvialis* appellatur, singulari attentione observabo, cum Guilelmus in descriptione hujus animalis multa mihi prætermisisse videatur, quæ necessario dicenda erant.

Elephanti in exigua sua cauda nigros aliquot pilos, vel ut melius dicam, setas nigras, transparentes, osseas, sed flexiles obtinent. Quod si inter has nigras setas reperiatur alba in magno apud Indos orientales pretio est, maximè verò in imperio Siam, &

& insula Ceilon, ubi cum nonnumquam elephanti albi inveniantur, major quoque setarum illarum copia est, quibus populi illi utuntur contra surditatem, frustulum illarum instar turundæ in aures immittendo. Præterea credunt eum, qui armillam ex his setis factam brachio gerit, ab omni imposterum vertigine & aëris marini infectione & pestilentia immunem esse.

Novi quosdam, qui diu hoc medicamine usi sunt, quod eis subministraverat D. Antonius Morera, cathedralis Ecclesiæ Goanæ Canonicus, sed nec auditum recuperaverunt unquam, ac ne magis quidem acutum eum senserunt: quare huc inclino, ut credam, non minus hoc quam commemorata alia medicamenta inutile & vanum esse. Et certe Philippus Pigafetta, in descriptione sua Congi, de elephantis illius regni, & de caudarum setis agens, affirmasse contentus est, in magno illas apud Africanos pretio esse, non ob aliud, quam quod ornatui virorum foeminarumque inserviant. Su-

Supra dictus D. Antonius More-
 ra mihi affirmabat, in montanis Ma-
 labar certum genus avium nigerri-
 morum morari, corvis Europæis non
 absimilium, in quarum ventriculis la-
 pilli inveniantur, diversæ figuræ, &
 coloris diversi, qui plumbo inclusi, &
 circa frontis medium applicati, om-
 nem ex quacunque causa natum do-
 lorem capitis statim sanent, ideoque
 ab Eremitis illius loci, qui hunc quæ-
 stum exercent, quamplurimo ve-
 neunt: & ipse quidem, cum duos
 eorum possideret, magni eos faciebat.
 Accidit post paucos dies, ut ego he-
 micraniâ, morbo mihi familiari, cor-
 riperer, quare urbanitatis gratia, &
 ne incivilis viderer, persuaderi mihi
 passus sum unum ex his lapillis fronti
 applicari: sed hemicrania, magis
 quam unquam obstinata, cursum
 suum viginti quatuor horarum spa-
 tio perficere voluit, non sine magna
 admiratione boni illius Viri, qui post-
 ea me huc deducere conatus est, ut
 crederem, me vel infelicissimum om-
 nium esse, vel dolores capitis Euro-
 pæo-

præorum diversæ naturæ esse à doloribus Asiaticorum. Etenim subiciebat, nisi lapides illi mirabili virtute dotati essent, natura, quæ nihil frustra & citra finem particularem facit, illos in harum avium stomacho non produxisset: hinc transiit ad commendandam virtutem lapidis chelidonii, qui secundum Dioscoridem & Apollonium, apud Alexandrum Trallianum, & secundum ea, quæ autor libri *de incantatione* Galeno tributus refert, in ventriculis pullo- rum hirundinum invenitur: nec non ad virtutem lapidis alectorii, qui in gallorum ventriculo nascitur, de quo Plinius: *Alectorias vocant in ventriculis gallinaceorum inventas, crystalli specie, magnitudine fabæ, quibus Milonem Crotoniensem usum, in certaminibus invictum fuisse volunt: & Solinus: Victor Milo omnium certaminum, quæ obiit, alectorius usus traditur: qui lapis specie crystallina, fabæ modo, in gallinaceorum ventriculis invenitur, aptus, ut dicunt, præliantibus: & Solini descriptor Poëta:*

Est

Est & Alætorius gallorum in ventre lapillus,

*Ut faba, crystalli specie, pugnanti-
bus aptus.*

Risi apud me, & persuadere conatus sum, ac liquido ostendere, lapides illos non nasci in ventriculis, sed jam antea ab avibus deglutitos esse: neque hoc illis modò avibus naturale esse, ut lapides deglutiant, sed omnibus cujuscumque generis avibus, domesticis & sylvestribus id datum esse, ut lapillos in ventriculum demittant: & post paucos dies eidem hoc reipsa ostendi, in plurimis diversi generis volatilibus, & specialiter in gruibus, quæ maximam eorundem copiam præbebant.

Grues deglutire lapillos Ælianus testatur, adducendo rationem, quod tempore autumnii transituræ per mare in Africam, hos lapillos deglutiant, iisque cibi & saburræ loco utantur, contra impetum ventorum.
λίθον δὲ ἐκαστὴ καὶ λαπιδοσφα, ὡς ἔχειν
ἢ δειπνον, ἢ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶ ἀνέ-
μων ἔρμα, πειρώων δὲ μελοικισμῶ.

Fri-

Frivolum, meo iudicio, est hoc Æliani dictum: etenim grues non unum aliquem, sed permultos lapillos deglutiunt: nec credibile est, illas faburræ loco hos deglutire, cum in omnium domesticarum avium, quæ non avolant, ventriculis, nunquam non lapilli invéniantur: anatum scilicet, anserum, gallinaceorum, gallinarum, maximè struthionum: & memini, me in ventriculo struthionis invenisse supra tres libras lapillorum, intercurrentibus frustulis ferri & æris. Et grues, animal sagacissimum, in hoc maritimo transitu lapillis vivere, ex quibus succum nutrientem nullum attrahere possunt, id verò Samueli Bocharto usque adeo insolens visum est, ut in *Hierozoïco* dubitaverit, sitne mendum in textu Æliani, ita ut pro voce *δι' ὕπνου* significante *cœnam* vel *cibum*, legendum sit *δι' ὕπνου*, id est *propter* vel *ob causam somni*. Nimirum, quia venator non fuit, verum esse credidit grues excubias agentes, dormientibus reliquis, & uni pedi insistentes, sublato altero
faxuna

saxum tenere, ne obdormiscant. Itaque (scribit Bochartus) cum grues *Ælianus* lapillos vorare dicit ὡς ἔχειν ἢ δειπνον, καὶ πρὸς τὰς ἐμβολὰς τῶν ἀνέμων ἔρμα, videndum an ne pro δειπνον legi debeat δι' ὕπνον propter somnum: Lاپillos enim Gruibus esse pro cæna valde absurdum est: Sed voluit *Ælianus* lapides à Gruibus vorari non solum ut Pontum transvolaturis pro saburra sint, sed & ut mari trajecto, evomiti ad somnum, qua ratione diximus, arcendum inserviant.

Grues quandoque uni pedi inniti verissimum est, idque Conrado Gianfigliazzi Chicchibius coquus in planitie Peretolæ ostendit, si veridicus est Boccacius: at verò, ut tunc temporis altero pede lapidem teneant id venatores credere nolunt, quicquid etiam Plinius, Solinus, Plutarchus, & Tzetzi testentur. Et ut hoc vel maxime verum esset, cui bono grues ventriculo vel ingluvie, cum tanto suo incommodo, trans mare deportarent lapides? an ut illos postea revomerent? quasi verò alibi nulli lapides inveniantur. In-

Interim ingeniosissima est Bochar-
ti emendatio: ego verò textum Ælia-
ni simpliciter, ita ut antiquitus scri-
ptum est, legerem: & si illo pruritu
laborarem, qui hodie familiaris pluri-
bus est, ut scilicet veteres dixisse ve-
lint id, quod ne somniarunt qui dem
unquam, dicerem, Ælianum optimo
jure usum voce *δείπνον*, significante
cibum, quod fortè cognovisset, aves
lapillis uti ad bene digerendum ci-
bum, id quod postea magis perspicuè
dictum est à modernis, & specialiter
ab Academicis nostris experimenta-
libus, nec non Guilelmo Harvæo, &
Thoma Cornelio, qui digestionem
in ventriculis avium, maximam par-
tem trituratione perfici, vel adjuvari,
& hos lapillos quasi totidem minores
molas esse volunt, quæ à duobus illis
robustis musculis, quibus ventricu-
lus constat, circumagantur.

Porro, quia accidentaliter locutus
sum de hac correctione textûs Ælia-
ni, liceat mihi, cum bona tua venia,
in hoc de gruibus negotio defendere
Græcum Scholiastem Theocriti,

E

per

perperam notatum ab eodem Samuele Bocharto. Scholiaſtes ſuper hos verſus Idyll. x.

Ἄ ἀἴξ τὴν κύπιν οἱ λύκοι τὰν αἶγα
διώκει,

Ἄ γέροντες τ' ὄρνιθες.

ſcriptum reliquit: Ἀρχομένης γὰρ
σπόρης αἱ γέροντες φαίνονται, *Grues com-
parent incipiente ſationis tempore: ad
quæ Bochartus: Quod non capio,
quia ſementis tempore non veniunt
grues, ſed migrant; Gruum enim
migratio in autumnum incidit, qui eſt
ſationis ſolemne tempus, &c. Itaque
nugatur Græculus à quo hæc Scholia
ſcripta ſunt.*

Si Scholiaſtes Græcus hæc ſcripſiſ-
ſet, in illis regionibus, ex quibus grues
diſcedentes primò avolant, quando
tranſitum in Africam moluntur; fa-
teor, juſtiſſima eſſet Bocharti accu-
ſatio: At verò injuſta illa mihi vide-
retur, ſi, quod veriſimile eſt, hæc in
alia aliqua regione ſcripta ſint, ubi
grues, dum in itinere ſunt, ſementis
tempore primò compareant; eadem
ratio-

ratione, qua in campestribus Pisæ, circa medium Septembrem, & principium Octobris quotannis comparere solent; inquam anni tempestatem cum sementis primordia incidunt, non erraret, qui apparentibus in Tuscia gruibus, cum Theocrito diceret: α γέγραϑ τ' ὠπορεῖν *Grus aratrum sequitur.* Etenim cum ad nostras regiones mense Septembri vel Octobri, ut aves transeuntes aliæ accedunt, ut plurimum in sativis agris quiescunt, & terram unguibus scalpendo, magnam vastitatem inducunt, absuntis quæ occurrunt seminibus. Nec verò grues solis seminibus, quæ multorum sententia est, vivunt; sed herbis etiam, & bombycibus pascuntur, ut experientia me docuit. Fuit, cum unius ingluviem gramine, alterius fabis repletam invenirem. Alia stomacho magnam herbæ contritæ, & ut mihi videbatur trifolii quantitatem continebat. Aliæ duæ crabrones, nonnullæ lumbricos deglutiverant. In unius ingluvie quatuor pisciculos marinos, duas lacertas,

& quinque glandes querneas; in alterius stomacho aliquot limaces, nec non pisces aliquos, cum multa herba, atque tot lapillis inveni, ut ad trutinam diligenter examinati, duas uncias & aliquanto plus efficerent, cum, qui ventriculis aliarum continebantur, non nisi ad septem vel octo drachmas ascenderent. Hæc tamen omnia à me Februario & Martio mensibus observata sunt, quo tempore grues ex Africa redeunt, in Thracia comparent, abituræ in Thraciam & Scythiam. Et curiosa res est, scire, quam exactè hoc genus avium quotannis observet tempora sui reditus ad nos. Anno 1667, primæ grues comparuerunt in campestribus Pisæ vigesimo Februarii: anno 1668, vigesimo quarto Februarii, nec non anno 1669, decimo septimo, & anno 1670, decimo quinto ejusdem mensis. Unde concludere licet, non sine magna ratione dixisse Prophetam: *Hirundo & grus custodierunt tempus adventus sui; at populus meus non novit ius Domini.* Nec verò quisquam putet,

putet, solas hirundines & grues servare statuta adventus sui tempora, idem omnes aliæ aves vagabundæ faciunt, nisi ventis validioribus, aut calida vel frigida constitutione aëris, in illis locis, per quæ transeunt impediuntur: Ardeæ anno 1667, septimo Februarii primò Pisis visæ sunt: anno 1668, decimo octavo ejusdem mensis comparuerunt: anno 1669, decimo septimo, & anno 1670, decimo quinto ejusdem Februarii. Plateæ Plinii, vel Plateæ Ciceronis tardius comparent. Anno 1667, vigesimo; anno 1668, decimo quarto; anno 1669, vigesimo primo; & anno 1670, vigesimo quarto Martii primò visæ sunt. Nimium me esse sentio, in commemorandis his & similibus minutiis, itaque in occasionem magis opportunam illas reservabo, ubi de digestionem agens, fortè ostendam, non omne genus avium ejusdem roboris & fabricæ ventriculum, sed alias diversum ab aliis habere, quibus minus frequens est, adjuvandæ digestionis causa deglutire lapides; è quorum numero ardeæ stellares sunt.

Dum in hoc discursu versamur, ingenuè monebo, in præludiis experimentorum naturalium, Academiæ experimentalis, pag. 265. errorem commissum esse. Scriptum ibi invenitur:

Mirabilis est illa virtus, qua digestio in gallinis & anatibus perficitur, nam deglutitis solidæ crystalli globulis, cum post plures horas a nobis exenteratæ essent, aperti ad Solis lumen illarum ventriculi relucente quadam tunica suffulti videbantur, quæ, uti adhibito microscopio patuit, nihil aliud erat, quam tenuissimus, & impalpabilis crystalli pulvis. ubi loco solidæ crystalli dicendum erat, crystalli vacuæ. Et enim, globuli ex crystallo solida, non atteruntur, nec in pulverem rediguntur pluribus horis; sed plurimorum dierum & multarum septimanarum decursu opus est: sed vacui, & ad lucernam elaborati, paucis aliquot horis atteruntur. Memini, me quatuor horum globulorum vacuorum gallinæ deglutiendos exhibuisse, quos post horas sex in ventriculo illius in minutias

nutias redactos inveni. Sex à capo deglutitos, exactis quinque horis, & mactato capo, omnes in ventriculo contritos reperi. In columbo non totis quatuor horis quatuor contriti sunt. At verò, cùm duobus aliis totidem globulos singulis deglutiendos exhibuissem, post horas tres, edentibus interim illis, sed non bibentibus, utrumque mactari jussi, & in unius ingluvie globulum unum integrum inveni, ex tribus aliis, qui in ventriculum descenderant, duo contriti erant, incolumi tertio, & pleno liquoris candidi, instar lactis liquidi, & non coagulati, saporis ex acido & amaro misti. In alterius columbi ventriculo, duo globuli minutatim contriti; reliqui duo adhuc integri, & milio trito, supradictoque liquore candido repleti erant. Hujusmodi eventus verum esse astruunt id, quod in supra citatis præludiis experientorum naturalium narratur: nimirum, *In ventriculis anatum & gallinarum inventos esse globulos vitreos, repletos materia quadam candida, instar*

coagulati lactis, quæ per minimum quoddam foramen in globulum penetraverit. Ad me quod attinet, crediderim, candidum hunc liquorem expressum esse ex infinitis illis vesiculis, quæ partem œsophagi avium internam, superiori orificio ventriculi annexam, vestiunt: idque eo magis crediderim, quod in aliis istiusmodi experimentis animadverterim, globulos hoc liquore, citra alterius cibi misturam repletos, semper in orificio superiore ventriculi; alios verò, cibi & liquoris candidi plenos, non nisi in cavitate interiore ventriculi inveniri. Quod si jam ad hunc liquorem candidum qualiscunque alius accedat, qui amarorem ei largiatur, facile est conjicere, qualis ille, & quod ejus officium sit. Ego digestionem in ventriculis avium, non sola trituratione, ut quidam volunt, perfici; sed menstruo quodam opus esse puto, cujus beneficio cibus jam tritus fermentetur, dissolvatur, attenuetur, & in chylum convertatur: atque in eam sententia, lapillos ab avibus deglu-

glutitos, & vi muscutorum circum-
actos, non alio quam dentes officio
defungi: & observavi, nonnullos
pifces, & fpecialiter locuftas marinas,
quæ rebus duris nutriuntur, easque
integras deglutiunt, à natura dentes
in cavitate ftomachi obtinuiffe. Di-
gnum, & lectu circa hanc materiam
utiliffimum eft, *progymnafma de nu-
tricatione*, à Thoma Cornelio con-
fcriptum.

Globuli ergo cryftalli inanes, pau-
cis aliquot horis in ventriculis avium
conteruntur, non verò globuli folidi,
qui, ut dixi, plurium feptimanarum
tempus requirunt, antea quam planè
in pulvrem redigi poffint. Cum
quatuor globulos cryftalli folidæ ca-
po dediffem, quorum finguli octo
grana pendebant, & ex eorum nume-
ro erant, ex quibus coronæ & mo-
nilia fiunt, exactis duodecim horis
eofdem in ventriculo integros inve-
ni, fine ulla etiam fplendoris jactura.
Foramina verò illa, per quæ filum
trajicitur, macerato cibo repleta
erant.

Idem aliis quatuor globulis accidit, quos capus per horas viginti quatuor in ventriculo detinuerat. Alius capus quatuor istiusmodi globulos solidos deglutierat, & per octiduum in ventriculo detinuerat; quos omnes integros inveni, nisi quod splendorem amiserant, & corrofi ac imminuti videbantur. Eâdem ratione corrofos, & insigniter imminutos quatuor alios vidi, quos capus ante dies sedecim deglutierat, ut & quatuor alios, quos gallina per triginta dies in ventriculo servaverat.

Capo centum globulos solidos exhibui, eundemque horâ decimâ septimâ in caveam inclusi. Horâ vigesimâ quartâ multos adhuc in ingluvie hæ-
rere vidi. Horâ sequente decimâ matutinâ ingluviem planè vacuum esse deprehendi: ergo cum fracto collo apertus esset capus, globulos in ventriculo viginti quatuor, in intestinis novem, & in fundo cavæ, inter ster-
cus, quotquot centenario deerant reli-
quos inveni: & manifestè dignosce-
batur, capum hos globulos non per
vomi-

vomitum, sed per intestina rejecisse: etenim omnium foramina, per quæ filum trajicitur, milio macerato repleta erant: & tam collectis, quam illis, quos in ventriculo & intestinis inveneram, pondus & splendor constabat. In alio quodam, cum centum globulos deglutivisset, & post duodecim horas mactatus & apertus esset, globulos tres in ingluvie, sex in canali illo, qui inter ingluviem & ventriculum est, quadraginta octo in ventriculo ipso, & quatuor in intestinis vidi: reliquos per posteriora ejecerat, omnesque nativum suum splendorem servaverant: sed hunc perderant viginti quinque alii globuli, inventi in ventriculo capi, cui ante octiduum quadraginta deglutiendos exhibueram. Eadem ratione splendorem simul, & nonnihil ponderis amiserant, quatuordecim alii, qui in ventriculo capi remanserant, decimo quinto die ex quo illos deglutiverat.

Duas vitri guttas, vel cucurbitulas in aqua temperatas cepi, quæ vel mi-

nimâ earundem parte ruptâ totæ in pulverem abeunt, vel, ut meliùs dicam, crepitant. Has, rescissa ignis beneficio cauda, duabus domesticis ananibus deglutiendas dedi, ut viderem, quis futurus esset effectus; & crepitaturæne essent in ventriculo. Exactis duodecim diebus, mactata una, guttam vitri integram inveni, sed amisso nitore. Ergo duodecim alios dies expectare visum est, & cæsa anatum altera, guttam in ventriculo, æquè ut antea integram inveni: & cum cupido me incesset experiundi, an virtutem crepitandi deposuissent hæc vitra, experimento cognovi, nihil illis hac in parte decessisse: etenim forcipe dirupta, statim in minutias abierunt.

Aliam guttam capo deglutiendam dedi. Exactis quadraginta diebus, cæsoque capo, vitrum inveni integrum, id quod forcipe ruptum, planè in pulverem abiit; non minus quam alia ejusdem generis gutta, quæ per dies octoginta continuos in ventriculo capi fuerat.

Duas

Duas guttas, notato pondere, duobus capis deglutiendas præbui, & exactis triginta diebus utroque mactato, guttas inveni integras, & examinato pondere, cognovi, uni vitro grana duo cum dimidio, & alteri decessisse grana tria. Et hujusmodi sæpius repetito experimento, semper mihi constitit, ponderi decessisse grana duo, cum dimidio, ac nonnunquam tria, aut paulo plus: idque egi sedulo, ut guttæ, antequam à capis degluttirentur, æquilibres essent. Si libuerit habere accuratam cognitionem harum guttarum vitri temperati, earumque curiosorum effectuum, poteris legere speculationes Physicas, D. Geminiani Montanari, Professoris Matheseos, in Academia Bononiensi, & demonstrationes Physicomathematicas, D. Canonici Donati Rosetti, celebris in universitate Pisana Philosophi.

Ignem præmollitam hujusmodi guttam, pondere trium denariorum, capto exhibui. Exacto quatruiduo, necatque capto, nec non repetito examine

guttæ, cognovi, eidem deesse quatuor grana. Demissa eadem in alterius capi ingluviem, & post sex dies necato capo, perierant grana novem: unde probabiliter, si non certò, colligere licet, quanto, quæ temperatæ sunt guttæ, duriores sint his, quæ temperamento suo exciderunt.

Sex rudes & parvi adamantes, qui per quindecim dies continuos in ventriculo anatis Memphiticæ hæserant, nullum, ac ne minimum quidem ponderis detrimentum passi sunt. Duabustopasiis sex diebus nihil decessit. Septem globulis plumbeis, in usum sclopi minoris, quorum singuli denarios octo cum dimidio pendebant, quinquaginta horis in ventriculo gallinæ decesserunt grana novem: aliis septem ejusdem ponderis horarum septuaginta spatio defuere grana duodecim. Rursus septem similibus aliis, in ventriculo gallinæ, diebus quatuor, denarii duo; iisdemque, ab alia gallina deglutitis, quatuor dierum spatio, defuit granum unum, detractis duobus denariis. Jaspidis
Bohe-

Bohemicæ frustulum, ponderis unius denarii cum dimidio, quanquam diu admodum in ventriculo diversarum gallinarum, anatum, & gallorum Indicorum permanferit, nunquam quicquam primi ponderis amisit.

Frustulum porphyritis, à gallina deglutitum, & per duos menses in stomacho detentum, planè integrum mansit. Mortuo struthione, qui ante octo menses ex Barbaria advenerat, in demortui stomacho multi nummi ænei, Africanæ monetæ, inventi sunt, nondum consumtis characteribus Arabicis, iisdem impressis. Duobus globulis ex ligno Rhodio granorum viginti, à capite deglutitis, spatio sex dierum octo grana decesserunt. Quatuor margaritis tuberosis, granorum duodecim, in ventriculo columbi, spatio viginti horarum, adempta sunt grana quatuor. Et octo aliæ margaritæ, granorum triginta, bidui spatio, in alterius columbi ventriculo amiserunt viginti grana. Unde videre licet, quam luculenti lucri autores sint, qui margaritas à columbis degluti-

tas,

tas, antiquum splendorem assumere, & pretiosiores fieri docent. Sed trans-
eamus ad alia.

In America meridionali nascuntur
aranei, usque adeo enormis magnitu-
dinis, ut nonnulli secundum relatio-
nem P. Eusebii Nierenbergii, magni-
tudinem ovi columbini, alii partem
dimidiam mali medici æquent. Alii
præterea, in America meridionali, &
regionibus Perù, & Chile, maximè
verò in Brasilia, & Præfecturis Per-
nambuci, Tamaracæ, & Paraibæ,
venenosissimi, & malo aurantio ma-
jores inveniuntur. Pernambucenses,
ungues habent duros, fuscos, & ea
virtute dotatos, ut auro vel argento
ligati, solo tactu, & quasi miraculosè
qualem cunque dolorem dentium sta-
tim sedent: & Zacutus Lusitanus se
id cum felicissimo successu expertum
esse indubitanter testatur. Crederem
relationi Zacuti, nisi experimenta
circa hos ungues facta, id prohibe-
rent, quos D. Antonius Morera in
aulam Hetruriæ attulit, & qui nul-
lum mihi unquam hujus miraculosæ
virtu-

virtutis indicium dederunt ; uti nec
dentes Rhinocerotis , ut sapientis no-
men mereatur Olaus Wormius , qui
ingenuè fatetur , se ejus rei experi-
mentum non fecisse. *Ferunt , inquit ,
dentem hunc , dolenti denti applicatum ,
dolores sedare , quod tamen nondum
expertus sum.*

Mira narrant de sanguine hujus
Rhinocerotis , in sedandis doloribus
colicis , profluvio sanguinis , & pro-
vocandis foeminarum menstuis ;
(cum tamen hæ duæ virtutes inter se
contrariæ sint) dicunt , pellem hujus
animalis , si diutius humectetur , & in
aqua percoquatur , ac decoctio ejus-
dem per tres dies continuos bibatur ,
securissimam medicinam esse illis ,
qui hæmorrhoidum dolores patiun-
tur , & qui ob languorem stomachi ,
vel qualemcunque aliam ob causam
continuo cibi fastidio laborant. Et
vulgus , qui decipi sese magnopere
gaudet , & omnem suam fiduciam in
rebus exoticis , & quæ difficulter ob-
tinentur , collocat , facillimè hæc talia
credit : ego verò inducere animum
ne-

nequeo, ut id credam; cum non nisi post multa experimenta capta de hac re loquar. Et quid est, quod de cornu hujus ejusdem animalis non prædicetur? ac si cor vitamque hominis defendere ab omni veneno possit; at tamen ego hætenus ne minimum quidem ejusdem effectum vidi: & specialiter non contra venenum viperinum, & scorpionum Tunetanorum. Nec majorem effectum vidi cornuum Alces contra epilepsiam, utut Olaus Wormius scribat: *Cornua insigni pollent adversus epilepsiam facultate, imprimis, si circa Kalendas Septembris animal capiatur, & mactetur, quia tum maxime vegetum & succulentum, in venerem ferri solet.*

Hæc tamen conditio, quod nimirum utendum sit cornibus hujus animalis occisi, circa principium Septembris, ab omnibus non probatur; sed non desunt, qui non nisi cornua quotannis sponte decidentia prodesse velint: & alii, magis superstitiosi, omnem hanc virtutem contra epilepsiam,

lepsiā, in dextro cornu residere, & finistru eādem plane privatum esse contendunt.

Hanc differentiam, inter dextrum & finistru cornu, fundatam esse credo in fabula illa, quam Theophrastus, *libro de animalibus, quæ invidia laborare creduntur*, recitat, ubi dicit, cervum, ubi dextrum cornu decedit, illud occulere sub terra, quod homines miraculosæ virtutis hujus cornu gaudere nolit.

In *Experimentis meis circa generationes Insectorum*, nugas esse dixi, cervum naturali hac invidia laborare, ut hoc cornu occultet: etenim dextrum simul finistruque cornu, citra omnem aliam curam fortunæ committens, ibi, ubi unumquodque decedit, relinquit: cujus rei certissimus sum, ut qui Serenissimum Magnum Ducem in venationibus Pisanis secutus, ubi longè maxima cervorum copia est, diligenter per multos annos id observavi: qua in re dum verfor, alia etiam particularia, circa cervorum cornua, curiosè observavi, quo-

quorum nonnulla in gratiam eorum qui naturali historia delectantur, inferius subjiciam, partim confirmandæ, partim refutandæ antiquorum circa hanc materiam opinioni.

Inter cervos, non nisi masculi cornua gerunt, id quod notissimum, & ab Aristotele *in historia animalium*, nec non *in arte Poëtica* proditum est, nec ob aliud hic commemoratur, quàm quod Poëtis familiare est, etiam cervis foeminis tribuere cornua: quemadmodum apud Sophoclem, Anacreontem, nec non Euripidem, Pindarum, Apollodorum, Callimachum, & inter Latinos Silium Italicum, & Valerium Flaccum legere est, qui cervam Phrixi aurea cornua habuisse canit:

Fatidicæ Phrixius magna movet agmina cervæ

Ipsa comes setis fulgens, & cornibus aureis

Ante aciem celsi vehitur gestamine conti,

Mæsta necis sævæ luco reditura Dianæ.

Quin

Quin montis Menali cerva, à Græcis pariter & Latinis cornibus aureis descripta est. Et memini, mihi à doctissimo, eruditissimoque D. Cammelli, inter nummos Serenissimi Magni Ducis Cosmi, exhibitum fuisse nummum Græcum, à Pergamenis in honorem Severi & Juliæ percussum, in cujus averſa facie Hercules cervam cornibus tenebat. Alium ejusmodi Herculem vidi, in musæo Serenissimi Principis Cardinalis, Leopoldi Medicei, in nummo aureo Maximiani, & alio Macrini, à Prusienſibus percusso, & à Tristano impresso. Sed quia varii semper, & diversi conceptus artificum fuere, hinc factum est, ut in altera facie nummi Heliogabali, à Germanis percussi, & inter Serenissimi Magni Ducis antiqua numismata affervati, impressus videatur Hercules, non cervam, sed cervum cornu tenentem: id enim ex genitali membro manifestè cognoscitur.

Poëtas veteres, Græcos & Latinos, cervis foeminis cornua adscriben-

bentes, egregiè imitatus est Petrar-
cha, cantu CL I I X:

Et post Petrarcham alius Poëta
Tusculus in cerva incantatricis Fal-
sirenæ.

Sed prudentiores fuerunt Bojar-
dus & Berni, Morganæ cervum, ma-
sculum, non foeminam fuisse fingen-
tes, qui aurea, quæ obtinebat cornua,
sexies de die mutabat.

Minus circumspectus habitus est
Fazius Uberti, qui *libro secundo Dit-
tamondi*, contra quam acta antiqua
de S. Eustachio narrant, putavit, cer-
vum huic sanctissimo homini appa-
rentem, fuisse foeminam.

Nec tamen silentio prætereundum
est, Julium Cæsarem Scaligerum, &
Guntherum affirmare, visas quando-
que cervas cornutas. Sed vel fabulo-
sum, vel monstrosum, & à consuetis
naturæ legibus, hoc longè remotum
est. Ex hoc monstrosarum cervarum
numero fortè fuit, illa (si tamen hoc
animal cerva fuit) quam nummus
Saloninæ, uxoris Gallieni averſa facie
cornutam exhibet, cujus mentionem

Experimenta naturalia. 119
Nummus Saloninae.

Nummus Gallieni.

primus fecit Joannes Triflanus, & postea D. Ezechiel Spanhemius, honoratissimus meus amicus, in tertia sua nobilissima dissertatione, *de præstantia & usu numismatum antiquorum*. Horum Doctissimorum Virorum de hoc nummo judicium, non parum confirmari potest hac mea consideratione: quod nimirum cornua hujus cervæ in prædicto nummo exigua sint, & non nisi tres brevissimos ramos habeant, qui non ex ipso præcipuo trunco prodeunt, sed tridentis instar è summo capite non secus ac truncus oriuntur: Uno verbo quasi per lusum aberrantis naturæ opera sunt, & plurimum ab illis differunt, quæ capitibus cervorum maculorum annexa sunt, maximè in averfa facie nummi Philippi, qui inter æreos nummos Serenissimi Magni Ducis Cosmi tertii asservatur, nec non illorum nummorum quos Hubertus Goltzius edidit, & à Veletis, Cauloniatis & Agyrineis percussi sunt, ut & eorum, quos Joannes Triflanus dedit, quorum hic à Daldianis, ille

ille ab Ephesinis in honorem Caligulae & Cæsoniae percussus est, & denique inter illos, quos Arescoti Dux edidit, & à nummo Galieni.

Supposita ergo hac veritate, quod soli inter cervos masculi cornua habeant, sciendum est, illos, ubi nascuntur, sine cornibus nasci, nec primo anno eadem emittere, sed anno demum secundo, idque sine ramis: atque id genus cervorum in Tuscia *Fusoni*; & in Gallia *Brocards* vocatur.

Cervi quotannis cornua deponunt, idque ineunte Martio, pingues quidem & bene pasti primi omnium: tardius, & quandoque circa medium Aprilem debiles & macilenti. Gerardus Joannes Vossius, *libro tertio de Idololatria*, veris tempore hoc fieri vult; sed in Tuscia id accidit eo quo diximus tempore.

Multi credunt, & inter illos supra nominatus Vossius, hæc cervorum cornua, pelli tantum, non ossibus capitæ affixa esse. At verò quantopere

F

illi

illi decipiantur, cognoscere facile poterit, quisquis caput cervi cum cura consideraverit: videbit enim, cranium duobus tuberibus in quatuor transversorum digitorum altitudinem ascendere, quibus cornua usque adeo tenaciter affixa sunt, ut ferè impossibile sit, ea per vim divellere, utut tempore maturitatis sua sponte decendant.

Post octo, vel decem dies, ex quo cornua, ut ita dicam, matura deciderunt, protuberare incipiunt nova, tenera & pilosa: nec pilosa esse desinunt, antea quàm satis creverint, & jam plane indurata sint, id quod trium fere mensium spatio accidit, quo tempore cervus fricare cornua ad truncos arborum & sentium incipit, & pellem, quâ teguntur, panniculamentorum instar exuit. Omnes ferè circa finem Junii, vel medium Julii, cornua dura, & pilis nudata gerunt. Maxima profectò admiratione dignum est, tantam molem ramorum tam brevi tempore quotannis renasci & crescere. Hinc est, quod
citatus

citatus Vossius dubitat, an cervus re-
vera quotannis cornua mutet, & in
negativam inclinat: Sed si, inquit,
anno quolibet primi sexennii aliquid
accedit ramis, quomodo decidunt, &
renascuntur quotannis? Si id pro com-
perto habent venatores, ut audio, equi-
dem cum iis pedem struere non ausim,
ponamque inter naturæ maxima ad-
miranda, breviculo adeo tempore, tam
solida duraque tantæ molis cornua
enasci. Alioqui magis eo inclinet ani-
mus, ut credam, cornua, quæ reperiun-
tur non sponte, & natura decidisse, sed
a venatoribus vi avulsa, eoque esse con-
jecta: illa verò ramosa, quæ in priorum
locum successerint, non nisi annorum
aliquot intervallo ad eam magnitudi-
nem & duritiem pervenisse.

Fallitur tamen Vossius, tantoque
magis fallitur, quanto minus possibile
est, ut rami, nisi decidentibus quo-
tannis cornibus succrescant: cum in-
duratis jam cornibus, & venis & arte-
riis, quæ per illa, dum tenera erant,
transibant, evanescentibus, sufficien-
te nutrimento sanguineo ad multi-

plicandos ramos destituantur: id quod evidenter demonstrare facile possem: sed de hac re occasione magis opportuna. Interim lectu dignum est, & huc facit, quod *Ælianus libro duodecimo de animalibus, capite decimo octavo* habet.

Numerus ramorum, pro ætate & constitutione regionum variat. In Tuscia provectæ ætatis cervi sex vel septem ramos in cornibus habere solent: Inveniuntur tamen quandoque qui octo vel novem gerant. In Germania, & specialiter in Bavaria, sed maximè in Saxonia, ubi cervi multò quàm in Tuscia majores sunt, cornua videas, ramorum quatuordecim, quindecim, & quandoque plurium. Nullibi majora, vel longiora visa sunt, quam Ambosiæ; si tamen artificialiter facta non sunt: etenim duodecim pedum Parisiensium longitudinem obtinent, & quodlibet cornu undecim ramos habet.

Cervi, depositis veterum cornuum armis, & novis nondum protuberantibus, vel adhuc valde teneris, ab-
dita,

id
facile
magis
est,
duo-
cimo
te &
In
x vel
e so-
oque
Ger-
, fed
multo
ornua
cim,
rium.
vifa
arti-
duo-
gitu-
cornu
nuum
peran-
, ab-
dita,
dita, & quantum possunt, intima syl-
varum petunt. Nonnulli ex antiquis
scriptoribus pudore id fieri credide-
runt, ob amissum speciosissimum cor-
poris ornamentum: alii timore, quod
solitis armis privati, minus hilares
sint. Sunt, & inter illos primus Ari-
stoteles, qui velint, ideo illos in ab-
scondito perstare, ut muscas, illam
capitis regionem, ubi cornua decide-
runt, impetentes effugiant. Ego ob
reverentiam maximorum horum
Philosophorum id libenter crederem,
nisi in mediis sylvis, æque ac patenti-
bus campis, non muscarum modo,
sed culicum etiam, & asilorum, alio-
rumque importunissimorum volan-
tium insectorum agmina essent.

Tenera hæc cornua mensis ma-
gnatum in deliciis sunt, & coqui inde
non unum genus ferculorum, appe-
titui inservientium, componere no-
runt: quomodo ex duris, siccis, &
limatis cornibus varia, & palato ap-
primè grata juscula parant. An vete-
ribus in usu fuerint hæc scitamenta
nescio: at verò probè, novi, tenera.

(ut de induratis cornibus nihil dicam) in usu medico fuisse, ut apud Galenum legere est, in descriptione famosi illius medicamenti colici, quod ab Asclepiade Pario Antiocho Philenidis Catanensis discipulo tribuitur, & Andromacho à Scribonio Largo inventum esse videtur; qui quidem Scribonius id magno sese pretio ab Africana muliere medica comparasse fatetur. Præterea Plinius ejusdem mentionem facit, nec non Marcellus Empiricus, & Nicolaus Alexandrinus.

Si cervo cornua, dum tenera sunt, abscindantur, maximè circa coronam illam, quæ basin cornuum vel radicem facit, sanguis vivi fontis instar ea pertinacia prorumpit, ut animal inde frequenter moriatur. Et hic sanguis, perinde ut quivis alius, ex venis & arteriis cervi prorumpens, coagulatur, & concrescit: id quod (nescio ob quam causam) negatum est ab Aristotele, & qui eum postea secutus est, Galeno, in libro, *quod mores animi respondeant temperamento corporis*:
&

& ab autore (quisquis ille etiam sit)
libri, *de utilitate respirationis*, perpe-
ram Galeno attributi.

Joannes Crato, *epistola secunda, li-
bri secundi*, ex relatione Adami Die-
trichstein refert, post paucas aliquot
horas mortuum inventum esse cer-
vum, cujus tenera cornua Imperator
Rudolphus Secundus venenatâ sagit-
tâ percusserat. Sed postea subjungit:
*Lacteum enim humorem istum germa-
num esse sanguini Hippocrates nos do-
cuit*; unde colligitur, Cratonem
credidisse, tenera cornua cervorum
vasis sanguineis irrigata non esse, id
quod secundum supradicta longè fal-
sissimum est: quin plurimi sunt ca-
nales sanguinei, qui ramos suos per
tenera cervorum cornua emittunt,
eum in finem, ut sufficiens nutrimen-
tum adterant, cujus beneficio cor-
nua debite crescant. Et hoc non pa-
rum facit pro opinione illorum eru-
ditorum, qui diversitatem substantia-
rum in sanguine statuunt, habilem
nutriendis diversis partibus corporis
animalium. Præterea non parum mi-

litat pro sententia doctissimi Hieronymi Barbati, qui rationibus & experimentis inductus, libro *de sanguine & ejus sero*, statuit, partes spermaticas, mediante solo ductu vasorum sanguineorum nutrimentum suum accipere; idque nutrimentum non aliud esse, quam serum sanguinis. Hæc vasa sanguinis, quæ per cornua cervorum discurrent, pro modo incrementi & exiccationis cornuum sensim exiccantur & evanescent.

Si cervus juvenis castratur, nondum emissis cornibus, cornua nunquam emittit: si castratur jam emissis cornibus, cornua nunquam mutat, sed quæ dum castratur habet, castratus semper retinet. Et hac in re verior est Aristotelis, Plinii, & Solini, quam Oppiani sententia, libro *secundo, de venatione, versu 194.*

Sufficiant hæc de cervorum cornibus: interim, anteaquam ad alia progrediar, non possum non mirari credulam simplicitatem authorum, qui scribunt, cornua bouum & vervecum

vecum in vicinis Goæ locis, si in terram decidant, instar brassicæ radices emittere, & in plantas animatas mutari, quæ non nisi cum maxima difficultate evellantur, & erutæ repullulando multiplicentur. In Goa insula, inquit Pater Eusebius Nierembergius, si cornua aliquando jacuerint, radices deorsum in terra defigunt, medulla ejus plurima quasi filamenta dissecta, & protuberante, hoc modo in solum subditum innitente. Radix ejus brassicæ similis est. Hujus causæ examen multos summos Naturæ mystas misere torsit; & licet multi omni tempore fuerint, qui rem hanc ad stuporem usque admirati fuerint, qui tamen causam veram & immotam scrutaretur, nemo, quod sciam, usque adhuc comparuit, nam & terra in omni illo confini valde saxosa, & lapidosa est, atque cum in cæteris locis omnibus cornua ad radicem usque extirpari, & detruncari queant, apud Goanos nullo pacto id fieri potest; nam etsi illic semel quidem refecentur, abjecta tamen adeo fecunda sunt, ut illico repullulare, & augefcere incipiant.

Fidem non adhibebam his ineptiis, eo tamen non obstante quid subesset quærere ex Domino Antonio Morera, Canonico Ecclesiæ cathedralis Goæ, volui, atque is mihi respondit, non nisi fabulam esse, inventam, ad denotandum insatiabilem libidinem fœminarum orientalium, quæ ubi semel maritorum capiti cornua imposuerunt, eadem ibidem semel radicata jugiter conservare norunt. Simile responsum Societati Regiæ apud Londinenses datum est, ab Equite Philiberto Vernati, Residente in Javæ majoris urbe Batavia.

Q. Quo fundamento nititur illa relatio, qua cornua circa Goam radices agere, & crescere feruntur? Resp. Dum in id inquiri, quidam amicorum meorum ridere cæpit, jocum esse dictitans, quo Lusitanis illudunt, cum mulieres Goanæ admodum luxuriosæ sint. Doctissimus tamen Petrus Borelli, centuria quarta observationum suarum medico-naturalium, affirmat, propriis suis oculis visisse sese in
Euro-

Europa vervecum, boum, & bubalorum cornua, quæ radices in terram emiserint: *Cornua*, inquit, *observ. 52.* *etiam vervecina, & bubula vidi, quæ radices in terra egerant, ut cornu plantabile Linschotii.* Fides sit penes ipsum, ego enim is non sum, qui id facile credam, ideoque ad alia transgrediar.

Antiquis in usu medico fuisse nidos avium quarundam, notissimum est, ejusque rei mentionem faciunt Hierax Cappadox, nec non Andromachus, & Asclepiades apud Galenum: at verò, ut cibi loco inservierint hi nidi, id verò non memini me unquam legisse, vel audivisse: atque adeo existimo, ingeniosam hanc inventionem, soli postremorum sæculorum gulæ deberi, quæ novitatis semper avida, tanto cuncta magis æstimat, quanto locus, ex quo ad nos deferuntur, magis distat. Dantur aviculæ, hirundinibus non multum absimiles, quæ in scopulis, mari Coccincinæ imminentibus, nidos struunt, exiguos, coloris subalbi, ex materia,

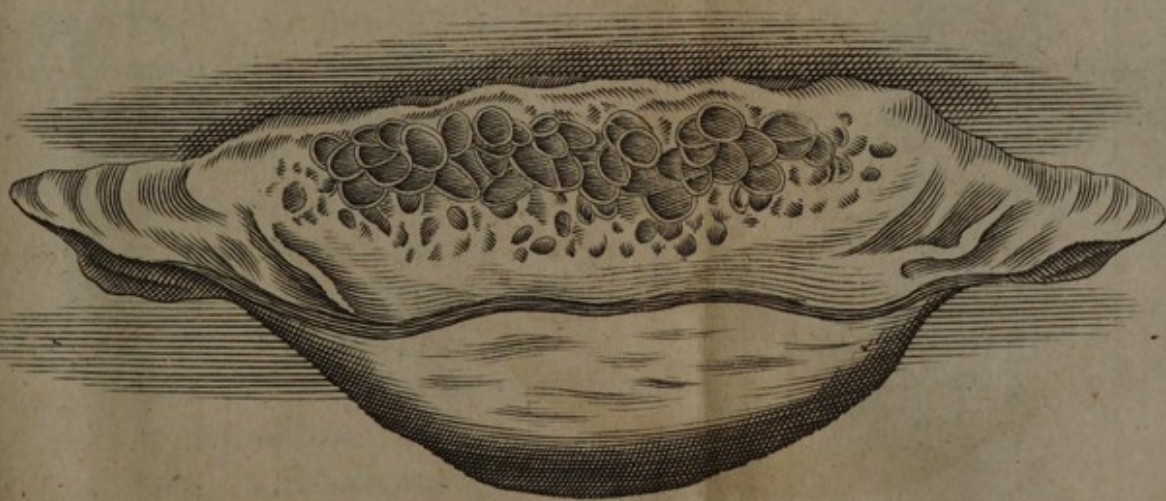
ichthyocollæ non abſimili. Hi nidi, à rupibus illis avulſi, magno veneunt ad convivia pretio, viliora futura, niſi hoc novo genere ferculi condirentur, illecebroſi ſane ſaporis, ſi à perito coquo ex præſcripto artis præparetur. Modus præparandi hic eſt: Nidos in jus vituli vel capi probè decoctum mittunt, uſque dum macerati emolliantur, inde in hoc jure illos decoquunt, & poſtea butyro, caſeo, & vario genere aromatum condiunt: & hæcenus quidem nihil quod dicam habeo. At verò ubi hunc cibum efficaciffimè & tutò prodeſſe volunt, illis qui cum Petroniano Polieno *neque puero neque puellæ bona ſua vendere poſſunt, lorumque in aqua, non inguina habent*; Verùm hæc ſunt aniles fabulæ.

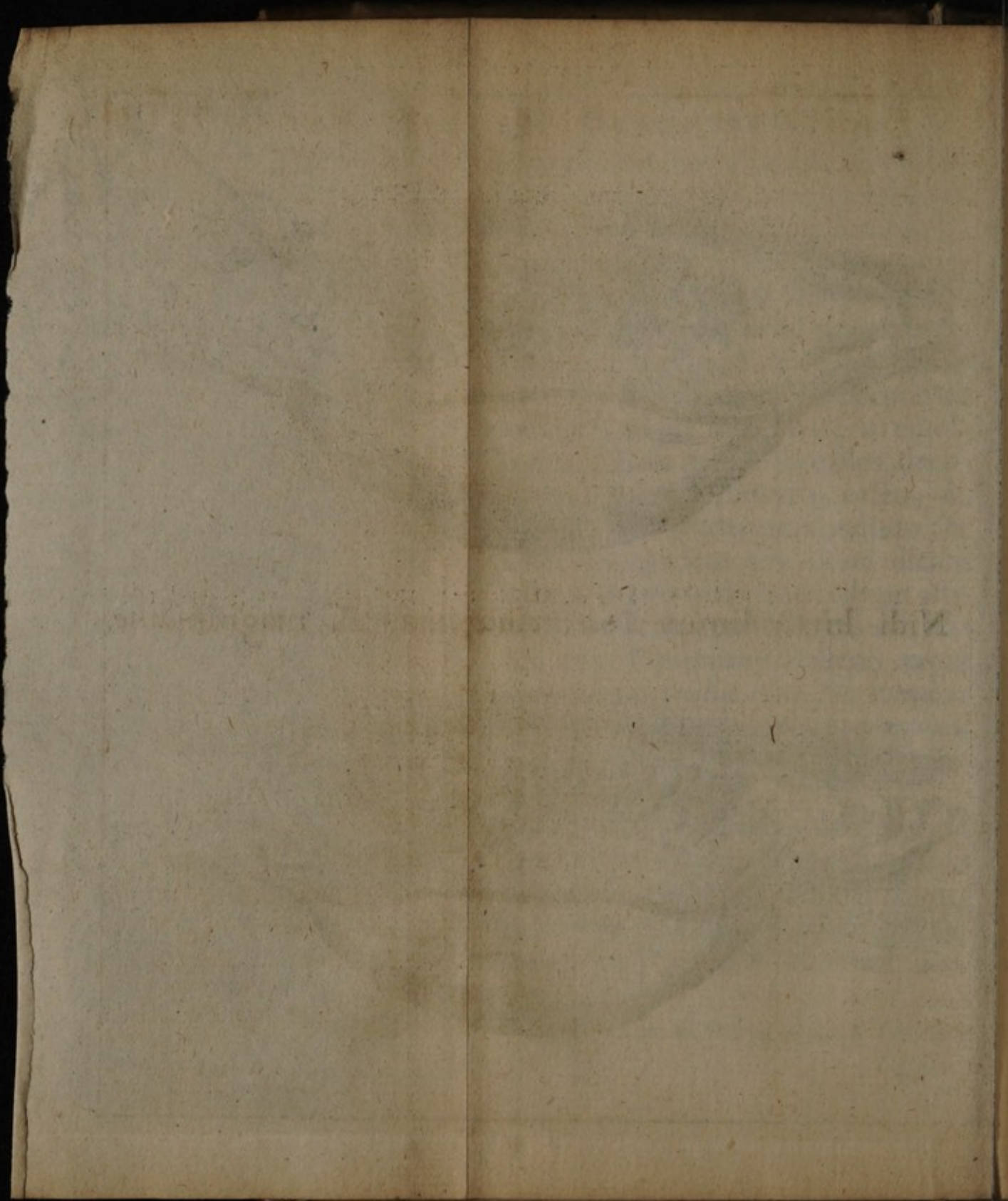
Nimis profectò ſibi blandiuntur, qui in hoc medicamento ſpes ſuas ponunt: quod ſi mihi non credunt, periculum ejus rei faciant, ut jam antea in ſimili occaſione fecerunt nonnulli.

Ex Indiis occidentalibus certum
genus

Nidi hirundinum Coccincinae, naturali magnitudine.

gen
ms
Ch
ita
Pro
im
No
elle
Clu
ab
de
rit
fo
in
ing
dar
elle
lib
non
pip
Ch
Do
fuc
an
col
gu

genus aromatis adfertur, ab Hispanis *Pimienta de Chapa*, à Provincia Chapa, in cujus montibus nascitur ita dictum, quæ una est ex octo illis Provinciis, conventui juridico Guatimalæ in nova Hispania addictis. Nonnulli Amomum Dioscoridis id esse crediderunt: at verò Carolus Clusius mihi non sine magna ratione ab illis secedere videtur, qui loci, unde ad nos devehitur ignarus, disquirat, sitne caryophyllum Plinii. Clusio adhæret Joannes Parchinsonus, in suo Theatro Botanico, Anglica lingua conscripto. Fere est ut credam, imò omnino existimo, fructum esse arboris, à Francisco Hernandez, *lib. secundo historię Mexicanæ*, sub nomine Xocoxochitl descripti, vel piperis Tavalci, Provinciæ in finibus Chiapæ: idque eo magis credo, quod Doctor Joannes de Barrios, in libro suo Hispanico, *de Chocolate*, Mexici, anno 1609, impresso.

Tertium inquit simplex quod Chocolateam ingreditur, utut in exigua quantitate, Mexicani & Hispani

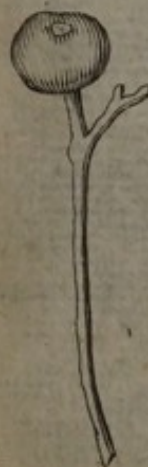
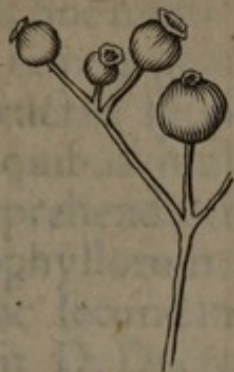
Pimienta, *vel* piper Chiapæ *vel* Tavalci *vocant.*

Quicquid sit, fructus est arboris, qui racemulos baccarum producit, quæ à tenuibus, nec admodum longis caudis dependent, & inæqualiter rotundæ, ac in fastigio coronatæ sunt, coloris, ubi siccantur, spadicei, cortice minus lævi, sed qui facile dentibus teritur. Magnitudo baccarum variat: aliæ enim nigro piperi, aliæ baccis hederæ, rursus aliæ baccis juniperi majoribus similes sunt: Pulpam intus nullam habent, sed duorum, trium, vel quatuor granorum feminis, nigrorum nec non duriusculorum plenæ sunt; quæ grana, nullo munita cortice, vacuæ matricis suæ spatia occupant, & suis conclusa capsulis, tenuissimâ quadam membranâ alia ab aliis secernuntur. Hæc semina, eorumque matrix, aromaticum quid sapiunt, sed ex diversis saporibus compositum: etenim ubi dentibus conteruntur, notabiliter sese prodit sapor baccarum juniperi, & postea caryophyllorum: minus sensibilis est

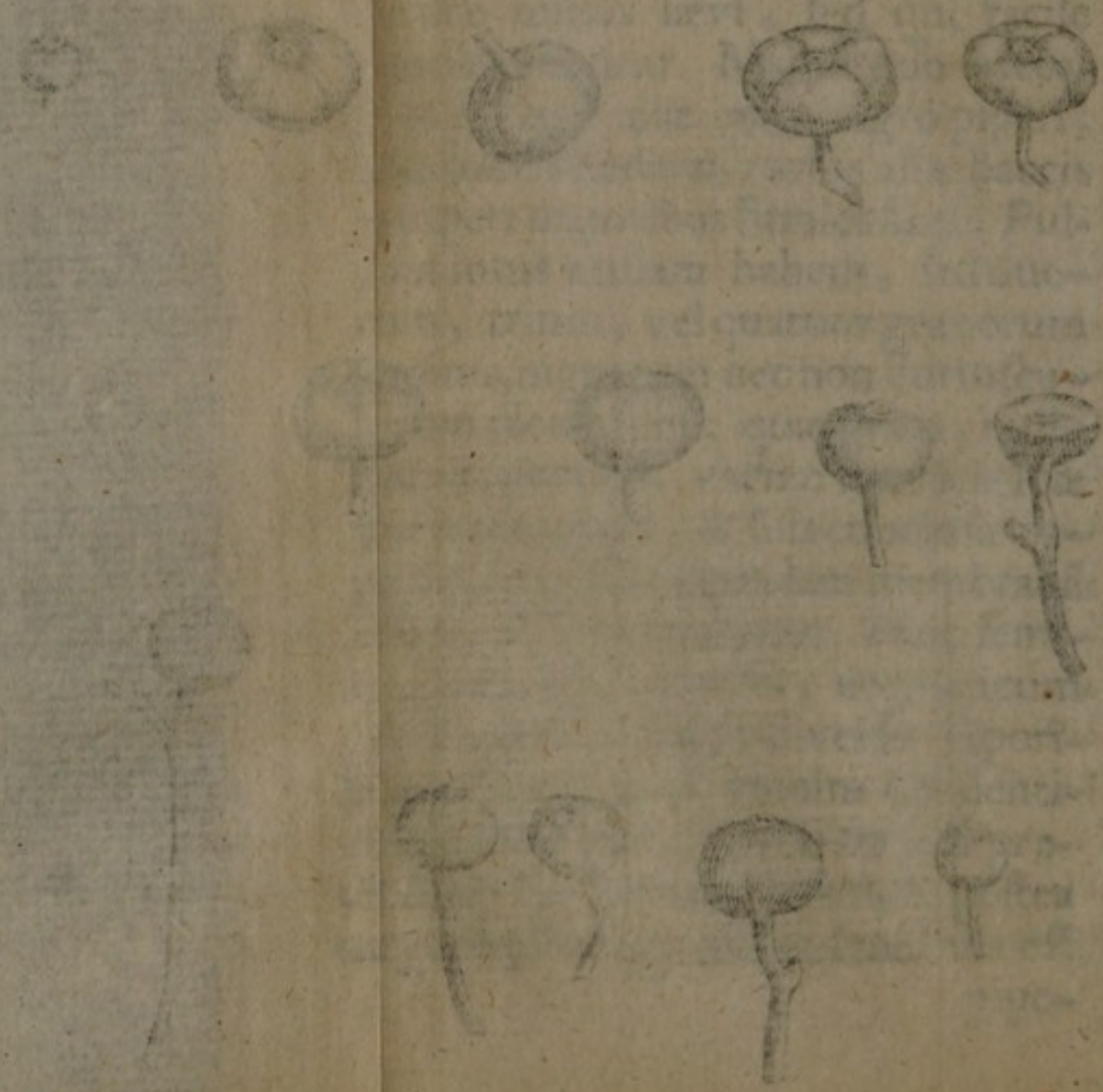
pipe-

Piper Chiapæ.

Pag. 134.

River (Chapin)

pipe
in l
etian
min
plan
mo l
offer
min
Pag
ma
apud
ligen
rz p
At v
hacc
detu
Hif
Erg
Ch
in O
pipe
med
illan
par
ren
rip
&

piperis nigri, & hoc minor cinnamomi sapor. Est tamen penes me alia etiam hujus fructus species, baccis minoribus, in quibus juniperi sapor planè nullus deprehenditur, sed primo loco caryophyllorum sapor sese offert: & hanc secundam speciem mihi dono dedit D. Doctor Joannes Pagni, Medicinæ Professor in Academia Pisana: eandemque postea vidi apud D. Doctorem Petrum Nati, diligentissimum investigatorem naturæ plantarum, earumque facultatum. At verò primam illam speciem, quæ baccas juniperi sapit, in hanc aulam detulit D. Franciscus Uria, ex Nova Hispania redux, in qua diu habitavit. Ergo in Nova Hispania hoc piper Chiapæ numerant inter ingredientia in Chocolatam: & quod plus est, idem piper commendant, ceu speciale remedium contra epilepsiam, nec non illam cæcitatem, quæ Græcis *ἀπώ-
γωσις*, Latinis recentioribus *Gutta se-
rena* vocatur. Hoc piper omnium juniperi, caryophyllorum, piperis, & cinnamomi proprietatum parti-
ceps

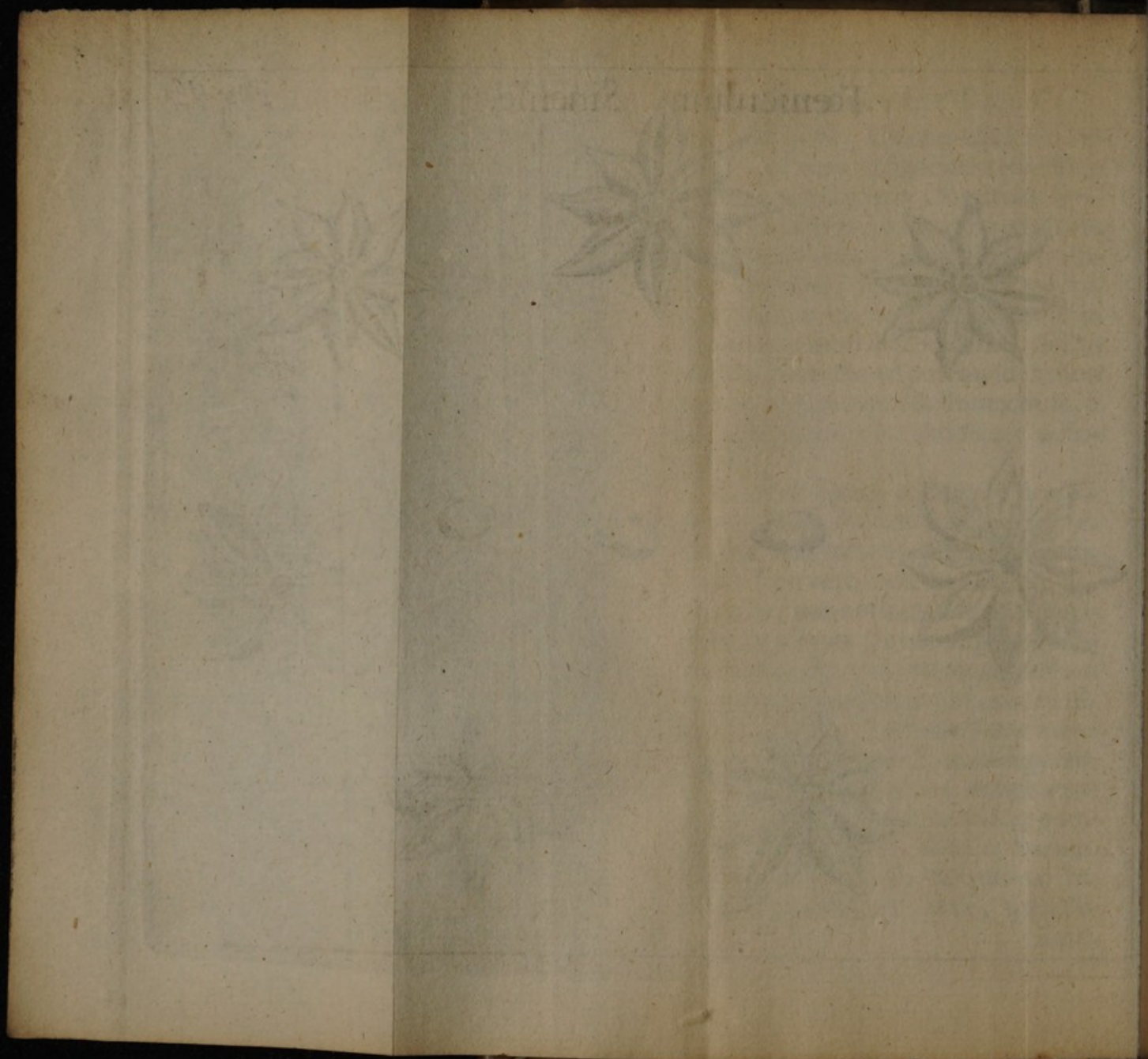
ceps esse posse, libenter equidem largior: at verò ut speciale remedium sit contra epilepsiam, & guttam sereneam, id affirmare non aulim, cum diu in diversis subjectis ejus rei periculum fecerim, sed nullo cum fructu. Nec tamen obesse ejusdem usum in his talibus morbis crediderim: sed in ea sum sententia, ut putem, idem non parum juvare caput & stomachum, si in loco & tempore moderatè adhibeatur.

Ex Sina semen adferunt, *fœniculum Sinense* dictum, idque contra multas infirmitates prodesse prædicant. Ego verò illud fœniculum nostras, nec non anisum, daucum & cuminum virtute parum superare deprehendo. Et quia nuper admodum in has regiones delatum est, nec tu ullum ejus in tua *Sina illustrata* mentionem fecisti, hinc est, quod figuram ejusdem in hac tabula designatam tibi transmitto, quæ, ut videre poteris, stellam refert octo radiorum. Coloris est spadicei, & quisque radius semen continet, læve, splendidum,

Foeniculum Sinense

Pag. 136.

dom
ne pe
inde
igne
le,
mult
re ab
fapo
reter
hunc
perir
Ol
Muf
Fran
ma,
ocid
tand
dere.
dre,
Fran
arore
qua
radie
legere
uritu
hi tu
cuis n

dum, & coloris spadicei, in quo femine parvus nucleus reperitur, qui perinde ut folliculus feminis nullum insignem saporem habet. Sed radii stellæ, quibus semen continetur, non multum à foeniculi nostri dulcis sapore abeunt, sed ita, ut minus acutus ille sapor sit, & quandam anisi misturam referat. Qualis illa planta sit, quæ hunc fructum producit, hætenus reperire non potui.

Olaus Wormius, *libro secundo* Musei sui, *capite decimo octavo*, Francisci Ximenis opinionem secutus, narrat, lignum Sassafras, si per octiduum in aqua marina maceretur, eandem dulcem & potui aptam reddere. *Aquam marinam dulcem reddere*, inquit Wormius, *observavit Franciscus Ximenes. Assulas ex hac arbore per octiduum macerarunt in aqua salsa, tum dulcem & potui aptam reddiderunt.* Cum hoc prima vice legerem, ætate major eram, quam ut illud crederem: cæterum, ut mihi tutò illud non credere liceret, ejus rei periculum facere volui, & in
libram

libram unam aquæ marinæ per octiduum misi drachmas quatuor ligni Sassafras, tenuiter incisi, sed hæc aqua ne hilum quidem falsedini suæ decedere passa est, utut infusionem postea in diem vigesimum continuarem, & repetitis experimentis ligni quantitatem adduplicarem. Fortè Oceani aquæ tempore Ximenis ab hoc ligno dulcedinem contraxerunt: sed hæc Mediterranei maris aquæ, quibus ego hæc experimenta peregi, hodie dulcedinem assumere nolunt, non magis quam famosæ aquæ falsæ *Tettucci* vel *Bagnuoli*.

Johannes Lopez Pigneiro Lusitanus, in loco *Campomajor in Alenteuco* vulgo dicto natus, dum in Provincia Zanguebar, ejusque regionibus Mongalo & Angos morabatur, quas flumen Cuama alluit, in ripa illius fluminis radicem invenit, postea ab inventoris nomine *Raiz de Juan Lopez Pineiro* dictam. Mihi relatum est, esse radicem arbusculæ, quæ folia producit, colore & figurâ foliis mali cydoneæ simillima, sed paulò maio-

Radix Joan. Lopez Pigneiro

Radix della Manique.

may
med
na,
cro
eice
mat
pitur
mini
gust
supe
drac
non
lum
a ve
cred
prae
terti
nem
proh
datur
plica
gint
lidar
riffin
vuln
facil
atqu

majora; floribus albis, in quorum medio aliquot fila, nonnihil rubentia, prominent, haud secus atque in croco. Ex flore gemmula nascitur, eiceris magnitudine, quæ ubi calore maturuit, tandem ficcatur, & rumpitur, emissis multis minutissimis feminibus. Radix coloris citrini, & gustu perquam amara est. Hanc, aquâ super lapide tritam, & unius dimidiæ drachmæ pondere assumptam, nec non moribus vel puncturis animalium venenosorum applicatam, certò à veneno liberare volunt. Præterea credunt, eandem vino tritam, & in prædicta quantitate, accedente febris tertiana vel quartana epotam, omnem febrium ignem extinguere, & prohibere, ne unquam denuo accendatur. Etiam hoc dicunt, eandem applicatam omne genus vulnerum viginti quatuor horarum spatio consolidare, ipsumque simplicem & minutissimum ejus pulverem, inveteratis vulneribus impositum, eadem magna facilitate sanare. Eandem virtutem, atque adeo multò magis efficacem, alteri

alteri cuidam *radici della Manique* dictæ tribuunt, quæ in Africa & regione Chetevi, Maniquen inter & Sotalam colligitur. Radix est flava, & subamara, fruticis cujusdam, qui nec flores nec fructus producit, sed longis, angustis, & tenuibus foliis radices mittit, & hederæ in morem per arbores & muros sursum repit: nec radices modo, sed ipsi etiam in usu sunt ramusculi. Agnosco adversam meam sortem: etenim hæ duæ famosæ radices, post tot & toties repetita experimenta, mihi nunquam exhibuerunt, vel minimum effectum, hujus suæ, usque adeo celebratæ proprietatis. Quare magni facio hominem prudentem & cautum, Patrem Sebastianum de Almeida, qui cum harum radicum nonnullas Reverentiæ tuæ dedisset, prout refertur in libro tuo *de triplici in natura rerum magneti*, easdem non nisi ad vulnera commendat, in quo me ad stipulatorem habet; si tamen vulnera simplicia & minima sint: nam majora viginti quatuor horarum spatio ab iisdem

dem consolidari, & perfectè cicatricem ducere, id verò ego nunquam deprehendi.

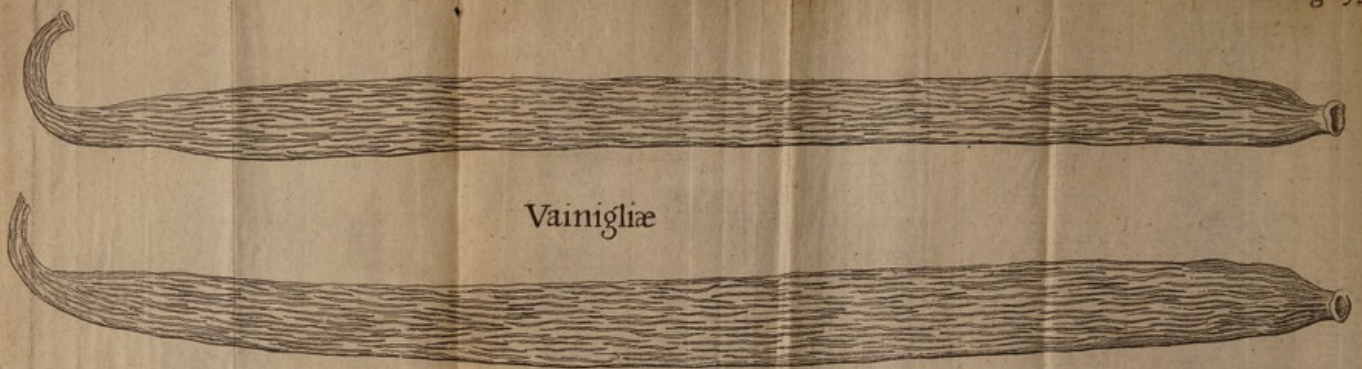
Radix *Queijo*, vel *Keggio*, radix est alba, lignosa, & sine ullo odore, quæ degustata linguam ferit & mordicat; sic dicta, quod à Diego Keggio, Lusitani cujusdam & Indicæ mulieris filio inventa esset; paulò ante quam Lusitani Malaccam perdidissent. Nascitur in regno Cambajæ, circa civitatem Bassain, distantem à Goa, Septentrionem versus, leucis circiter septuaginta. Folia producit longiora, & latiora quam *Esula* magna, eaque viridia in parte superiore, sed alba & pilosa ab illo latere, quod terram respicit. Florem producit rubrum; atque id genus radicis optimum censetur: nam quæ florem facit album, in pretio non est. Pro certo affirmant, non omnia capillamenta hujus fruticis in usu esse, sed ea tantum, quæ in Septentrionem vergunt: nam quæ meridiem respiciunt, venenosa sunt & mortifera. Quæ bona sunt, mirabili pro-

proprietate gaudent: etenim dorso gestata, vel cum aqua vel vino ad pondus dimidiæ drachmæ assumpta, securum præstant hominem à feris venenosis, eorumque moribus: & qui lethargo vel gravi apoplexia laborant, & in vicinia mortis versantur, derepente loquelam & sanitatem recuperant, si in oculos immittatur nonnihil aquæ, in qua pulvis hujus radicis maceratus sit. Res profectò bellæ, novæ, & raræ, sed quæ prorsus falsæ deprehenduntur, si ad experimenta deveniatur, id quod mihi sæpius, imo verò semper accidit. Potuit tamen fieri, ut erraverim: ideoque Reverentiam tuam ex animo precor, ut in commune omnium emolumentum iterare experimenta dignetur; cum hæc radix illa ipsa sit, cujus mentionem fecisti in libro *de triplici in natura rerum magnete*, vocando eam *Radicem casei*, eo quod odorem casei referat, vel ut alii, à nomine inventoris.

Præterea novis experimentis opus est circa radicem *Calumbæ*, maximi alexi-

tion
ad
ta,
eris
&
la-
an-
em
tur
ra-
del-
fus
eri-
sa-
ruit
que
tor,
en-
ur;
en-
na-
eam
se
ven-

opus
cimi
exi-

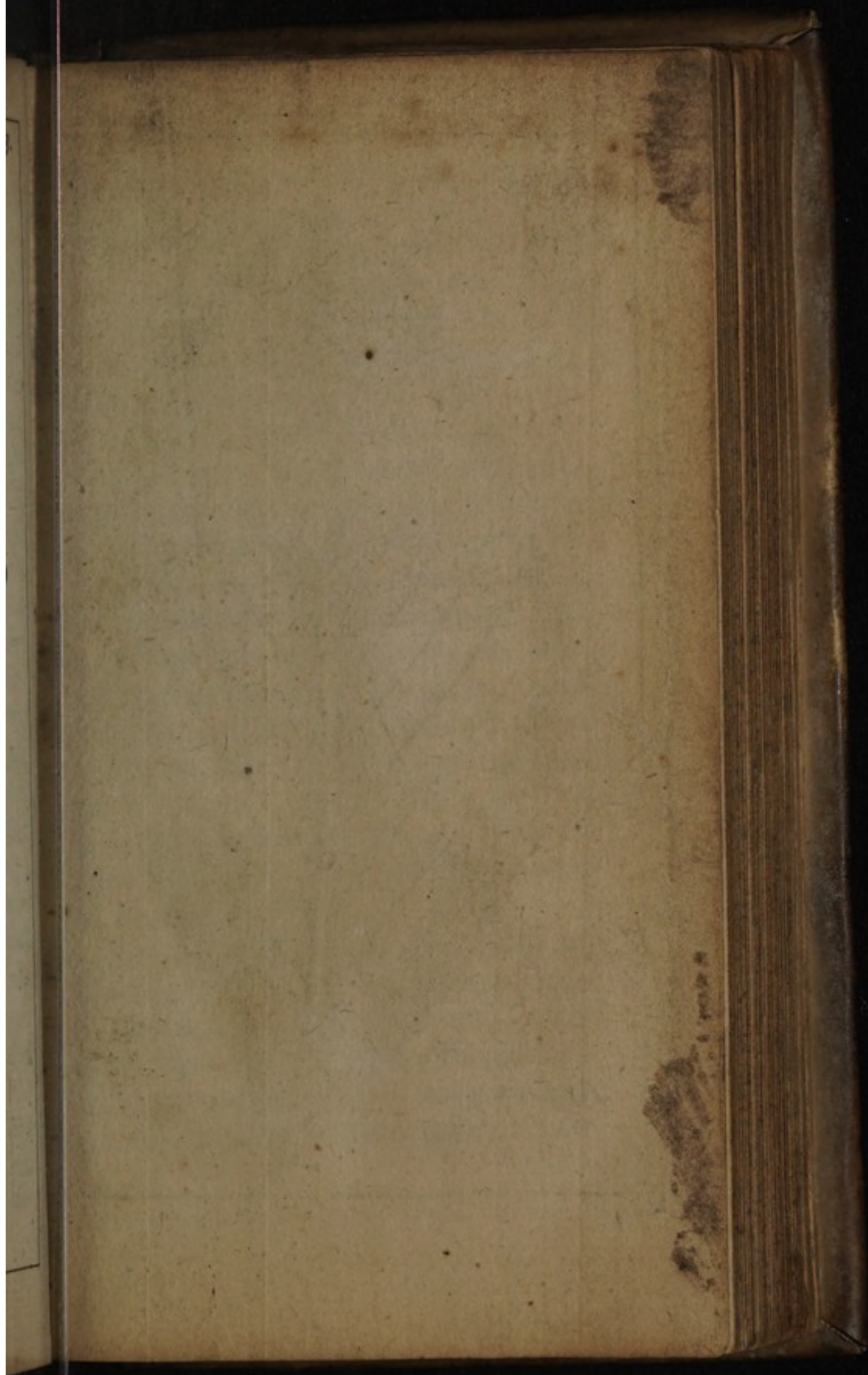

Vainigliae

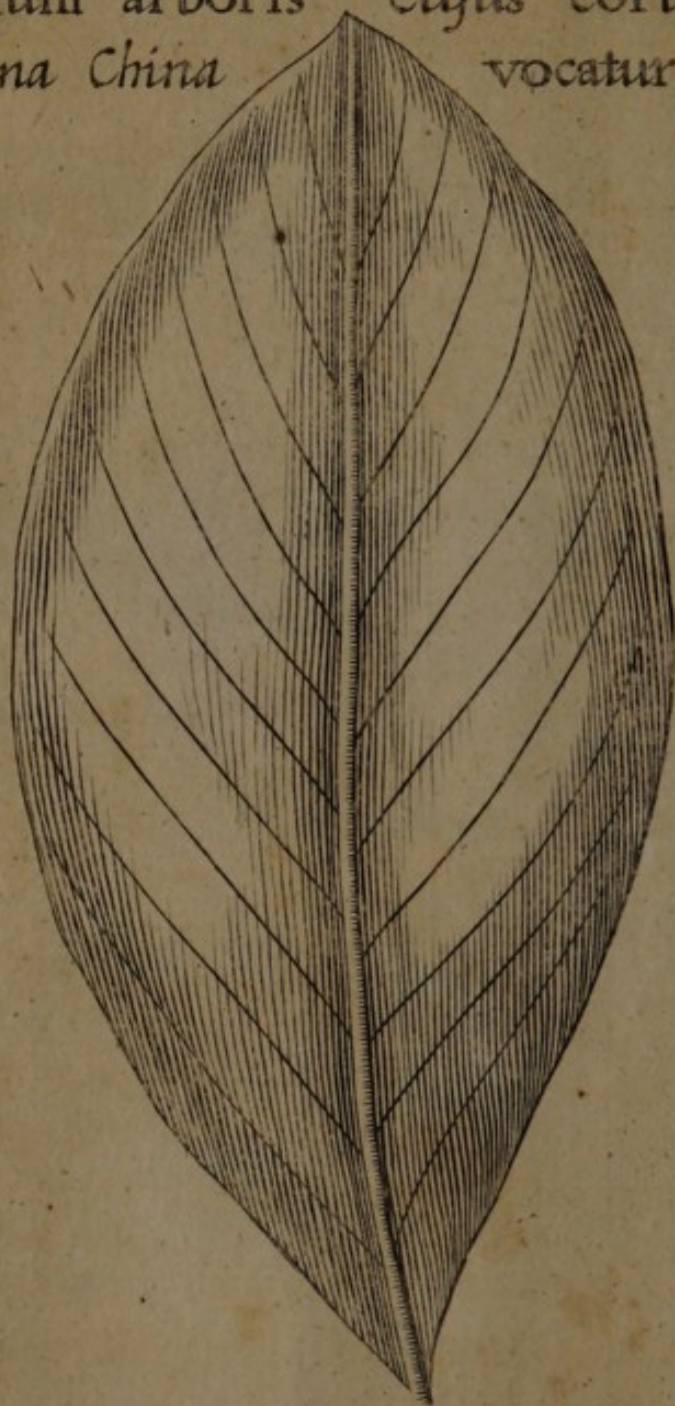
Semina earum microscopio visa.

Folia arboris Vaignigliarum

Folium arboris cuius cortex
China China vocatur.

lexip
circa
Sol
fint,
singul
videbu
tribuu
non ap
lofi illi
in mor
go Ch
scarill
terrun
raxyfo
tertian
nuar.
sus no
bet Pa
societa
dem c
in Eu
Et
Sinen
di illo
duas i
bas, c
homin

alexipharmaci loco habitam; nec non circa *Vainiglias*, & lignum *Laor* & *Solor*: quæ cum admodum amara sint, non sine ratione omnem illam singularem prærogativam obtinere videbuntur, quam scriptores illis attribuunt, sed quæ tam evidenter mihi non apparet, quàm effectum miraculosi illius corticis, arboris Peruviani, in monte Guajachil, quo cortice, vulgo *China*, *China*, & ab Hispanis *Cascarilla de la oja* dicto, utimur, ad interrumpendos & debellandos paroxysmos febris quartanæ, nec non tertianæ simplicis, duplicis, & continuæ. Et hoc quidem nomine universus noster orbis maximas gratias debet Patribus venerabilissimæ vestræ societatis, ut qui primi omnium eundem cum tanta sua gloria detulerunt in Europam.

Et utinam non major authorum Sinensium gloriatio esset, qui in grandi illo Sinensi imperio inveniri ajunt duas illas raras & pretiosissimas herbas, quarum una *Pusu* vocata vitam hominum reddit immortalem: altera

Gin-

Ginseng dicta, utut eam facultatem non habeat, qua homines reddat immortales, illis tamen viribus pollet, ut ejus ope omne tempus vitæ salubriter, jucundè, & citra metum morborum transigere liceat. Fortè hujusmodi herbarum plenus erat magnus ille cacabus, quo Medea novam juventatem focero conciliavit; & fortè has ipsas morfu appetiit fabulosus ille antiquorum Glaucus, quando ex paupere piscatore, qualis erat, Ovidio teste, ex improvviso factus est Deus, ex eorum numero, qui fundum maris inhabitant.

Pleni sunt Sinensium libri hujusmodi jactantiarum: nec satis capio, quod Pater Martinus Martinius in suo Atlante non dubitavit affirmare, se illos experiendo quasi semper invenisse veridicos. *Si res ita sese habeat, neque enim ipse coram vidi, adeoque fides sit penes hosce Sinicos auctores, quos in iis, quæ comperi, rarò inveni fallaces.* Ita ille, postquam narraverat, in provincia Xansi esse fontes igneos, quorum ope citra impensam

coque-

Experimenta naturalia. 145

coquere liceat omne genus cibario-
rum. & quod majoris momenti est,
hunc benedictum ignem nec ardere,
nec ligna consumere, & feliciter in
quascunque longinquas regiones
transferri posse, modò occlusus te-
neatur in aliquo tubulo. O beatas
Anglorum, Batavorum, & Lusita-
norum classes, si hoc tali mercimonio
onerarentur! etenim præter inæsti-
mabile illud commodum, quod hinc
in longissimis navigationibus ad eos
redundaret, deportato hoc igne in
Europam, nemo non quam maximam
ejus copiam sibi paraturus esset, illis
præsertim in locis, ubi domus prorsus
lignæ sunt, nullo lapidum sub-
sidio, ad effugiendum scilicet incendii
periculum.

Non minus mendacium est scribe-
re, in Provincia Onan, flumen esse,
in quo pisces capiantur rubri, quo-
rum sanguine si quis inungatur aut
plantas pedum perlinat, eum securè,
citra periculum submersionis aquis
inambulare posse. Tutius est Angli
cujusdam recens inventum, qui ma-

G

chin

chinâ ligneâ, instar anchoræ, vel ferri quatuor marris instructi, quo naves actuariæ utuntur, adjectis æquilibrii causa quatuor cadis, aëre plenis, & machinam sustentantibus, ita ut in superficie aquæ hærentes visum tamen effugiant, animi gratia exiguum illum Lacum Iffingtoni, duobus à Londino milliaribus distantem, pedibus pertransit, & jocando jactitare solet, se tranquillo mari ausurum pedetentim Dovero Caletum usque progredi, modo navicula sibi detur subsidiaria, si quo casu mare ex improviso tempestatibus agitari contingeret.

Præterea autores Sinici scribunt, in provincia Xensi esse duo flumina, unum dictum *Chiemo*, alterum *Io*, quorum aquæ usque adeo puræ & leves sint, ut ne minimam quidem paleæ festucam ferant. Bone Deus! & quis unquam crederet, pulsato in ripa lacus *Taipe* tympano, confestim horribilem tempestatem impetuosorum fluctuum exorituram, non sine tonitru & fulmine. Ego illud
Wil-

Wilhelmo Britoni credendum relinquo, qui libro *sexto Philippi- dum*, facta mentione cujusdam fontis dixit:

*Esse patens vobis physica qui dicitis
arte*

*Quis concursus agat, vel quæ com-
plexio rerum*

*Breciliacensis monstrum admirabile
fontis,*

*Cujus aqua lapidem, qui proximus
accubat illi,*

*Si quacunque levi qui vis aspergine
spargat,*

*Protinus in nimios commixta gran-
dine nimbos*

*Solvitur, & subitus mugire tonitri-
bus æther*

*Cogitur, & cæcis se condensare tene-
bris,*

*Quique adsunt, testesque rei prius
esse petebant*

*Fam mallent, quod eos res illa late-
ret ut ante,*

*Tantus corda stupor, tanta occupas
extasis artus.*

*Mira quidem res; vera tamen,
multisque probata.*

Francisco etiam de Rues credendum darem, qui in deliciis suis Gallicis, describendo montem *Dor*, hac habet:

Prope, montem oppidum est Belle, à quo dimidii milliariis spacio abest lacus, latè porrectus, & ferè in apice montis alicujus, cujus fundus inveniri non potest: & mirabilis admodum visu & magis horrendus est: etenim si lapis aliquis injiciatur, certò expectari possunt fulmina, tonitrua, pluviae, & grando. Non procul hinc abest antrum, vel abyssus, nomine Soucis, ostio rotundo, citra fundum, qui quidem inveniri potuerit, præcedenti non multum absimilis.

Nec multum hinc abit fabula, quam supra dicti autores Sinici narrant, de quodam lacu Provinciæ *Peking*, in quem si lapillus aliquis injiciatur, omnis illius aqua sanguineum colo-

colorem assumit : & si in lacum illum incidant folia arborum, in circuitu viridantium, in totidem hirundines abeunt, animatas & volantes; eadem prorsus ratione, qua naves *Æneæ* in nymphas marinas, & frondes, ab Astolpho in mare Africanum sparsæ, in navigia bellica abierunt, ut fabulatur Ariostus.

Non aveo, imo nolim esse ex numero illorum, qui veram credunt hanc foliorum metamorphosin in hirundines. Nec quisquam mihi dicat, fortè id naturaliter posse fieri, exemplo anserum vel anatum, quas *Bernacles* vel *Brantes* vocant, & quas consentientibus infinitis Scriptoribus ex arboribus, vel earundem fructibus, vel truncis, vel conchis, in Insulis Scotiæ & Hiberniæ adjacentibus, nasci vulgus credidit. Etenim hæc talis fabula abunde refutata est, primò à Carolo Clusio, aliisque plurimis, & postea à doctissimo Deusingio, in tractatulo de *Anseribus* Scotticis. Et Jacobus Waræus in libro *antiquitatum Hiberniæ* cum nonnul-

lorum de generatione harum avium sententiam retulisset, prudenter concludit: *In re, quæ plenius scrutinium mereri videtur, nihil definitio.* Unde nunquam usque adeò stolidus ero, ut credam, in mari Sinico inveniri pisces squamosos, crocei coloris, qui per totam hyemem in aquis habitent, sed accedente vere, positis squamis plumas induant & pennas, & explicatis alis in montes avolent, ubi per totam æstatem, & per autumnii tempora morentur, quibus exactis, assumpta veteri figura in aquas denuo prolabantur. Et quanquam tu, doctissime Pater, in libro Sinæ tuæ *illustratæ*, non obscure innuas, te id credere; in ea tamen sum opinione, te ex animo huic rei fidem non habere, sed illud tantum agere, ut nobile specimen exhibeas excelsi ingenii tui, & profundæ eruditionis, investigando & proferendo rationes hujus reciprocæ transmutationis, si vera, nec à consuetæ naturæ legibus aliena esset.

Scribendo longius proVectus sum, quam ab initio mihi proposueram:
sed

sed cupido communicandi cogitationes meas cum hominibus doctissimis, qualis tu es, Pater Athanasi, sensim effecit, ut limites epistolæ transcenderem. Quare solitam tuam benignitatem rogo, ne id ægrè feras, quin potius me corrigas, in illis, de quibus minus vere locutus sum; interim scito, me in inquisitione veri, majorem non experiri voluptatem quàm cum aliquid disco.

F I N I S.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

FR
OF
V
SC
LAU
MA

FRANCISCI REDI,
Nobilis Aretini,
OBSERVATIONES
DE
VIPERIS.
SCRIPTÆ LITERIS
AD
Generosissimum Dominum
LAUTENTIUM MAGALOTTI,
MAGNI DUCIS HETRURIAE
CAMERARIUM.
Ex Italica in Latinam translata.

prate
oculis
petita
fuerin
anima
dagar
mend
Script
ni im
cem
eundu
Sim
veteru
lumin
probat
rum c
& rurs
plerat
corum
& scri

VIR ILLUSTRISIME.

Ndies magis magisque confirmor in meo proposito, nulli circa res naturales experimento credendi, præterquam iis, quæ meis viderim oculis, & per iteratam & rursus repetitam experientiam confirmata fuerint; ideo quod subinde magis animadverto quàm difficile sit, indagare veritatem cuius speciem sæpe mendacium præfert, & quam multi Scriptores tam antiqui quam hodierni imitentur oviculas quæ sese invicem sequuntur, euntque non quò eundum est sed quò itur.

Simili prorsus ratione, si quisquam veterum sapientum, retulit in sua volumina aliquid quasi verum ac comprobatum, à maxima parte posterorum cæcâ admissum est credulitate, & rursus ex fide ejus, qui primus scripserat, scriptum est, & sic, psittacorum more quotidie proferuntur, & scribuntur & leguntur, & credun-

156 FRANCISCI REDI
tur à nimium credulo & inexperto
vulgo turpissima literatorum men-
dacia, quæ nauseam ingenio vigenti-
bus excitant. Ego semper laudabo,
&, dum spiritum ducam, celebrabo
gloriam FERDINANDI II. Ma-
gni Ducis Hetruriæ, *Domini* mei
unici, qui si quando per horulam de-
positis gravissimis Gubernationis cu-
ris, exspatiatur in amœnitates philo-
sophicarum meditationum, id haud
facit vanæ & otiosæ recreationis cau-
sa, sed inveniendæ rerum meræ, nu-
dæ, puræ ac simplicis veritatis; & ob
id Regia & indefessa magnificentia
pluribus Viris præstantibus omnia
illa adminicula, quæ ad consequen-
dum finem usque adeo laudabilem
necessaria sunt, suppeditat. Cùm an-
tiqua fama olim tantopere liberalem
descripserit Alexandrum in promo-
vendis sui Aristotelis studiis, Prin-
ceps meus, ut in munificentia illi
magno Monarchæ non cedit, ita quo-
ad cognitionem rerum, & quoad
prudentiam longissimo intervallo il-
lum post se relinquit. Et licet nostro
seculo

seculo non vivant Aristoteles, Hetrusca tamen Aula semper fovit Præstantissimos Viros; atque in hodiernum usque diem in tanto à nobis spatio diffitâ Angliâ, multisque aliis remotissimis mundi partibus, proveniunt Viri Celeberrimi, qui cum stupore, etiam doctissimorum, quotidie magis ostendunt se totam Philosophiam in animum altè admisisse.

Hinc factum, Illustriss. *Laurenti*, ut non possim unquam enumerare experimenta in hac Aula, postquam discessisti, facta, nec mendacia quibus eorum ope larva detracta est. Ut salivam *Tibi* moveam, teque ad festinum reditum impellam, hîc breviter verbis simplicibus & absque artificio recensebo *Tibi*, ordine, quem memoria suggererit, observationes nonnullas quæ septimanis superioribus circa *Viperas* annotatæ sunt. Et cum de viperis differendum est, pro excusando temerario meo ausu, suscipiente materiam, ad quam tot tantique Viri præsentis & præteritorum seculorum impegerunt, perappositè

utar verbis Juvenis Alcibiadis in
 Convivio: Pariter, (inquit ille) *me*
habeo cum illis quos vipera momordit.
 Negantur velle id quod patiuntur pro-
 palare, nisi apud eos, quos idem animal
 momordit; siquidem dolores ita sunt
 acerbi, & convulsiones ita acutæ, quas
 vulnus maligni dentis excitat, ut, ex-
 ceptis iis qui experimento id didicerunt,
 omnibus aliis incredibiles sint; & gra-
 ves angores & miseri clamores pro ni-
 mium teneris & puerilibus querelis re-
 putentur. Unde ego, quem acutior mor-
 sus vulneravit, scilicet Amor Philo-
 sophiæ, qui nihilo secius quam vipera
 miserè pungit, imprimis quando juve-
 niles penetrat animos, aut eorum qui
 penitus ratione privati, aut omnibus
 sensibus destituti non sunt, animadver-
 tens me solum tibi soli adesse, non eru-
 bescam palam tibi facere furorem
 meum, & quàm cupiam balsamo ve-
 ritatis persanari; optimè sciens quàm
 profundè, & non minus me, tu quoque
 compunctus sis. Ineunte Junio affere-
 bantur Neapoli Viperae ad conficien-
 dam theriacam in officinam pharma-
 ceuti-

ceuticam Serenissimi Principis; in cu-
jus & omnium cæterorum Princi-
pum præsentia cum sermo haberetur
de hisce animalibus & præcipue loco
quem obtinent in compositione ad-
mirabilis hujus antidoti, devenit ser-
mo *ad eorum venenum, & quale id*
esset, & qua corporis parte ejus veluti
fodina lateret.

Quidam dixerunt non habere vi-
peras aliud venenum præter suos den-
tes, quos tali figura fabricatos esse as-
serebant, ut acumine aut acie den-
tium invisibilium in suis faucibus,
(fortasse excavatis, aut aliis ignotis
ductibus instructis) lauciarent te-
nellas fibras & subtilissimos nervos, è
quibus in majores ramos acerbissimi
ictus serperent & lethales convulsio-
nes derivarentur. *Alii* acriter impu-
gnata hac opinione affirmarunt, non
esse dentem sive per se sive ratione
figuræ venenosum, verum vulnus
viam aperire veneno, latente in qui-
busdam vaginis, quibus viperæ den-
tes conteguntur, quæ vocant Græci
τῶν ὀδόντων χιτῶνας; & in hæc va-
ginas

ginas transmissum esse illud ex *vesica*
fell. a per quosdam subtilissimos ca-
 naliculos, ex hac in gingivas distri-
 butos, subjungentes, *fel viperinum*
potu haustum esse toxicum, omnium
quae reperiri possunt, letalissimum.

Alii accularunt *viperæ salivam* si-
 ve sputum, quam prolicit quando ve-
 luti rabiosa, & tota turgens bile mor-
 sum minatur.

Quidam jocando suggererunt
 fortè, secundum opinionem multo-
 rum antiquorum, & juxta triviale
 proverbium, venenum non alibi
quam in cauda aut extremo ejus cu-
 spide quærendum. Riserunt nonnul-
 li Nobilium audientes hanc ultimam
 opinionem, & unus eorum subjunxit,
 è tanta diversitate opinionum evi-
 denter apparere, illum antiquum Phi-
 losophum fuisse nimium temera-
 rium, qui se omnia scire sibi persua-
 serat, & alterum illum nimis mode-
 stum, qui de omnibus dubitaverat;
 quorum prior Hippias fuit, alter Ar-
 cesilaus.

Sic conjecturis finis imponebatur,
 quan-

quando S. C. Ser. jussit, ut ad indagandam hujus rei veritatem omne experimentum adhiberetur, quodcumque unicuique pro comprobanda sua sententia facere placeret. Et cum major pars videretur adhæsisse (in eo) ut crederent *fel nidum esse veneni lethalis*, decretum fuit à felle faciendum initium, & tanto magis, quia vir doctus quidam & in lectione Autorum tam antiquorum quàm recentiorum multum versatus, omnia sua oppignerasset, nisi quælibet minima guttula fellis viperini epota, hominem ex robustissimis, & quamcunque bestiam ex ferocissimis necaret, addens rem amplius in dubium non revocari; eam Galenum medicos docuisse; eam Plinium disertè dixisse; Avicennam credidisse, parum medicamenta juvasse illos, qui fel viperæ biberant; Rhasem existimasse, nullum valuisse ingenium, nec medicum præsidium, sed DEI fuisse necessarium auxilium; Haly Abbatem affirmasse ferè nullum opponi posse remedium infernali huic veneno; idem etiam

etiam Albucasi visum. Albucasi & cæteris omnibus supra citatis Authoribus additi recentiores varii, Guilielmus de Placentiis, Sanctus Arduinus, Cardinalis de S. Pancratio, Bertruccius Bononiensis, Cæsalpinus, Baldus Angelus Abbatus, Cardanus, Julius Cæsar Claudinus, & tot tantique alii, quorum celeberrima est tum apud Medicos tum apud Philosophos fama.

Et licet *Job. Baptista Odierna* in curiosissimis literis ad doctissimum M. A. Severinum scripserit, se dedisse feli buccellam panis felle viperino intinctam, nec ullum se vidisse effectum veneni, neque tamen hæc sola experientia sufficiebat evertendæ opinioni tot eruditorum ac præcipuorum Doctorum. Præterea spectaculum quotidianum est, teles cum lacertis, omnis generis, & cum serpentibus ludere, & quod illos degluttiant, etiam si Albertus Magnus Magistorum solito fastu neget; unde fortasse persuaderi quis posset, telem non fuisse animal conveniens fumento.

do huic experimento, uti nec pullum gallinaceum, cui supradictus Severinus deglutiendum dedit fel (viperæ,) quoniam sæpissimè lacertas, serpentes, araneas, & alia animalia venenosa devorant.

Interea audiendi gratiâ stabat in angulo quodam *Jacobus Sozzi* viperarum captor, homo comparandus antiquis Marfis & antiquis Psyllis, qui risum vix tenens, subridendo prehendit fel viperæ, mistumque dimidio cyatho frigidæ, illud hausit vultu intrepido, ac conspiciendum dedit, quam fuerint delusi supradicti Autores, seque obtulit, ad ebibendum omnem eam quantitatem fellis, quam maximam poscerent. Veruntamen cùm quidam crederent, eum se præmunisse quanquam negasset, aut Mithridatio, aut Theriaca, aut alio Alexipharmaco, visum fuit facere alia experimenta, & ob id duobus pipionibus grandioribus ad deglutiendum datum est, utrique sine nocumento, & quod majus est, & fere incredibile, canis cui dimidia uncia fellis

fellis per vim infundebatur, ne minimum symptoma exinde passus est, & sanus & alacer adhuc hodie vivit, & nisi aliâ ratione pereat porro vivet. Pullis quoque gallinaceis fel copiosè datum; & ipsemet fella bina intrusi gutturi pavonis & galli Indici, & quatuor viscera integra, non removendo fel, feli devoranda dedi, qui, quod affirmare possum, delicatule sibi labia lungebat.

In aliis animalibus sæpissimè idem expertus sum, attamen semper in diversa specie, quoniam, uti optimè notum est, multa aliis animalibus pro cibo sunt, aliis veneno, aut gravi saltem incommodo.

Et ut nihil dicam de cicuta devorata à Sturnis, & de Helleboro à Coturnicibus & Capris, referam Tibi me à paucis diebus observasse, medium granum hostiæ illitæ oleo Ricini Simiolo concitasse vomitus, dejectiones alvi, & hypercatharces maximas; & tamen sex guttæ ejusdem olei infusæ utturi galli, ipsum non tantum non necarunt, sed nec minimum fasti-

fastidium ipsi aut nauseam aut alvi dejectionem excitarunt. Hisce observationibus sæpius iteratis cum manifestò deprehensum esset, fel viperæ ore assumptum neutiquam necare; digressum est ad considerandum, an instillatum vulneribus, ipsa veneno inficeret, & post multa experimenta in pluribus pullis gallinaceis & columbinis, & privatim à me in cuniculo, agnello & lepore, animadversum est, nulli illorum potuisse nocere; uti nec vim habere ullam salutariferam, nec juvare morfu viperæ impositum, quicquid in contrarium dicat *Baldus Angelus Abbatius Cap. 5. & 7. Schröderus in sua Pharmacopœia.*

Cæterum in fundo duarum illarum vaginalium (seu cavitatum) intra quas repositos viperæ habent dentes, humor quidam stagnat colore & sapore simillimus olei amygdalorum dulcium, & hunc crediderunt, uti supra scripsi, transmitti per certos quosdam canales ex vesica fellea. A me certè multoties observatum, quan-

quando vipera evaginat dentes & morsum minatur, necessario effundere in vulnus liquorem illum flavum, non ideo, quod vaginæ rumpantur, quemadmodum statuunt Mercurialis, Grevinus & alii, qui invenerunt quasdam vesicas sub lingua nunquam visas, sed quia semetipsas vaginæ se comprimunt, & contrahunt, non aliter ac follis flatum emittens aut canis ringens sive dentibus hirriens, quando morsum minatur.

Quæsitum est an liquor iste ore assumptus queat necare? & à quibusdam constanter affirmatum est, sed ab aliis eadem constantiâ negatum, & idem supradictus Jacobus Viperarius obtulit se ad ebibendum ejus cochleare plenum, & dictum factum, visus est illud delicatissimè & per vices degustare sive elambere.

Viperam ex maximis, & ferocissimis & iratissimisprehendit, & curavit ut in dimidium vini cyathum non solum omnis liquor quem in vaginulis habebat, proflueret, sed insuper
omnis

omnis spuma omnisque saliva, quam serpentulus hic exagitatus, percussus, compressus, iratus rejicere potuit, & sic bibit hoc vinum, ac si esset liquor gratissimus, & sequenti die cum tribus viperis contortis inter se, denuo eundem lusum exhibuit, sine ullo metu.

Ob id ego quatuor capita viperæ semiviva, & sanguinem stillantia & squalida, immersi in scyphum aquæ plenum, & cum gladiolo (*lancetta*) rese cui omne pulpamentum palati & maxillarum, & curavi, ut omnis humiditas quæ ibi continebatur inde scaturiret, donec aqua redderetur spumosa, turbida & ingrata, postea ferè totam una cum intrito infudi in stomachum hœdi, & residuum, quod supererat, anati fiebat jusculum commodum, sed nec hæc nec ille ullum veneni accepti signum dederunt.

Absque ergo temeritate delusi dicentur Albertus Magnus, eruditissimus Mercurialis, subtilissimus Capi-vaccius, & celeberrimus Zacutus, quan-

quando dicunt, vinum in quo suffocata sit vipera, esse semper pessimum venenum & lethale, & qui his prior fuit Aëtium, & Aëtio priorem Dioscoridem, qui idem dixerunt non solum de vino illo, in quo mortuæ sint viperæ, sed de eo etiam in quod hæ bestiolæ caput, bibendi causa, immerferint. Sed non vidi (has bestiolas) adeo cupidas hujus pretiosissimi liquoris, uti Aristoteles & Dioscorides ipsas faciunt, nec novi quomodo urceoli vino intra sepes absconditi ad capiendas illas decipulæ sint accommodatissimæ; quandoquidem asservans nonnullos cyathos (vino) plenos, in cistis ubi viperæ degabant, non solum nunquam lassus fui in observando, an viderem ipsas unicam guttulam lambere, verum nihilo secius diligentissimè observavi, an si me absente, inde bibissent; nec tractu temporis vidi plus consummi quàm quod calidissimus aër ambiens potuisset exhaurire. Atque hoc facit ut ægrè credam veram esse historiam à Galeno recensitam *lib. II.*

de

de simpl. Medic. Fac. quod, cum aliquando ampulla vini messoribus quibusdam delata, & in campum, (loco non longè ab illis distante) collocata fuisset, ubi illi ex ea infundere in scyphum voluissent ut biberent, vidissent viperam irrepsisse & suffocatam fuisse. Propterea dico, si vipera potuisset intrare in illam ampullam, necesse fuisset, ut fuisset aperta; & si aperta fuisset, eadem facilitate, quâ intraverat, iterum regredi potuisset; eadem planè ratione, quâ sæpius vidi vyperas ex lagenis longissimi colli tam vino plenis quàm semiplenis, in quas incluseram, evadere.

Concedatur tamen, accidisse hunc casum, quod illa vipera non potuerit viam reperire qua exiret, non ob id sequitur, necesse fuisse, illam subito suffocari; etenim viperæ per aliquod tempus natant in omnibus liquoribus, beneficio cuiusdam vesiculæ æris plenæ, quam in corpore habent, non valdè dissimilem vesicæ aliorum piscium. Nec refert, quod objiciatur odorem vini vaporosum potuisse illi-

co viperam inebriare & suffocare, quoniam ipsemet viperas immisi in vasa vitrea vino generosissimo Alicantino, & aliis spirituosissimis Neapolitanis & Siculis, & semper observavi, vixisse eas natando, spatio circiter sex horarum & quando violenter detinui, omnimode ipsas in vinum demergendo, vixerunt pariter horam unam cum dimidia; & cum tandem essent mortuæ & plures dies eas servassem optime clauso orificio angusto vitri, me docuerunt non esse verum illud, quod *Paulus Emilius Ferrallus* refert, quod talis modi vasa rumpantur ob nimium calorem carniū viperinarum in iis maceratarum: Et per consequens parum firmum esse fundamentum illud (quantumvis à Severino consideratione dignum reputatur) ad judicandum quam calidi temperamenti sint hi serpentuli. Quos tamen fatebor diutius vivere in aqua, quàm in vino, cum plurimi in aqua tertium diem attigerint, & ulterius detenti sub aqua plurimi duodecim circiter horas supervix-

vixerint; quo tempore exacto cum morerentur & ipsorum cadavera aperirentur, & cor inspiceretur, semper inveni auriculam utramque multo majorem ipso corde factam esse, licet in statu naturali sint minimæ, usque adeo, ut quidem minus acutos adhibentes oculos pro vero dixerint, Cor viperinum habere unicam auriculam. Sed prætermissa hac digressionem, redeo ad descriptionem *liquoris illius flavi*, qui intra vaginas dentes contegentes invenitur; cum ore assumptus neque hominibus neque brutis lethalis sit, pergam inquirere an fortassis vulnere instillatus occidat? Et verum est, spatio trium vel quatuor horarum mortuos esse omnes gallinaceos omnesque columbinos pullos, quorum vulnera eo infecta fuerunt, tamque necare liquorem viperarum vivarum quam defunctorum è palato & vaginis viperarum mortuarum, etiam si mortuæ sint ante 2 vel 3 dies. Ejus rei experimenta plus quam centum in diversis animalibus facta, omnia me confir-

marunt, ut credam Cleopatram tunc, cum mori constituisset nullatenus ab Aspide se morderi passam esse, ut quidam Historici referunt, sed potius, quod facilius erat, certius, atque arcanius, postquam ipsa se vulnerasset aut suum admordisset brachium instillasse vulneri (uti narrat Autor Libri de Theriaca ad Pisonem) venenum, quod ex Aspide expressum in pyxidula, in talem eventum parata, conservabat: vel quemadmodum refert Dio, illam vulnerasse brachium acu, quam crinibus ornamentis causa infigere consueverat, tinctâ veneno, & cujus quidem hæc fuit natura ut nemini noceret, nisi quando acus pungendo sanguinem attingeret.

Et confirmor in hac opinione, quoniam licet dicant Aspidem multo venenosiorē esse Viperâ, quod in præsentī concedam, nullatenus tamen Aspis est ex hac prosapia serpentum, qui (juxta mentem Nicandri, *Æliani* & aliorum) habent dentes caninos opertos vaginis, in quibus vene-

venenum afferant, unde illud venenum profluit totum si non primo, saltem secundo morfu, sic ut tertius (sæpius hoc compertum est) non venenosus sit, & ob hanc causam circumforanei & agyrtæ sine periculo se morderi à viperis patiuntur. Proinde Cleopatra una sola Aspide mortem inferre Naëræ & Carmionæ suis famulis, & demum se ipsam enecare non potuit, idque eò minus quòd sæpiùs tali animalculo primo morfu dentes evelluntur. Adde quòd mortua Cleopatra in illo cubiculo serpens homicida non inventus fuerit, & nemo non naturalem horrorem novit quo foeminæ omnes adspectum, nedum contrectationem serpentum abominantur. Nec ullius ponderis est, quod in Augusti Triumpho viderint Romani Cleopatrx imaginem, tenentis manu Aspidem, jam jam vulneraturam brachium, sic enim ludit Sculptor sive Pictor, qui clariùs ob oculos ponere populo non poterat modum mortis, quem Regina sibi elegerat ad effugiendam servitutem

Victoris Augusti. Non disparem licentiam satis crebro sibi hodierni Pictores sumunt, atque inter alias ejusdem argumenti Petrus Victorius hanc vituperat, quod Cleopatram pingant ab Aspide mammas demorſam, Plutarcho, Propertio, Paulo Orosio, & Paulo Diacono referentibus, quod non pectus, sed brachium admorderi passa sit.

Et hac licentia pictoria non solum hodierni sed & antiqui uſi sunt, quandoquidem apud Gorlæum gemma invenitur, cui inſculpta viſitur Cleopatra vulnerata ab Aspide in mamma. Et licet Petri Victorii censura reprehendatur à Baldo Angelo Abbatio, affirmante verisimilius eſſe, eam permiſiſſe ſibi pectus commorderi, tanquam partem cordi vicinior, nihilominus perdoctè Victorius deſenſus eſt à *Casparo Hofmanno* Philologo & Medico noſtri temporis eruditiffimo *lib. 1. var. lect.* Sed ut ad noſtrum propoſitum redeam, valdè miror quod doctiſſimus & optimus ſenex Marcus Aurelius Severinus,

nus, in cognitione viperarum versatissimus & experientissimus, indubitanter dicat, liquorem illum flavum vulneribus illitum ea veneno non inficere; persuasus solis duobus experimentis, uno in crista galli, altero in manu vulnerata cujusdam sui famuli: etenim in tentandi experimentis ea aliquando contingunt quæ veras causas latentes dubias reddunt.

Et sæpius accidit, veras causas, propter quædam impedimenta ignota, aut non observata, non edere suos effectus. Possum quoque affirmare *Tibi*, me usu didicisse, oves, canes, pullos gallinaceos me curante rabiose demorsos à viperis, paucos ante dies in campis sole ardentissimo captis, non esse mortuos; & e contra, demorsus à Vipera, mortuus est pullus gallinaceus, cui plagam dentibus inflatam, exsecueram, & diligenter curaveram, ut ille malignus liquor, qui in vaginis absconditur, excerneretur. Ex omnibus pullis gallinaceis columbinisque, quarum vulneribus venenum fuit infusum, evasit ali-

quando unicus, & evasit fortè, quia, quando punctura subtilissima novaculæ cum lauciavi, incidi venam majusculam, ex qua abundanter profiliante sanguine, potuit forte fieri, ut venenum ad interiora non penetraret, quin potius cum regurgitante sanguine, per horæ aut bihorii spatium, toxicum ex corpore fuerit propulsum.

Hinc colligo, quantum possit juvare illos, qui à Viperis sunt demorfi, scarificatio juxta præceptum antiquorum, loci commorfi, ad evocandum sanguinem, aut applicatio cucurbitulæ, aut admotio unius atque alterius hirudinis benè purgatæ, aut etiam si exfugendum præbeatur homini vulnus. Observes etiam *Illustriss. Laurenti*, Avicennam cautionem hanc præscribere, ne ille, qui exfugit ejusmodi vulnera, habeat dentes corruptos & cariosos; Et ante Avicennam summo cum judicio Cornelius Celsus & Aëtius admonuerunt (etiam si Severinus malè judicet hanc cautionem esse frivola)

ne ulcera aut vulnera in ore habeat, quoniam venenum exsuctum mortem creare posset, quod aliàs, etsi in stomachum descenderet, neque sanitati neque vitæ officeret. Et hæc nullatenus nova est doctrina, sed satis antiqua, & à modo nominato Celso nobis suppeditata dicente: *Nam venenum Serpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipuè utuntur, non gustu sed in vulnere nocent.* Post Celsum idem etiam animadverterunt Galenus lib. 3. de Temperam. & Autor de Theriaca ad Pisonem cap. 10. Sed inter omnes bellissimè Lucanus tunc, ubi describit Catonem deducentem Romanum exercitum per Libyæ arenosa deserta:

— Jam spissior ignis,
Et plaga, quam nullam superi mortalibus ultra
A medio fecere die, calcatur, &
unda
Rarior: inventus medius fons unus
arenis.

*Largus aquæ ; sed quem serpentum
turba tenebat*

*Vix capiente loco , stabant in margi-
ne siccæ*

*Aspides, in mediis sitiebant dipsades
undis.*

*Ductor ut aspexit perituros fonte re-
lictò,*

*Alloquitur : Vana specie conterritæ
lethi*

*Ne dubita miles tutos haurire li-
quores :*

*Noxia serpentum est admixto san-
guine pestis ,*

*Morsu virus habent, & fatum den-
te minantur.*

*Pocula morte carent: dixit, dubium-
que venenum*

Hausit. — —

Ad confirmationem hujus verita-
tis, si tibi non sufficerent omnes supra
allegatæ probationes & autoritates,
scito plures coxisse & comedisse hila-
riter omnes universos illos bonos
pultos gallinaceos & columbinos, &
omnia reliqua animalia, quæ Viperæ
mo-

momorderant, quicquid dicat Matthiolus non posse id fieri sine manifesto veneni periculo; utque omne tolleretur dubium omnisque scrupulus, de crudis etiam & jam jam occisis viperis, ipsas devorandas objeci cani, civettæ seu hyænx odoriferæ, & cuidam ex avibus rapacibus, Tinnunculo, quem Itali *Gheppo* vocant. Pariter expertum est illa, lethales sagittas Bantamenfium per brevi tempore mortem conciliares sed epoto vino aut alio liquore, in quibus plures dies immerfæ fuerant, ne minimam alterationem sanitati induxisse.

Leguntur in supra citato libro de *Theriaca ad Pisonem*, Dalmatæ & Sacæ venenata reddidisse jacula, fricando ea super Helenium, & illis leviter vulnerantes, dummodo sanguinem attigissent, occidisse, cum tamen Helenium fuerit ipsorum cibus saluberrimus, & cervos & reliquas feras iisdem telis occisas, securè comederint. Quomodo igitur, si venenum Viperarum degustatum non solum non est lethale, sed nec ullo modo

noxium, quomodo, inquam, poterit
 esse vera historia Matthioli, aut illa al-
 tera Amati Lusitani, duos juvenes vul-
 neratos à vipera mortuos esse, quod
 ipsi sibi exfluxissent plagam morfu
 inflictam? Meo judicio probabile vi-
 detur dictu, eos esse mortuos, non
 quia sua sibi vulnera exfluxerint, sed
 utique quia à Vipera erant morfi, aut
 fugendo non omnem extraxerant
 venenositatem, aut quia habe-
 bant aliquod in ore vulnus cui eam
 communicarunt, aut denique quia
 ipsis non præsto erant alia necessaria
 medicamenta interna, quemadmo-
 dum tempore, quo Pompejus Rufus
 Ædilis fuit, Romæ accidit circum-
 foraneo cuidam, ut in medio foro
 Aspis brachium ei commorderet;
 qui, licet sibi morsum exfugeret, ni-
 hilominus duorum interstitio dierum
 vita privatus est: Quod ipsi evenit,
 Æliano teste, quod ejus æmuli ab-
 stulissent aut effudissent aquam
 quandam medicatam, quam sibi pri-
 dem præparaverat in potum, non ad
 oris elutionem; quandoquidem hac
 defi-

deficiente, poterat flagitante necessitate lavare se aut vino aut aqua ex proximo fonte hausta. Atque etiam si dicat Ælianus, quod huic ipsi, priusquam exspirasset, computruerint, & gingivæ & facies; nihilominus hoc non est argumentum sufficiens ad probandum, fuisse (putredinem) effectum suctionis, quoniam Dioscorides, Actuarius & Cæsalpinus docent, quod illis qui à Vipera sunt vulnerati, præter alia accidentia, etiam gingivarum morbus superveniat, & exhaletur, quemadmodum Aldrovandus loquitur, flatus gravis & foetidus ex ipsorum ore; & juxta Avicennam, inflentur ipsorum labia, id quod non accidit, ut millies expertus sum, illis qui absorbent aut deglutiunt venenum ex Viperis. Immo canis, cui affricari jussi morsum in extremo naso, usque adeo illum lingua deterfit, ut mortem evaserit, nec tamen linguae nec gingivis aliquid mali accidit. Etiam antiquitus homines erant qui pretio conducti artem exsugendi morsus venenatos profitebantur. Et

in hoc argumento succurrit mihi exemplum misericordiæ simulatæ Augusti, qui (quemadmodum legitur apud Suetonium & Paulum Orosium) Cleopatram defunctâ, iussit ut à Marfis & Psyllis ejus fugeretur vulnus, & hanc fictam pietatem sæpe illis temporibus usitatam invenio, circa initia Magnorum Imperiorum; & paucis ante annis Julius Cæsar fictis lachrymis in Alexandrino litore excepit oblatum sibi caput Pompeii.

Cato etiam in Africa, auctore Plutarcho, sustentabat in suo exercitu multos Psyllos, ut medicarentur vulneribus serpentinis, exsugendo ex illis venenum. Ne verò persuadeas *Tibi*, Psyllos, Marfos & Ophiogenas illorum temporum magis peculiari & propria virtute præditos fuisse quam quilibet hodierno die. Quamvis Plinius pluribus in locis, & Aulus Gellius ajant fuisse donum providæ naturæ, solis illis populis concessum, quibus etiam in more erat positum probandi pudicitiam suarum Uxor-
rum,

rum, exponendo tenellos filiolos inter venenofissimos serpentes, nihilominus haud adducor, ut hoc credam; verum multò magis fidem adhibeo Cornelio Celso, qui multis annis ante Plinium & Gellium nobis scriptum reliquit. *Neque herculè scientiam præcipuam habent hi, qui Psylli nominantur, sed audaciam usu ipso confirmatam.*

Et mox: *Ergo quisquis exemplum Psylli secutus id vulnus exsuxerit, & ipse tutus erit, & tutum hominem præstabit.* Et ipsi Psylli non minus quam alii homines mordebantur à serpentibus, & pro sanatione opus habebant alexipharmacis, quod colligo ex illo libro, quem Damocrates Medicus & Poëta Græcus scripsit de Antidotis, inter quæ unum legitur, quo affirmat, uti Psyllos à viperis morsos.

Σφόδρα ἀγαθὴ δύναμις, ἥ καὶ χρωμέ-
υς

Πίνοντες αὐτὰς οἶδα, δηχθέντας κακῶς
Τοῖς ἀγρίοις ἔχει τὰς καλεσμένους
Ψυλλίς.

Illius

*Illius est vis optima, quâ uti ipsos
bibentes novi, cum malè se habebant,
a viperis læsi, qui vocantur
Psylli.*

Et an ille Ophiogenes, Æsagon vocatus, evaserit sanus & salvus ex dolio pleno serpentibus, in quo, ut suæ virtutis experimentum daret, iussu Romanorum Consulum inclusus erat, sit fides penes Plinium, qui hoc refert. Adhuc hodie considerem me quolibet adhibito homine, aut alio animali facturum simile experimentum, dummodo mihi concederetur electio serpentum; & prætermis-
sis multis aliis, recorderis illorum serpentum, qui in angusta spelunca prope Braccianum circumvolvunt se circa nuda corpora illorum, qui se ed-
deferri patiuntur, convalescendi causa à quibuldam morbis contumacibus & chronicis, sæpeque suam intentionem consequuntur, nescio an propter serpentes implicatos adhærentes, aut, quod mihi credibilius videtur propter sudorem quem copiosissimum
calor

calor specus provocat, saltem interea
me submitto prudentissimo judicio
illorum Autorum, qui de hac spelun-
ca serpentifera accuratissimè scripse-
runt, & speciatim Doctissimi & nun-
quam satis laudati Thomæ Bartholi-
ni, & curiosissimi Athanasii Kircheri.
Fuit semper magna copia illorum
Marforum & Psyllorum non quasi
essent ex profapia illorum, qui gloria-
bantur de fabulosa origine ex Filio
Circes, & ex Rege Psyllo; verumta-
men quia, quod observat celebris
Thomas Reinesius in Var. lect. illis tem-
poribus idem nomen sibi arrogabant
omnes illi, qui profitebantur artem
ex fugendi venenata vulnera, & ca-
piendarum viperarum.

Et Galenus mentionem facit cu-
jusdam ex his, qui primus in Asia in-
stituerit artem hujus venationis; &
Romæ in Aula Imperatoria erant
servi huic soli officio destinati; refe-
rente supra nominato Galeno, se me-
dicatum esse uni, qui demorsus à Vi-
pera Ictericus evaserat. Erant itaque
omnes vilis & abjectæ conditionis.
hinc

hinc est quod *Martialis* ad retundendum fastum superbi *Cæcili*, ipsum ita alloquatur.

Urbanus tibi, Cæcili, videris.

Non es, crede mihi: quid ergo?

Verna es.

Hoc quod Transiberinus ambulat,

Qui pallentia sulfurata fractis

Permutat vitreis: quod otiosæ

Vendit qui madidum cicer coronæ:

Quod custos, dominusque vipera-
rum:

Quod viles pueri salariorum: &c.

Ex iis quæ attuli hætenus & ostenderim sine periculo posse morsus viperinos exfugi, colligere potes, quæ fides adhiberi queat omnibus illis quæ recensentur in infra scriptis Epigrammatibus, quorum Autores videntur scripsisse, id quod ipsis visum est fore ut contingeret, si tales casus darentur. Atque quemadmodum homines ejusdem semper indolis fuere, ita etiam credibile est sicut videmus
ho-

hodierno die cum multis Versifica-
toribus aliquid in mentem venit,
quod aliquid insoliti aut acuminis
ipforum palato fovere videatur, subi-
to id carmine includere eo quod *Son-*
netum vocant, unde observamus sæ-
pissimè primos quaternos & quando-
que primos tres versus esse texturam,
haud illi similem quâ Petrarcha & alii
Poëtæ meliores utuntur, sed contex-
tam conceptibus & nobilioribus sen-
tentiis, & tandem plenam verbis non
rebus, solummodo ut orationem su-
stineant usque ad ultimos illos tres
Versus, qui fuerunt occasio & mate-
ria Carminis; sic fortasse potuit con-
tigisse iis temporibus, ut cum illi Au-
tores audivissent morsum à Vipera in-
flatum uberi Cervæ & Capræ silve-
stris, atque eas à catulis lac sugentibus
servatas, sed mortuos catulos, inde oc-
casionem sumserint faciendorum ver-
sum. Epigrammata sunt sequentia:

ΠΟΛΥΑΙΝΟΥ

Δορκάδ' ὁ ἀγρίοκοιο πθηνηλήριον ἔθαρ
Ἐμῶλεον εἰδῆσαι πικρὸς ἔτυψεν ἔχισ.

Ne-

Νεβρός δ' ἰομιγῇ θηλὴν παῖσε, καὶ τὸ
δυσαλθές

Τραύματι Ⓞ ἐξ ὀλοῦ πικρὸν ἔβρωξε γά-
λα,

Ἀδην δ' ἠπάξατο, καὶ αὐτίκα νήλει
μοίρη,

Ἦν ἔπορεν γαστήρ, μασὸς ἀφείλε χά-
ειν.

Id est:

*Grande recens foetæ cum cerneret
uber alumnum*

*Forte fero caprea vipera dente fe-
rit.*

*Hinnulus hinc mammae trahit im-
medicabile vulnus,*

Et lac de diro vulnere triste bibit.

Sic illi mortem crudelia fata dedere;

*Quodque alvus dederat sustulit
uber ei.*

ΤΙΒΕΡΙΟΥ ΙΑΛΟΥ

Κεμμάδι Ⓞ ἀρλήτοκς μαζοῖς βρέθῃσι γά-
λακτι Ⓞ

Ἠφονίη δακετῶν ἰὸν ἐνῆκεν ἔχῃς.

Φαρ-

Φαρμαχθὲν δὲ τῷ μητρὸς γάλα νεβρὸς
ἀμέλξας
Χεῖλεσι, τὸν κείνης ἐξέπιεν θάνατον.

Id est:

*Cervæ forte recens fœtæ turgentia
lacte*

*Ubera lethifero vipera dente ferit.
Hinnulus at subito sugit lac triste
labellis*

*Intexitum matris semianimisque
bibit.*

Præter suctionem vulnerum, utilissimum etiam existimo esse ex consilio Galeni: si fiat stricta ligatura, non procul à vulnere, in parte superiore, videlicet ne per sanguinis circulationem venenum ad cor feratur, totaque sanguinea massa inficiatur. Nec refert quicquam an ligamentum sit ex lana aut lino, aut serico, aut corio: fuit etenim error hominis simplicis, vel potius nimium superstitiosi, quando Gilbertus Anglicus scripsit, plus juvare
liga-

ligaturam tactum corrigiâ ex pelle cervina. Proinde laudabile erit, si-
dem non dare ejusmodi nugis, quales
invenire est apud Plinium, Aëtium,
& Quintum Serenum Sammonicum,
quod caput recenti viperæ avulsum,
sicque calidum & cruentum morfica-
turæ impositum antidotum sit mira-
bile ejusdem veneni. Nec dubitabis
taliam ridere quandoquidem ausim di-
cere esse puerilem simplicitatem, si-
quidem multa & repetita experimen-
ta cum ratione conjuncta, mihi non
imposuerunt. Deceptus sanè esset,
qui prospiciens sibi remedio pro mor-
su venenato, solummodo confideret
mirabili efficaciz quam Scriptores
Citreo pomo tribuerunt, unde legi-
tur apud Athenæum, duos criminum
reos, condemnatos ut ab Aspidibus
icti morerentur, & ab his sæpius ra-
biosè demorfos, nihilominus vim ve-
neni non sensisse, ea de causa, quod
paulò ante, quam infelices illi acced-
fissent ad patibulum, quædam mulier-
cula misericors, ipsis comedendum
exhibuisset malum citreum. Infeli-
ciores

iores illis fuerunt duo gallinacci
pulli, qui à me quatuor diebus conti-
nuè nutriebantur hordeo infuso in
decocto Citreo, ultimo eorum gut-
ture impleto frustulis citreorum &
cittrato, quos elapsis duabus horis
curavi à Viperis duabus morderi &
unxi insuper Vulnus unius cum
quinta essentia corticum Citri, qui
intra tres horas morientes ambo an-
sam mihi colligendi dederunt, hanc
medicinam esse frustraneam, & histo-
riam Athenæi fabulosam. Fabulo-
sum etiam nihilo secius est, quod de
astrali (sicuti vocant) & magica vir-
tute signaturarum in plantis somnia-
verunt quidam Authores, & impri-
mis præstans, Chymicus Oswaldus
Crollius. Si Philosophus temporis
nostri celeberrimus, & quem magni
quidem facio, ejus rei prius aliquod
experimentum sumisset, nunquam
pennâ excidere permisisset, quia Spi-
næ Capparum signaturam habent
dentium viperinorum, ea de causa
Cappares esse summum & præsen-
tissimum remedium ad sanandos Vi-
pera-

perarum morsus. Ego feci experimentum, non ideo quod sperarem vel crederem verum esse effectum, sed ut possem vere scribere, me comperisse; & æquè verè profiteor me diligenter ad examen revocasse aliquot alias celebres herbas à Dioscoride & Plinio descriptas, semperque delusum fuisse; nec unquam mihi contigisse videre magna ea miracula, quæ illis herbis attribuunt: Unde credidi nunquam iis præditas fuisse facultatibus, nisi forte temporibus illis quibus loquebantur belluæ, & cœlum benignius plura in humanum genus effundebat bona.

Fortè illis temporibus felicibus verum erat, caput viperæ jugulatæ filo serico carmesino, & collo appensum, sanitatem restituere anginâ laborantibus, & præcavere, ne unquam hoc diro, & præcipiti morbo infestarentur, sicuti scribit cum multis autoribus Abimeron Abinzoar, vulgo dictus Avenzoar, & sicut sibi vulgus persuadet. Equidem novi virum in civitate non procul à Florentia
 distita,

diffita, qui pro quovis pretiosissimo thesauro, non deponeret à collo Viperæ caput, quod perpetuò appensum gerit, quanquam singulis annis, circa principium Aprilis semper hoc morbo vexetur, & nisi Medicus ipsius, citra moram succurreret largis venæ sectionibus & aliis efficacibus remediis, suffocatus, verum redditurus esset, ex parte, pronunciatum Avenzoar. Fortasse in illa antiqua ætate non erat mendacium, sicut hodie est, quod recenset M. A. Severinus, quod capi demorsi & interemti à Viperis, & comesti à quartana laborantibus, sint præsens medicamentum ad extinguendum ignem febrilem, qui spatio plurium annorum contumaciter aliàs solet vigere in humanis corporibus, in contemptum omnium illorum remediorum, quæ à Medicis fuerunt subministrata.

Ut jam redeat eo, unde digressa erat mea Epistola, videtur investigatione dignum, An revera venenifer ille liquor, scaturiens ex vaginis dentium, transmittatur ad illos (sicuti

I

cum

cum multis aliis credit Baldus Angelus Abbatus, & inter recentiores eruditissimus Samuel Bochartus in sua doctissima Geographia Sacra) ex thesauro fellis, mediantibus quibusdam minutissimis ductibus ad caput derivatis: & licet ad videndos illos sæpius atque sæpius accuratè intendissem oculos; nihilominus tamen illos cernere non fuit possibile. Proinde certissime opinor, non habere viperam ejusmodi ductus ex felle in caput, nisi quos pia meditatione quidam Scriptores sibi imaginati sunt. Hoc vero mihi persuadet color fellis, tinctus ex viridi satis florido, qui sanè debebat visum adjuvare: mihi persuadet etiam consideratio, quod fel, est vellicantis & asperi amaroris: ubi ille alter liquor, qui effunditur è Vaginis dentium insipide dulcis est, & quemadmodum supra dixi, satis convenit cum oleo amygdalorum dulcium. Insuper, siquidem canaliculus quidam ibi sit, qui ex jecore in fel procedit, is factus ad deferendum humorem biliosum ex jecore in vesicam

cam ipsius fellis, non verò in partes superiores è vesica; & quò omni-
moda certitudo afferri queat, prema-
tur vesica fellea, & sentietur esse im-
possibile, ut humor biliosus possit ver-
sum superiora currere: contra verò, si
prematur versus inferiora, paulatim
videtur omnis exstillare ad intestina.

Nisi puderet quidquid in mentem
venit, nullo facto experimento scri-
bere, dicerem fortasse citra repre-
hensionem, istum liquorem flavum
non alia via mitti ad caput (in su-
pradietas vaginas dentium) quam
per illos ductus salivales, novissime
inventos à celeberrimo Thoma War-
thono, & in hac Aula à Laurentio
Bellini, juvene doctissimo & maxi-
mæ expectationis, & monstratos in
aliis animalibus, excepto homine,
& speciatim in Cervis & Picis; præ-
ter quos inferius ad fundum illa-
rum vaginarum binæ exstant glan-
dulæ, à me in omnibus Viperis inven-
tæ. Noli ergo criminis arguere hanc
meam opinionem, quasi vana esset;
uti vanam credo esse opinionem illo-

rum, qui dixerunt, illum liquorem
in faucibus Viperæ reddi venena-
tum, posito, quod refert Aristoteles,
Pausanias, & Autor libri *de Theriaca
ad Pisonem*, Viperam vesci herbis
lethiferis, Scorpionibus, Cantharidi-
bus, Bruchis & aliis vermiculis &
insectis venenosis. Vanam, inquam,
credo esse: quoniam citra repetitio-
nem sufficiat dicere, Viperam, quic-
quid aliàs edat, vivere in pyxidibus,
octo, novem, & plures menses sine
cibo, & tamen post adeo diuturnum
jejunium mordendo interficere. Imo
Galenus in illo tractatu, quem scrip-
psit ad Pamphilianum *de usu Theria-
ce*, vult ipsam esse magis venenosam
ita famelicam, quam tunc, quando
recens capta est: & Autor libri *de
Theriaca ad Pisonem* credit, quod mi-
nus turgeat veneno postquam devo-
raverit illas cantharidas.

Insuper ipsa experientia id confir-
mat. Accipe Viperam ex illis, quæ
diutius in pyxidibus fuerunt asserva-
tæ; fac mordeat bis terve pullum gal-
linaceum, usque dum mordendo
omnem

omnem liquorem contentum intra
vagas excreverit: si ut ab eadem
vipera alius pullus mordeatur cura-
veris, hic secundus non morietur.
Repone post Viperam in suam pyxi-
dem, respice post quatuor aut quin-
que pluresve dies, & deprehendes
fundum vaginarum plenum solito li-
quore; Sique tunc Vipera denuo mor-
derit, inferet mortem, & tamen
dictis istis diebus jejuna permansit,
nec voravit insecta venenosa, ex qui-
bus potuisset generari in faucibus
venenum.

Sed quid *Tibi* dicam de dentibus?

Quam plurimi parvi videntur in
faucibus Viperæ dentes, tam in
maxilla superiore, quam in inferiore,
sed de his impræsentiarum nil di-
cam, solummodo disseram de illis
majoribus, qui canini vocantur.
Quot eorum vipera habeat ex libris
discere nequeo. Nicander vetus Poë-
ta, qui floruit tempore Ptolemæi
V I I. & Attali, ultimi Regis Perga-
mi, scripsit masculum habere duos
dentes, & foeminam habere plures

quam duos, sed numerum non declarat:

Τῷ μὲν ὑπὲρ πυνόδοντε δύο χροὶ πεκματ-
ρονται

Ἴὸν ἐρῶ γόμφιοι, πλέονες δέ τοι αἰὲν ἐχ-
δνῃς.

*Huic gemini apparent dentes in car-
ne venenum*

*Fundentes dirum, sed fœmina plu-
ribus atrox.*

Nicandro penitus assentitur editus
ejus scholiastes Græcus, Autor *libri
de Theriaca ad Pisonem*, Rhases, Avi-
cenna, Actuarius, Johanneus Gor-
ræus in *Notis ad Nicandrum*. His
adhæret pariter magnam partem Au-
tor illius Græci tractatuli qui in-
scribitur.

ΔΙΟΣΚΟΡΙΔΟΥΣ ΠΕΡΙ ΑΝΤΙ-
ΦΑΡΜΑΚΩΝ.

Hoc opusculum nondum typis ex-
culum prostat, sed conservatur Flo-
ren-

rentiæ in celeberrima Bibliotheca Medicea ad S. Laurentium, in pulpito LXXXVI. in illo Codice in quo scripta exstant Commentaria Michaëlis Ephesii de Partibus animalium. Si liceret meum dare iudicium de hoc scripto, dicerem, illud falsò ab amanuensibus attributum fuisse Dioscoridi, & multò potius esse opus Eutecnii Sophistæ Græci, qui compilavit Paraphrases ex Nicandri libris, nondum in lucem datas & conservatas in jam dicta Bibliotheca, in supra citato Codice Michaëlis Ephesii. Nec puto me falli cùm dico me in eo opusculo deprehendere stylum Eutecnii, aut quisquis sit Autor illius Paraphrasis, & quandam ipsi consuetam, & interruptam continuationem ordinis à Nicandro observati. Cæterum, opus non re ipsa hoc præstat, quod titulus promittit.

Aëtius determinavit numerum binarium in masculis, & quaternarium in foemellis, eandemque cum ipso Aëtio sententiam foverunt Isaacus, Franciscus Caballus Brixienfis, Za-

cutus, Mercurialis, Amatus Lusitanus, Franciscus Sanches, Casparus Hofmannus, & alii minoris tamæ. Paulus Ægineta, Haly Abbas, tam masculo quam foemellæ tantum *binos* adscribunt, Vincentius Belluacensis numerat *tres*, Baldus Angelus Abbatius & Vesslingius *quatuor* : & Albertus Magnus affirmat, Viperam marem habere *duos dentes* in superiore maxilla, & *duos* in inferiore, sibi invicem ex adverso oppositos. Johannes Odierna in Epistola sua diligenti & curiosa de Dente viperino, postquam dixisset, quod minorum dentium numerentur quadraginta octo, deveniens ad numerationem majorum, illorum numerum silentio transit. Marcus Aurelius Severinus asserit in unaquaque maxillarum superiorum se vidisse ad minimum *tres*, *quatuor*, atque etiam *quinque*, fortasse quoque *sex*. Cuinam jam credere debemus? Dicam *Tibi* quod vidi plusquam in trecentis Viperis. Viperæ unius æque atque alterius sexus habent tantummodo *duos dentes* caninos,

nos, quibus mordent, firmos, & solidos, emicantes ex osse maxillæ superioris, singulos pro latere, & operiuntur ab illis vaginis de quibus supra dixi, modo non multum dissimili illi, quo ipsemet ego hoc anno vidi Leones & Feles abdere ac contrahere suos ungues.

Verum itaque est, quod intra has vaginas ad radices supra nominatorum duorum dentium, enascuntur plures alii minores. numeravi hos usque ad septem per totam vaginam; & omnes juncti invicem in uno quasi fasciculo (veluti in pratis nonnulli fungi minores ad radicem fungi majoris) nascuntur, idque inæquali magnitudine, alius alio in ordine minor; nec sunt adeo duri & radicibus adhærentes maxillæ, sicut dens major, quin imo perparum adhærent, & illi si, facilimè excidunt, cum dens major non sine violentia evellatur. Et si quandoque, quod tamen rarò contingit, invenitur aliquis majori æqualis, putandum unum de duobus vacillare, moveri, & casui proximum esse;

Proximum casui dico, quoniam dantur Autores, qui doctè affirmant, quod quovis tempore Viperae dentes excidant & renascantur. Dicti dentes interius sunt cavi & perforati (canalium instar) usque ad extremum apicem, quod viderunt ope Microscopii hodierni Scriptores; cerni possunt etiam sine Microscopio, quando sicci sunt: ob id leviter contusi finduntur per longitudinem radicis, usque ad acumen, in tres aut quatuor festucas, in quibus clarè cernitur interna cavitas, quam etiam antiqui observarunt & præcipuè Plinius, & Autor *de Theriaca ad Pisognem* quando scripsit: καὶ δὴ καὶ μάλα πρὸς ἐπιδιδόντες ἐμφερήσας τὰ ὀδόντων τὰ θρύμματα, καὶ ὅτω τῶν αὐτῶν γίνεται τὰ δίσματα. Proinde non credo verum esse, quia interius cavi sunt, illos dentes esse receptaculum Veneni, nec id per arctissimum foramen incisionum in vulneribus, quas mordendo Vipera facit, currere, quoniam apprehensa vipera & ore ipsius vi divulso, etiamsi contegantur den-

dentes, incipit flavus ille & pestilens liquor supra dentem discurrere, non intra cavitatem, sed evidenter forinsecus à radicibus ad acumen: atque hoc sæpius plenissimè oculis deprehendi. Enimvero sicut dentes non sunt receptaculum aut vasculum venenositatis, sic neque ex se venenati; quandoquidem ab hominibus sunt deglutiti, & ego profundæ gulæ intrusi sex (dentes) capo, qui non solum non mortuus est, sed nec indicium ullum futuræ mortis præbuit. Præterea viperæ mortuæ & viperæ vivæ evulsi dentes, iisque pupugi collum, pectus & femora quorundam gallinaceorum pullorum, qui, licet dentes infixi in vulnere manserint non tamen mortui sunt; & nepos supra nominati Jacobi Viperarii, multoties his dentibus quolibet tempore evulsis & calidis manus suas compunxit, pungendoque inde sanguinem prolexit; nec aliud malum supervenit, quam accidere solet puncturæ ab aciculis aut spinis. Unde jam clarescit Baldum Angelum Ab-

batium & Schröderum ex proprio cerebello, non vero ab experientia edoctos, scripsisse, quod dentes viperæ mortuæ interficiant; itaque vulgus certus esse poterit, esse illud inventum fabulosum, quod quotidie narratur de morte Pharmacopœi, qui contrectando caput sæpissime Viperæ, ante annum interfectæ, improvidè se punxerat. Fabula tamen quod referam non est, & ego testari possum me vidisse, nimirum caput Viperæ dimidia parte horæ post detruncationem, dum adhuc quidam motus superest, & ita loquendo, quædam scintillula vitæ, si mordet, occidere, non aliter ac si corpori adhæreret: nec contulerit ad sanationem universa musica famosi Attii Melani, Equitis Cæsti, aut argentea vox Ciccolini, cum omnibus instrumentis musicis quæ antiquæ & recentiores Scholæ invenerunt.

Ne rideas *Illustriss. Laurenti*, nec videar tibi quicquam inconcinnum dixisse. Recordare quosdam Philosophos, & imprimis Pythagoricos fuisse
tama

tam faciles & proclives ad credendum, ut dixerint Musicam esse efficacius remedium quorundam morborum corporis: & Theophrastus, quemadmodum in *Noctibus Atticis*, Auli Gellii legitur, affirmavit, excellentes Musicos ad exemplum cujuscunque celeberrimi Medici, posse sanitatem illis restituere, qui à Viperis demorsi sunt, & M. A. Severinus vir Doctissimus & diligentissimus in *Vipera Pythia*, idem repetierit & pro vero habuerit; Et Zacutus lib. 5. *Historiæ Medic. Princip.* pariter id confirmat, & anxie meditando atque disputando longum & futilem nectit discursum, ut causas naturales reddat; nec recordatur quod Euridice juvencula uxor omnium nobilissimi Musici, compuncta à Vipera vitæ dies finiverit, non juvante canoro marito, aut minimum afferente commodum. Sanè idem accidere Medicis hodierno die, si mederi tentarent per sonum cytharæ morsuunculis malignæ illius bestiolæ. Nisi timerem, ne nimium ab argumento

meo aberrarem, commemorarem
Tibi rem lepidam quæ accidit juveni-
 cuidam Medico, qui cum legisset
 Ismeniam Thebanum sanasse acer-
 bissimos dolores Ischiacos non alio
 remedio quam quibusdam cantiun-
 culis, & ipse hocci faciens remedia
 præsentina, hoc solum Musicum ad-
 hibere voluit. Sed de hoc aliàs. Nunc
 sat erit, ut ad finem properem, *Tibi*
 narrare, Viperam non habere in cau-
 da aculeum aut spinam aptam qua
 pungat, sed eam ejus partem securè
 posse comedi; & licet, quando Vipe-
 ræ ad conficiendam Theriacam in-
 terficiuntur cum capite etiam cauda
 abscindatur, id fit non quia partes hæ
 venenosæ, sed quòd ossæ sunt, &
 carnibus destituuntur: accedit certa
 quædam superstitio, quæ unde ori-
 ginem traxerit, ignoro, eodem pror-
 sus modo, quo referente Severino in
Vipera Pythia, vulgus averfatur
 esum capitum & caudarum Anguil-
 larum.

Si quis verò nihilominus crederet
 caudas viperinas esse venenatas, &
 per-

pertinaciter defenderet, sodalitio tot
cum Antiquorum tum modernorum
stipatum senem Andromachum non
potuisse mentiri, quando in *secunda*
*parte sui Poëmat*is cecinit,

Οὐλα γὰρ ἀμφοτέρω φοριεῖν ἐπὶ τύμ-
μασιν ἄχθη,

Δυγρὸν ὕπ' ἐρεμίν ῥον ἔχων φο-
λίδα.

Amborum morsus longi tormenta
doloris

Fert, quia sub caudâ crassa vene-
na gerunt :

Dicito huic meo nomine, quicun-
que talem amplexi sunt opinionem,
non vidisse, quemadmodum ego vi-
di, homines & alia animalia come-
dere non solum capita sed & caudas
viperarum coctas & crudas; Quin,
quod majus est, dum Viperæ vivunt,
ut excandescant & irritentur ad mor-
dendum, vidi ab hominibus caudas
ore prehendi, & acerrimè admorderi
ac lacerari.

Ut

Ut itaque omnia paucis comprehendam, dico Tibi, *Viperam humorem, excrementum, aut partem ullam non habere quæ hausta aut denibus attrita interficere valeat; in cauda nihil habere quo pungat; Dentes caninos tam masculorum quam foemellarum non plures esse duobus, eosque cavi ad radicem ad apicem; nec licet feriant, esse venenosos, sed tantummodo aperire viam veneno viperino, quod tunc demum revera tale est si sanguinem attingat: Venenum aliud non dari nisi illum liquorem qui palatum humectat, & in vaginis, dentes operientibus, restagnat, non ex Vesica fellea eò transmissum, sed generatum in universo capite, & derivatum fortasse ad vaginas per quosdam ductus salivales, quos fortè caput illis communicat. Sed in hoc magis Tibi satisfieri poterit, quando legeris litteras, quas occepi scribere ad Doctissimum Virum Carolum Datium, continentes descriptionem anatomicam omnium partium internarum & externarum Viperæ, & aliorum serpentum.*

pentum, qui non venenosi sunt, & cognoscere poteris quam falso Autores nonnulli antiqui scripserint, his serpentibus & viperis deficere quasdam partes, quas tamen, si benè vident, habent, & speciatim ductus urinarios, qui, postquam per totam longitudinem à Renibus separati sunt, dehiscunt, non, quemadmodum videtur oculatissimo Joh. Vesslingio, in intestinum rectum, sed in parvam & elatam fissuram, sitam in foemellis inter utrumque orificium uteri. Atque inter hos canales inveni quandoque quendam parvum calculum, qualem etiam inveni in carne ipsorum Renum. Videbis quoque, viperam non habere cerebrum coloris nigri, quod Baldus Angelus Abbatius credit; sed quemadmodum album est, ita non esse tam parvæ molis, tamque leve, uti dictus Autor vult, qui ait id vix æquare quatuor grana milii: cum ego observaverim, ut plurimum usque ad duodecim circiter aut tredecim grana ejusdem milii pen-

pendere. Verum in mirabili & subtilissimâ Oculi fabrica nancisceris egregiam occasionem philosophandi circa originem Nervorum, Tunicarum & Humorum, inter quos crystallinus perfectè sphæricæ est figuræ, ut plerorumque animalium in aquis viventium.

Videris jam expectare à me doctam, subtilem, & acuratam disquisitionem rationis qua Viperarum venenum mortem infert; *utrum* hoc effectum edat agendi vi occulta, & humano intellectui non penetranda, *an* verò tantummodo ad cor delatum, excussis atomis calefacientibus, prorsus refrigeret, & glaciet; *an* vice versa multiplicando & commovendo easdem atomos cor nimium calefaciat, siccet, adeoque resolvat & destruat Spiritus; *an* verò tollat illius sensum; *an* dolorificâ puncturâ irritando faciat, ut sanguis nimium interruptè ad cor rediens ipsum suffocet; *an* impediat motum cordis, congelato sanguine in uno aut altero suo ventriculo, ita, ut amplius non possit

se

se vel
solum
tum co
sed &
detinea
falleris
nec sci
post te
solum
bus, C
& aliis
que no
plenissi
que pre
in qui
Viperæ
sangu
men n
imò e
pius v
mortu
mortu
stremo
mensi
viter il
ræ par
quent

se vel constringere vel dilatare; aut solum id præstet, ut Sanguis non tantum coaguletur in ventriculis cordis, sed & in universum omnibus venis detineatur. Si hoc à me expectas, falleris; Hoc iis annumero quæ nec scio, nec scire spero: quoniam post tot captatas experientias, hoc solo fine in Canibus, Felibus, Ovis, Capris, Pavonibus, Columbibus & aliis animalibus, attamen hucusque non inveni certi aliquid, quod plenissime mihi satisfaceret, quodque pro vero scribere possem. Et licet in quibusdam animalibus necatis à Vipera inveniatur tale coagulum sanguinis in ventriculis cordis, id tamen non semper in omnibus reperi; imò è contrario idem coagulum sæpius vidi multis in animalibus aliter mortuis. Vidi id in corde hominum mortuorum morbo naturali, & postremo in cane occiso sagitta. *Bantamien*si. Et liceat mihi *Tibi* dicere, breviter istum Canem post dimidiam horæ partem ex quo erat percussus, frequenter vomuisse, tandemque cum

ulu-

ululatibus & convulsionibus horrendis mortuum. In universis visceribus ejus nulla omnino reperiebatur læsio, & ille ipse locus in femore, quem sagitta læserat, ne minima sui parte colorem mutaverat; & præterea *Tibi* dicam, diligentissimum & excellentissimum Anatomicum Tilemannum, dum hunc canem secaret, diuque & exquisitissimè omnia interiora manibus versaret, non sensisse fastidium aut morbum; & tamen aliquando mihi narraſti, Virum Egregium *Tibi* narraſſe, quendam juvenem, qui Canem simili ſagittâ interemtum diſſecuerat, graviter ægrotasse. Potuit contingere iplum ea de causa ægrotasse; verùm ego ſolum refero viſa. nec commovet me quod alius ſcripſit; nam amor veritatis iis verat me credere qui audita non conſpecta referunt.

Præſentes fuerunt huic operationi illi duo doctiſſimi & celeberrimi Angli, celebris Mathematicus Joh. Alphoſus Borellus, & ingenioſiſſimus Antoninus Uliva, & ſi potuiſſent inveniri

nari isti autores qui docuerunt, eos, qui corpora veneno infectorum demortuorum tractent, se exponere manifesto vitæ periculo, credo ipsos confessuros fuisse, suspicionem vanam esse; etsi Capiuaccius fovet eandem opinionem, dicendo, apud veteres condemnatos ad bibendum venenum, morem habuisse, antequam venenatam potionem haurirent, se lavare, ea de causa, ne illi qui mortuos lavissent post mortem, & ad quos hoc officium spectabat, inficerentur; & in rei confirmationem quædam verba adduxit ex divino Philosopho in Phædone à Socrate prolata. Excusatum me habeat Capiuaccius, quod non consentiam hic cum ipso, scriptore alias magni nominis & famæ: nam cum autumat Socratem credidisse ex corpore suo veneno infecto posse exire aliquem lethalem halitum, noxium illis quibus incumberet ut ipsum lavarent, injuriam facit magnam sapientissimo huic Viro, qui (quod perspicuè declarant verba à Phædone

done relicta) non eam ob causam lotionem instituit, quasi crederet has nugas, nec aiunt hoc ab eo creditum prudentes isti viri ipsi adstantes: sed se lavabat tum ut eximeret quædam dubia mulierculis, quæ debebant ipsum mortuum lavare, quæ præ superstitione & lucricupidine, valde querebantur de foetore cadaveris, quando fortè lavare eorum cadavera qui veneno fuerant sublati jubebantur: tum, quod mihi perquam verisimile apparet, Socrates lavare se volebat, ut dum seipsum vivum lavaret, fastidiosum laborem aliis ac præsertim istis foeminis præriperet. Et ut videre possis, à veritate me non esse alienum; verba ipsissima Socratis adscribam, ut in lingua Græca fuerunt consignata: καὶ χεδὸν τί μοι ὦρεται πέος πρὸς τὸ λχτρὸν. δοκεῖ γὰρ ἤδη βελτίον εἶναι λχσάμενον πίνειν τὸ φάρμακον, καὶ μὴ πρᾶγμα τὰς γυναῖξιν παρέχειν νεκρὸν λχρειν. *Nunc tempus est ut eam ad lotionem: namque mihi convenientius videtur bibere venenum*
post-

postquam fuero lotus, quam ut negotium relinquam mulieribus mortui lavandi. Nollem quenquam in eam devenire sententiam, ut putaret me in animo habere, Capi Vaccio, & reliquis nominatis Authoribus imminuere illam maximam existimationem, quam suo merito consequuti sunt: eo animo non sum, nec possem si maxime villem, & fateor, si comparer cum illorum quopiam, sum in istis rebus stupidus. Sed in omnibus ferè Scriptoribus similes parvi momenti nævi facilè inveniuntur, & speciatim in iis, qui multa scripserunt.

Omnes sumus homines, ac proinde obnoxii erroribus, solus DEUS sapiens est: quod optimè cognovit Pythagoras, quando respuit nomen *Sapientis* & assumpsit aliud, nempe *Amatoris sapientiæ*. Laudo omnes sectas Philosophorum, & in omnibus invenio plurimas res, quæ ubi denudatæ, monstrant veritatem; sed etiam in iis invenio multa, quæ cum veritate parvum vel nullum habent consensum. Amo Thaletem, amo

Ana-

Anaxagoram, Platonem, Aristotelem, Democritum, Epicurum, omnes illos Principes sectarum philosophicarum; nec velim tamen serviliter jurare in illorum verba, & pro veritate habere omnia illa quæ dixerunt, aut scripserunt: sicut quotidie fieri solet à vilissima plebe petulantissimorum sectariorum, qui præ nimio, aut, ut ita dicam, rabioso amore, erga Principem suæ scholæ, nolunt audire illi contrarias opiniones: & si cogantur audire, & evidentibus rationibus convincantur, cum non alium exitum reperiunt aut subterfugium, ad cavillationes, scommata, sophismata, & denique ad clamores deveniunt: ac si quis ipsis cupit experimentum exhibere, manibus oculos contegunt. Et certè novi egregium Magistrum in scriptis Peripateticorum, & Virum venerandum, ne cogeretur confiteri veras esse antea non visas stellas, & alias curiosas novitates in cœlo à Galileo repertas, noluisse unquam Telescopium oculo admove- & alius cui dixeram,

par-

parvos istos bufones, qui æstate quando pluvia incipit decidere, saltant in publicis pulverulentis viis, non nasci in ipso momento quo incorporatur pluvia cum pulvere, sed jam ab aliquot diebus natos; & promitterem, me ipsi daturum experimentum verum hujus rei, ut posset videre & tangere manibus, quod omnes illi quos videret & putaret hoc ipso momento natos, habere stomachum herbis repletum, & intestina similiter excrementis; non tamen potui eum eò inducere, ut concederet aperire unum quem ipse illico elegisset. Melior mos fuit Potamonis Alexandrini, qui Autor fuit Sectæ Electivæ dictæ. Hujus prudentis Philosophi, modò addisceret Veritatem, nihil intererat an ipsam inveniret in Schola Ionica ex ore Anaximandri, aut in Italica ex cathedra Pythagoræ: sic ex omnibus Sectis indifferenter decerpebat pulcherrimos flores veritatis, aut minimum opiniones probabiliore. Eodem modo procedendo ipsum imitor: quamvis pro-

bè sciam mihi meam objici posse
imperitiam, nihilominus cum ab-
horream à mendaciis, vivam ipse me-
cum contentus mea natura, quæ la-
boriosa indagatione Veri delectatur.

Jam mecum constitueram finire E-
pistolam, sed obstitit nova series re-
rum curiosarum, quæ non sunt in-
dignæ quæ innotescant. Ex his est,
quod quidam referunt, quod in *Vipe-
rarum fœmellarum intestinis*, quam-
vis sint vivæ, non *innascantur lum-
brici* aut vermes; sed Experientia do-
cuit me contrarium, & præteritis die-
bus inveni plus quam triginta vivos
in stomacho, in intestinis, etiam in
ipsa Aspera Arteria in una eademque
vipera fœmella: quorum minores
lumbrici longitudine & crassitie
erant instar fusorum exiguorum,
quos fœminæ adhibent colis; at ma-
jores erant longi quatuor digitos
transversos, & crassi instar chorda-
rum quæ adhibentur Instrumentis
Musicis quæ Bassas vocamus. Primi
erant coloris albi, alteri subrubentes,
& postquam ex ventre viperæ fue-
runt

runt exempti, vixerunt adhuc per tres horæ quadrantes: & de his vermibus non intelligendus est meo iudicio locus Senecæ *lib. 11. Natur. quæst.* quando dicit: *In venenatis corporibus vermis non nascitur. Fulmine icta intra paucos dies verminant.* Etenim manifestè videtur Seneca loqui de vermibus nascentibus ex carne putrefactorum corporum mortuorum, dum mentionem facit corporum fulmine percussorum, & per consequens de interemtis, quæ post paucorum dierum spatium possunt vermibus scatere intelligendus. Et si fallar in explicatione loci hujus Senecæ, audiendi erunt Mercurialis & Severinus, qui statuunt Senecam intelligere illos vermes, qui nascuntur in corporibus animalium venenatorum viventium. Sed quicquid sit, negari non poterit, Senecam, sive hoc sive altero modo intelligatur, non multum abesse à vero: nam, sicuti dixi, sæpè in viperis vivis tam masculis quam foemellis inveniuntur isti vermes; & cadavera demortuorum ver-

mibus scatent, licet fulmine non sint tacta: nec solum verminosa fiunt illa cadavera quando putrescunt, sed & processu temporis, aridi pulveres viperini verminationem experiuntur, licet, inquam, sicci, Elixir vitæ spirituoso quasi conditi fuerint.

Jam autem non alienum erit ab argumento nostro, si inquiratur, an corpora Viperarum, aut loca ubi se abscondunt, aut Cistæ in quibus conservantur, verè expirent odorem foetidum, & abominabilem, uti Aldrovandus statuit, cum plurimis Recentiorum, & olim quoque Martialis;

*Quod vulpis fuga, Viperæ cubile,
Mallem, quam quod oles, olere,
Basse.*

Quibus respondeo, neque vipers, neque excrementa ipsarum foetere, neque exinde exhalari malum odorem in locis iis ubi habitant, nec me in cistis in quibus conservantur, modo non sint in illis mortuæ, aut
cistu-

cistulæ nimis angustæ & sine debitis spiraculis, unquam illum sensisse terribilissimum foetorem cujus meminit Aldrovandus. Hoc quidem affirmo, si viperis masculis, sicut & aliis serpentibus, comprimuntur duo membra genitalia, & foeminis viperis duæ istæ vesiculæ seminales, quæ pendent ad geminum naturæ foramen, exilire exinde aquam subtilissimam odoris feri, foetidi, detestandi, & proprie serpentini: & exinde errorem suum hausit Gesnerus, qui non potuit distinguere, num foetor iste veniret ex excrementis intestinorum, an ab ista aqua: quod melius observarat *Ælian.* lib. 9. *Histor. Anim.* μινύμενοι ἢ ἀπὸ τῶν οἰστροῦ βαρυτάτην ὀσμὴν ἀφίστασι. Unde ad defendendum Martialem posset forsitan dici, explicare illum malum odorem, quem habebat Bassus in iis partibus, de quibus melius est filere, quam dicere; & odori Bassi hunc quem expirant Viperæ è locis generationi destinatis prætulisse; quod vox *Cubile* à *Martiale* adhibita non solum significet

locum ubi dormit & requiescit Vipe-
ra, sed proprie magis accipienda est
in illa significatione, quâ multi Lati-
ni utuntur, & præsertim Cicero plu-
rimis in locis; & de filia Regis Nisi
apud Ovid. lib. 8. Metam.

*Nam pereant potius sperata Cubi-
lia, quam sim
Proditione potens.*

Et Atalanta lib. x.

— — — *Quod si felicior essem
Nec mihi conjugium fata importu-
na negarent,
Unus eras, cum quo sociare cubilia
vellem.*

Ea ipsa significatione legit Vulga-
ta versio in Genesi: quia ascendisti
Cubile patris tui, & maculasti stra-
tum ejus. Et verbum cubitare in
Plaut. Curcul. in Pseudol. in Stichos,
nec non verbum cubare in Amphitr.
eandem habent significationem: &
ut relinquam Græcos, ne nimis à re
digre-

digredi videar, nostri Florentini quoque adhibuerunt τὸ *giacere* in eodem sensu. Exempla sunt apud Boccac. in Relat. 29. tit. *Giletta giacque con lui, & hebbene due figliuoli, &* Relat. 63. 67. 72. item in Magistro Aldobrandino: *E cio prova per isperienza, che egli dice che chi tagliasse due vene, le quali sono dirieto agli orecchi, che colui a cui fossero tagliate e aperte non havrebbe podere di giacere con femmina: & ex manuscripto antiquissimo de Vita S. Antonii. Tu hai giaciuto, ô malvagia femmina col drudo tuo e non hai temenza d'acostarti al santo altare.* Itaque ex solis partibus genitalibus viperæ provenit malus odor, non ex toto corpore, nec ex halitu, nec ab excrementis intestinorum, quæ ut non habent foetorem, sic nec odorem ullum, quod curiosus quilibet investigare poterit. Unde nescio ex qua causa delicatæ fragrantiae stercoreis viperini Lucius Meinerus argumentum desumerit, quod temperamentum Viperarum sit siccum; & doctissimus Petrus

Castellus in *libro de Hyæna odorife-
ra*, quando scribit, *stercus quorundam
serpentum odorem Moschi habere*.
Certè si loquendo de Serpentibus si-
mul Viperas includat, credo falsum
fuisse: idem dico de eruditissimo
Joh. Rhodio, *qui in Observat. medic.*
affirmat certissimò se deprehendisse
odorem istum stercoreis serpentini in
itinere quodam, quod tunc faciebat in
monte Baldo, quem observaverit
abundasse maximè Viperis.

Si huc illuc cursitem & sine ordine
ac confusè agam, quæso ne superci-
lium corruges & tædio afficiare; sed
recordere, me initio statim præfa-
tum, scripturum quicquid hîc me-
moriam suppeditaret. Memini itaque
Galenum & doctissimos Viros è re-
centioribus docere, esum Carnium
Viperinarum inextinguibilem & ar-
dentissimam sitim inducere. Hæc
doctrina passa est exceptionem in
optimo & nobilissimo Viro, cui cor-
poris habitus gracilior, idque vernan-
te ætate, qui hac ipsa ætate per qua-
tuor septimanas continuas singulis
ma-

matutinis horis bibere solitus drachmam unam pulveris viperini infusi in juscule facto è Viperâ captâ in Collibus Neapolitanis; circa prandium verò assumpsit offam panis imbuti juscule viperino, & loco salis conditam pulvere viperino, resectam corde, hepate, & carnibus concisis hujus Viperæ, ex qua juscule factum fuerat Bibebat. Vinum in quo suffocatae erant Viperæ: circa merendam sumpsit emulsionem præparatam cum carnis viperinæ decocto, & sub cœnam juscule simile priori in prandio sumpto; & tamen testatus est se nunquam toto illo tempore sitivisse, ne dum vellet perpetuò bibere, nec plus bibisse, quam quod ipsi videbatur necessarium valetudini. Sic septuagenarius quidam nulla siti infestabatur, qui tamen intra sesquimensem absumpsit plus quam nonaginta vipers æstate captas, & tostas eo modo quo solent coqui præparare anguillas. Idem accidit Fœminæ annos natæ 25. Et ipse curavi, ut torrerentur curiositatis causâ

aliquot Viperæ, nec unquam odoratus sum illam suavissimam fragrantiam, quam quidam viri fide digni Severino dixerunt exspiratam fuisse ex tostis Viperis, usque adeo ut omnis vicinia accurreret propter insolitum & delicatissimum hunc odorem.

Num porro comestio carniū Viperarum producat in juvenibus foeminis, ut quidam Authores statuunt, illam partium convenientem proportionem & colores, quam pulchritudinem vocant, & an illam cum senio perditam, restituat, id hactenus mihi non innotuit: imaginari tamen possum, quandoquidem proportionem & agilitate partium, Vipera non inferior sit Lepore, de quo Martialis jocando ita loquitur:

Si quando Leporem mittis mihi, Gellia, dicis

Formosus septem, Marce, diebus eris.

Si non derides, si verum, lux mea, parras,

Edis.

Edisti nunquam, Gellia, Tu Leporem.

Multī viri docti, ac periti pro certo affirmant, in præparatione trochiscorum viperinorum *pro usu Theriacæ, rejiciendas*, tanquam inutiles & noxias, omnes vipersas *quæ gerunt in corpore ova*; fundamento innitentes Galeni scribentis: non debere in compositionem Theriacæ ingredi carnes viperarum gravidarum. Ego, cum bona eorum venia, contrariæ opinionis sum, & credo, si nostri diligentes Pharmacopœi vellent componere Trochiscos ex viperis sine ovis, oportere, ut fumerent tantum masculos, & non fœmellas; cum omnibus fœminis ova insint, & præcipuè, si captæ sint in pratis, illo ipso tempore quod opportunum judicat Damocrates, Crito, & Galenus. Animadverterunt hoc doctissimi illi Medici, qui Anno 1597 delegati fuerant ad correctionem Antidotarii Florentini; idemque cognovit Aldrovandus, qui scribit vipersas fasti-

dium non ciere si ova habeant, modo non sint à masculis compressæ: & quod id animadvertatur, hoc pro signo genuino notat, si ova non sint grandiora quam semen papaveris aut grana milii; adjungendo, quod si foeminæ nunquam fuerint conjunctæ cum masculis, ova nunquam excedere dictam magnitudinem: & similis sententiæ fuisse quoque Correctores jam memoratos Antidotarii apparet, quando rejiciunt solum viperas quæ habent ova grandia & sanguineis lineis inscripta. Sed ut iterum fatear, meis experimentis non convenit dictum Aldrovandi; siquidem in fine mensis Januarii multas viperas aperui & in omnibus inveni ova grandiora fructibus olivæ, sanguineque variegata; & tamen credibile, ista ova nondum fuisse foecundata, aut, ut ita dicam, pullis foeta, namque si talia fuissent, viperini isti foetus non demum mense Augusto nati fuissent. nec semper certissimum & indubitatum signum est foecunditatis, striata sanguinis inscriptio; cùm & in ovīs

non

non editis, quæ inveniuntur in ovariis gallinarum castratarum, & aliarum gallinarum, quæ non admiserunt gallum, deprehendatur illa striatim variegata sanguinis inscriptio. Itaque postquam observavi, circa illa tempora quæ venationibus viperarum opportuna judicaverunt Damocrates, Crito & Galenus, aliique Græci & Arabes, qui ex priorum scriptis sua transcripserunt, semper inveniri in istis serpentulis ova majora & crassa, crediderim Galeum, quando loquitur de viperis prægnantibus, intellexisse solum illas, quæ in utero habent viperulas ovis adhærentes, eodem modo, aut non ita multum differente, quo, si memoriâ adhuc tenes, anno præterito unâ vidimus in pisce *Squadro* dicto, & in aliis piscibus marinis. adeoque exceptis his quæ viperulas habent in ventre, omnis viperâ assumi poterit ad *Theriacam*, parva an grandior, etiam si habeat ova; cum haud verum sit, illas quæ grandiora ova habent, macras esse, exhaustas, & inefficaces: nam

tales inveni sæpe crassissimas & majores reliquis : atque ex occasione crassitiei illarum, dignissimum est consideratione, quod postquam tenuerim quasdam viperas per novem menses sine cibo inclusas, tandem cum ipsas exenterassem invenerim multo pinguiore in eâ parte quæ *Rete*, à Medicis Omentum, dicitur.

In hisce meis naturalibus observationibus, absumsi maximum numerum viperarum, ac singulis diebus stragem in animam earum edidi, atque ut rem penitus perspicerem, semper seposui & conservavi omnem earum carnem & ossa: ex quibus in furno siccatis, & postea ad ardentem ignem longo & laboriosissimo opere exustis, & in cineres redactis, aquâ fontanâ sal extraxi, illudque purificando reduxi quasi in crystallos. Volui exinde experimenta facere de ipsius virtutibus; & inveni certò, idem illud præstare quod omnia alia salia ex cineribus animalium & plantarum extracta, quæ indifferenter exhibita ad pondus duarum drach-

ma-

marum cum dimidia præter propter, corpus evacuare solent; non aliter ac si haustum fuisset unum de consuetis & ordinariis medicamentis quæ Lenientia Medicis vocantur. Hæc scilicet ex cineribus parata in purgando habent omnia parem & æqualem inter se virtutem, quod vel centenis vicibus vidi, tam de rhabarbaro, sena, turpetho, agarico, jalapa, mechoacanina & aliis similibus, quam de plantagine, cypresso, lentisco, subere, cortice mandragoræ, sorbis & cornis; nec unquam aliam differentiam potui invenire nisi in figura, quæ nihilominus (quantum curiosâ diligentiam potui observare) nec auget nec minuit ipsorum facultatem & vim solvendi. Inde non sine ratione rideo illos Authores Chymicos, qui habuerunt oculos adeo lynceos, ut potuerint invenire tot & diversas & non rarò sibi invicem contrarias facultates, ac in uno sale quidem plures quam in alio; & rideo exiguam experientiam tam celebris Basilii Valentini, qui in suâ *Haliographiâ* præ-

ter infinitam congeriem vanarum imaginationum scribit, sex solummodo grana salis rhabarbari, aut senæ, aut esulæ sufficere ad modicam evacuationem. Sed de hac materiâ satis superque loquutus sum in Dissertatione quam præterito anno emisî, De natura salium & illorum figuris.

Postquam legeram in historia animalium Aristotelis, ut plurimum bestiis venenatis noxiam esse salivam humanam, desiderium me incessit experiendi an hoc esset verum, & præsertim in viperis, hocque eo magis quod & Nicander idem affirmaret, & plurimis non modò Galeni locis, sed & à Plinio, Paulo Ægineta, Serapione, Avicenna & Lucretio probaretur, qui postremus philosophando ita cantat:

*Est itaque ut serpens hominis quæ
tacta salivis*

*Disperit, ac sese mandendo conficit
ipsa.*

Et istis antiquis Philosophis, subsidio

dio ventum à plurimis recentioribus,
& potissimum à Cardinale Ponzet-
to, à Bertruccio Bononienſi, à Gelne-
ro, à Zacuto, à Thom. Campanella,
à Marco Antonio Alaimo, à Lælio
Biſciola, & à doctiſſimo celebratiſſi-
moque Ulyſſe Aldrovando, qui non
ſolùm certiſſimum eſſe perſuaſum
habet, hominis ſalivâ interfici ſer-
pentes, ſed de hoc quoque operoſè
diſſerens, & rationes dare conatur,
reducendo id tandem ad vanum &
chimæricum nomen tam decantatæ
antipathiæ. Sed Petrus Joh. Faber
& Marcus Aurelius Severinus, miſ-
ſâ antipathiâ, adducunt pro effica-
ciſſima cauſa Sal ammoniacum, quo
pleniſſimam eſſe ſtatuunt omnem ſa-
livam, præ reliquis verò omnibus
ſalivam humanam. Incluſi itaque ſex
viperas electas grandiori pyxidi,
quibus per quindecim dies, horis ma-
tutinis, ordine atque ſigillatim omni-
bus feci aperiri gulam, & curavi, ut
aliquot homines jejuni illam imple-
rent ſputo, ac poſtea recluſo per vim
ore, ipſas adegi ut deglutirent illud,
omnes.

omnes verò supervixerunt, & adhuc vivunt, nec ullo morbo unquam fuerunt correpti; sed per dulcedinem novi & inusitati alimenti apparuerunt mihi quasi pulciores, alacriores, & præter morem fugaces. Et quia Aldrovandus ad hæc scribit, circumforaneos, statim quando comprehenderunt serpentes, ipsos saliva adspargere, cujus virtute mansuescant, & malignitatem veneni perdant: hujus quoque rei veritatem experturus certò didici parum vel nihil solidi hic subesse: nam moriebantur omnia animalia, quæ admorsa erant à viperis simili modo præparatis; & viperæ, per humectationem cum saliva, ne micam quidem virtutis perdebant, sed per contemptum quasi superbiores factæ, vibrabant acutum & bipartitum fulgur linguæ.

Verum hoc non magnam mihi affert admirationem, quod tantis scriptoribus veritas hujus rei fuerit incognita: namque accommodantes se erroribus vulgi nullum sumserunt experimentum, idque tanto minus, quod

quod irritare ora viperarum non sit ludus puerilis : nam si quis ab his mordeatur , læsioni concinit ludibrium , juxta illud Ecclesiastæ : *Quis miserebitur incantatori à serpente percusso , & omnibus qui approximant bestiis ?* Obstupesco ad Galeni verba quando lib. x. *de simpl. med. facult.* ubi dixit , sputo hominis jejuni scorpiones occidi , subjungit , propriis oculis se vidisse , & hanc experientiam pluribus vicibus sibi comprobata. Si homines & scorpiones qui illa ætate Romæ & Pergami nascebantur , similes erant hominibus & scorpionibus nunc in Hetruria nascentibus , licitum mihi sit dicere , bona cum venia Galeni (viri qui alias in Medicina post Hippocratem non habuit parem) non posse me credere hoc niti experientia , & si hoc tentaverit , forte una vice factum fuisse , qua per casum fortuitum & non propter salivam , scorpio mortuus fuerit , namque pluribus vicibus curavi per 6 dies continuos sputari à jejunis hominibus & sititundis in scorpiones ,
&

& scorpiones non sunt mortui. Moriuntur equidem certè spatio quadrantis horæ, si singulis illorum supra dorsum tres aut quatuor guttæ olei olivarum infundantur.

Unde si mirari subit Galenum, multò magis stupori mihi est Albertus Magnus, qui libro de Animal. recenset, quod immerferit aliquando in lagenam olei scorpionem, qui ibi vixerit ultra 21 diem se movendo, & in gyrum volvendo in fundo huius olei. In simili vase, terè pleno, ipse inclusi viperam, quæ ibi supernatabat per 60 horas viva, sed tandem victa propter lassitudinem, paulatim sese demittebat ad fundum vasis, & antequam moreretur, conabatur magna vi, quantum ipsi natura concedebat, ut posset ad minimum extremam capitis partem extra hunc liquorem proferre, & quando hoc ipsi contingebat, ut posset caput extorere, aperiebat quantum poterat os, ad hauriendum istum aërem, qui sub oleo ipsi fuerat denegatus. Oleo olivarum violentius operabatur in
alia

alia vipera oleum Tabaci, nam post-
eaquam celebris ille Anatomicus Ti-
lemannus vulnerasset in pelle & per
medium dorsi transfodisset eam acu
in conum desinente cui filum indu-
ctum, quod filum erat intinctum in
hoc oleum, & trajiciendo filum per
vulnus, spatio minori octavæ partis
horæ, post aliquot extraordinarios
motus, mortua est, & primùm qui-
dē rigida erat quasi fuisset ahenea, sed
statim postea fiebat flaccida & flexibi-
lis, quasi ante duos saltem dies fuisset
interfecta. Per omnia simili morte
occubuit vipera alia, cui per gulam
erant instillatæ, guttulæ 4 aut 5 præ-
dicti olei tabaci, sed quamvis morie-
batur ista vipera, non moriebantur
quoque quædam anguillæ, quibus
idem experimentum applicabam, &
in eo ipso momento conjiciebam; &
tamen prius erant mortuæ antequam
subitò aquæ injicerentur multæ an-
guillæ supra dorsum vulneratæ illa
ipsâ acu cujus crena habebat filum
intinctum oleo Tabacino, & fuit
observatum, quod tunc, quando mo-
rerentur

rerentur anguillæ, fierent coloris sub-
albicantis, quæ vivæ accefferant ad
colorem subnigricantem.

Sed mitto anguillas, & redeo ad
viperas, & alios serpentes, circa quo-
rum naturam innumeræ fabulæ &
risu excipiendæ à variis sunt literis
mandatæ, & imprimis à Plinio,
quem admiranda simplicitate subse-
quuntur Mercurialis, Matthiolus &
Castor Durantes, dicentes expe-
rientiâ constare serpentes publicam
& privatam exercere inimicitiam
cum fraxino, & cum ejus umbrâ, &
quidem tali signo, ut si circulus fa-
ctus fuerit fraxino, & in eum immit-
tatur serpens, cum acervo carbonum
accensorum, illa bestia lubentius igni
se sit immissura, quam frondibus ar-
boris sibi inimicæ & exosæ. Idem
Plinius, & Castor Durantes exscri-
bendo ex Plinio, simul cum Scali-
gero narrant, si in circulum factum
ex foliis betonicæ immittatur ser-
pens, rabiôsè se contorsurum, & cau-
dâ sese flagellando se interemturum.
Credit Andreas Lacuna, si vipera

tan-

tangatur ramo fagi arboris, remanere attonitam & immobilem, quasi audivisset horrendos, & ut mihi credibile videtur, inutiles & mendaces susurros incantatorum Marforum. Constantinus in libr. de Agricult. affirmat, mori serpentes supra quos sint injecta folia quercus; & Aëtius & Autor *medic. simpl.* ad Paternianum, cum magna turba modernorum aliorum dicunt, Conyzam graveolenti suo odore in fugam conjicere Viperas & reliquos serpentes, & tamen per factam experientiam inveni pluribus vicibus, quod non solum folia fraxini, betonicæ, fagi, quercus, conyzæ, dictamni, calamenthæ & aliarum gravi & foetido odore præditarum herbarum à Nicandro recensitarum, non vitaverint viperæ, sed quod intra illas frondes tam siccas, quàm virides, non solum libenter confugiant, sed & lubentissimè commorentur.

Sed dum hæremus in fabulis revocabo Tibi in memoriam illam, quæ agit de amoribus viperæ cum Muræ-
nâ,

nâ, & narrat astutias & teneras illecebras amore concitati serpentuli cum natante suâ amasiâ, eo tempore, quando à fervidis solaribus radiis pulchrior factus, & ornatu nitidus, exspatiatur in littore maris, & sibilis amatoriis rogat, ut se iniri patiatur; & dum illa caput ex undis elevat, & ad litus accedit muræna, serpens prudenter evomit supra saxum, & quasi in deposito relinquit illum venenatum liquorem, quem conclusum in ore gelavit, ne amaritudine ulla inficiat desideratas nuptias; quæ ubi consummatæ fuerint, & redierit ad locum ubi deposuerit venenum, si per infortunium illud non invenerit, tantopere affligitur, ut brevi temporis spatio desperatus moriatur. Audi quomodo Græcus Versificator dictus Manuel Phile in quibusdam versibus, quorum numeros pro arbitrio cogit, dedicatis Michaëli Imperatori Constantinopolitano sub titulo: *De Proprietate animalium*, omnia descripserit & tam libero & securo stilo, ut non aliter loqueretur si vera narraret:

EE²¹⁵

Εχίς ᾗ καὶ μύρωνα συνδιαζέτην.
 Ο μὲν πρὸς αὐτὴν τῷ ὁπῆς ἐξέρπυσας,
 Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐκ ροῆς ἀνηγμένη.
 Καὶ πρὶν ᾗ Βασιλὺς συνδραμεῖν εἰς τὸ γά-
 μον,
 Εμεῖ τ' ἰὼν ὡς γλυκὺς ὁ νυμφίος,
 Καὶ τῷ συνελγὺς ταῖς ἑυγύναις αὐτίκως
 Παρακαλεῖ πρὸς γὰρ λέκτρα τὴν ἐρωμένην.
 Καὶ τῷ παρ' ἀμφοῖν σωτελεσθέντι γά-
 μῳ,
 Ο μὲν τ' ἰὼν αὖτις ἀνιμύσαστο,
 Ἡ δὲ κατὰ τὴν γῆς θάπτον ἐρπύσας ἔδω,
 Ἡ δὲ πρὸς ὑγρὰς ἀπειρῆζατο τρεῖς.

*Muræna serpenti incola rubit
 æquoris,
 Ad littus udoque saliebat à salo
 Amans latebram deperibatque ab-
 ditam
 Serpens, priusque quàm coiret livi-
 dum
 Ponebat omne virus, ὁ invictæ Rex,
 Stridentibusque vocabat amantem
 sibilis,
 Confecto ab ambobusque matrimo-
 nio,
 Serpens repetebat virus atque an-
 trum suum,*

*Muræna vero ad mare redibat hu-
midum.*

Diffusius adhuc & elegantius,
Oppianus in illis libris, quos de piscatione Imp. Anton. Caracallæ inscripsit, quamvis appareat, quod non solum ad viperas se alliget, sed loquatur in genere de omnibus serpētibz:

Ἀμφὶ δὲ μυραίνης φάτις ἔρχεται ἐκ αἰδή-
λων,

ὧ μιν ὄφεις γαμέει τε, καὶ ἐξ αἰλὸς ἔρχεται
αὐτῇ

Πρόφρων, ἰμείρουσα παρ' ἰμείρουσι γάμοιο.
Ἡ τοι ὁ μὲν φλογὴν τεθραμμένη εἶδ' ἐλὺσι λύσση
Μαίνεται εἰς φιλότῃα, καὶ ἐλὺσι σύρεται
ἄκλῃς

Πικρὸς ὄφεις τάχα δὲ γλαφυρὴν ἐσκέψατο
πέτρην.

Τῇ δ' ἐν λοίγιον ἰὸν ἀπήμισε, πάντε δ'
ὀδόντων

Ἐπ' ἔλυσεν περικεδαιὸν ζαμνὴν χόλον, ὀλβον
ὀλέθρου,

Ὀφθαλμοὺς γάμοι πρηγύς τε καὶ ἔνδιον ἀνέστησε.
Σπᾶς δ' αἶψ' ἐπὶ ῥηγμῖν' ἰὸν νόμον ἔρροι-
ξήσει

Κεκλήσκων φιλίηται. ὥς δ' ἐσέκασε κε
λαινη

Ἰὺγην μύραϊνα, καὶ ἔσσυτο θῆσιν οἷς ἔ.

Ἡ μὲν ἄρ' ἐκ πάντοιο πταίνεται· αὐτὰρ ὁ
πόντις

Ἐκ γαίης πολιοῖσιν ἐπεμβάινει ῥοθίοισιν.

Ἀμφω δ' ἀλλήλοισιν ὁμιλήσασιν μεμαῶτες

Συμπιπτόν· ἔχουσιν ἡ κάρη κατέδεκτο γασ-
τήρ

Νύμφη φυσιόωσα· γάμω δ' ἐπιγηθήσαντες,

Ἡ μὲν ἄλλος πάλιν εἴσι μετ' ἡγεα· τὸ δ' περὶ
χέουσιν

Ολκὸς ἄγχι κρυερὸν ἢ πάλιν μεταχέυεται
ἰὸν

Λάπλων δὲ πᾶρθε ἦκε καὶ ἐξήφυσεν ὀδόν-
των.

Ἦν δ' ἄρα μὰ πεί κίχη κεῖνον χόλον, ὃν περ
ὀδύτης

Ἀτρεκέως ἐπιδὼν μιν, ἀδπέκλυσε νῦν ἀπ' ἀ-
βρο.

Αὐτὰρ ὅγ' ἀχαλόων ῥίπτει δέμας, εἰσὶν κε
μοῖραν

Λαυγαλέοιο λάβησιν ἀνώϊστ' θανάτοιο,

Αἰδόμεν' ὅτ' ἀνελκίς ὅπλων γένεθ' οἷς ἐπε-
ποιθεῖ

Ἐμμεν' ὄφεις πέτρῃ ἢ σωώλεσε καὶ δέμας ἰῶ.

De muræna vero fama fertur non
obscura,

L. 2

Quod

*Quod cum ea serpens copuletur, &
ex mari prodeat ipsa*

*Prompta, appetens prope cupientem
concubitus.*

*Ibi ipse quidem flammea exasperatus
intus rabie*

*Furit in amorem, & prope litus ad-
volvitur*

*Acorbus serpens: mox autem cavum
speculatur saxum:*

*In quo exitiale virus evomit, om-
nemque è dentibus*

*Expuit funestam ac vehementem
bilem, thesaurum interitus*

*Dum conjugio mansuetus & sere-
nus occurrit.*

*Stans autem ad litus, suum modum
perstrepit*

*Vocans concubitus: Statim autem
inaudit nigra*

*Vocem muræna, & ruit ocyus ja-
culo.*

*Illa quidem ex mari profilit: at ipse
maris*

*Ex terra cana supergreditur fluenta,
Ambo autem inter se congrédi cu-
pientes*

Con-

Concurrunt; serpentis autem caput
recipit hians

Sponsa spirans: nuptiis autem ga-
visi,

Illa quidem maris iterum tendit ad
consuetudinem, hunc autem ad
terram

Tractus fert, horridum autem resor-
bet virus,

Deglutiens quod prius ejecerat &
expuerat dentibus.

Si verò non deprehendat illam bi-
lem, quam viator,

Certo intuitus eam, abluit forte aqua
rapida:

Tum ipse indignabundus jactat cor-
pus, donec fatum

Funestæ accipiat & improvise ir-
remeabilis mortis,

Pudore suffusus, quod imparatus
jam sit armis, quibus confidebat,

Esse serpens: ad saxum autem unà
perdit & corpus cum veneno.

Prætermitto studio alias fabulas
circa coitum & partum viperarum,
quod illæ jam sint eruditè refutatæ à

multis Authoribus & potissimum à
M. A. Severino, & ante ipsum à
Francisco Ferdinando de Corduba
in cap. 12. Didascalie. Sed non pos-
sum tacere narratiunculam Portæ,
quod sonus chordarum tactarum ex
intestinis harum bestiolarum causa
sit, quod gravidæ abortiant, & foetus
pereant: nec illam quam recenset
Aristoteles: quod si serpenti sit cau-
da detruncata, rursus regerminet &
renascatur, & quod ipsis oculi exemti
repullulent.

Rhasis, qui inter Arabes Medicus
est magni nominis, narrat, ad solum
intuitum eximii smaragdi oculos ser-
pentum liquefieri, & proflire ex
fronte.

Bone DEUS! & invenias scri-
ptores celebres in omni facultate, qui
undique contendunt, has nugas esse
veras, propter verendam authorita-
tem Veterum, & eandem fidem ad-
hibent, quæ adhiberi solet manifestis-
simæ veritati: & crederent omne hoc
quod de regione Bengodi, & de
lapide Heliotropio aliquando fabula-
batur

batur Masus Saggius cum simplice
& credulo Calandrino, & si inveni-
rent typis impressum, pro certo tene-
rent, turres campanarias, tanquam
novos Dædalos nostræ ætatis, per aë-
rem volare posse. Sed sui similes sem-
per fuere homines, & usque à tem-
poribus Pythagoræ magna fuit cre-
dulorum & bonorum Virorum an-
nona, quorum animæ, sicut sub fi-
nem *Timæi* scribit Platón, post mor-
tem ex corpore transferentur, ut hos-
pitentur in avibus, unde non est mi-
rum, si tales homines adhuc hodie
in Hetruriâ per risum appellentur
(uccellacci) *Grandes volucres.*

Sed missos faciam eos, lubens
enim abrumpo tabulas, quia optimè
scio, quàm *Tibi* infensæ sint, *Illustriss.*
Laurenti, & norunt etiam omnes
quam sapienter sis providus, ut non
statim omnia credas, quæ in libris
Philosophorum scripta sunt; & nisi
convenient cum Geometricis de-
monstrationibus, cum validorum ar-
gumentorum robore, & repetitis sæ-
pius experimentis, non persuadere;

248 FRANCISCI REDI, &c.
unde spero historiam de naturalibus
experimentis, quæ per plurimos an-
nos, honestissimâ recreatione in Aca-
demia Philosophica aulæ Florentinæ
facta sunt, cujus compilatio *Tibi* de-
mandata est, omnem plausum exper-
turam eorum, qui seriò veritatem
amant. Atque hîc sit finis tam longæ
tamque tædiosæ Epistolæ, nolo enim
hisce meis nugis tibi tædium creare,
aut tempus meliùs collocandum, &
doctissimis quibusque pretiosissi-
mum furripere.

E I N I S.

FRANCISCI REDI,
Nobilis Aretini,
EPISTOLA
D E

*Quibusdam Objectionibus contra
suas*

DE VIPERIS OBSERVATIONES.

Scripta ad Eruditiss. Viros
ALEXANDRUM MORUM,
&
ABBATEM BOURDELOT.

FRANCISCI REDD

Nobilis Auctor

EPISTOLA

DE

Quibusdam Quibusdam Quibusdam

DE VITIIS OBSERVATIONES

Scripturae Sacrae in

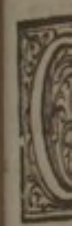
ALEXANDRI MORUM

&

ABBATEM BOURDELON

conge
nobili
qui in
ad hu
bus
piufo
iiden
borib
larun
quoc
num
biton
tatis
fama
ber
teft

C

CLARISSIMI VIRI.

Omitate vestrâ ad manus
meas pervenit liber, cui
titulus: *Nova Experimen-
ta circa Viperas*, eruditè
congestus à congregatione virorum
nobilitate & virtute præcellentium,
qui in Ædibus Dn. DE CHARAS
ad hunc finem paucis abhinc mensi-
bus convenerant. Legi ipsum sæ-
piusculè cum summa voluptate, quod
iidem eruditi Viri dignati fuerint la-
boribus suis confirmare veritatem il-
larum observationum, quas egomet
quoque circa viperas usque ad an-
num 1664 tentaveram. Et certè de-
bitorem me agnosco tantæ Urbani-
tatis & lubentissimè fateor, quicquid
famæ consequutus est incultus li-
ber à me editus, id nactum esse ex
testimoniis honorificis, quibus Gallia

ipsum decoravit, ubi florent, & florebunt semper optimæ Scientiæ & Artes ingenuæ, cum eorum admiratione, qui easdem in aliis Europæ partibus profitentur. Rogo itaque vos Clariss. Viri ut indicetis quanti eum librum quem ad me misisti faciam, cujus authoritas apud me tanta est, ut postquam observaverim pauca quædam, quæ directè contraria essent meis experimentis, sæpius de me ipso dubitaverim, & crediderim ferè me somniasse, aut dormitasse, quando ea vel tentaverim, vel scripserim. Etiam si autem litterati aliquot viri, amici mei, qui sæpius meis laboribus & experimentis interfuerunt, irriserint hanc meam opinionem, & ridentes me certiozem fecerint has experientias haud in somno obtigisse: nihilominus sæpius volui easdem iterare, cum tanta quidem & tam accurata diligentia, ut mihi & ipsi Veritati maximam inferrem injuriam, si jam non liberrimè profiterer vobis, Viri Clariss. singulas Observationes quater vel quinquies, quæ iisdem

dem Eruditis in Gallia non veræ comparuerunt, mihi in Italia verissimas compertas esse & infallibiles: & contra veritati contrarias, quæ in Gallia tentatæ fuerunt, & meis contrariæ. Et quia vos, Clariss. Viri fortè curiositate ducti scire desideratis, quænam illæ sint, brevem hîc earum faciam enarrationem; quod certus sim, non futurum hoc ingratum veritatis cultoribus, & præsertim *Authoribus libri Novor. Experimentorum*, qui non alium scribendi sibi præfixerunt scopum, quam desiderium aut confirmandi, aut inveniendi veritatem in materia hac curiosissima, & de qua tot Viri Docti egerant.

In Epistola mea, continente *Observationes circa Viperas*, inscripta Nobiliss. Dn. Laurentio Magalotti, dum loquerer de veneno serpentulorum horum, quale illud sit, & in qua corporis parte inveniatur, affirmabam (quod & adhuc affirmo) venenum illud viperinum non esse aliud, quam quendam liquorem flavescen-tem, qui stagnat in istis vaginis conte-

gentibus dentes viperæ majores; & illum liquorem non solum venenosum, quando è vipera viva ejaculatur, dum mordet, sed etiam quando colligitur ex vipera mortua, & per aliquot dies etiam mortua, modo in ipsa vulnera penetret, ibique remaneat. Addebam præterea illum ipsum liquorem haustum, & in stomachum demissum, nec mortem, nec damnum inferre. Et hæc erat mea opinio, quam confirmarunt mihi innumera experimentia à me suscepta, cum tanta diligentia, quantam mihi concedebat ingenii tenuitas.

Sed Authores Libri *Novorum Experiment.* liberrime scribunt, istum flavescentem liquorem à me suprà memoratum non esse venenosum, sed puram putam & innoxiam salivam. Inde pro indubitata, verissima & experimentis comprobata re affirmant, viperam nec toto suo corpore, nec membro aliquo possidere humorem aliquem, qui dispositus sit, ut veneno inficiat: sed venenum consistere in sola imaginatione viperæ irri-

irritatæ & in iram accensæ, per ideam vindictæ, quam sibi in capite figuravit, cùjus ope commoti spiritus, motu violento exploduntur per nervos & fibras versus cavitates dentium: per quas cavitates, ubi deportati sunt isti spiritus, inficiunt sanguinem animalis per apertionem vulneris factam ex morfu per ipsarum dentes. Summatim concludunt, si vipera non sit irata, & non habeat istam imaginationem vindicatricem, ejus morfus non inficere, sed innocuos esse, nec ullum incommodum inferre illis, qui vulnerati sunt. Hæc namque ipsorum verba sunt:

*Considerationes istæ pag. 33. innixæ pluribus aliis experimentis, quæ nos tentavimus, & quæ postea subjiciam, me commoverunt, ut istis glandulis nomen dederim salivarium, & attribuerim scaturiginem succi illius flavi, contra quem adeò debacchatum est, cujus nemini natura perspecta, quique nihil aliud est, quàm para & maximè innoxia saliva. Spero eos qui operam insumere velint, ut post
mea*

mea tentamina examinent curiose glandulas istas, & succum hunc gingivarum, calculum suum mihi sint collaturi.

Et pag. 92. Et ne ulterius inhæreamus principiis istis, tam infirmo talo stantibus, nobis patrociniatur ingens numerus experimentorum, quorum fundamentis innitimur & pronuntiamus: hunc succum flavum nihil aliud esse, quam puram & simplicem salivam, cujus usum jam denotavimus; nec quicquam contribuere ad venenum morsus; siquidem gustu exploratus & deglutitus, quod pluribus vicibus à nobis tentatum fuit, nec homini, nec animalibus ullum infert damnum, immò quod instillatus incisionibus in carnem factis, isque affriectus optimè adeoque sanguini immistus, nullam tamen noxam exhibet. Nec obstat judicium Viri cujusdam Clarissimi & Experientissimi, ut in omnibus rebus, sic potissimum in iis, quæ vipere naturam concernunt, qui affirmat, fecisse plurima se experimenta nostris directè opposita; unde concepta opinio maxima de
 in-

ingenii capacitate & candore huius
celebris viri, nos impulit, ut maiorem
curam tentaminibus adhibuerimus, ut
confirmemur per infinitum ferè nume-
rum experientiarum, quæ semper fue-
runt conformes veritati, quam hic de-
fendendam suscepimus, & cuius testi-
monia evidentissima & infallibilia
afferemus.

Et pag. 96. Concludimus denique,
imaginationem viperæ postquam irri-
tata fuerit ab idea vindictæ, quam si-
bi formavit, motum concitare spiriti-
bus qui non potest exprimi, & eos pelleré
violenter per nervos & fibras versus
cavitatem dentium, tanquam in infun-
dibulum, qui deinde importantur san-
guini animalium, per aperturam vul-
neris à dentibus factam, ut producant
illos effectus, quorum rationem cona-
mur reddere.

Et pag. 97. Quicquid sit, oportet
ut in eo consentiamus, quod ista irrita-
tio, in imaginatione aut spiritibus vi-
peræ hærens, sit principalis causa acti-
vitatis & penetrationis veneni, &
absque illa non eductos iri effectus
tam

tam vehementes, quam sunt illi, de quibus varia adduximus exempla.

Et pag. 122. *Hæ experimenta, inquam, probabunt ex una parte, flavum illum succum nihil contribuere ad producendum venenum; ab altera verò parte, spiritus irritatos, beneficio vulnerum, à dentibus grandioribus infligatorum, esse unicam & veram veneni causam.*

Hæ ipsorum opiniones confirmantur ab ipsis per quædam experimenta, quæ maximè in eo consistunt, quod instillaverint aliquantulum de liquore isto flavo vulneri pulli columbini, canis, & aliquot pullorum gallinaceorum, qui exinde non mortui; & quod curaverint, ut morderetur columba junior à vipera, non irritata, quæ ne miñimum exinde senserit damnum.

Fecimus experimentum, inquit, (pag. 102) in Columba; huic vulnus infliximus sub alis, & sub femore, eodem instanti, utrique vulneri instillavimus gutulas flavi liquoris extracti ex gingivis duarum irritatarum viperarum,

rarum, tandem cutim consuimus rursus, ut liquor benè includeretur, & ligavimus utraque vulnera, ut impederetur liquoris egressus. Affirmare possumus, columbam exinde ne minimum expertam incommodum, & invenimus, supra vulnus femori inflictum, guttulam hæsisse succi istius coagulati in forma rotunda, ejusdem coloris, qualis antea fuerat & circumcirca sanguinem circa vulneris labia siccum reperimus, & statim postea unum alterumque vulnus siccatum sua sponte coaluisse.

Fecimus aliud exemplum hoc liquore in fele vulnerata eam ob causam in femore, sed nec illa noxam sensit: idem experti sumus sæpius in pullis, & aliis columbis, sed semper simili cum eventu, & absque ullo animalium incommodo. Eadem experientia tribus vicibus diverso tempore repetita fuit, idemque bis in uno die in cane, quem in hunc finem vulneravimus circa fundum auris, unde non poterat vulnus lambere, nihilominus nullum sensit malum.

Pos-

Possumus adhuc addere hic experimentum aliud, quo demonstratur effectus mortalis spirituum excalescentium sine ulla communicatione liquoris istius flavi. Curavimus ut una eademque vipera aliquoties morderet frustum panis, comprimendo ipsi maxillas singulis vicibus versus frustum illud, & hoc toties à nobis repetitum, ut non solum liquor ille totus exhauriretur, sed etiam ut sanguis ex gingivis succederet: eodem tempore viperam irritavimus, inde eandem mordere coëgimus columbam in partem corporis maximè pulposam; observavimus quidem, quod venenum morsus non tam promptè succederet, quandoquidem columba non moriebatur, nisi post sesqui horam: sed cognovimus pariter, dentes viperae fuisse quasi obstructos mica panis ex ejus commorsione, quod impedi verat, quominus profundius sese insinuassent, & ne ore semiobstructo per poros dentis magna pars spirituum irritato impotuerit transire, unde ex hac causa mors columbae non tam citò supervenit, sed nihilominus mors successit absque

que ulla participatione liquoris flavi,
quandoquidem ille penitus fuerat ex-
haustus.

Et pag. 122. *Morsus factus à vi-
pera non irritata, cui maxillæ tene-
bantur, & cujus dentes imprimeban-
tur compressione supra corpus columbæ,
cui aderat quoque liquor flavus, nullum
tamen successit malum accidens.*

Huic experimento non possum
opponere aliud, nisi plurima illa,
quæ Anno 1664 tentaveram, & re-
citaveram in supra citatis meis Ob-
servationibus circa viperas, & adhuc
similiter illas, quas postmodum addu-
cam, à me hætenus tentatas, non
eo desiderio, ut primas saltem con-
firmarem, sed potius, ut eas in lu-
cem veritatis deducerem. Et ne
opus sit repetere sæpius easdem res,
adducam initio generales aliquas
Observationes à me factas tum tem-
poris, quando circa viperas occupa-
tus fui.

Vipera occidit facilius columbam,
pullum gallinaceum, gallum Indi-
cum, sciurum, glirem, & alias aves,
&

& animalia minora, quàm bestias grandiores, ut sunt vervex, dama, equus, taurus, imò majora ista & pelle durissimâ instructa sæpissimè non occidit.

Secundum magnitudinem animalis, & secundum locum, quem vipera feriit, sequitur mors citius aut tardius, imprimis si locus vulneratus habeat rariorem aut densiorem texturam venarum vel arteriarum; aut si ipsæ venæ & arteriæ sint subtiles vel crassiores. Quod si ex vulnere multum sanguinis profilit, accidit aliquando, ut ex eo animal non solum non moriatur, sed nec grave patiatur incommodum.

Accidit quoque non rarò, ut animal à vipera commorsum patiatur sævissima symptomata à veneno, quæ ipsum ferè ad mortem deducunt, nihilominus tamen non moriatur, sed sanetur sine auxilio medicamento- rum & sola vi naturæ.

Moriuntur citius quædam animalia ab ipsa vipera vulnerata, quàm illa, in quorum vulnera per artem intru-
sus

sus fuit
est qui
ginis de
Nec
adhibet
eodem
nus nri
in illuc
lum, in
guis, d
quor,
num.
appara
Neapo
menfe
1670.
pulos
iplos i
ipso m
tracto
dam f
media
bantur
decem
femor
rat in
Pr

fus fuit liquor ille flavescent, qualis est qui per artem exemptus fuit ex vaginis dentium ipsius viperæ.

Necessarium est, ut ars singularis adhibeatur in immittendo vulnere eodem liquore prædicto, nam si vulnus nimis est angustum, difficulter in illud penetrat, & si grandiusculum, impossibile, ut non exeat sanguis, & cum sanguine regrediatur liquor, & foras educat simul venenum. Habebam itaque insignem apparatusum viperarum, quas ex Regno Neapolitano afferri curaveram, unde mense Majo hujus præsentis Anni 1670, postquam feriissem decem pullos palumbinos in femore, veneno ipsos inficiebam hoc flavo liquore, eo ipso momento ex ore viperæ vivæ extracto, & omnes istæ columbæ, quædam spatio unius horæ, aliæ intra mediam, aliæ intra duas horas moriebantur. Repetii experimentum in decem pullis gallinaceis vulneratis in femore, & accidit idem quod acciderat in palumbinis pullis.

Præcidebam caput duodecim viperis,

peris, & postquam omnia capita erant præcisa, & penitus mortua, extraxi inde venenum, & curavi ut penetraret in vulnera octo turturum, qui spatio dimidiæ horæ omnes interibant.

Mense Junio cum interfecissem multas alias vipersas, & ex vaginis dentium, & ex palato exemissem omnem liquorem flavum & viscosum, qui inerat, ungebam ipso & oblinebam aliquas virgulas scoparum, quas acuta cuspide præparabam in modum minoris sagittæ, & subito ipsis pungebam decem pullos columbinos in parte magis carnosæ pectoris, relinquebam infixas & absconditas in vulnere istas venenatas virgulas, & columbæ non vivebant ultra duas vel tres horas. Sed ne quis posset dubium movere, num mortuæ illæ fuerint ob simplex vulnus, exasperatum per continuas puncturas istorum virgultorum, eundem ludum in aliis quatuor columbis repetebam, sed non cum virgulis liquore isto venenoso intinctis, quæ non moriebantur,

tur, licet vulnera ista saniosa & purulenta fierent.

Sumebam octo capita viperarum, quæ sex horis ante detruncata fuerant, & postquam omnimodè desisissent vivere, mordere curavi per plures vices octo turtures in femore, quorum ne unicus quidem evadebat.

Caput præscindi curavi quindécim viperis, & reposui hæc capita in vas vitreum benè coopertum, coacervata simul, ut humida manerent, & non siccarentur: post spatium quatuor dierum vulneravi istis capitibus quinque minores gallos & quinque pullos palumbinos in coxis, & omnes brevissima mora moriebantur. Id ipsum quoque contingebat adhibitis aliis capitibus viperarum, quæ interfecit ante sex dies probabiliter deposuisse debebant omnem iram, & omnes cogitationes vindictæ. Et ut penitus removeatur omnis objectio, quæ circa hoc posset proferri, narabo vobis, Viri Clarissimi, cum circa principium Augusti, dum sponte, ex proprio morbo aut passione essent

M

mor-

mortuæ duæ viperæ, quæ solæ mihi remanserant in pyxide, curavisse me ut ipsæ morderent duos turtures, qui & ipsi sicut primi non integræ horæ spatio peribant.

Præterea collegeram in vitreo vase omnem omnino liquorem venenosum, extractum ex capitibus 250 viperarum, eum in finem ut variè & commodo tempore possem eo experimenta facere; sed multis occupationibus distractus neglexi, ut illa complerem: unde liquor iste primum factus est instar glutinis, coloris succini æmulus, postea 30 diebus exsiccatus fuit, & friabilis factus, ut facile potuerit pulverisari. Postquam pulverisatus fuit, volui experiri, num ille pulvis vulnere immissus conservaret eandem facultatem veneno inficiendi; & certè, moriebantur spatio brevissimo omnes illi pulli gallinacei & palumbini, & turtures, in quorum vulnera aliquid de hoc pulvere immiseram.

Hoc experimentum, ubi tentassem, dubitandi ansam præbuit, num
illud

illud venenum sagittarum Regis
 Macassar in Insula Celebes, quæ vul-
 go vocantur *Saette di Bantam* in Java
 Majore, sint venenum extractum ex
 ore viperæ, aut alterius serpentis spe-
 cie viperis non dissimili, & adhuc na-
 turæ malignioris ob diversitatem cli-
 matis. Parum abest, quin hoc cre-
 dam, & possem hoc confirmare, eo
 quod legi in Plinio Scythas suas sa-
 gittas viperino infecisse veneno. *Scy-
 the*, inquit, *Sagittas tingunt vipe-
 rina sanie & humano sanguine: irre-
 mediabile id scelus, mortem illico lev-
 tactu affert*; & Plinius hoc extraxit
 fortè ex Aristotele, qui in libro cui
 tit. *Mirabil. Ascultat.* describit paulò
 post enchirisin, quam non auderem
 veram affirmare, aut tantas cau-
 tiones & conditiones necessarias esse.
 Et quis penitus cognovit, quales fue-
 rint sagittæ Herculis, de quibus fa-
 bulantur, quod & ipsæ fuerint impræ-
 gnatæ sanguine hydræ, annon & ipsæ
 fuerint intinctæ tali peste viperina?
 Hoc credit Diodorus Siculus, quando
 scribit *ἡ δὲ ἀλκὴ τοῦ ἐκ τῆς ἰχθυὸς ἰδρὸς*

αἰνέει ληΐφύας. Et Ovidius lib. 9. Metamorph. Hydræ nomen imponit viperæ :

*Pars quota Lernæe serpens eris unus
Echidnæ ?*

& postea :

———— Capit inscius heros :
*Induiturque humeris Lernæe virus
Echidnæ.*

Cui adhuc adjungendum, quòd Philoctetes, hæres arcus & sagittarum Herculis, dum cum navibus Græcorum in bellum Trojanum proficisceretur, & se unâ ex his sagittis per imprudentiam in pede vulnerasset, (ut narrat Servius Grammaticus in L. 3. *Aneid.*) propter immanitatem doloris, & foetorem intolerabilem vulneris, in littore Insulæ Stalimenes à Græcis derelictus fuerit. Inde Sophocles, alludendo fortè ad speciem veneni, modo & phrasi Poëtica recenset, Philoctetem in India derelictum, propterea quod à vipera esset vulneratus.

Ω τέκνον, ὦ παῖ πατρὸς ἔξ ἀχιλλείας
 Ο δ' εἰμ' ἐγώ σπε κεῖν, ὃν κλύεις ἴσως
 Τῶν ἡρακλείων ὄντα δευότην ὅπλων,
 Ο δ' παῖαντ' οὐ παῖς φιλοκτήτης. ὃν οἱ
 Διοσσοὶ στρατηγὸν χ' ὁ κεφαλληνίων ἀναξ
 Ἐρρίψαν αἰχρῶς ὦδ' ἔρημον, ἀγρία
 Νόσσοι καταφθίνονται, τ' δ' ἀνδρῶν φθόρος
 Πληγέν' ἐχίδνης ἀγρίῃ καρογμία.

Hoc est:

O fili, o puer ex Patre Achille
 Ille ego tibi sum, quem audis forte
 Herculeorum esse dominum telorum
 Pæantis filius Philoctetes. Quem
 Duo exercitus & Cephalenorum
 rex
 Projecerunt turpiter hinc desertum,
 fero
 Morbo marcescentem, homines oc-
 cidentis
 Percussum viperae crudeli morfu.

& mox:

Θάσσον ἄν τ' πλείστον, ἐχθίστης ἐμῇ
 Κλύοιμ' ἐχίδνης, ἢ μ' ἔθηκεν ὦδ' ἅπαν.

Hoc est:

*Celerius sane multò inimicissimam
mibi*

*Audiam viperam, quæ me huc po-
suit claudum.*

Cicero ipsemet in *Lib. II. Tuscul.*
& *L. de Fato*, & multi alii scriptores
sequuntur hanc sententiam, quod
Philoctetes à vipera fuerit commor-
sus; & omnes fortè ante oculos ha-
buerunt non solum hunc locum So-
phoclis, sed etiam quod antea dixerat
Homerus in *xv. lib. Iliad.*

Et quamvis contra hanc levem,
futilem, & frivolam conjecturam
posset mihi quis in memoriam revo-
care, venenum viperinum nihil esse
præ eo, quod de sagittis Herculis scri-
ptum est in libris Poëtarum, in qui-
bus leguntur, non solum habuisse
vim occidendi sine ulla exceptione,
qualecunque vulnus inflixissent, si-
cuti accidit centauro Chironi, & Nes-
so; sed etiam sanguinem illorum
vulnerum tam pestiferum evasisse, ut
quod-

quodcunque corpus vivum attigisset,
veneno inficeret tam diro, ut carnes
ab ossibus discederent. Et hoc ipse
Hercules probavit maximo suo dam-
no, sumto indusio tincto in sanguine
Nessi, unde supra commemoratus
Ovidius:

*Vieta malis postquam est patientia,
reppulit aras*

*Implevitque suis nemorosam voci-
bus Oeten,*

*Nec mora, letiferam conatur scin-
dere vestem:*

*Qua trahitur, trahit illa cutim (fœ-
dumque relatu)*

*Aut hæret membris frustra tentata
revelli,*

*Aut laceros artus, & grandia dete-
git ossa.*

Et hæc est fabula Poëtica, & huic fa-
bulæ credo innititur relatio de sagit-
tis Macassar, quæ narrantur perimere
hominem illo ipso momento, quo li-
cet levissimam susceperit punctu-
ram, & similiter spatio dimidiæ horæ

carnes demortui sic corrumpi, ut ab ossibus divellantur, & abeant in varias particulas, spirantes tam pestilentem vaporem, ut si attingat vulnus simplex, & non venenatum, nihilominus mortaliter inficiat, & immedicabiliter. Possum Vobis affirmare, Viri Clariss. me multa experimenta fecisse istis sagittis Indorum, sed non invenisse illas in Hetruria tam diræ naturæ, sicuti dictum fuit. Canes, quos ipsis vulneraveram, exspirarunt quidam intra sex horas, alii septem horis, alii duodecim horis, alii denique viginti quatuor. Carnes tamen ipsorum non putrefactæ fuerunt, nec in partes discesserunt, neque ipsorum sanguis, neque ex ipsis exhalans vapor, ullo modo mortem acceleravit aliis animalibus vulneratis: sed sæpius observavi, si quis velit interficere his sagittis, non sufficere, ut faciant simplicem incisuram carnis, sed opus esse quodam artificio, ut fixæ & absconditæ per aliquod tempus hæreant in vulnere (quod etiam accidit cum pulvere liquoris flavi ex viperris:)

ris:) Unde illi barbari fabricant ex ligno cuspides sagittarum illarum, quas veneno imprægnant, & postea conjungunt hastæ eâ ratione, ut postquam vulneraverint, remaneant nihilominus cuspides in vulnere, aut rumpatur prius hasta, ut nullo modo à cujuscunque manu possit extrahi, sicut accidit in obsidione Hierosolymitana Godofredo & Ruperto Heroibus Flandris, uti fabulatur Epicus Florentinus.

Necessarium est itaque, ut istæ sagittæ per aliquod temporis spatium remaneant in carne, si quis cupiat eas perimere; unde non capio, quomodo vulgus possit credere veneno infici posse gladii laminam. Scio equidem, me flavo hoc liquore viperarum aliisque rebus, quæ creduntur venenosæ, aliquoties superficialiter tantum inunxisse scalprum, punxisse & incidisse venam alicujus animalis, & tamen nunquam exinde mortem subsequutam esse. Caveant sibi homines, qui suspicionibus indulgent, à turundis & stuppis chirurgorum ma-

gis, cum venenatio scalprorum, & alterius ferri difficilior sit, ut possit mortem inferre. Hinc fabulam sapere auguror, quanquam casus sit diversus, quod vetula Parisatis Regina Persarum, sicuti scribunt, potuerit veneno inficere Nurum per aulae Magistrum, vel per Præscissorem, qui ab una parte cultellum veneno infecerat, & cum ipso dissecans avem, Reginae juveni comedendam obtulerat illam partem, quam cultellus venenatus infecerat, reliquam à veneno liberam partem verò sibi servaverat. Venena quæ solo & momentaneo contactu aut saltem propter viciniam vitam eripiant, nunquam videre potui, etiam si narrentur, sæpe venenata fuisse subsequente effectu lethali, stapedes & sellæ equorum & scamna. Credat, qui volet, ego in hanc sententiam non descendo. Et dum aliquis è recentioribus authoribus enarret pro re certissima prodigiosum accidens quorundam serpentum nascentium in regionibus Orientalibus, penes ipsum maneat dictorum fides, ita verò

Verò ille: Postquam feci mentionem serpentum, judico non ingratum fore, si adducam effectum ipsorum prodigiosum. Si fortè accidat, ut isti serpentes transeant pannum aut indusium, in Sole siccatum, produci solet in renibus illorum, qui hoc panno utuntur, certa species serpentum, qui paulatim succrescentes totum ambiunt corpus, & quando cauda illorum attingit caput, ut circulus uniat, tunc mors est inevitabilis, unde ad evitandum hoc damnum illos novaculis & scalpbris interimunt, ne nimium crescant. Feci supra mentionem trium personarum, sagittis Herculis vulneratarum, nempe Chironis, Nessi & Philoctetis. Primi duo subito moriebantur, tertius post morbum sat longum mortem evadebat. Si hujus differentiae rationes essent explicandae, sive historia sit, sive fabula, dicerem, Nessum & Chironem mortuos, quia fuerant vulnerati tùm, quando Hercules adhuc vivebat, sagittis recenter infectis: insuper, quod Nessus fuerit transfixus per pectus, sicut ait Ovidius *Libro ix. Metamorphos.* M 6 Jam-

*Famque tenens ripam missos cum
tolleret arcus,*

*Conjugis agnovit vocem: Nessoque
parante*

*Fallere depositum, quo te fiducia,
clamat,*

*Vana pedum, violente, rapit? tibi,
Nesse biformis,*

*Dicimus. exaudi: nec res intercipe
nostras.*

*Si te nulla mei reverentia movit; at
orbes*

*Concubitus vetitos poterant inhibere
paterni.*

*Haud tamen effugies, quamvis ope
fidis equina:*

*Vulnere, non pedibus te consequar.
ultima dicta*

*Reprobat, & missa fugientia terga
sagittâ*

*Traiecit, exstabat ferrum de pectore
aduncum:*

*Quod simul evulsum est, sanguis per
utrumque foramen*

Emicuit, mistus Lernei tabe veneni.

Sed

Sed Philoctetes vulneratus fuit multo tempore post obitum Herculis; unde credibile est, istas sagittas multum perdidisse de insigni venenositate, non aliter ac virus deperdit pulvis flavi liquoris viperini; pariter vires longitudine temporis deficiunt sagittis ex Macassar, quæ quamvis venenum inferant & interficiant, si quis ab ipsis vulneratus fuerit, attamen ne minimum damnum afferunt, si quis ipsorum toxicum degluterit, aut in stomachum assumerit. Probavi experimentum in duobus canibus, quibus exhibui bina frustra carnis, aspersi pulvere rasuræ ex talibus sagittis; & probavi hoc pariter in pluribus pullis gallinaceis, quibus aquam bibendam exhibui, cui per longum temporis spatium erat ista rasura infusa, & qua probe expolitæ & lavatæ erant eadem sagittæ.

Sed omitto longam istam digressionem, & redeo ad principalem narrationem. Ex supra relatis probatis experimentis, & repetitione sæpè sæpiusque comprobatis cognoscere

poteritis, Viri Clariff. venenum viperæ Italicæ situm non esse in idea imaginaria iræ ad vindictam excitatæ, sed potius in liquore isto flavo, qui excernitur è vaginis dentium majorum: qui liquor si per accidens è vaginis dispergatur, per os & palatum viperæ, venenatam potest reddere salivam, quæ humectat fauces ipsius viperæ. Quare utilissimum existimarem, ut eruditissimi Authores libri *Novor. Experim. Gallic.* nova tentarent experimenta. Quod si illa invenirent conformia iis, quæ jam typis evulgarunt, & quod re ipsa & verè meis sint contraria, tunc unitis suffragiis fateri possemus, veritatem à nobis inventam fuisse, ad hanc usque horam occultam, nimirum, venenum viperarum Gallicarum situm esse in idea imaginaria iræ ad vindictam excitatæ, & venenum viperæ Italicæ sedem suam habere in isto liquore flavo toties à me commemorato. Sed si contrario modo experientia in Gallia factæ non continuarent, ut veritas iis perpetuò assisteret, tunc affirmandum esset,

esset, vyperas Gallicas non minus, quam Italicas esse unius naturæ, & unum idemque habere venenum.

Igitur si certò certius in Italia venenum viperinum consistit in flavo isto liquore, non mendacium erit, si id affirmem; quod si vipera inter mordendum perdiderit omnem illum liquorem in istis vaginis residentem, & illum adhuc, qui à vicinis partibus subministrari posset, non esset mendacium, inquam, si affirmarem, subsequentes morsus non fore lethales, quod ego à plurimis annis affirmavi, & nunc constanter quoque confirmo, licet à supra citatis Authoribus sit negatum, qui produnt, quod unica vipera irritata & bile turgens valeat occidere, quotquot animalia ab illa admorsa fuerint, innitentes uni Experimento, quo ex unius solius viperæ morfu quinque pullos Columbinos viderunt occubuisse: *Speramus (pag. 122.) quod inter alia experimenta, illa de quinque columbis, ex quibus una post alteram commorsa per unam eandemque viperam, singulis vicibus*

vicibus irritatam, & ex quibus ultimè demorsa primò moriebatur, quando vipera maximè erat irritata, & quando maximè erat exhausta liquore suo flavo, &c.

Equidem credo veritatem facti, verùm ad confirmationem illius, desiderarem, ut illi viri porro curassent, ut commorfi fuissent plures alii pulli, & plura alia animalia, diversa & diversæ magnitudinis ab eadem ipsa vipera, quæ illos quinque pullos interemerat, ut vidissent, num sanè illud cholericum & iratum venenum præditum foret infinitâ virtute, sicut ego feci, ut in notitiam hujus rei pervenirem. Etenim sub principium mensis Maji elegi viperam fœminam è maximis & robustissimis, eamque incitavi, ut morderet decem pullos gallinaceos, unum post alium, in coxa dextra, quorum primus, secundus & tertius velut in instante moriebantur; quartus videbatur solùm malè habere, quintus verò & reliqui omnes non solùm non moriebantur, sed nec quicquam mali patiebantur:

Et

Et tan
vipera
hemen
rorem.

Met
tum in
abund
immed
bat tre
vulner
secund
quæ e
verum
lustur
timi. E
morie
quent
bantu
mortu
timi c
post d
Ni
Viri C
versâ
unde
ferua
illum

Et tamen singulis vicibus, quoties vipera mordebat, ipsam invitam vehementissimè incitavi ad iram & furorem.

Mense Junio repetivi experimentum in quinque anatibus domesticis, ab unica vipera demorsis, quæ eadem immediatè uno impulsu post mordebat tres pullos turturis: Anas prima vulnerata mortua est post tres horas; secunda post quinque horas; sed reliquæ evaserunt. Illud equidem certè verum, quod sit mortuus primus pullos turturis, non verò pariter duo ultimi. Ex duodecim palumbis una vice moriebantur solum quatuor: sed frequente die ex duodecim aliis moriebantur ferè sex. Ex quinque cuniculis mortui sunt tres, & ex tribus agnis ultimi duo evaserunt, mortuo primo post decem horas, quā fuerat morsus.

Nimium forem molestus vobis, Viri Clarissimi, si reliqua omnia universa experimenta recensere vellem; unde transeo ad ea, quæ in *meis Observationibus* commemoravi, scilicet illum liquorem flavum non ex vesicula

cula fellis mitti ad vesicas dentium: proponebam ibidem considerandum, num fortè possit ille eructari eò per aliquos ductus salivales, qui illorum principio infererentur; quod tanto magis visum est credibile, quoniam in omnibus viperis infra fundum illarum vesicularum semper inveni duas glandulas, quales à nemine, quantum scio, observatæ fuerunt aut descriptæ. Circa quod inventum Autores novorum experimentorum affirmant, tales glandulas à me nominatas se nunquam potuisse videre; verùm loco earum se invenisse duas alias, quas illi vocant salivales, de quibus sequentibus verbis scribunt:

Pag. 29. Credebam initio ad imitationem Dn. Redi, viperam posse habere vesiculas salivales, quales postea quoque inventæ fuerunt in homine & in aliis animalibus; ita quidem ut post plurimas inquisitiones summa cum patientia & applicatione in capitibus viperinis factas, tandem denique conspexi glandulas illas dispositas, ad formandum & emittendum succum illum ad gin-

gingivas. Et postquam de his optimè
persuasus fuissē, monstravi easdem
aliquot eruditissimis Medicis, qui
nuperrimè anno præterito penes me con-
gregati fuerant. Illi Medici ipsimet
voluerunt certiores fieri, itaque exami-
nantes probè illas particulas, quas ipsis
monstraveram, non solum veritatem
dictorum invenerunt, sed etiam vide-
runt parva alia vasa in frequentiori
numero, quàm antè non apparuerant,
ex quibus alia, quæ sunt arteriæ & ve-
næ, glandulas supergrediuntur, alia
quæ sunt vasa lymphatica, infra de-
scendunt. Unde judicarunt, audacter
me & pro certo posse affirmare & de-
scribere glandulas illas, quas salivales
nominabam, & quas mecum conspexe-
runt: quamvis Dominus Redi non
ausus sit, de iis affirmativè loqui, quia
ipsas non detexerat, & quod non fuis-
sent descriptæ ab ullo Authore vel ipsis,
vel mihi noto.

Et pag. 32. Quod attinet ad parvas
glandulas, quas Dn. Redi observavit
in fundo vesicularum, quæ succum hunc
continent, possum asserere, me in ipsas
sum.

summa cum dexteritate inquisivisse, & quidem invenisse in iis apparentiam glandularum, sed postquam fuissent apertæ, nihil aliud ibidem vidiſſe, quam parvos dentes iisdem inclusos, & qui sunt ex numero illorum, quos nominavi dentes expectationis (ſapientiæ aliàs dictos), adeo ut nihil glanduloſi in iis invenerim, aut quod forma, ſubſtantia, aut qualitate ad glandulas accedat, quas jam deſcripſi, &c.

Ego nullatenus miror, ſcriptores iſtos non reperiffe glandulas à me nominatas, quando illas quæſiverunt intra vaginas dentium, & intra earum fundum: Ego enim nunquam pronunciavi illas glandulas reperiri interius, quamvis dixerim, illas ſitas eſſe infra fundum iſtarum vaginarum: in genuina enim Dialecto He-truſca aliud ſignificat (*nel fondo*) in fundo, aliud (*sotto'l fondo*) infra fundum hæſere.

Quamobrem quando quæſiverunt ibi, ubi determinavi illas glandulas inveniri, facilè illas detexerunt, & ſunt illæ ipſæ, quas deſcribunt, nec aliæ
gland-

glandul
capitib
nus pot
colloca
opinare
iplas va
ductus
mihi c
bus gla
conne
riò diff
non ve
An ve
tur off
eo no
Ut v
plura
vobis
exper
ſaltid
minat
ut con
hac c
bere,
viſſet
tatio
rem

glandulæ spectabiles sese produnt in capitibus viperarum. Neque ullatenus poteram scribere, glandulas esse collocatas in fundo vaginalum, cum opinarer, liquorem flavum derivari in ipsas vaginas, postquam fluxisset per ductus salivales; saltem videbantur mihi oriri posse vaginæ ex illis duabus glandulis, à me visis, aut cum iis connecti, oportebat ergo eas necessariò dissitas esse paululum à vaginis, non verò in fundo ipsarum hæerere. An verò istæ glandulæ hoc fungantur officio atque usu, in præsentia de eo nolo unicum proferre verbum. Ut ut sit, res est nimium levis, ut plura de ea confabulemur. Confiteor vobis, Viri Clarissimi, periculosas experientias circa viperas me tanto fastidio confecisse, tantamque abominationem illarum mihi creatam, ut constanter mecum statuerim, posthac cum illis nullum negotium habere, nisi ad id tentandum me movisset desiderium, quod nuper cogitatio menti meæ obtulit, ut explorarem per experimentum, an Sal volatile

tile viperinum, chimica enchirisi præparatum & acquisitum, illa præsentanea & infallibili virtute sanandi morsus viperinos præditum sit, quemadmodum scriptores dicti affirmant; quandoquidem ejusmodi genius mihi contigit, ut rebus, quæ prius mihi experimento non inclauerunt, parum fidere sim solitus, etiam si eas temerè, tanquam falsas, non statim rejiciam: potius, quoniam desidero scire, an sint veræ, ideo aggredior tentamina per experientiam, nec in una sola, aut in paucis aliquibus admodum quiesco, sed cupio plures atque plures videre, semperque mihi met timeo, semperque vereor, ne aberrem, uti sæpè mihi contigit, quando uni soli præcipitanter factæ Experientiæ fidere volui. Et ut verum fatear mense Junio parum abfuit, quin ego met mihi imposuisssem in sequenti experimenta, quod jam vobis referam, postea finem impositurus tædio, quod fortè hacce mea Epistola moveo.

Cum legissem in Libro *novorum*
Expe-

Experi
stum ab
rato, ce
ei ser
utilis,
ejus fa
constat
quod i
experi
Pag
tempo
num v
illa pr
morsu
quanti
adber
digi
separa
tribue
ram i
nes tr
projec
rosta
fame
effect
bend
reba

Experimentorum, caput viperæ comestum ab animali ab alia vipera vulnerato, certissimè illud sanare, & vitam ei servare; atque videretur mihi res utilis, grata & mirabilis, desideravi ejus facere tentamen, ut possem idem constanter affirmare, non obstante, quod iidem egregii viri fecissent duo experimenta.

Pag. 105. *Constitutum erat eodem tempore, ut veritatem probaremus, num vipera comesta ab animali, quod illa prius momorderat, sanaret illum morsum: unde curavimus torreri aliquantulum caput viperæ, cui adhuc adharebat circumferentia ad latum digitum colli adhuc recenter à corpore separati, deinceps curavimus mordere tribus vicibus canem in aure per viperam irritatam, adeò ut sanguis ad omnes tres puncturas efflueret: ipsi initio projecimus caput & collum, quæ erant tosta & adhuc calentia: canis qui erat famelicus, & qui non senserat statim effectus trium horum morsuum, apprehendebat statim caput, dentibus continebat, & deglutiebat: expectavimus*
ind

inde sat longum spatium, ut videre-
mus, an tres illi morsus prævalerent
comestioni capitis & colli devorati;
sed canis liberabatur tantum aliquo
livore contracto, & parvo tumore circa
regionem commorsam excitato, quæ
tamen omnia spatium trium vel quatuor
dierum disparebant.

Curavimus adhuc ut ter morderetur
alius canis eodem in loco, & omittentes
tostionem capitis viperini, quod ipsum
morderat, caput ipsi projecimus,
putantes illud devoraturum esse, quippe
qui per plusculas horas nihil comedisset:
sed canis adversabatur nauseabundus,
nec idem attingebat: Hac de causa
consilium iniuvimus, ut caput istud in
mortario tereretur, & postea per vim
ipsi intruderetur, quod etiam factum
est, & puncturæ ipsi probè fuerunt
ablutæ sanguine illius viperæ: even-
tum expectavimus, qui fuit talis, ut
crudum hoc caput & contritum adju-
mento simul sanguinis viperini (si cui
ita visum sit) morsui applicatum, eos-
dem effectus produxerit, quales præce-
dens, quod leviter erat tostum, siquidem
canis

canis contractis tantum iisdem incommodis, uti precedens, liberabatur, & postea integræ sanitati restituebatur, ut videretur nunquam demorsus fuisse. Si hæc duo experimenta à nobis tentata fuissent, antequam Nobilis ille Extensus esset à vipera commorsus, minori curâ & labore ipsius saluti prospicere potuissemus.

Et paulò ante scripserant: Probatum, ubi curavimus mordere circa regionem aurium magis densam per viperam valdè irritatam fœlem juvenem sed macram, quæ comedebat ova, uterum & intestina vipera, morsum ferè fuisse nullæ efficacis sed parvum tumorem duntaxat, & parvum livorem ea in parte, ubi morsus fuerat apparuisse.

Et pag. 138. Est res certissima, caput vipera tostum & deglutitum, morsum penitus sanare: partes quasdam corporis, Cor & Epar ejusdem esse efficacis; ratio & experientia confirmarunt experimentum unde in periculosa occasione ad hanc Medicinam confugiendum.

N

Et

Et pag. 140. Putamus solum, ep^{or} deglutitum vim habere sanandi morsum viperæ, eâ ratione, ut cor, caro, & alia partes, de quibus sermonem institimus, & posse multum accelerare partum faminarum, eo modo, quo epata Anguillarum.

Accinxi ergo me ad operam, imitando eosdem viros; ac postquam comedendum dedissem caput viperæ semicoctum cani, curavi eum illicd vulnerari in auricula dextra ab alia viperæ, verum canis non mortuus est, nec videbatur aliud malum pati, quàm quod staret attonitus, hirriens, & tristis quatuor aut quinque horarum spatio. Repetii consultò idem experimentum in alio cane, qui cum coactus deglutivisset caput viperæ crudum, & in mortario contritum, non dedit indicium magni veneni, habuitque exiguum & ferè nullum incommodum. Proinde constituebam tunc numerare hoc experimentum inter res comprobatas & veras, quando natum mihi dubium me compulit, ut curarem duorum aliorum

rum catellorum admorderi auriculas, qui etiam si non devorassent antidotum, caput scilicet viperinum, nihilominus non sunt mortui. Ea propter auctâ apud me suspitione afferri jubeo caput viperæ crudum, & dextrè infarcio gulæ pulli gallinacei; eisdem curavi admorderi sinistram coxam à vipera, subitoque concidit in terram, & mortuus est spatio paulo majore unius octavæ partis horæ. Hinc magis increvi suspicio, atque circa decimam matutinam dedi caponi devoranda duo capita viperina cruda, & postea circa duodecimam curavi, ut deglutiret duo alia, & sine interposita mora temporis curavi, ut à vipera semel tantum admorderetur coxa, & capo mortuus est extemplo, non convalescens alexipharmaco illorum quatuor capitum: Sequenti die præparavi duobus catellis jusculum lapidum ex capitibus viperarum leviter elixis, sed noluerunt haurire, nec sine violentia eorum gutturi infusum est. Paulò post canis minor mordebatur in coxa propè inguina, ac

major in lingua, & uterque moriebatur. Pari ratione moriebantur octo pulli gallinacei, duo felis catuli, duo lepufculi, & sex turtures etiam vulnerati à viperis, & non solum medicati harum capitibus tam crudis, quam coctis, sed etiam lavatis vulneribus sanguine viperino. Recordor etiam, sex illos turtures non fuisse demorfos à viperis vivis, sed à capitibus viperarum demortuarum, & quidem ante duos dies mortuarum. Insuper perstiti per tres dies continuos infarciendo similiter duas columbas carne viperinâ, nec alium potum ipsis dedi, quam jusculum illarum carniû, & tamen non potuerunt evadere mortem, postquam essent à vipera vulneratæ. Hinc fit ut facile inducar ut credam, in Hetruria carnes viperinas non ferre auxilium, nec medicam præfervationem, ad minimum saltem notabilem, in animalibus demorfis à viperis. Itaque provoco ad doctrinam, experientiam & auctoritatem illorum nobilissimorum ingeniorum, quibus lubentissimè submitto has &

omnes

omne
cum c
tionis
verer
Marc
lebat,
cile et
nis,
super
riff. V
tate h
tus ad
do æ
quam
habui

omnes alias meas meditationes, & cum quibus nunquam velim contentionis ferram reciprocare. Etenim vereretur, ne accideret illud, quod Marcus Tullius de Catone dicere solebat, scilicet, quod non minus difficile esset respondere auctoritati Catonis, quam ejus argumentis. Quod superest, precor impensius vos Clariss. Viri, ne offendamini inconcinnitate harum litterarum, quas occupatus admodum scripsi; sed solummodo æstimetis puritatem veritatis, quam sine affectu profiteri in animo habui.

FRANCISCI REDI,
Nobilis Aretini,
OBSERVATIONES,
Circa illas
GUTTULAS & FILA,
ex vitro,
Quæ, rupta in quacunque sibi parte,
dissiliunt & comminuuntur.

FRANCISCO REDD

Mobilis

OBSERVATIONES

Circuli

GUSTAVUS R. F. L.

ex

five c
effe a
larum
II.
lorum
projic
aqua
aqua
cilion
II

FRANCISCI REDI,

Nobilis Aretini,

OBSERVATIONES.

I.

Observavi omne genus vitri
aut cryftalli, ex quacun-
que constet massa aut co-
lore, five albo, five rubro,
five coeruleo, five flavo, &c. aptum
esse ad confectionem illarum *Guttu-
larum* aut *Filorum*.

II. Sufficere ad confectionem il-
lorum, ut *vitrum cum dexteritate*
projiciatur in aquam: nec referre an
aqua ista frigida sit aut tepida: etiamsi
aquâ tepidâ *Guttulæ* meliores & fa-
ciliiori negotio fieri videantur.

III. Injici jussi vitrum *in vinum*

N 5

ru.

rubrum, album, in oleum, in acetum, in omphacium, in aquam falsam, in aquam arena turbidam, in aquam admodum saccharatam, in aquam sale nitro, alumine, & vitriolo imprægnatam, & guttulæ ac fila belle ceciderunt, quemadmodum in aqua pura, & comminutæ sunt eadem ratione: quantumvis minima quædam differentia in particulis comminutis sit, cum videantur mihi guttulæ in aqua factæ comminui in minutias subtiliores, quàm illæ guttulæ factæ in aliquo enumeratorum liquorum.

I V. Quando conficiuntur guttulæ in aqua & prædictis liquoribus non quotiescunque projicitur vitrum fustum, illæ omnes suam perfectionem assequuntur, quoniam quandoque rumpuntur, & sæpius sponte in minutias abeunt in ipso liquore, antequam inde extrahantur. *Quædam* diffiliunt pariter eo momento in minutias, quo extrahuntur è liquore: *Quædam* rumpuntur paulò post, quam sunt extractæ: *Aliæ* perse-

severa
dies: 2
mini e
gi co
Mag
nato d
V.
curbit
crass
maxim
18 au
quam
nili q
strepit
puntu
V I
parvi
longi
minu
tremi
finæ;
pra m
minu
obfig
tulari
trans
rupta

severant aliquot horas, aut aliquot dies: *Aliæ* in menses durant: Et meminiquidem, è nonnullis Hamburghi confectis, mihiq̃ue à *Serenissimo Magno Duce* donatis, unam inopinato dissiliisse.

V. Curavi fieri guttulas aut cucurbitulas diversæ magnitudinis & crassitie in aqua pura; ita ut quædam maximarum accederent pondere ad 18 aut 19 denarios. Tam magnæ, quam parvæ eodem pollent effectu, nisi quod violentius & majori cum strepitu magnæ quàm parvæ rumpuntur.

VI. Tam magnis guttulis, quàm parvis curavi fieri caudulas diversæ longitudinis; & quævis guttula comminuebatur, cum frangeretur in extremitate caudulæ, etiamlibet longissimæ; dummodo caudula ista non supra modum subtilis esset, verùm ad minimum æquaret filum, quo literæ obsignantur. Quædam illarum guttularum habens caudulam 26 digitos transversos longam, se comminuebat ruptâ caudâ, ad vigesimum secun-

dum digitum: Alia se comminuebat ad decimum octavum digitum, & alia ad decimum sextum, alia ad decimum quintum.

VII. Cauda harum guttularum, aut lacrymarum, aut cucurbitarum, uti dicuntur, haud vacua est, uti quidam autores crediderunt & scripserunt, sed est solida & plena, quemadmodum reliquæ partes.

VIII. Jussi vitrum fustum projicere in *ceram flavam* liquatam ad ignem, & Guttulæ in ea optimè ceciderunt, & majore facilitate, quàm in ullo alio liquore. Sanè quidem verum est, hasce *guttulas*, quando franguntur comminui in particulas majores, quàm aliæ Guttulæ confectæ in aliis antè recensitis liquoribus. *Fila* quoque confecta in prædicta cera non diffringi in adeo subtiles minutias, quàm alia confecta in aliis memoratis liquoribus, sed in particulas satis crassas, & quæ ferè comminuendo se longitudinem æquant transversi digiti. Et sanè inter ista fila & inter alia intercedit maxima differentiæ, & mulò
major

major illâ, quæ intercedit inter guttulas confectas in cera, & alias confectas in aquis.

IX. Tentavi guttulas conficere *in liquata cera* impura & nigra, & pariter in hac idem successit, quod in cera flava ac virgine.

X. In cera guttulæ possunt confici crassissimæ, & à me quædam illarum factæ sunt, quarum una pendeat quatuor uncias.

XI. Tentavi conficere *guttulas in melle* ad ignem liquefacto, sed non benè ceciderunt, nam ex ducentis vix una confecta est; verum ut conficiebantur, ut rumpebantur sponte; digitis prehensæ in collo comminuerunt se eodem modo, sicut illæ factæ in cera, idemque contingit etiam *filis*.

XII. In confectioe guttularum in cera, unam contigit, in superficie mediæ sui corporis habere foramen tam latum ut caperet granulum milii: hocque foramen penetrabat interius in magnam cavitatem, quæ recepisset 70 grana milii. In tota hac guttula non videbantur plures, quàm

tres exiguæ admodum bullæ; diffregi ejus caudam sive collum, & illico tota comminuebatur.

XIII. Jussi aliquid vitri fusi & candentis ex catino vitrario extrahere, ac supra marmore curavi ex eo formari parvas placentulas rotundas, benè unitas & subactas, ac postea subito curavi projici in ceram liquefactam, & nascebantur sine magnis bullis, & cum paucissimis illorum punctulorum, quæ communiter videntur in vitris.

XIV. Miscui cum aqua gypsum plastrum, & inclusi ei guttulam, prominere sinens caudulam. Postquam gypsum induratum, consolidatum & exsiccatum est, confregi caudam: hinc abrafo gypso, ubi crassissimum erat circa corpus guttulæ, inveni ipsam totam in minutiis, citra tamen figuræ destructionem.

XV. Iterando jam dictum experimentum, accidit semel ut gypso non satis solido ac firmo, guttula rumpendo vim basin versus faceret, & in ea parte frangeret gypsum, ac si

vis

vis rupturæ originem caperet à principio caudæ, iretque semper impellendo versus basin aut fundum guttulæ.

XVI. *Immersi in plumbum* liquidum & sub tepidum aliquot guttulas, & postea concreto plumbo, confregi caudulas, quæ prominebant extra plumbum: hinc separans id à guttulis, ipsas inveni comminutas, sed absque destructione figuræ. Revera bis contigit, ut invenirentur integræ, sed id fortasse fuit effectus plumbi, non sufficienter tepefacti, quando illas immerfi.

XVII. Diffregi fila & guttularum caudas in iis locis, ubi nullæ erant bullæ, aut certè haud visibiles oculo, semperque effectus comminutionis subsequutus est.

XVIII. Fila observavi, quod quo sunt magis crassa, eò facilius confracta in minutias per totam suam longitudinem abeunt.

XIX. Quando fila sunt subtilia aut capillaria, manu confracta diminuuntur solum per longitudinem ad duos vel tres digitos transversos, remanent,

manente reliqua sua longitudine integra.

XX. Cum cote versatili infinitis vicibus attrivi fundum sive basin guttularum, & sub manibus dum sic versarentur, & attererentur, observavi me devenisse ad loca, ubi multæ exstabant bullæ, citra quam diminuerentur guttulæ. Eapropter oportet dicere, quando nonnunquam deveni ad quandam è maximis bullis, *guttulā* esse diminutam, verum non eo momento, quo comparuit foramen bullæ, sed quando bulla ista major quasi finem attritionis consecuta est. Itaque hoc accuratiore & prolixiore consideratione opus habet, quandoquidem sæpe non contingit.

XXI. Attrivi aliquando super quodam lapide fundum seu basin guttularum: aliquoties diminutæ sunt, uti supra num. xx. & aliàs successit attritio totius guttulæ usque ad caudam.

XXII. Versando guttulam valdè violenter supra columnam è lapide sabuloso, incaluit guttula adeò intensè,

sè, ut manum combufferit, ita ut evidentia signa adustionis manui impressa reliquerit. Abrumpens postea caudulam istius guttulæ, in minutias abivit, quasi calor non æqualiter per totum vitri corpus se infinuasset, seu majorem vim nacta esset in illa parte superficiei, quæ, inter circumrotandum, lapidem attigerat.

XXIII. In iisdem circumrotationibus & perfrictionibus (super cote versatili) observavi, quod dum Guttulæ attererentur, vitrum ipsarum iterum iterumque diffiliret à fundo, & squamulæ vitreæ abscederent, permanente politâ & splendidâ illâ parte ejusdem fundi, à quo evellebantur, & resiliebant illæ squamulæ.

XXIV. Cum filo ex orichalco in arcum adaptato, & cum smiride, tentavi dissecare guttulas per medium sui ventris, sed vix filum permeavit medium ventris, cum guttulæ sunt diminutæ.

XXV. Tentans resecare caudas guttularum aut fila, in pyxidem illa recondendi gratiâ, facillimè secabit
ad

ad fornacem cum vitro fuso sine periculo ut comminuantur; aut admoveantur candelæ, & in illa parte, quam flamma tetigit, secare licebit.

XXVI. Guttulæ aut fila per horæ quadrantem in fornacis camera frigidaria (*De Koel-oven*) in loco ubi non possunt candefieri recondita, omnimodè perdunt effectum ac vim se comminuendi, & redeunt in statum crystalli aut vitri communis.

XXVII. Idem accidit, si guttulæ aut fila tantillum temporis supra carbones ignitos detineantur.

XXVIII. Quin etiam idem contingit guttulis flammæ candelæ aut lampadis aliquandiu impositis.

XXIX. Non ita res procedit, si guttulæ aut fila magnâ ebullitione coquantur octo aut decem horis continuis in aqua, ita ut semper maneant operta aqua ebulliente; propterea non perdunt facultatem se comminuendi ex omni minima fractura caudæ.

XXX. Tentavi illa coquere in
lixiv-

lixivio forti, in aqua alumine imprægnata, in decoctionibus variarum herbarum, & idem evenit, quod in coctura in aqua simplice.

XXXI. In fundum vasis ænei immisi bonam quantitatem cinerum cribratorum, & sepelivi in illis guttulas aliquot, tandem implevi vas aquâ, & posito eo diutius ad coquendum à latere vasis, tandem extraxi guttulas, quæ neutiquam perdiderunt facultatem se comminuendi: eam verò perdunt sanè, si sepeliantur in cinere sicco & abundanter carbonibus operto.

XXXII. Sæpiùs tribus horis continuis aliquot guttulas coxi in melle, sed non sunt alteratæ, nec perdiderunt facultatem se comminuendi.

XXXIII. Implevi vasculum spiritu vini rectificato, in quem spiritum immisi cucurbitulam, ita, ut pars caudæ aut petioli extra spiritum prominere; hoc facto substruxi ignem spiritui vini, & sivi flagrare per tertiam horæ partem: dehinc illo extincto cucurbitulam extraxi & depre-

prehendi totam illam partem caudulæ aut petioli, quæ prominuerat extra spiritum vini, esse alteratam, & frangebatur, quemadmodum vitrum commune: reliquum verò cucurbitulæ, quod delituerat in spiritu vini, conservaverat facultatem se comminuendi.

XXXIV. Fila vitrea aut Crystallina subtiliora, cocta aut frixa diutius in oleo olivarum, omnimodè se alterarunt; sed non pariter fila crassiora, qualia maximam partem suam temperaturam conservant.

XXXV. Guttulæ frixæ in oleo spatio duarum aut trium horarum, ita ut sint admodum opertæ oleo, multa mirabilia exhibent: nam quandoque postquam ebullivissent dimidiam horam aut paulò amplius, ipsæ sponte suâ diffractæ sunt infra oleum. Quæ non rumpuntur, omnino mutantur in extremitate subtiliore caudulæ, sed in reliqua cauda & in corpore guttulæ aliquam partem facultatis comminuendi se sibi servant. Dixi aliquam partem, quoniam volenti ut una dictarum

Starum guttularum redigeretur in pulverem, opus est illam frangere in tribus aut quatuor locis, sic diminutio non procedit ultra longitudinem unius digiti transversi, remanente reliquo vitro integro & sano.

XXXVI. Frigendo guttulas in oleo, fortuito accidit, ut oleum ignem conciperet: quo casu, deprehendi aliquoties guttulas disruptas: aliquoties inveni illas integras, alias amisisse quodammodo naturam suam: & alias planè totam, adeò ut, discesserint in naturam crysalli aut vitri vulgaris.

XXXVII. Observavi, quando guttulæ coquuntur in aqua aut alio simili liquore, refrigerari eas illico, atque sunt extractæ ex liquore illo fervente, sed coctas in melle & in oleo, diutius conservare calorem.

XXXVIII. Duabus guttulis flammâ rescidi caudulas, easque deinde duabus anatibus domesticis deglutiendas præbui, ut experirer effectum, quem producturæ essent,

f

si fortè disrumperentur in illarum ventriculis. Elapsis duodecim diebus jussi jugulare unam ex illis anatibus, atque inveni guttulam integram, solummodo splendore orbatam. Ob id duodecim alios dies abstinui à jugulatione secundæ anatis, in cujus ventriculo reperi utique guttulam integram eodem modo, atque inveneram illam in ventriculo primæ. Cumque curiositate inducerer probandi num duo ista vitra perdidissent facultatem comminendi se, deprehendi experientia, eam incolumem fuisse: propterea cum eas confregissem forcipe illicò in minutias abierunt.

XXXIX. Deglutiendam præbui aliam guttulam caponi, elapsoque termino quadraginta dierum, jugulari eum jussi, reperi que vitrum integrum, quod violenter ruptum cum forcipe totum redactum est in pulverem, quemadmodum in pulverem abibat alia quædam guttula, quæ 80 dies com-

mo-

morata
ponis.

XI

ponde

rum c

dies cū

guttul

derand

duo cu

que a

tam e

& repe

redit

dimid

lò plus

ut gut

dem p

deglu

XI

dictar

bat oc

tienda

dies c

brand

ipfi de

eande

morata erat in ventriculo alius caponis.

XL. Ponderavi duas guttulas, ponderatasque immisi in gulam duorum caponum. Deinde post triginta dies cum utrumque jugulassem, vidi guttulas incolumes, & rursus ponderando illas cognovi unius ponderi duo cum dimidio grana decessisse, atque alteram tribus granis imminutam esse. Simile experimentum feci & repetii multis vicibus, semperque rediit defectus ponderis ad duo cum dimidio grana, usque ad tria vel paulo plus: diligentem adhibui operam, ut guttulae essent quasi omnes ejusdem ponderis, antequam à caponibus deglutirentur.

XLI. Liquatam in igne unam dictarum guttularum, quæ ponderabat octavam unciae partem, deglutendam dedi caponi. Post quatuor dies caponem jugulari jussi, & librando denuo guttulam, perspexi, ipsi decessisse quatuor grana. Quare eandem denuo immisi in guttur alius capo-

312 FRANCISCI RED I, &c.
caponis, & jugulato eo post sex dies,
guttulæ decesserant novem grana.
Exinde ex parte saltem colligere pos-
sumus, quanto durius sit vitrum gut-
tularum liquatarum, quàm non li-
quatarum.

F I N I S,

INDEX

A
Acet
tur
clat
Acoft
Actu
nur
Adan
M
Adan
Eg
tun
ma
Eli
Aem
adm
vul
jul
ei

INDEX RERUM

ac

VERBORUM

A.

- A** *Bbas Burdelotus.* 50
Academia experimentalis Medicea. 35, 37, 97, 102, 103
Acetum forte & destillatum, aquis turbatis admistum illas limpidas & claras reddit. 40
Acosta (Christoph.) 31
Actuarius de veneno viperæ, 181. de numero dentium in vipera. 198
Adamantes in ventriculo anatis Memphiticæ. 110
Adamus Adamando. 11
Agineta (Paulus) de numero dentium in vipera, 200. de saliva humana. 232
Ælianus, 94, 95. explicatus, 96, 124
Ætii error de veneno viperæ, 168. admonitio de exsuctione veneni ex vulnere à vipera, 176. de cura hujusmodi vulneris per caput viperæ ei impositum, 190. sententia de
O nume-

MUSEI INDEX RERUM

numero dentium.	199
<i>Albertus magnus</i> refutatus, 162. 168.	
ejus sententia de numero dentium in vipera.	200
<i>Alcoranus.</i>	27
<i>Aldrovandus</i> , 56. ejus error de foc- tore viperæ, 221. de vi salivæ hu- manæ in venenatorum animalium interfectione.	234
<i>Alexander Trallianus.</i>	93
<i>Amati Lusitani</i> error de numero dentium in vipera, 200. refuta- tus.	180
<i>Amomum Dioscoridis.</i>	133
<i>Anas Memphitica.</i>	110
<i>Anatura oculi læsi</i> beneficio naturæ restituuntur.	16
<i>Andromachus</i> , 126, 131. ejus error de venenositate caudæ viperæ.	207
<i>Antonius Veira.</i>	11, 47, 63
<i>Apollonius.</i>	93
<i>Apolloderus.</i>	116
<i>Apulejus.</i>	29
<i>Aqua Nili</i> , Fluminis <i>Pescia</i> , fonticuli <i>Buonvisini</i> , in montibus Lu- cæ, 37. Aquæ falsæ <i>Tettuccii</i> & <i>Bagnuoli</i> , 138. Aquæ fluminum Chie-	

Chiemo & Io in Xensi. 146
 Aqua putei Meccensis in Arabia. 37
 Aquæ naturales, infusione aquæ per
 campanam plumbeam destillatæ
 turbantur, 35. etiam illæ quæ per
 conductus Pisas deducuntur, 36.
 minus tamen quam aliæ. 37
 Aquæ destillatæ per campanam
 plumbeam non omnes æqualiter
 turbant aquas naturales, 36, 37. An
 conserventur in vasis crystallinis,
 42. Quædam albescunt. 43
 Aqua Cinnamomi destillata, si in va-
 sis vitreis asservetur, semper clara
 & limpida permanet, 41. in vasis
 crystallinis asservata, paucis horis
 crassescit & turbatur. *ibid.*
 Aquæ in vasis vitreis destillatæ tur-
 bantur, si aquis in vase plumbeo
 destillatis admisceantur, 37, 38.
 Sed non omnes, *ibid.* Quædam ha-
 rum turbatis aquis admistæ illas
 claras & limpidas reddunt, 40
 Aqua Parietariæ in vasis aureis, ar-
 genteis, & vitreis destillata, infu-
 sione aquæ destillatæ per campa-
 nam plumbeam semper turba-
 tur,

Index Rerum

- tur, 39, 40
 Aqua *Melisse*, 39. *Salviae*, & *Be-*
tae, 40
 Aqua vitæ oleo *Amygdalarum* dul-
 cium innatat, 34
 Aranei *Americæ meridionalis*, 112
 Ardeæ stellares, 101. Servant statuta
 adventus sui tempora, 100
Ariostus, 118, 119
Aristoteles, 117, 116, 125, 126, 128
 Armadillo, ejusque figura & virtu-
 tes, 76
 Ars capiendarum viperarum antiqui-
 tus servilis erat, 185
 Ars ex fugendi morfus venenatos an-
 tiquitus in usu, 181
 Arsenicum citra grande periculum
 deglutitum à circulatoribus, 18
Asclepiades, 126, 131
 Aspis an venenosior vipera, 172
 Aspides, 4
Assan Calafat, ejusque clades, 128
Athenai error de usu citri in vulnere
 à vipera, 191
 Aves deglutiunt lapides, 94. obser-
 vant statuta adventus sui tempora,
 99, 100
 Aves

ac Verborum.

- Aves quæ in pisces abeunt. 150
Avium oculi læsi sponte sua resti-
pantur, 15, 16
Augusti Cæsaris simulata charitas in
Cleopatram defunctam, 182
Aula Hetruriæ, 3, 4. semper fovit
viros literatos, 157
Avicennæ sententia de felle viperæ
venenositate, 161. de exsuctione
veneni ex vulnere à vipera, 176.
de numero dentium in vipera, 198
de salivæ humanæ vi in venenati
animalis interfectione, 232
Auctores Sinenses, 144, 146, 148
Baldi Angeli Abbatis sententia de
felle viperæ, 162. error de ve-
neno viperæ, 165. de liquoris ve-
nenosi circa dentes collectione,
194. de numero dentium senten-
tia, 200. de eorum venenositate
error, 203. de cerebro viperæ, 209
Bellinus (Laurentius) ductuum sali-
væ viperæ inventor, 195
Bernacles & Brantes quid? 149
Berni (Francisc.) 118
Boccacius, 57, 73
Boccha-

Index Rerum

Bochartus (Samuel.) 95, 96, 97, 98.
de liquoris venenati circa dentes
viperæ collectione, 194

Boile (Robert.) 34

Bontius (Jacob.) 87

Borellus (Petrus.) 130

Borrichius (Olaus.) 24

Boum & vervecum cornua si in ter-
ram decidant an radices emittere
valeant, 128. & seqq.

Branchiæ Torpedinis, earumque fa-
brica, 60

Brocards, 121

C.

Cæsar Caporali,

Caimani, Indorum *Crocodili*,
87: eorumque lapides, *ibid.*

Callimachus, 116

Campani, 12

Capi oleo peti interempti, 11. alii
interempti à Scorpionibus Africa-
nis, 14

Capi demorfi & interempti à viperis,
& comesti à quartana laborantibus
an focum febrilem extinguant,

193

Cappares an sint præsentissimum re-
me-

ac Verborum.

- medium ad sanandos viperarum
morsus, 191
Caput viperæ jugulatæ filo serico
carmelino & collo appensum an
sanitatem restituat angina laboran-
tibus, 192
Carolus Magnini, 2, 14
Caryophyllum Plinii, 133
Cascarilla de la oya, vulgo *China chi-
na*, 143
Cauda viperæ securè in cibo comedi
potest, 206. cur in confectione
Theriacæ abscindatur, *ibid.*
Caudæ viperarum irritatarum ore
prehenæ, 207
Causæ veræ aliquando non demon-
strant suos effectus propter impe-
dimenta ignota, 175, & *seqq.*
Celsus (Cornel.) 16, 17. ejus admo-
nitio de exsuctione veneni ex vul-
nere à vipera, 176. judicium de
Psyllis, 183
Cercopithecii, eorumque lapides, 83
Cervæ cornua non gerunt, 116
Cervas cornua gerere monstruosum
est, 118
Cervi sine cornibus nascuntur, 120,
& *seqq.* O 4 Cer-

Index Rerum

- Cervi, eorumque lapides, 83
Cervi non abscondunt dextrum cornu, si quando decidit, 115
Cervi juvenes castrati nondum emissis cornibus cornua nunquam mutant, 28. masculi cornua tantum gerunt, 116
Cervi infallibiliter cornua quotannis mutant, 121. idque ut plurimum circa medium Aprilem, *ibid.*
Cervi & cervæ in numismatibus Severi, Juliae, Maximiani, Macrini, Elogabali, 117. Saloninae, 118. Philippi, 120. Caligulae, Cæsoniae, & Gallieni, 121
Cervi in nummis percussis à Veletis, & Ephesinis, 120, 121
Cervi primo anno cornua non emittunt, sed secundo, 121
Cervi depositis cornubus, & novis nondum protuberantibus, vel adhuc teneris, abdita sylvarum petunt, 124. & quare, 125
Cervi in Bavaria & Saxonia majores sunt, quàm in Tuscia, 124. etiam plures habent ramos, *ibid. & seqq.*
Cervorum cornua tenera mensis ma-

de Verborum.

- magnatum in deliciis sunt, 125
Chelidonia herba nunquam in nidis
Hirundinum invenitur, 16
Chelidonia an oculis vulneratis pro-
fit, 15
China china, 143
Chrysostomus, 30
Cicero, 101
Cicuta devorata à Sturnis, 164
Circulator hastam venatoriam ingui-
ni impingens, eandem integram
cum mucrone & conto per cervi-
cem transadegit, 30
Circulatores Mercurium sublima-
tum & arsenicum absque periculo
deglutiant, & quomodo, 17, 18
Circulatores scorpiones & viperarum
capita devorant, & nullo à morfu
viperarum damno afficiuntur, &
quare, 17
Circulatores cur impune se à viperis
morderi patiantur, 173
Citri usus in vulnere à vipera, 190
Cleopatra non ab aspide se morderi
passa, sed vulnere venenum ex aspi-
de instillavit, &c. 172. & seqq.
Clusius (Carolus.) 30, 75, 133, 149
O 5 (Au-

Index Rerum

- (Augerius.) 30
Colica passio, ejusque remedium, 49
Columbi mors à viperis, 12. à scorpionibus, 14
Corona ex ossibus *Piscis mulieris*, Hispanis *Pece Muger*, 77, 79
Cornua Rhinocerotis, 114
Cornua Alcis, 114
Cornua cervorum quot ramos habeant, 124
Cornua cervi nullibi majora quàm Ambasiæ visa, 124
Cornua cervorum in usu medico, 125
Cornua cervorum matura si deciderint, post octo vel decem dies denovo protuberare incipiunt, 122
Cornua cervorum vas sanguineis irrigata sunt, 127
Cornua si cervo abscindantur dum tenera sunt, maxime circa basin vel radicem, animal inde frequenter moritur, *ibid.*
Cornua boum & vervecum si in terram decidunt an radices emittere valeant, 128. & *seqq.*
Cosmus III. Magnus Dux Hetruriae, 3, 66, 117, 120
Crato,

<i>Crato,</i>	127
<i>Cryſtallina vafa Piſis, Romæ, & Pa-</i>	
<i>riſiis fabricata,</i>	41, 42
<i>Cucurbitulæ utiliter admoventur</i>	
<i>morſibus viperarum,</i>	176
<i>Cuniculus, ejuſque inteſtini cæci fa-</i>	
<i>brica,</i>	57
D.	
D <i>Almatæ & Sacæ veneno inficiunt</i>	
<i>jacula, fricando ea ſuper He-</i>	
<i>lenium,</i>	179
<i>Dentes piſcis Mulieris,</i>	77
<i>Dentes Caimanorum, 89. Crocodi-</i>	
<i>lorum Ægypti,</i>	ibid.
<i>Derviſorum apud Turcas fraus,</i>	26.
<i>& ſeqq. quomodo detecta,</i>	28
<i>Deuſingius,</i>	149
<i>Diego Keggio.</i>	141
<i>Digeſtio in ſtomachis avium quomo-</i>	
<i>do fiat,</i>	97, 98
<i>Dioſcorides,</i>	15, 52, 53, 93
<i>Dioſcorides de morbis morſui à vipe-</i>	
<i>ra ſupervenientibus, 181. ejuſ er-</i>	
<i>ror de veneno viperæ, de cura mor-</i>	
<i>ſus,</i>	192
<i>Dolor dentium, ejuſque remedium,</i>	
	112, 113
O 6	<i>Dona-</i>

Index Rerum

Donatus Rosetti, 109
Ductus salivales à quibus inventi,
195

E.

Ellebori oleum vulneribus infu-
sum veneni expers est, 51. ce-
remonia in colligendo elleboro
olim judicata necessaria, 51, 52

Equus marinus, sive Hippopotamus,
79

Erasmus Scales, 12

Ernandez, 30, 133

Esus carniū viperinarum an ar-
dentissimam sitim inducat, 224. an
pulchritudinem senio deperditam
restituatur, 226

Euripides, 116

Experimenta varia circa aquas de-
stillatas, 35. & seqq.

Experimenta quæ circa res Medicas
fiunt, difficilia sunt, & maxime fal-
lacia, 74. & seqq.

Experimenta circa Cervorum cor-
nua, 116. & seqq.

Experimenta circa generationes in-
sectorum, 115

Fe-

F.

- F** *Acinus Uberti*, 118
 Fel Torpedinis cataplasmatibus loco
 alicui corporis membro imposi-
 tum torporem non inducit, 56.
 non extinguit libidinem, 57
 Fel an nidus sit veneni lethalis, 161.
 ore assumptum non necat, 163,
 164. instillatum vulneribus diver-
 forum animalium nulli eorum no-
 xam intulit, 165
 Ferdinandus II. Magnus Dux He-
 truriæ, 4, 66, 83
 Foeniculum Sinense expressum, 136
 Folia arborum an in Hirundines mu-
 tari possint, 149
 Fontes ignei Sinensium, 144
Franciscus Antonius Malaspina, 61
Franciscus Cammelli, 117
Franciscus de Ruës, 148
Franciscus Uria, 135

G.

- G** *Alenus*, 5, 57, 86, 93, 126, 177,
 196, 227, 229, 232, 295. ejus
 sententia de venenositate fellis vi-
 peræ, 161. historia de viperis in
 vino extinctis, 168

Index Rerum

Galli gallinacei interempti oleo tabaci, 8. & seqq. à scorpionibus Africanis,	14
Gallorum gallinaceorum & Indicorum oculi læsi an ope Chelidoniæ restituantur,	16
Garzias ab Herto,	4, 30, 71, 72
Geminianus Montanari,	109
Gesnerus (Conr.)	75
Gladius acutissimus à præstigiatore deglutitus,	29
Globuli solidæ & vacuæ crytalli deglutiti à diversis volatilibus,	102.
usque ad,	108
Globuli plumbei, 110. ex ligno Rhodio,	111
Golzius (Hubert.)	120
Gomara,	82
Grues deglutiunt lapillos, & quare, 94. & seqq. quo tempore compareant & migrent, 98. & seqq. exacte custodiunt quotannis temporis reditus sui ad nos,	100
Grues non tantum pascuntur seminibus, sed etiam herbis & bombycinibus,	199
Guanaci, eorumque lapides,	83
	Gua-

ac Verborum.

Gunt herus, 118

Guttæ vitri in aqua temperatæ, 107,
&c.

H.

H *Ancoban* avis rapax *Brasilæ*, 89

Harvæus, 97

Helenium cibus est salubris, etiam si
jacula eo fricata veneno infician-
tur, 179

Herba Pusu, ejusque fabula, 143

Herba Ginsæc, 144

Hiera Cappadox, 131

Hieronymus Barbatus, 128

Hirudines utiliter admoventur mor-
sibus viperarum, 176

Hirundines, 15. custodiunt statâ ad-
ventus sui tempora, 101. pulveri
peti involutæ post paucas horas
moriuntur, 48

Hirundinum aliorumque volatili-
um oculi vulnerati, restituntur bene-
ficio naturæ, semota omni medica-
mentorum ope, 15, 16

Humor stagnans in fundo vagina-
rum seu cavitatum intra quas re-
positos viperæ habent dentes, 165.

an ore assumptus queat necare,
166,

Index Rerum

- 166, 167. vulnere illitus an interficiat, 175, &c.
Horatius, 52
Hypocritæ apud Turcas & eorum fraus detecta, 26, & seqq.
I.
I *Acarè*, 88
Jacula terribilia incolarum Insulæ Bantam feriendo brevi mortem conciliant, sed epoto vino aut alio liquore, in quibus plures dies steterē infusa, ne minimam alterationem inducunt, 179
Jacula Dalmatarum & Sacarum venenata, 179
Jaspis Bohemicus in ventriculis Galinarum, 111
Iguane, 81
Intestinum Torpedinis, ejusque fabrica, 56
Intestinum cæcum piscis Palumbi, Rajarum, Struthionis & Cuniculi, eorumque fabrica, 57
In vasis crySTALLINIS quæ Pisis sunt, aqua cinnamomi destillata, paucis horis turbatur, 41. in iis quæ Romæ & Veneriis sunt, non nisi post duos

ac Verborum.

duos trefve dies,	42
In vipera quid foeteat?	223
Foannes de Barrois,	133
Foan. Bapt. Cheluzzi,	13
Foannes Lopez de Pigneiro,	138
Foannes Lerus,	75
Foannes de Laet,	82
Foan. Michael Wanslebius,	19
Foannes Pagni,	135
Fogues, gentilitiæ superstitionis ere- micolæ,	69, & seqq.

K Ircherus, K. 136, 142, 150
L.

L Acus Provinciæ Peking, ejusque
mirabilia, 148, & seqq.

Lapides in stomachis ovium, cerco-
pithecorum, damarum & cervo-
rum, 83

Lapides serpentis *cobra de cabelô*, eo-
rum figura & virtus, 4. nullum in
istis lapidibus subsidium adversus
venenum viperarum & scorpio-
num, 12, 68. tenaciter vulneribus
venenosis & non venenosis adhæ-
rent, 72

Lapides Iguane, & eorum figura, 81
Lapi-

Index Rerum

dium ad morsum venenatum vi-
 perarum, 190
P. Maracci, 11
Marcellus Empiric, 126
 Margaritæ à columbis deglutitæ an
 antiquum splendorem assumant &
 pretiosiores fiant, 111
 Marfi venenum exsugentes quales
 fuerint, 182. *vide Psylli*.
Martinus Ignacius, 30
P. Mart. Martinius, 144
Meinerus (Lucius) de temperamento
 viperarum, 223
 Mercurius sublimatus à circulatori-
 bus deglutitus, 17, 18
P. Michael Boim, 68, 79
 Militis qui se congelatum & indu-
 ratum jactabat historia, 21, & *seqq.*
Monardes (Nicolaus.) 47, 87, 88
Morera (Antonius,) 91, 92, 112,
 130
R. Moyses Majemonides, 30
 Morsus viperini citra periculum pos-
 sunt exluggi, 179, & *seqq.* sanan-
 tur, etiam si circa vulnus fiat stri-
 cta ligatura, 189
 Musica an sit efficax remedium quo-
 run-

rundam morborum corporis, 205,

& seqq.

N.

N Ati (Petrus.) 135

Nicephorus Gregoras, 30

Nicolaus Alexand. 126

Nidi avium in usu medico, 131

Nidi hirundinum Coccincinae, eo-

rumque virtutes, *ibid.* & seqq.

Nierembergius, 75, 82, 112, 129

Nummi cuprei in stomacho Stru-

thionis, 111

Nummi percussi à Daldianis, Ephe-

finis, Veletis, Cauloniatis, & Agy-

rineis, 120, 121

Nummi Severi & Juliae, 117. Maxi-

miani, Macrini, Elogabali, *ibid.*

Saloninae, 118, Philippi, 120. Ca-

ligulae, Caesoniae, Gallieni, 121

O.

O Dor ferus & foetidus in partibus

genitalibus & vesiculis femi-

nalibus viperarum delitescens, 220

Oleum peti veneno inficit vulnera, 8,

44, 46. non omne tamen, 45

Oleum peti ore assumptum & in sto-

machum demissum lethale, 47

Oleum

Index Rerum

Oleum peti qua ratione naturam veneni assumat,	50
Oleum amygdalarum dulcium majoris ponderis quam aqua vitæ,	34
Oleum Euphorbii & Ellebori in vulnera demissum veneni expers est,	51
Ophiogenæ, vide Psylli.	
Oppianus,	128
Ossa piscis mulieris,	77
Ossa Hippopotami,	79, & seqq.
Ova viperarum cujus magnitudinis,	228
Ovaria Torpedinis,	58
Oviedo,	75, 82
Ovidius,	144
P.	
P Acius Antioch.	126
Pacorum & Guanacorum lapides,	83
Palumbus piscis, 57. ejus intestina,	ibid.
Parcbinsonius,	133
Parietaria, ejusque aqua destillata,	38
Petrarcha,	118
Petrus Martyr,	75
Philenides Catanæus,	126
	<i>P. Phil.</i>

ac Verborum.

<i>P. Phil. de Trinitate,</i>	77
<i>Pigafetta,</i>	91
<i>Pindarus,</i>	116
<i>Piper Chiapæ vel Tavasci, & ejus figura,</i>	133, 134
<i>Pisces rubri Provinciæ Onam,</i>	145
<i>Pisces qui positis squamis plumas induunt & pennas, & in montes avolant,</i>	150
<i>Piso (Guilelmus.)</i>	30, 61, 77, 81, 87, 90
<i>Plateæ vel Plateolæ quando in Tuscia compareant,</i>	101
<i>Plinius,</i>	15, 52, 57, 86, 93, 96, 126, 128, 133. ejus sententia de venenositate fellis viperæ, 161. de Psyllis, 183. de cura vulneris ex vipera,
<i>Plutarchus,</i>	29, 96
<i>Porcellus Indicus à Scorpione percussus,</i>	14
<i>Porcus fluviatilis,</i>	90
<i>Porphyritis frustulum à gallina deglutitum,</i>	110
<i>Præludia experimentorum naturalium Academia experimentalis Cardinalis Medicei,</i>	35
	<i>Psylli,</i>

Index Rerum

- P**sylli, Marfi & Ophiogenæ, 182. eorum officium in sanandis vulneribus serpentis, 182, 183. an hi peculiari aliqua virtute essent præditi ut à viperis lædi non possent, *ibid.* qua ratione probarent pudicitiam uxorum, *ibid.* unde sic dicti, 185. servi olim fuerunt, *ibid.*
- Pulveres viperini verminationem experiuntur, 220
- Pulvis tonans, & ejus confectio, 43
- Putei ignei, 144
- R.**
- R**adix Joannis Lopez Pineiro, 138. ejus figura expressa, *ibid.*
- Radix della Manique, 140. ejus figura, *ibid.*
- Radix Queijo, 141
- Radix Calumbæ, 142
- Rebus naturalibus non esse dandam fidem, nisi quæ vel visæ, vel experientia confirmatæ, 155
- Rhinoceros, ejus dentes, sanguis, & pellis, 113. cornu, 114
- Rhodii (Joannis) error de odore viperæ, 224
- Rosetti, 109
- Ruës (Franc.) 148. Sacæ

de Verberum.

S.

S Acæ jacula sua veneno inficiunt
fricando ea super Helenium,

179

Sacerdotum Beli fraus,

29

Sagittæ Bantamorum & Macassarorum,

68

Sal in vasis crystallinis efflorescens
turbat aquam cinnamomi destilla-
tam, ut & aquas destillatas per cam-
panam plumbeam,

42, 43

Sal viperinum.

230

Saliva humana an bestiis venenatis
noxia sit,

232. & seqq.

Saliva viperæ,

160

Salmasius,

52

Sanguis cervorum coagulatur,

126

Scaliger,

118

Scarificatio loci commorfi à vipera,
juvat ad evocandum sanguinem,
& ne venenum ad interiora pene-
tret,

176

Scholiastes Theocriti,

97, 98

Schröderi (Joan) error de veneno vi-
peræ, 165. de dentium vene-
nositate,

204

P

Scor-

Index Rerum

Scorpiones Africani, 13, 114. man-	
ducati à circulatoribus,	17
<i>Scribonius Largus</i> ,	126
<i>P. Sebast. Almeida</i> ,	140
Seçta Electiva,	217
<i>Septala (Manfred.)</i>	75
Serpens pileatus,	68
Serpens Gen-to,	68
Setæ nigræ in cauda Elephantis,	90
<i>Severini (Marc. Aurel.)</i> observatio	
de felle viperæ, 163. Error de ca-	
lore viperæ, 170. error de vene-	
nositate liquoris circa dentes vipe-	
ræ hærentis, 175. de numero den-	
tium in viperâ sententia, 200. de	
musicæ efficacia in cura morsus	
viperæ, 205. de salivæ humanæ	
vi,	233
<i>Silius Italicus</i> ,	116
Societas Regia Londinensis,	130
<i>Sozzi (Jac.)</i> fel viperæ sine noxa ad-	
sumpsit,	163
<i>Solinus</i> ,	93. 96, 128
<i>Sophocles</i> ,	116
<i>Spanhemius</i> ,	120
Spiritus vitrioli aquis turbatis ad-	
mixtus	

ac Verborum.

mixtus illas non reddit claras & limpidas,	40
Spūtum hominis jejuni an scorpiones occidat,	235
Stercus viperinum an sit delicatœ fragrantie,	224
Struthio, ejusque duo intestina cœca,	57, 95, 111
Succus Limonum aquis turbatis admixtus, illas claras & limpidas efficit,	40

T.

T Abaci oleum mortiferum,	8, 44.
& seqq. ejus diversæ species quæ nullum adferunt damnum	45
Tabaci pulvis incisuras & simplicia vulnera sanat,	47.
Serpentes & laceratas interficit,	48
Tabaci fumus per canaliculos sub nive sepultos deductus,	49
Tabaci fumus loco clysteris assumptus,	<i>ibid.</i>
Taipe, ejus mirabilia,	146
Tavarcarè,	31
Terentius,	52
Tertullianus,	15

Index Rerum

<i>Theocritus,</i>	99
<i>Theophrast.</i>	52. 115
<i>Thomas (Cic.)</i>	97. 105
<i>Topazii in ventriculum avium de-</i> <i>missæ,</i>	110
<i>Torpedo piscis si tangatur somnum</i> <i>atque stuporem inducit manui,</i>	53.
<i>an virtus Torpedinis operetur ex</i> <i>longinquo,</i>	54. <i>ejus anatomia,</i> 55. <i>& seqq.</i>
<i>Trallianus,</i>	93
<i>Tristanus,</i>	117, 120
<i>Turbationes aquarum naturalium &</i> <i>destillatarum,</i>	35. <i>& seqq.</i>
V.	
V <i>Ainiglias,</i> earum figura, semina <i>& folia expressa,</i>	143
<i>Valentini (Basilii) figmenta,</i>	231
<i>Valerius Flaccus,</i>	116
<i>Valeriola,</i>	87
<i>Vasa in quibus demortuarum vipe-</i> <i>rarum carnes maceratæ sunt non</i> <i>rumpuntur ob nimium earum ca-</i> <i>lorem,</i>	170
<i>Venenum uni animali quod est, tale</i> <i>non est alteri,</i>	164, 165. <i>id exsu-</i> <i>gen</i>

de Verborum.

- gentes olim erant servi, 185. Vi-
perinum quomodo mortem infe-
rat, 210
Veneno infectorum corpora tractan-
tes an se exponant periculo, 213
Vermes in intestinis viperarum fe-
mellarum an nascantur, 218
Vernati (Philib.) 130
Verulamius, 34
Vervecum cornua si in terram deci-
dant an radices emittere valeant,
128, 129
Veslingii sententia de numero den-
tium in vipera, 200
Veterum in verba jurare indecens,
216
Vicuñas, earum lapides, 83
Vincentii Belluacensis opinio de nu-
mero dentium in vipera, 200
Vinum in quo suffocata vipera, vel
in quod bibendi causa caput im-
mersit non est venenum, 168
Vipera, 4, 7, 114. devorata à circu-
latoribus, 17. datur casus quo
mordendo non inficit, 45
Vipera non habet in cauda aculeum
P 3. aut

Index Rerum

- aut spinam aptam qua pungat, 206
non habet humorem, excremen-
tum, aut partem ullam, quæ bibita
aut comesta interficere valeat, 208.
aliud venenum non habet nisi li-
quorem illum qui palatum hume-
ctat, & in vaginis dentes operien-
tibus restagnat, *ibid.*
Viperæ amores fabulosi cum Muræ-
nis, 239
Viperæ cor duplicem habet auricu-
lam, 171. ejus caput collo appen-
sum an profit angina laboranti-
bus, 193.
Viperæ quot dentes habeant, 197. &
seqq. an venenati, 202, 208. cavi
sunt, *ibid.* quovis tempore exci-
dunt & renascuntur, *ibid.* eorum
descriptio, 201. an sint veneni re-
ceptaculum, 203
Viperæ mordendo non semper mor-
tem inferunt, 195. natant in omni-
bus liquoribus, 169. eadem facili-
tate qua intrant lagenas, regre-
diuntur, 169. in generosissimis
vinis natando servatæ sunt per 6
ho-

Index Rerum

- horas, 170. diutius vivæ servan-
tur in aqua quam in vino, 170 &
quamdiu, *ibid.* vivunt in pyxidi-
bus, octo, novem & plures men-
ses, 196. læ sunt post adeo diutur-
num jejunium, *ibid.* ideoque vene-
natis alimentis suum non debent
venenum, *ibid.* an virtute salivæ
humanæ mansuescant, 234
Viperæ anatomia, 209, & *seqq.* non
delectantur vino, adeoque urceoli
vino pleni non sunt decipulæ aptæ
ad eas capiendas, *ibid.*
Viperæ quæ ova in corpore gerunt an
in confectione Theriacæ rejicien-
dæ, 227
Viperarum carnes absque ullo peri-
culo comeduntur, 178. an ex-
pirent odorem foetidum, 220. an
calidæ? 170. an sitim inducant in-
extinguibilem comestæ, 224. an
pulchritudinem, 226. an earum
venenum sit in cauda, 206
Ungues araneorum Brasiliensium,
112
Volatilium oculi vulnerati resti-
tuun-

ac Verborum.

tuuntur beneficio naturæ, semota
omni medicamentorum ope. 16

Kossius (Gerardus Joannes) 121, 123

Vulnera à moribus viperarum infl-
icta utiliter exsuguntur, 176. modo
qui exsugit non habeat dentes cor-
ruptos aut cariosos, *ibid.* vel ulcera
aut vulnera, *ibid.*

W.

W *Arcus,* 149

Wartbonus (Thomas) ductuum
salivalium inventor, 195

Wilhelmus Britonus, 147

Wormius, 75, 82, 86, 113, 114, 137

X.

X *Imenes,* 77, 88, 137

Z.

Z *Acutus,* 112. ejus error de vene-
no viperæ, 167. ejusque cura-
tione per musicam, 205. per sali-
vam humanam, 233. ejus senten-
tia de numero dentium, 200

Zexes. 96

F I N I S.

16
23
thi-
odo
or-
era
bid.
49
um
195
147
137
137
ene-
um-
ali-
ten-
200
96

